

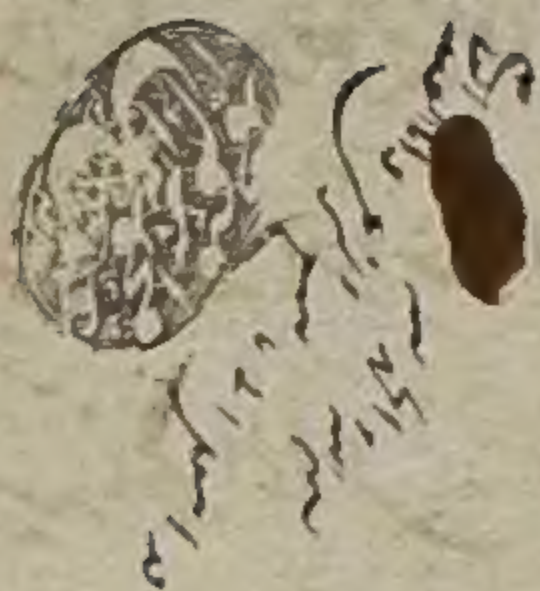
کتاب

۱۸۵۴۱

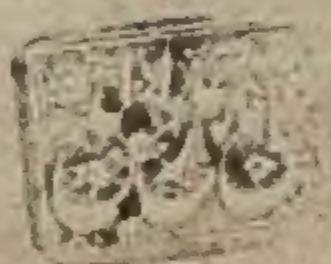

مکتبہ اسلامیہ

للمكتبة
التابعة الى اهل الجبل على نهر
ابن احمد بن محمد بن الحسين
الثاني سنة ١٢١٤

اربع افراس

بسم الله حمزا الاسماء
حمزة ووزر عاريت
بأمانت العبد المذنب
سنة ١٢١٤

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

لحمد لله الذي احاط بكل شيء علما و هو على كل شيء قدير القائل وان

من يشأ لا يعدنا فخر ابدا الله بكل شيء بصير وصلى الله وسلم

على سيدنا محمد الداعي

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
ما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

بسم الله الرحمن الرحيم . والاستفادة من الخطار العليم
حمدك يا فاضل باب الوفاق . ما غرك في الوجود بالحق
نور عيني من جمال الامعان . ثبت قدمي في مقام التحقيق
وصلت بعدك على يد نبيه العلم وسلم على ما بهاد بارك اللهم
في اهل بيت العصمة واصحابها **آآ بعد** فبعد ما وجدت اناس
في عقابهم من غفلة ورايتهم الافرة نار العصبية محروقة لعدائهم
روايتهم وازعجتني حمية الانسية الى ان اهد بهم سبل الرشاد
واهد بهم سبله يتبعهم في المبداء والمعاد ولكن كنت حرق صور الباع
وقله الا طلع عند الاقدام بحث اقدم رجلا واخر اخرى
لدي الالام مبعلا بالمرام بل راجعا لمقرى حى العالى ^{في الغنى}
نفس الرحمن من جانب اليمن وناداني منادى الهداية من شاطئ
الوادى الا بمنى فعلى النقيض ولا كفى لك من الاثر
وبين لهم من الله ما قد هداك فانك على الحق المبين فتم قطعت
سبيل البراءه ودلعت في البيان لنسب لهم الذي كانوا فيه
مختلفون والعبصاء ابراءه وارعه بالذمان لبيد ولهم
من الله ما لم يكونوا يحسمون ثم لما كان سم الزمان حرق تصف طوار
المعصر قاصره وغرام الاخوان عن نخص مفصل الطوار

سبع باقره عشر

١٥١

از قاضی

٥-١٨ ٥٤٢

قزو

السلامة على من قرأه

للمسلمين صا الى الفضل به وانا الاقل على ربي بن احمد
زين الدين الاحمد في غرة صا الى الاخرة

بعض من حصر المحرم قال بوجوبها على كل حال
وقال بوجوبها على كل حال بوجوبها على كل حال
الطغية بالسفوف لاقه ذهب ابن ادریس الى ان بوجوب
عنا كفاً من العلم ان الامر بالمعروف والنهي عن المنكر على كل حال
والنهي عن المنكر بوجوبها على كل حال شرط احكامه هو واجب مطلق
باليد واللسان مشروط بترتيب اربعة الاول شرط ان يعلم الامر
وانما هي كون المعروف معروفاً والمنكر منكراً اي شرط كونه عالماً بوجوب
النهي والنهي ان يكون ما يتفقان اي ما يترصد حصولهما في المستقبل
ان الامر بالاجتناب والنهي عن المنكر على كل حال على المكلف والامر
بوجوب الامر في الامور والمنهي في المعروف عدم تأثيره في عالم كساده
الرابع الاحكام الشرعية على نعم او على ماله او على احد من
المسلمين قال صاحب الرابع كونه لغيره من الناس او لغيره من الخلق
في حال العدم كمالهم من انفسهم مع الاحكام الشرعية والامور
ومعنى من عدم الاحكام السلطان والمخوف من غيره والنعوى على
خلافه ثم اذا كانت الرأيه من قول الامام لا يراد ان يرتفع
النار من ماله مبتدئاً بغيره بل هو الى الخوف والنهي عند ادراك
عدم الارحام ما ظهر الكراهه واما اذا عرف الارحام في الامور

واعلم انه اذا اسفل الامر والنهي الى الخرج والعسل مع الوجوب فان
الامام عليه السلام او نائبه مولانا احمد صالح الى جعفر الطوسي
رسم وهو انه لا يجوز الا بآذن الامام او نائبه وانما في المرفوع
الطوسي في اللسان والسني واسن ادريس وسواره محمور وكره
اذن الامام عليه السلام والسلام وصلى الله على احمد بن محمد

تمت الكتاب بعون الملك

الكتاب في تاريخ شهر ربيع الاول

وعدة در احمد المصور

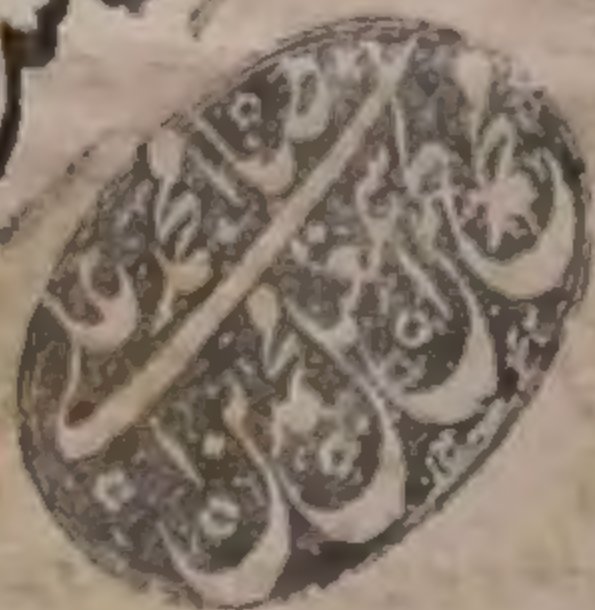
محررافت كاتبه

نصر الدين محمد

آبيكي

م

انفاذ في شهر ربيع الاول

پنج سوداگران
 زبانی که نمایند چو بخت
 بگویند ز خود و سواد
 من در جمیع که نام دل
 چون اولت که راه و راه

منه الروح بها
من الى معسر الله
سأنا الى الله تعالى
به محو ذلك من
على اهل السما

م

المجلد الثامن عشر

الحمد لله رب العالمين
الحمد لله رب العالمين

ن

م

هر یک را بحسب استعداد و منزلت او خلق گوناگون پوشانید و از خواب
کریم کریم که سید اولین و آخرین علیه الصلوة والسلام فرمود که
نخوابید و از عین ملکوت و زنجیر همه پاکس مال مال انباشانید
و بصیحت صغری و کبری هر یک را بنیوت و دولت متور
گردانید و هفتاد هزار عجب از نظیر طلعت از پیش جمال جهان
برداشت و در جنت جمال وجه باقی ایشان را به بینایان ابواب کلام
و حدیث و الهام به جان پاک ایشان لشکر آوردانید و به اسرار غیب
و غیب الغیوب واقف گرد و بدانانید و هر یک را لسانی فصیح بانی
ملح بلاد و آن اسرار را بدان السنه بیان کرد و بگویند صد هزاران
هر از فوجات تحیات مبارکات و معجزات صلوات طیات زاکیات
از حضرت مبدع موجودات متواتر و ایمان مقدس مقدر
سید سادات و منبع سعادات معوث بکل خاتم اینها و رسل مامور
با مرقل محمد عربی و نبی اتمی و اصل باد و از بحر مسیحی و ایمان
مقدس اولاد او و ائمه معصومین و خلفاء راشدین چهارمین
مهدیین الی یوم الدین **اما بعد** بدانند ای ندکان و پیران
خدای بزرگ نور الله تعالی قلوبکم بنور ایمان و ذوقکم شریعت من
بحر الحیوان که معبود کریم و رب رحیم در کارنامه قدیم و منشور
عظیم چنین میفرماید **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لَعِبِ**

لِعِبَادِكَ مَا خَلَقْتَ يَا زَيْدُ عَمَّ جَنِّ وَهَوِّ وَاسْنِ اِدْهِي
لَا مَكْرَ لِعِبَادِكَ وَنَايَنْدِ كِي كَتَدِ مِرَاوَدِ بَاتِي دِيكُو فَرِيودِ اَلْحَسْبُ
اَعْمَا خَلَقْنَا كَمِ عَشَاءٍ اَنْكُمُ الْيَنَاءُ لَمْ تَجْعَلُوا اَيَاكُمُ
ي بِيْدِ شَمَا اَعْمَا خَلَقْنَا كَمِ اَوْ يَدِ عَمَّ مَاشَمَا اَيَا عَشَاءُ بَا زِي وَاَنْكُمُ وَاَنْكُمُ
شَمَا الْيَنَاءُ بِحَضْرَتِ مَا لَمْ تَجْعَلُوا بَا زِي كَرْدِ اَتَدِ شَمَا اَفَرِ تَصُو لَحَقِي
بَاقِي اَللّٰهُ يَاعَزَّ وَجَلَّ دَارِ بِيْدِ تَلَقُّوْهُ تَقَالِي اَمْرُ خُودِ رَا بِيَارِدِ يَعْنِي اَظْهَارِ
يَعْنِي مِرَا دِ خُودِ كُنْدِ شَمَا بَا جَنْدَانِ زِمَا اَسْتِ كَمَا اَظْهَارِ عَيْنِ مِرَا دِ خُودِ
نَكْرَدِه اِي عَمَّ جَوْنِ اَظْهَارِ عَيْنِ مِرَا دِ خُودِ كِيْنِمُ اَزْ شَمَا اَيَةِ فَرِيْقِ فِي الْجَنَّةِ
وَفَرِيْقِ فِي السَّعِيرِ نَصْبِ عَيْنِ شَمَا شُودِ وَنَلَاءِ وَاَمْتَارِ وَا
الْيَوْمِ اِنَّهَا اَلْجُرْمُونَ بِاسْمَاعِ بَرَسَا تَدِ فَوْيَادِ يَا حَسْرَتِي
عَلَى مَا قُتِلْتُ فِي جَنبِ اَللّٰهِ اَزْ نَهَادِ مَقْتِرَانِ بَرِ خِيَزْدِ زَبَانِهَا
بَا ضَرْ اِي بِي اَحْتِيَا كُوِيْدِ يَا لَيْتَنَاءُ رَدِّ قَتْعَلِ عَيْنِ الَّذِي
كَمَا نَعْمَلُ وَاَكْسِ اِنْمَا اَلْتَقَاتِ تَكْنَدِ وِسُودِ نَدَارِدِ وُقُشْتِوَاتِ اَزْ كُوشِ جَا
بِرِ دَارِيْدِ فَرِ تَقَرُّعِ وَاِبْتِهَالِ اَنَا اَللَّيْلِ وَاِطْرَافِ اَلنَّهَارِ
بَا حَفَرِ ذَوَا اَجْلَالِ رَجُوعِ كِيْنِدِ وَاَزْ كَرْدِه اَشِيْمَانِ شُوِيْدِ كِه سَرِي اَزْ اَسْوَابِ
قَرَعِ اَكْبَرِ دِي عَالَمِ مَشَاهِدِ تَجَلِي خَوَاهِدِ كَرْدِ كِه زِمَانِ ظُهُورِ فَرِ قَا اَسْتِ
جَمْعِ جَا اِيْنِ وَاَسْتِ مَا اَتَتْكُمْ اَلرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَاَسَا
تَمِيْكُمُ عَنْهُ فَاَسْمَعُوْا اَلصَّوْتِ ظَاهِرِ وَهَوِّ بَا طِنِ خُودِ
سَا زِيْدِ تَا اَزْ زَنَابِهْ فَرِشِ وَاَحْمَدِ اَخِي اَلزَّمَانِ خَلَا صِ يَاوِيْدِ اَلْمُ يَانِ

لِّلَّذِينَ آمَنُوا أَن تَضَيُّعَ قُلُوبِهِمْ وَلَئِنَّ كَرَامَةَ اللَّهِ
صَبَحَ سَعَادَتِهِ مِيلَ خَدِّي فَقَدْ ^{طبل وکیل و دیگر چیز بیفکری طیار}
ووزر شاخین بوم لا ینفع مال و لا بنون الا امر الله
الله بقلب سليم مطمان موافق و عاصیان مخالف در عرضه
عرضات بهم آمیخته باشند عاصیان مخالف مستوحش نباشند بسبب
همچونگی با مطمان موافق حکیم الله ^{المستطمان}
جون پادشاه پادشاهان قاضی بحق حکم بحق بکنند و امر حساب عباد
تمام شود خطاب از حضرت عزت در رسد و امتاز و الیوم
انها المجرمون صنف از هم بودند اصحاب عین و اصحاب
شمال و السابغون السابغون اولیک المفرجون
از هم جدا شوند فرع اگر بیدار شود سری انا متیان موافقان از مخالفان
در عالم بیدار خواهد شد از خواب غفلت بیدار شوید و در جهاد الی
بمقتلات مجاهدات و مجددات تجلیات در کسوف ششم و لعن سنها
بانتقال من در حوب آیند و او را و دو صفت او را ذبح کنید و قتل
آید یعنی نفس ملکی را ذبح کنید بقوله مجددات تجلیات رب
العالمین در کسوف ششم و لعن سنها با نفس ملکی کشته شود
و نفس بشری را بمقتلات مجاهدات که آن عبارتست از معامله با نفس
بخلاف دواعی او در اعم اوقات بکشد چون هو دو نفس کشته شوند
نفس ملکی از حجاب بیرون آید و مثال بان اهل انجا بعلم تر

و عمل علم شریعت و علم طریقت و عمل علم حقیقت و عمل
 علم حقیقت او را اینه گردانید مصقوله قابل و ایتقان کیند و مشاهد
 معنی تاهو زمان و لحظه و خطه مخدنه از مخدرات غیب درو و منعکس
 میشود چون این معنی مترادف و وصف بند شود ناگاه حق اعظم
 تجلی کند و درین قلب قابل شود کند بدلیل حدیث بیقامبر صلی الله
 علیه و سلم فیما یاءل الله ان یخلفه فیما یشاء و ان یرزقه
 و در حدیثی دیگر از خدای تعالی ذوات
 کرد و گفت الحق سبحانه و تعالی گفت لا یسعی فی رزقک
 و لا یسعی فی رزق من فی الدار و لا یسعی فی رزق من فی الدار
 چون بدانستی که خدای تعالی پیری و آدمی را از بهر بندگی او نیست
 بحکم آنکه فرمود و ما خلقناک من غیر و ما خلقناک من غیر
 ناچار بندی بیاید دانست و چون بدانستی بیاید گردن بوقت تعظیم
 جناب غلامی مودب عاقل زیاده هنرمند در پیش تخت پادشاه
 در حضور او فرمود. او را ساخته میکنند اگر چه که تو حق را می بینی
 اما دایم حاضر است آن مقدار در آن وقت که فرموده است او را
 حاضر می دانستن و شریعت تعظیم ادا می کردن پس بدانکه عباد
 در شریعت و عبادت در طریقت و عبادت در حقیقت غنا
 شرعی ما ائیمکم من الذین یخفون و یخفون و یخفون و یخفون
 نهیکم عنه فائتموا یعنی آنچه خدای تعالی بر بندگانت

و پستان خود واجب گردانست و فرموده کردن آن بیان رسول
خویش بجای باید آوردن بران وجه که فرموده است بی زیادت و نقصا
در وقت معین و آن چیز که از مباشرت آن نمی گزیده است بکلی از آن
دور باید بودن بوقت تعظیم چون چنین کند او مومن متقی باشد
از بهر آنکه تقوی عبارتست از اینها **أَلَا لِلَّهِ الْكِبْرُ**
الْعَظِيمُ و چون متقی شود مستحق آن شود که کتاب خدای
تعالی او را هدایت کند به راه سعادت که مودع است در الفاظ و کلمات
او **قَالَ اللَّهُ تَعَالَى الْمَرْءُ لِكُلِّ أَشْغَالٍ كَثِيرٍ**
لِغَلَاظِ الْبَصَرِ یعنی هادی هادی را راه نماینده است پرهیزکاری را
و عبادت در طریقت است که اعضای ظاهری و جوارح خود را در چیزی
استعمال نکند که او را از آن کوی نیست پس باقی در کارها استعمال نکند که
سبب حصول رضای حق سبحانه و تعالی باشد و کمال جوهر انسانی
تجلی تمام باید که برینده غالب باشد در استعمال کردن اعضای خود در
چنانکه در صرف کردن زحمات و جواهر و لالی و همچنین جواهر باطنه
با مثل عقل و قلب و مشن و روح و سایر قوای ملکی و بشری استعمال
در چیزی کند که موجب کمال و شرف جوهر انسانی باشد مثل فکر و تحصیل
علوم دقیقه و تأمل در امور عالم و عبرت گرفتن از آن و متنبه و متعظ
شدن بوقایع و امور که می رود در عالم از بهر آنکه حق سبحانه

و تعالی جوهر انسانی را در احسن تقوی عمیایا فرید و در کربا سیف البیاض
و خود عنقری و شخص بشری تا او را بندگی کند و او را در محند بنیاد
یکی جواهر باطنه و یکی جواهر ظاهر تا او بعد در چندین بار از عجز و
معبود قیام نماید و هر چندی او را بخند نیست یعنی راهی اشارت بدین
معنی فرمود حق سبحانه و تعالی **وَهْدَنَاهُ الْبُجْدَ بَيْنَ**
بَيْنَ عِبْدَ رَبِّكَ موفق الیک باشد که این هر دو چند را از استعمال نماید
و مقصود محافظت کند و در چیزی استعمال کند که موجب تقوی او باشد
از استعمال السافلین نفس و طبع تا بمقام احسن التقوی عم که اول خلقت او
بوده است چون این معنی وصف او شود او عید عابد باشد سید خود را
در طریقت و جوهر انسانی او در بین دو بند بواسطه این دو چند از مقام
اجمال بمقام تحصیل و از باطن بظاهر و از غیب بشهادت آید و اوستی
شود خدای را تعالی قانت حق سبحانه و تعالی فرمود **إِنَّ إِبْرَاهِيمَ**
كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ خَنِيفًا وَلَمْ يَكُن مِّنَ الْمُشْرِكِينَ
شَاكِرًا نعمه هر آفرید که چندین را در بس روی موا
و نفس و طبع استعمال کند گاه نعمت باشد و بند نفس و موا باشد و از جملة مشرکان باشد خدای تعالی فرمود **أَنَّا ابْتَلَيْنَاهُ**
هُوَ بِنَبْوَةٍ موا بر بندگی خدای تعالی اختیار کرده باشد و نعم ظاهر
و نعم باطنه را در مخالفت معبود بجز اخلاص بخیر صرف کرده باشد
و اگر هر کسی که عبادت شرعی قیام نموده باشد بر نعمت صحت و سلام

و بر نفی تعظیم عباد شرعی از سواد شرک جلی خلاص یافته باشد سبب
اداکردن عبادت شرعی ولیکن عبادت شرعی باشد در سایر امور سید المرسلین
علیه الصلوٰۃ والسلام فرمود **كُلُّ مَقْصُودٍ مَعْبُودٌ وَ كُلِّ**
مَعْبُودٍ إِلَهٌ هر چیز که بند در قید است بند است نه بند خدا
تعالی و عابد در طریقت از سواد شرک جلی خلاص یافته باشد سبب
اداکردن عبادت شرعی و از سواد شرک خفی خلاص یافته باشد با استعمال
کردن نعم ظاهره و نعم باطنه که آن اعضا و جوارح ظاهر و جواهر
باطنه است و قبول حق سبحانه و تعالی در افعال و امور شفی است
و سبایط و قبول رب متجلی بر و بر مדרجه و سبایط و عبادت در
حقیقت عبارت از تزلزل مشیت است بیغایر یا صلی الله علیه و آله و سلم
پیوسته بند و **وَالْعَبِيدُ لِلَّهِ** **وَالْمُسْلِمُونَ** فرمود بندگی ترک
مراد است و وایهای این سعادت وقتی دست دهد که حق سبحا
و تعالی ارادت از بند استعاطا کند و او را از مشیت عظمی عوض دهد
تا او جوهره پیش عسالة افتاده باشد تا حق سبحانه و تعالی در آن چیزی
که سبب تکلیف او باشد او را در آن استعمال میکند و او را از بطیبت
نفس قبول میکند چون داند که حق سبحانه و تعالی محسن است هر چیزی
که کند نیل و کند اما بیشتر امور تربیت بطریق قر باشد چنانکه
رب البستان بستان از تربیت کند ناچار شاخهای زواید بکار
ببرد و در کند تا قوت بختی مشرق نشود چه اگر بکار د تا قوت مشرق

شود ثمن ضعیف بماند یا خود ثمن پیر قریب آورد و شکوفه را بمقت
ثمن نتواند رسانیدن لاجرم چون ثمن حاصل نیاید آب ندهند
و بکارند تا خشک شود آنگاه سوختن را شاید بسوزند قال
الله تعالی و ابی الیقوت من ابی ایمنه باب جمله سعادت
کلمه توحید است و بی حصول کلمه توحید هیچ عبادت از بند در
نیاید چون چنین است اول فصلی در بیان کلمه توحید جنات که بنم
عامه خالق تردد باشد یاد کنیم بعد از آن فصلی چند که بند
و پرستار را انان گزین نیست و رادای بندگی سید خود یاد کنیم
جنات بنم ایشان تردد یک باشد اگر بدین وفا کنند حق سبحانه تعالی
ایشان را علی بخشد که ندانسته باشد پیغمبر صلی الله علیه و سلم فرمود
من عمل عبادی و نه الله تعالی علم ما لم یعلم معنی آشت که
هر بنی ببلخت موفق بدین چیز که دانسته باشد کار کند خدای تعالی
او را علی بخشد که ندانسته باشد و همچنین خدای تعالی فرمود و الذین
جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا یعنی جاهد و افیما علوا
نهدیم الی ما لا یعلم معنی آشت آن بندگان و پرستاران که از علم
دین خدای تعالی و از علم جلوتی بندگی او چیزی بدانند و در جهاد
اکبر یا نفس مخالفت و حضومت فرایش گیرند و در صلح باز و بسته
و رعایای جوارح و قوای ملکی را از اسیری او خلاص کنند و بدین
علم عمل کنند ما ایشان را راه نمایم بعلی و اسراری که ندانسته باشند

رسیدند **بسم الله الرحمن الرحيم** فرمود صلی الله علیه وسلم در دل مومنان و جز الله تعالی در دل نزو
کند بنده موحد یا پرستان موحد کلمه توحید شود از بهر آنکه چندان
نزد هستی حق سبحانه و تعالی بر وی پیدا شود که هستی او منفی شود و
حق سبحانه و تعالی مثبت و الله سبحانه و تعالی میان حق و
ظاهر مشرف در اعضا و جوارح بدن از اینجا فرمود پیغمبر صلی الله علیه وسلم
ما قلنا ولا قال الله من نلتم خدای تعالی گفت و خدای تعالی
فرمود ق ما رمیت اذ رمیت و لك من الله ربي
معنی است تو بینداختی اینچ انداختی خدای تعالی انداخت در اول نماز
یعنی نشان تقرب روح اضافی و فرستادن اینها تا وضع احکام شرع
کند و خلق را از بت پرستیدن بخدای پرستیدن خوانند از خلق این
قدر بسند میگردید که گویند **لا اله الا الله** رسول الله
تا صورت احکام دین و شرع از ایشان درست آید درین زمان که
تحقیق چیزها خواهند کرد و اسرار شریعت اسکارا خواهد شد بجز گفتن
کلمه توحید بسند نمیکند بقول حقیتوم می طلبند داعی و نوحه یا و
در جمیع احوال تا از شقاوت شرخنی خلاص یابند چنانکه بکش الله
الله محمد رسول الله از سواد شرک جلی خلاص یافشد هر چند و ستمار که
نقی عین کند یعنی هیچ چیز بخود حواله نگیرد و بگوید من کردم و نفی عین کند یعنی
هیچ چیز بکسی حواله نگیرد خود را و غیر خود را بنسبت با حق اعظم قلم داند
در دست کاتب بقول حقیتوم کند و توجیه با و در جمیع احوال او نوحه

حقیقی باشد و انا حکام آخرت جمیع سوال منکر و نیکو و خیارش کون حسیا
باز دادن و بر ملا تترتوز شمشیر و یک یکتا ز موی گذر کردن و اوج با
جوجان پاک و انا نجاست شرک یعنی بناز اثبات کردن خدای تعالی
و تقدس از کالبد و قطع تعلق کند بر دوسر اعلی رسانندش بی توقفی
در دیکات و برانج و اونا جزادای فرایض و سنن روایت عملی دیگر
کردن حاجت نباشد که غرض و مطلوب انجمله علوم و اعمال و اعمال
است چون بدان رسید و وصف جان او شد و در عمل او درجه حاجت
عملی دیگر باشد همه حرکات و سکنات او عبادت و طاعت باشد
و الرعیاذ بالله اثبات عینی و اثبات غیر کند در افعال و امور و بخود
یا بغير خود چیزی حواله کند و اثبات واسطه کند و بنوی فعل مستمر
علی الاطلاق بر رابط و سایطه و او که اله متحد است بر ویدا شود
و مقابله و مجادله آغاز کند و در آنش غضب افتد و یحیات و عیان
صفاتش معذب شود و بنجاست شرک الوده گردد و از مخلوق چنان
که مواصله بند و بر شایر است با حق تعالی در اقوال و افعال و احوال
محروم ماند باری لا اله الا الله است که موی من خدای نیست
بلک خدا الله است که منتظر است پیروید کاری نه بینی که اله است
الف و لام و هاءها اشارتست بهی که اله مشتمل است خدای تعالی
فرمود آن آیت من اتخذ الهه هو به و الف اشارتست بانا
نفس و لام اشارتست بمیل نفس دینی روی سوا هر بند و پیر
که گوید انا فعلت من کردم کاری باشد سائر انا بیه حق باشد

در باطن خویش با نایب نفس کفایت باشد بود یک را کافی گویند که تخم
 را بجا آید بپوشاند و هر کس که گوید **تو کردی شر**
 باشد و خدای تعالی را اینان اثبات کرده باشند و از جمله بخسان باشد
 عند الله تعالی از مواصلة حق سبحانه و تعالی محروم باشد هم در دنیا
 و هم در آخرت علم و قدرت و ارادت صفات خداست و خدا
 بدین سه صفت کند هر کس که گوید تو چنین کردی لابد بعلم و قدرت
 و ارادت کرده باشد پس عالم و قادر و مرید بلی نباشد هر یک که
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
كُفُوًا أَحَدٌ بخواند لغتی دیگر از حق رب العالمین
 بدو رسد محروم ماند از دریافت اسرار نبوت و احدیت و حمد
 حق سبحانه و تعالی بسبب آنکه بلفظ سوره اخلاص و توحید میخواند
 و بمعامله شرک و کفر اثبات میکند از بهر این معنی بغایب صلوات الله
 علیه و سلم فرمود **مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَالْفَرَقُ بَيْنَهُمَا** ای ساقی
 خوانا که قرآن میخواند و قرآن او را لغت میکند و در حدیث دیگر فرمود
أَهْلُ الْقُرْآنِ أَهْلُ اللَّهِ وَخَصَّتْهُمُ فرمود اهل قرآن اهل
 خدا اند تعالی و تقدس و خاصان او اند این قدر در بیان کلمه توحید
 یاد کردیم بر سبیل ایجاز و اختصار از بهر آنکه سید المرسلین علیه الصلوة
 و السلام فرمود **بِشَارِ الْإِسْلَامِ عَلَيْكُمْ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**
وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَاقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَصَامَ

رَمَضَانَ وَبَحَّ الْبَيْتَ مِنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا
هر يك اشائی کهیم بوسیله ایچان مختصارتا بر طایب حفظ ایشا
باشد بعدد حروف حاکمه و متعلی

را علمای دینی بایند تا او را بر طریق بیان حلاله و حرام و ایثان
نامعدیات و اشئی از مہیات بخت رسانند و عابد در طریقت
را حکما بایند و ایثان بر لمر ناهند تا او را بر طریق اصلاح باطن
و خلوص در عبادت و تدبیر اخلاق بد و تهذیب صفات ناسنک
بخت رسانند که پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

بدینجا

در حدیثی است که میفرماید هر کس در این ماه رمضان
که ایست صد درجه است میان درجه تا بدرجه با نصد ساله راه
است و عابد حقیقی را بر ابا بایند تا او را بر طریق تراست و قدر
و طهارت بحق رسانند و آن اولیاء اللہ اند الذین لا خوف
علیہم و لا یحزنہم کفر بکون دوستان خدا اللہ یعنی بندگانی باشند
که هدای تعالی در از ان الہی علی ایثان را دوست گرفته باشند
و بخودی خود فریاد رس ایثان شد و بچل ایثان بخود کرد و ایثان را
بحیاء حقیقی زند کرد و علم قدیم خود ایثان را در امیخته تا ایثان
بحیاء خدا زند باشند و بعلم قدیم خدا را دانسته و باخ گویند و گویند
خدا کشف و کرد و باشد از ہر کس گفتیم کہ پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمود
حیفہ را وصیت کرد گفت حکیم گفت سائل العلماء و العارفین

۱۱
۱۲
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

هیچ بمعصیت در پیش حق سبحانه و تعالی زشت تر از جهل نیست سر جمله
معصیتها جهل است از بهر این معنی پیغمبر صلی الله علیه و سلم ای حنفیه را
فرمود که عبادت کن فرمود که علم بیاموز بسوال کردن از علما تا ظاهر
عبادت شرعی آراسته و نیلوشود و بلحاظ بیامیز یعنی علم دل از پیش
بیاموز و در عمل او بخلط یعنی تبدل اخلاق و تهذیب صفات کن
تا باطن آراسته شود بصفات و اخلاق مرضیه جو ظاهر و باطن
عبادت شرعی و عبادت طریق مرتب شود و این دو سعادت است
ظاهر و باطن تو شود خود را در نظر کنندگان حضرت او و در حضرت
ایشان نشین ایشان بنور خدای تعالی بر باطن تو واقف باشند و تو
بی تو تعریف کنند و بر طریق ترا همت و قدس ترا بجزرت الوهیت رسالت
تا در حظایر قدس و مشاهده اش با خاص الخاص بنندگان حضرت او
هم زمان شوی و از جمله آنها باشی که حق سبحانه و تعالی ایشان خیر داد
انخواستن اعلی سر مرتقا بلین چون نباشتی که اقل کلمه توحید است
که زبان ملوی لا اله الا الله محمد رسول الله و آخر است که تو یکی کلمه توحید
شوی بدان که احکام دین هر یک را اولیست و آخریست و حقیقت است
و مورد نیست هر یک و پرستار که صورت را بر پنج صواب و بر هفت

صحت و سداد ادا کند حق سبحانه و تعالی اودرا استغلامی بخشیده که
نرسد خدای تعالی فرمود **وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسْتَعِينُونَ** در وصول
حقیقت وفات با دای صورت بر پنج صواب
چون بکلمه توحید وفا کرد باید که اعتقاد او درست باشد پنج خدای تعالی در
کتاب قدیم و خطاب کریم خود بیان کرد و از له جز داد اعتقاد کند له
همه بخوان است و هر چیزی را صورتی و حقیقتی است و هر چیزی که رسول
خدایان کرد و جز داد در احادیث مرقیه از و بر روایت ثقات اعتقاد
دارد که همه حقیقت و هر یک را صورتی و حقیقتی است بر اعتقاد خلیفای
راشدین و سلف صالح باشد از بدعتها و اعتقادات بد خود را بکتاب باید داد
و دست در دامن متابعت سید اولین و آخرین ند که مایه جمله سعادت است
خدای تعالی فرمود **قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي**
يُحِبَّكُمْ اللَّهُ بلوای نازنین حضرت مابانندگان ما اکی
خدای تعالی را دوست میدارید بی روی من کنید تا خدای تعالی شما را
دوست دارد و دوستی خدای تعالی آن باشد که بنده و پرستار
خود را که بی روی جیب او برده باشد بجات باقیه زندگ کند
باقی مانند اشارت بدین معنی است که پیغامبر فرمود **إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي**
يُحِبَّكُمْ اللَّهُ یعنی آنست که کوفه
بخدا و رسول خدا پیروند که از برای فلانی برای باقی نقل کنند چون بخدا
تعالی و رسول او بگویند و رسول را صادق القول دانست هر چیزی که

خدای تعالی فرموده باشد واجب باشد بدین قیام نمودن بر وقت تقصیر
 و آنچ رسول خدای تعالی کرده باشد با فرموده کردن لم سعادت بین و پیر
 باشد که آنرا بر وقت تقصیر بجای آورد که واسطه وصول جمله سعادت آن
 خدایین کرم کریم پیغمبر است صلی الله علیه و سلم هر چند و پرستار که خدا
 او رعایت نکند در مواظبت نمودن بر ادای سنتی که او را ملتق شود که
 بحضرت رب العزت راه جوید چون بدین مقام رسید ناچار بخدمت علمای
 دین باید رفت و چیزی که او مخرج باشد در ادای عبادت شرعی از پیش
 پیاموزد تا افعال او در عبادات شرعی مقبول باشد و جو این معنی او را
 داد و بدین سعادت رسید و علم شریعت و عمل علم شریعت کسوت ظاهر
 او شد چنانچه خداوند او را اولست اما باطن او خوب نباشد بجهت عیای
 باشد بر فتنه قاشی کرد و سرشته بران ساز و گردم و چیزهای ناز
 این چنین کس را با حکام آخرت باطن پاک کنند و انگاه پیش برند
 و اگر ظاهر و پیرستار آراسته شد بعلم و عمل شریعت و محبت او علی
 باشد بدین مقدار راضی نشود ناچار بخدمت پیر طریقت باید رفت
 و خود را بد و تسلیم کرد و چون مرده در پیش غسل بتقید تاجه فرماید
 چون و چرا و کی نکوید که زشتیهای باطن را جز بخت مجاهدات و زهد
 و انواع مخالقات و فطام از مالمفات و ترک شهوات و موالیات
 نتوان کرد و پس راه باید که بنیاد و بجای تعالی زنده شد باشد
 عبادت طریقت و فاکند و باطن او بعلم و عمل طریقت مزین شود

و سبب اینست که
 از آن دور باید بود
 تقصیر

از اهل دیجات جنت گردد و با الهامات صیقل و وارادات غیبی
مخصوص شود و اگر از اصحاب هم عالیه باشد و از محبوبان ازین
او راهدایت کنند بحضرت کبریا و لیا الله تعالی یا بندگان غایب که هر
یک که انفس متی که ایشان باقیست و بلا از عاصیان و جانیان بر که
وجود ایشان دفع می شود راه نماید تا یکی از ایشان او را بکمال کند و بر
طریق تزاهت و طهارت بحضرت رب المعونین ساند و با آن اولیای
چهری بکسی که بخدای او پدید و بخدای داند و بخدای دهد و بخدای
ستاند و بخدای آید و رود و بخدای نشان دهد تا ملازم غت او
شود با هزار گونه رعایت عزت و ادب جز این سعادت دست
داد کار هر دوی او تمام شود مشایخ طریقت قدس الله ارواحهم
فرموده اند که حق سبحانه و تعالی هر دو عالم بکسی دهد که بختش بر
تهد که کلید دان دوستی از دوستان خود بدو نماید و ذلک
فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ **فصل** جو سیما می صلی الله علیه و سلم بنیاد اسلام نفس
بر پنج چیز نهاد اول ملت **بکلمه** توحید که نتیجه تصدیق باشد بدین
آن بهر آن که اقرار بزبان بی تصدیق بجهان موثر نباشد اول داخل
حق تعالی و رسالت محمد علیه السلام تصدیق کنند بعد از آن بزبان
اقرار آورد معنی باشد دوم نماز و سیم زکوة و چهارم روزه پنجم حج
توحید را بیانی کرده شد بر سبیل اچاز و اختصار هر یک را بیانی کرده

شود موخر و مختصر یا بر مطالب حفظ آسان باشد
 اگر چه که بیغایر بعد از تلفظ بکلمه توحید نماز فرمود اما در احادیث دیگر
 شرایطی که موجب وجوب و موجب صحت صلوٰه باشد بیان فرمود
 اول شرایط وجوب است و آن سه چیز است اسلام و بلوغ و عقل
 و شرایط صحت بیش از شروع در نماز پنج چیز است طهارت اعضا از حد
 و نجس و ستر عورت لباس کما هو و اشتداد بر موضع طاهر و در آن
 وقت نماز و در وقتله آوردن مگر در حالت خوف شدید و یا ناقله در
 سفر بر یا حله نباید دانستن که صلوٰه بر سه قسم است صلوٰه تیسر
 و صلوٰه تیسر در حرارت و صلوٰه تیسر در حقیقت هر یک اشارتی کنیم
 تا متبندی را نافع باشد شرط صحت صلوٰه در شریعت طهارت اعضا است از
 حدث و نجس و طهارت بآب باشد و آب بر هفت قسم است آب آسمان
 و آب دریا و آب جوی و آب چاه و آب چشمه و برف و بکر که و آب بر چهار
 گونه است طاهر و مطهر غنی مکروه و لزم آب مطلق است و طاهر و مطهر مکروه
 و آن آبی باشد که با قباب گیرم کرده باشند در بلاد حاره در او آبی مطهر
 و طاهر باشد غنی مطهر و آن آب مستعمل باشد و یا متغیر بجزی طاهر
 و آبی باشد نه طاهر و نه مطهر و لزم نجس است و یا آبی باشد کم از دو قله
 متصل بجزی نجس یا در حفرة و یا در جوی خورد که هر چه از آن لم آن
 دو قله باشد متغیر نجاسته و مقدار دو قله دو بیت و پنجاه من باشد
 بوزن مکه **فصل** فی ایض و وضو شستن است نیت و غسل وجه و غسل بدن

مع المرقین و مسح بعضی از سر و غسل رچین مع الکعبین و ترتیب نگاه
داشتن سنن وضو است بسم الله الرحمن الرحیم کفش و هود و کفش
سه بار و آب در دهن و بینی کردن و همه سر مسح کردن و مسح هود و کفش
و بدست جب انگشتی پای را خلاص کردن و ابتدا بدست راست و پای
راست کردن و تکرار سه بار و پای کردن استیجا از بول و غای
واجبت و مستحب است که اول سنگ یا کلوخ بکار دارد و پس از آن آب
بکار دارد و اقتضای برباب یا سه سنگ جایز باشد و در وقت قضاها
در صحی ایش و در بر قبله و ما و اقباب نیارد و بول در آب استاده
بکند و بر راه و زیر درخت میوه دان و سایر و موضعی که کسی آنجا
استراحتی جوید و در وقت قضا حاجت سخن نکند **فصل**
مطل وضو پنج چیز است آنخ از پسین بیفزاید و خواب جنان که
مستمكن نباشد بوزمین و ذوال عقل بحیثی مستمكن کتله یا بیماری
و دست بزن باز نزن بی جایی و مسح و مسح کردن بدرون پنجه
فصل موجب غسل شش چیز است سه مشترک است میان مردان
و زنان و آن التقای خناتین است و اتزال منی و موت و سه مخصوص
است بزنان حیض و نفاس و ولادت **فصل** فرایض غسل است
بیت و ازالت نجاست اگر باشد و آب همه اعضاء ساینده و ستر
او نجست نام خدای تعالی بردن و سردست سه بار شستن پیش
از ادخال در کینه و اول وضو ساختن و همه تن را بدست بمالید

و بیای کردن **فصل** غسلهای مستون هجده است غسل جمعه و غسل عید
 مکه و نین و استسقا و غسل بعد از غسل میت و کافر و جوهر مسلمان شود
 و دیوانه و مغنی علیه جوهر بوشن باز آید و غسل عند الاحرام و دخول مکه و
 بعرفه و میبت بمزدلفه و روزی جهان ثلاث **فصل** شرایط تیمم نیت وجود
 عذر یا سفر یا مرض و دخول وقت نماز و طلب آب و تعدد استعمال و ترا
 طاهر **فصل** فرایض چهار است نیت فرض و مسح وجه و مسح بدن
 مع المرفیقین و ترتیب و سنن اوست نام خدا بردن و تقدیم یمین
 بر بسم و موالات هر چیزی که مبطل وضو باشد مبطل تیمم بود و وجود
 آب پیش از شروع کردن در نماز و ردت هر غانوی را تیمم باید کرد و صا
 جیره بر و مسح کشد و تیمم کند و اعادت واجب نباشد اگر وضع جیره
 در حالت ظهور بوده باشد **فصل** مسح بر خفین جایز باشد بشرط آنکه کعبه
 او بعد از طهارت بوده باشد و سائر محل غسل باشد مسبوق را سه شبانه و
 و متیم را یک شبانه و از وقت وضو باطل شد که نه از وقت بوشید
فصل اول وقت نماز صبح طلوع فحاش است و آخر وقت زمان استغفار و حوائج
 تا بر آمدن آفتاب و اول وقت نماز پیشین زوال خمس و آخر وقت تا سایه
 هر چیزی مثل او شود پس از سایه زوال و اول وقت نماز دیگر زیاد
 از ظل باشد بر دو مثل و وقت حوائج تا زوال و شدن آفتاب نماز خمس اول
 وقت غایب شدن شفق آخر باشد و آخر وقت تا ثلث شب بود و حوائج تا بر
 صبح دوم **فصل** سنن روات نماز فرض هفده است پیش از صبح دو

رکعت و چهار پیش از برآمدن اذان نماز پیش از دو از پس و چهار
 از نماز دیگر و دو پس از نماز شام و دو پس از نماز حش و سه و ت
 بد و سلام اما اصحاب مکاشفات را معلوم شده است بتعلیم حق
 تعالی که نماز پیشین را نیست و رکعت کز آن چهار را پیش و چهار از
 پس و نماز دیگر را نیست بپادای فرض اقتضای رکعت و پس از نماز
 حش پنج رکعت بگزارند دو ست و دو دیگر یک سلام بکنند و ت و ت
 دیگر هم و ت و نیت را ملفط بگوید سنت و ت میگزارد از هر خدا الله الی
 یا فیضه این نماز دیگر یا فیضه از نماز شام یا فیضه این نماز حش میگزارد
 الله الی و اگر جماعت کزارد و بد نیت جماعت کند و زبان نگوید یا
 باشد و یا بگوید فیضه از نماز یا ط ادم میگزارد جماعت از هر خدا الله
 اگر جماعت الله الی بگوید متعارف نیت حاصل آید کفایت باشد که و
 در وقت نماز علامت مرض قلب بود و دوری دل از رحمت خدای
 خود را از لنگار نماید داشت **فصل** از کان نماز مجدد است نیت و قیام
 و کثرت الاحرام و قرأت فاتحه بسم الله الرحمن الرحیم این است از فاتحه
 و ت و و بیارامیدن در و و اعتدال و بیارامیدن در و سجود و بیارامیدن
 در و و نشستن میان دو سجده و بیارامیدن در و و سجود دوم بیارامیدن
 در و و جلوسه آخر و تشهد در و و الصلوة علی النبی علیه الصلوة والسلام
 و التمجید و سلام اول و نیت برآمدن از نماز بقول
 و تشهدا پیش از شروع در نماز دو است اذان و اقامت و پس

از شروع دعای استسباح و تَعَوُّد و ابغاض نجست تشهد اول و قنوت
 در صبح و در وقت نماز آخر مضایق و مصلوح بر بیخامی در تشهد اول
 و بر آله و ائمه و دو رکعت و نماز و هیات نماز دست برداشتن در تکبیر
 احرام و در وقت برکوع رفتن و باز آمدن و دست راست بر دست چپ نهادن
 و استسباح خواندن در نماز صبح و شام
 و حقن و نهان خواندن در پیشین و دیگر و امین گفتن و پس از آن
 سورتی یا آیتی خواندن و بکیرات بوقت برکوع رفتن و باز آمدن و
 رفتن و باز آمدن و **سماع الله من حمد ربنا الله**
الله گفتن و سماع **سماع الله من حمد ربنا الله**
 در سجود گفتن و هر دو دست بر هر دو
 پا نهادن در وقت نشستن و در دست چپ را بکسترایندن و دست
 راست را فرام نهادن مگر محبت که بکستراند تا بوقت کلمه توحید گفتن
 بجانب راست بچنانند و تکرار کند سوی او در وقت چنانیندن و در جمله
 نشسته پای چپ را بکستراند و بر و نشیند مگر در گشته آخر بر زمین
 نشیند نه بر پای **فصل** **مبطل نماز** در چیز است بخن بعد از گفتن و عمل
 زیاده از دو بار و حدت رسیدن و نجاست بد و پوشش و عورت
 برهنه شدن و بیست خروج کردن و رو از قبله بگرداندن و خوردن
 و آشامیدن **فصل** **مبطل نماز** در چیزی باشد یا ایکان یا ایما
 یا هیات یکن که ترک کند بچندین و تدارک نکند کرد که بچندین

آورند و بنای نماز بر و نهاد و پیش از سلام دو سجده سهو بکرد و در
 سجده بگوید **سبحان الله** و اگر از اینجا
 ترک کند یا سر بلند کند در فرضی شروع کرده باشد اما پیش از سلام
 سجده سهو نکند و اگر از هیأت ترک کند یا او عود نکند و سجده سهو
 نیارد و اگر در عدد رکعات متردد شود بنا بر تقین کند و تمام بگذارد
 و هیچ وجه تا تواند جماعت ترک نکند **فصل** پنج وقت نماز شاید
 کردن مگر که بسی باشد مثل تحت مسجد و شکر وضو بعد از نماز
 صبح تا آفتاب برآید و بوقت استواتانایل شود و بعد از نماز دیگر
 تا آفتاب تمام غروب کند **فصل** مسافر یا قصر نماز رباعی و جمع
 اگر بخواهد بشرط آنکه منوح باشد و شایسته و سنک بود اگر خواهد
 نماز پیش از این کند و نماز دیگر جمع کند بلیت تا خیر حالت دخول
 وقت و اگر خواهد نماز دیگر تا خیر کند و با نماز پیش از جمع کند بلیت
 تقدیم و بلیت و تقریر یک تکبیر احرام بود و پنجم نماز شام و شستن
فصل شرایط و جوب نماز جمعه هفتست اسلام و بلوغ و عقل و حریت
 و زکوة و صحت و در وطن بودن و شرایط ادای او در شهری
 و یا دیوی و جمل عدد از اهل جمع و بقای وقت که اگر وقت قضا
 شود قضای چهار رکعت ظهر باید گزارد و فرایض اوست
 دو خطبه و وقوف امام و قعود او میان دو خطبه و دور
 جماعت و هیأت او چهار است غسل و تطیفتن و پوشیدن

جامه بپوشد و بوی خوش استعمال کردن و اگر در مسجد آید و امام ^{مشغول} خطبه
 باشد در رکعت سبک بگذارد و بنشیند ^{نماز دو عید است}
 در رکعت بگذارد و در رکعت اول هفت تکبیر بگوید جز از تکبیر احرام و رکعت
 دوم پنج تکبیر بگوید جز از تکبیر قیام و جماعت بگوید و بعد از تکبیر باید رکعت
 تا در نماز عید شروع کنند و در عید اصحی از دو عید بس هر فرضی تکبیر گویند
 تا نماز دیگر از بعد تشریق و جماعت امام از نماز عید فارغ شود و خطبه
 بگوید و قربان کردن سنت مؤکد است در عید ^{فصل} در بیان زکوة
 شرعی نخواهد رفت ^{البته مختصر از هر طالبان حق در قلم می آید اول}
 قدم طالب است که هر چیزی که با او در کار خواهد رفت در ملک او باشد
 و جز برخیزد او را هیچ چیزی بر زمین نماند همه با او برخیزد اما باید دانست
 که زکوة شرعی معروفست و زکوة در طریقت همه مال دادست و بعد از آن
 بتذکیه و تطهیر نفس مشغول شدن خدای تعالی فرمود ^{و الله بین}
هَمَّ لِلزَّكَاةِ فَاعْلَمَنَّ فعل زکوة تهذیب صفات و بتذکیه
 اخلاق است و تفتیه جوهر انسانی از کدورات بشری و لوث خلقت
 و بعد از آن روح مال دادست و روح مال میل باشد بخدا و بغیر خدا
 تا نفس مزی نشود از روح مال که میلست بوی سعادت بمشام ^{ما}
 او نرسد و زکوة در حقیقت خروج جوهر انسانی است از اعلیٰ ^{و اما} فیاض
 مراد از اعلیٰ روحانیات و از اسافل جسمانیات یا لویم اعلیٰ صفات
 و اسافل دقایق منبسطه بر اعضا و آلات ^{فصل} در بیان زکوة

اسلام و بلوغ و عقل و فرايض نجاست نيت كردن شب و امسال از
 اكل و شرب و جماع و قی كردن بعد و مبطل روزی كردن باختيار و سب
 چیزی بچون دماغ باختيار و جدا شدن منی باختيار و جنون و مرتبه
 شدك و حیض و تناس و وجهه دوست داشته است بچیل افطار و تا
 سحر این معنی که یاد کرده شد روز است در شرع و اما روز در
 طریقت امسال جوانح و جوهر است از هر فعلی و قوی که در کش و دراز
 که عمر ضایع شود و قوتی حضرت رب العو به پدید نیاید و موجب شرف
 و کمال جوهر انسانی نباشد و اعلى مرتبه روزی روزی راه حق امسال
 باشد از ماسوی الله تعالى اگر هشت هشت آراسته کنند و با امتحان
 کلیه آن بدست بند دهنده اگر بدان التقات کند و میان روزی افطار
 کرد و بهیچ وقت بحقیقت للصایم فختان نرسد و صوم روزی را بحق
 سبحانه و تعالى *ما یوم من یوم الا یوم صوم*
و ما یوم من یوم الا یوم صوم
 مردنست از جمیع موجودات و زند شدن بحی فقوم نه بدنی که میم صوم
 اشارتست بموت و و او اشارتست بحیوة و میم میم اشارتست بحیوة و
 صاد اشارتست بموجودات و و او و او اشارتست بقیوم و یا میم
 اشارتست بحی و صاد اشارتست بتصرف حی فقوم روزی در حقیقت
 مردن بنده است از جمیع موجودات و زند شدن است بحی فقوم بتصرف
 دوزنده از پیرانک هیچ کس بخود نتواند شدن مگر بحی فقوم

در بیان توحید بنده و پوشتارگی بنا برستی عبادت
 بروست و بی او هیچ نوع عبادت را وجودی و وافی نباشد در
 شرع و دین خدای تعالی اوله است که بلفظ بلوید لا اله الا
 الله محمد رسول الله باری این کلمه است که آنها که بخدای
 دعوی کردند و اهل جمل ایشان را بخدای پوشتیدند خدای بنیشتد خدا
 الله است که موجد و منقذ موجود است و التوحید فی الله بنده
 الاحوال لان التوحید با ايمان و لا یستحق احد من الخلق
 و لا یستحق احد من الملائكة و لا یستحق احد من الرسل
 و لا یستحق احد من الاولیاء و لا یستحق احد من العباد
 قول حق یقومت دایما و توجه با او در جمیع احوال قول بقلب و توجه
 با او در جمیع احوال قول بقلب باشد و توجه بعقل خطاب رسیده
 از حضرت مبدع موجودات جل جلاله یا موسی انا الله لا اله الا
 الله فاعبد الله کل الامم معنی است ای موسی من نالونی تو ام
 ملازم نالونی خود باشی از هر آنک اگر توجه او بغیر خدای تعالی باشد
 آن غیر معبود او باشد بدلیل حدیث بیضاوی که روایت کردیم که
 مقصود معبود و یا معبود الله مقصودی مقبوع
 بنده است و هر معبودی اله او باشد هر چیز که تواند بندگی بنده
 آنی و اگر قبول حق یقوم نکنی دایما در تقرقات کونا کون ماست

رد و قبول و نفی و اثبات و صحت و بیماری و اعتدال و اذلاله و نفی
 و غنا و دیگر تصرفات مثل قبض و بسط و خون و فرج نیمه با یک
 نسبت از حق قیوم متجلی بنده از بهر تربیت او قبول کند و با اثبات
 و وسایط گردد و دفع آن قیام نماید تا فی حق حق قیوم باشند و مثلث
 شرکا و این قبول باید که دایم و صفت بنده و پرستار باشد مقدمه
 که معنی باشد بر فهم این معنی است که الله را سبحانه و تعالی دو تشریف
 یکی بی واسطه اسباب این تشریف را الهیت گویند یعنی خدای اول
 صورت این تشریف ظهور روح اضافیت جو حق سبحانه و تعالی
 بالهیت خود او را از میان جملة صفات و جملة الخلق خود موجود
 گردانید و صند و یسیت هزار عالم از موجود گردانید و او را قدس
 بخشید بر تشریف دین عالمها بر یادتی و نقصان و احیاء و اموات
 و نفی و اثبات و او را حجاب اقدس خواند و او را واسطه گردانید
 میان خود و میان جملة انبیا و اوصا قایم مقام خود بداشت متعالی
 تسخیر و تمکین در گردن او افکند و ازین حال خبر داد که الخ
 جاعل فی الارض خلیفه او خلیفه خداست تعالی و تکریم
 دو وجه دارد وجهی با عالم بری یا گردان و وجه فیض حیات
 می شناند و وجهی دارد با عالم مشاهد گردان وجه افاضیت
 حیات میکند بر محتاجان مبدای ارواح جملة خلایق از سعدا و انبیا
 و اولیا و از مخالفان و اشقیاء از دست و قیام جملة ارواح

النَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفُ بِالْأَنْفِ
 وَالْأُذُنُ بِالْأُذُنِ وَالسِّنُّ بِالسِّنِّ وَالْجُحُودُ قَضَا
 انشاء تعلق باهل شرع داند وند راه حق سبحانه و تعالی چون مشرف در
 همه موجودات رب العالمین را داند که برابطه و تحایط او را تربیت
 میکند و بالذات خلق از اهل حق باطنی جوهر انسانی او اینهمه می سازد
 تا بنظر جمال و جلال الوهیت شود که متعابله و قصاص مشغول شود
 اگر عضوی را قطع کنند بطیبت نفس قبول باید کرد و عضوی دیگر را
 داشت و هزاران منت بر جان خود لازم و ثابت دانست که رب العالمین
 با کمال تراست و استغنا بریت او قیام نموده است بر مدیحه و شایسته
 از بهرین تر در متعابله هر بی فزونی از اهل کفر و ظلم و حمل و علی
 بیقرار دارند تا بر مدد رحمت ایشان بکمال او کند و او را ببصر فرماید بر فتنه
 و ضرب و لعن ایشان که باطن فعل ایشان و غلبه رب العالمین باشد او را
 تربیت میکند چنانکه در باب بیان توحید یاد کردیم لیر قدس بیان شرع
 دارد و دند راه حق سبحانه و تعالی چون مشرف در همه موجودات
 باشد در ادای عبودیت در شرع باقی در ویش را بمعالجه امراض دل مشغول
 باید بود و عمر در اصلاح باطن صرف کرد و بر ادای عبودیت شرعی زیاده
 بخت که سبب عجب و خویشتر نبی شود و از نظر حق سبحانه و تعالی نهند
 و بنماید که کاری میکند و او خود جبر و موافق افزون میکند مگر او را
 پیوسته باشد خدای دگر و خدای نیز که این گوید و کند و فرماید بخدا باشد

اگر در عبادت زیادت بر احکام و واجبات دین قیوم و ستر و نوا
 فرماید جوهر اختیار او نباشد نافع باشد و پیر راه وقتی زیادت علی فرماید
 که متابعت سید اولین و آخرین لباس جان او شدن باشد و هیچ دقیقه
 مهمل نباشد از ایتان ماموریات و اشیا از منتهیات جوهر از آن فارغ شود
 او وصف ظاهر و باطن بودن راه شود بعد از آن اگر او را زیادت عملی
 فرماید باشارت حق سبحانه و تعالی **فصل در بیان امکان اسلام**
 از راه ظاهر باید کرده شد بر سبیل اچان و اشارتی کرده شد بتوجه حقیقی
 و طهارت که شرط صحت صلوٰه حقیقی است قطع تعلق است از دنیا
 و آخرت و آخ در دنیا آخرت باشد از هر آنکه صلوٰه حقیقی اتصال و تعلق
 جاست بحضرت جانان و جوهر او را تعلق باشد بغیر خدای تعالی بدین تعلق
 بسته باشد بتواند بحضرت پیوسته شود باشد ان صلوٰه حقیقی و استقبالی قبله
 شرط صحت صلوٰه باشد در شریعت و اقبال علی الله تعالی قلب و ادب و بر غیر
 خدای شرط صحت صلوٰه حقیقی باشد از هر آنکه اگر اقبال و ادب و نکلد بکلی
 بحضرت رب الحق نتواند پیوست و در نماز شرعی سخن نتولم نکش و در آن
 نتوان خواندن الا در موضع و خدا یزاید نتولم کرد در مواضع از هر آنکه سخن
 علیه السلام فرمود **من عرف الله فقد عرفت نفسه** و در حدیثی
 دیگر فرمود **من عرف الله فقد عرفت الله** و حقیقت صلوٰه معرفت الله
 است عارف بخدای زبان او نکلد باشد از اضافه کردن افعال و امور
 بغیر خدای تعالی این نوع سخن نکش در مواضع حقیقی حرام باشد و ستر

بطلان نماز که اگر چیزی بغیر خدای تعالی حواله کند مشرک باشد و مشرک
 نجس است
 چنانکه قرآن خواندن و ذکر کش **طهارت حقیقی**
 که شرط صحت صلوٰه حقیقی است عبارت است از ترک مرادات دنیوی
 و اخروی ظاهر و باطن از هر آنکه طهارت طاعت و دعا و الف و رای
 تا اشارت ترک و الف اشارتست بمراد و الف ها اشارتست بدنیای
 و ما اشارتست باختری و هابطها و طایبان از هر آنکه اگر مرادی باشد
 دنیاوی یا اخروی ممنوع باشد بدین اتصال یافتن بحضرت رب العزت
 بدانکه صلوٰه حقیقی است از حصول مراد عبارت از موت و حیات
 از هر آنکه صلوٰه تا است اشارت بموت و و اشارت بحیوة و لام
 بحصول و دال صا اشارت بمراد از هر آنکه لغتیم که طهارت حقیقی ترک
 مراد دنیاوی و آخر نیست ظاهر و باطن از هر آنکه مرادات کند از مراد بمیرد
 و بحق زنده شود از هر آنکه هر بنده که از مرادات دنیوی و اخروی بمیرد و مراد
 حق شود حق بر ظاهر کرد و تاحق را بماند حق را بماند بحق زنده شود
 بموت بحق زنده شود زکوٰه حقیقی حاصل آید که لزیم بودن است از تنگی او از یقین
 وجود خود بکلی و جزوی از هر آنکه زکوٰه است اشارت بتزکی و تا است
 اشارت بتیقین و او است اشارت بوجود و کاست اشارت بکلی و الف
 کاست بخیر از هر آنکه جز از یقین وجود خود بمیرد بکلی و جزوی بحق ز

شود و چون بحق زنده باشد یقین او باقی نباشد ظاهرتر باشد باطن حق
 از بهر این معنی گفت پیغمبر صلی الله علیه و سلم **من نكتم**
 من نكتم خدای تعالی گفت **بدان کج** حقیقی عبارتست از مشاهده
 تجلی حق فیثوم از بهر آن کج حاست اشکات حق و یا حیم اشارت
 بقیوم و میم حیم اشارت بمشاهد و حیم اشارت بتجلی یعنی جوهر
 نلوق حاصل آید یعنی تزی از وجود خود بکلی و جزوی و بحق زنده شد
 مشاهده تجلی حق فیثوم کند در موجودات و ایمن شد از همه آفتها
فصل بدانک صوم جامع صلوة و حج و زکوٰۃ است از بهر آنکه صوم صادق
 اشارت بصلوة و اوقات اشارت بزکوٰۃ و میمست اشارت بحج
 حج و میم میم اشارت بصوم که جامع صلوة و حج و زکوٰۃ است از بهر آنکه
 صوم عبارتست از ظهور مراد از تفصیل جمیع موجودات بر بندگی که نماز
 کرده باشد و زکوٰۃ داده و حج گزارده و جهالت یاد کردیم نه بینی که صوم
 صادق است اشارت بتفصیل و دال صادق اشارت بموجودات و میم
 اشارت بمراد و ما اشارت ظهور جوهر مراد ظاهر شود که وجه باقی
 سبحانه و تعالی صایم شود یعنی امسا کند از غیر حق تعالی و هیچ التفات
 نکند و مباشرت نشود و هیچ بد و شواذ پیوست و متصل شد جوهر حق
 الملک که او بر آن بود تجلی وجه باقی شود بنده صوم باشد با نفسی مرکزی
 متصل بنو خدا داخل در نور حق ایمن از ماسوی حق سبحانه و تعالی
 که از اسلام که در اوقات کتاب یاد کردیم قابلیت جویندن و پرستار آن قالیها

بجای آمد جناب خداوند تعالی فرموده است بوقت تعظیم و بر لزوم طاعت
 نماید این معافی که در بیان ارکان اسلام یاد کردیم او را بفصل و عبارت
 حق سبحانه و تعالی میسر شود و بدین سعادت برسد و غرض از آن ارکان
 این معاینست که یاد کرده شد و اگر کسی بر ادای آن مواظبت نماید و از
 معافی بی بهره ماند غنی و خیرانی عظیم باشد از قابل جان فانی
 حاصل آید **بنیاد کتاب** بر این است نهادیم که الله تعالی فرمود
وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِعِبَادَةٍ و اندک اشارتی
 در بیان عبادت بر سبیل ایجاز و اختصار بدین که مراتب عبادت است
العبادة والعبودية برستند هر یکی را بیانی کنیم
 بدانکه عبادت عبارتست از عود عبد الی الله تعالی در تمام احوال و اوقات
 و حالات از هر آنکه عبادت عینست اشارت بعود و الف اشارت
 بالله تعالی و با اشارت تعید و دال اشارت بدوام و تا اشارت
 بجمع اوقات و الف تا اشارت بحالات اگر بنده دائم عود نکند با
 الله تعالی در جمیع اوقات و حالات او عبد حقیقی نباشد ان هر
 آنکه هر چیز که بآل عود کند و در قید آن بماند بنده از چیزی باشد نه بنده
 خدای تعالی اگر در حالت مرض یا خلای تعالی عود نکند و شفا از بطلد
 و با عود و نصاری عود کند و شفا از ایشان طلبد مشرک باشد بخس
 نه بنده خدای تعالی و همچنین در اوقات نوماندگی با حق سبحانه و تعالی
 عود نکند و با وسایط گردد و از بندگی هیچ نصیب نباشد بلکه بنده

نفس و هوا باشد ~~بنا~~ ^{بنا} آنک عیودیت عبارتست از قبول رب
 متجلی صرف در جمیع احوال از هر آنک عیودیت و اوست اشارت
 بقبول و باست بهت و لا اله الا الله اشارت به تجلی و تا اشارت بمقتضی
 معنی اشارت به جمیع احوال حق سبحانه و تعالی جویند را بپایانند و ایم
 برو تجلی کند بر هر درجه و سائیت و تربیت فرماید بزیادتی و نقصان و
 شد و تفرق کند جویند ایشان بقضای را بنالند و در حقها بنشانند
 و ایم برو تجلی و در تفرق کند بزیادتی و نقصان تا بمشوی بصرا
 برسند یعنی مین حاصل آید و اگر بنا کند و از تربیت او غافل شود
 یا فرولند مکل باطل شود و ضایع و هیچ حاصل نباشد از بنا کردن
 او اگر بنده قبول تفرق رب العالمین کند در جمیع احوال و بنی و مجادله
 بیعت آید با وسایط و در احوال و قایم با اسباب جوع کند از تربیت
 خاص محروم نماید و حق سبحانه و تعالی باز و کار دارد او را تا بکلی در تبع
 سوا و نفس هلاک شود عیاداً بالله تعالی و بنده حقیقی نیلخت لز باشد
 که ایم تفرقات رب العالمین را و تجلیات او را قبول کند و مشا
 و مستطیع شدن و زبان اعتراض برین تا هر تفرق که کند بهتر و لطف و اعزاز
 و اذلال بیک نسبت قبول کند بطیبت نفسی اگر ای ~~فست~~
 بنا آنک عیودیت عبارتست از بتری از وجود و حیات خود بتمام جوع
 حی قیوم الله هر آنک عیودیت با است اشارت بتری و دال اشارت
 بوجود و یا اشارت بحق و یای عین اشارت بحی و و او اشارت بقیوم

و صورت قیام حتی قیوم وجه بقیه قیوم وجود حتی قیوم در صورت
 وجه باقی قیام کند همه خلق از بعثت وجود و حیات خود بترسند و در
 هستی خود هالک شوند و چون نور وجه تجلی کنند بچوق و بنون او
 مانند بقای که زواله را بد و مکره نباشد پیش از قیام وجود حتی قیوم
 همه کس بروی زندان باشند فایض شده از روح اضافی لاجرم ناله
 و هلاک را بدیشان راه باشد چنانچه وجود حتی قیوم زندان شوند قیام همه
 کس بحیات وجه باقی باشد حتی لایعوت و لایزال بودند و قیوم
 بماند حتی از اسمای ذات است و قیوم از اسماء وجه حتی که باشد که
 حیات همه موجودات بدوست و قیوم آنک قیام همه ایشان و
 از بهر آنکه حتی غبار رست از انبساط بحر محیط و امتداد خلق از انبساط
 بحر محیط از بهر آنکه حتی حاست اشارت بحر و یا اشارت بحر محیط
 و الف یا اشارت با انبساط بحر محیط و الف یا اشارت با امتداد
 خلق از انبساط بحر محیط چند آنکه بحر محیط منبسطی شود
 خلق ممتد شود او مثال انبساط بحر محیط و امتداد خلق از انبساط
 مثال انبساط دریا است در صورت رودخانه که از روانه شود
 و مثال امتداد خلق از انبساط بحر محیط امتداد اشجار و زردی
 از رودخانه چند آنکه رودخانه از دریا منبسطی شود بد زخت
 و دیگر چیزی ها کشیده شود و یکی از بی بیدای شود وین تریج
 یکی و سکوفه و شاخی و کجای نباشد که نه قطعه از بحر محیط در و

مقتدر و معین نشد باشد و زندگتن و کونین در شکل بشری او بجز
 بمقام رفیق رسید و در شکل بشری متعین شدن تا اظهار بوییت خود
 کند بر رابطه اعضای بشری هر موجودی چه اگر بجز محیط خواهد
 که خود را پیدا کند در صورت جمع همه چیزها تا چیزی شود بلکه هیچ
 موجود نشود پس گفت تعالی و تقدیر در این مختص است
 از عرف فرمود که من کنج بودم بهمان خواستم تا امر باشد خود
 خواست که بداند از دریای بی پایان حقیقت برمدی خود رود
 بولز کرد و او را روح مضاف نام نهاد و او را در انبساط افرد و اسکا
 موجودات هر موجود که در رحم موجود شود از رودخانه لسترد
 قطره در و مقتدر و معین شود از این حال پیغامبر علیه السلام خبر داد
 که چون نطفه مادر و بند در رحم مادر فروزندی کرد اتد مسوی و معدن
 ملک بیاید و روح در و نفع کند که روح عبارت از قطره باشد که
 از رودخانه لسترد و در وجود مسوی و معدن و مقتدر شود
 و ذات حق سبحانه و تعالی که بجز محیط نیست بر رابطه که روح مقتدر در
 وجود مسوی و معدن اظهار معلومات خود کند و کونین و کتن
 در موجودات حق اعظم باشد از مقام عین جمع نزل کرد و در
 رود دیان آمد که او را روح مضاف گویند و از مرتبه رود در هر
 متعین شدن جنات فیض آفتاب در بناهای مختلف متعین شود و بنا
 بنور خود نند و روشن گرداند چون پیغامبر صلی الله علیه و سلم برین روف

یافت بتعلیم حق سبحانه و تعالی فرستد
من ملتزم خدای تعالی گفتم و هر کس که پس از این بخواهد بر وفق یابد
و تعلیم حق سبحانه و تعالی بداند این کلمات را کند همه خدای تعالی کشته
و کرده باشد از بهر آنکه جز ترقیه بحر محیط بر موجودات حیاتی و معنوی
دیگر نیست که کسی را ندانند جمع است و مفصل او بدانکه قیوم عبار
از ظهور وجه باقیست از جمع مزیقات حیات بعد از امانت و احیا
از بهر آنکه قیوم قاف و واو و یا و میست و او دو و او است و الفی
و او ملحوظ و الف ملحوظ اشارت است بوجه باقی و واو ملحوظ اشار
جمع و قاف اشارت بمزیقات و یا اشارت بخلق ذات بود که محیطیت
همین بود جز بحر محیط ذات منبسط شد روح اضافی پیدا شد موجودات
با آن روح اضافی موجود گردانید و روح اضافی را در فیض آوردند
اسکال آن یکدیگر پیوسته اند و برانجا فیض می شود و از و قسط در
موجودی مقتدی شود لکن قسط روح که موجود باشد و خداوند
بحر محیط منبسط می شود بر روح اضافی او مقتدی شود بر اسکال موجودات
هر وقت که همه بحر محیط بر روح اضافی منبسط شود و روح اضافی بر موجودات
متمدد گردد همه مزیقات حیات را جمع کند از جمع همه مزیقات حیات و معنوی
ظاهر شود همه قطرات بدو زن و قیام شوند پس از آنکه ایشان را زن و مرد
باشد منبسط و ترقی و مرد و زن باشد بحر محیط
لَا وَجْهَ لَهُ الْحَمْدُ وَالْبُحْرَانُ جَعُولٌ

این معنی باشد که یاد کرده باشد حکم حاو کاف و معیت ما اشارت بجا
 و کاف بکل و میم بوجودات یعنی که اورات حیاة کل موجودات از هر آنک
 صورت تفرقه بحر محیط بودند با اصل و معاد خود رجوع کردند و بصورت
 جمع قائم شدند که وجه باقیست چنانکه در جمع مائیت بحر محیط بودند
 در ازل اسرار جمله کتب متراکه انشیت که درین فصل یاد کرده شد چنانکه
 بنده را که بداند **وَذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ**
فَضْلُ الْأَحْكَامِ شرع بدو وجه یاد کرده شده اول بطریق ظاهر دوم بقرین
 حقیقت چنانکه کاربردن احکام دین از راه صورت از کسی درست
 آید که وجه ثابت حق را بدو تصدیق کرده باشد و رسالت بغير را و نبیا
 گوید **إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ** و کاربردن با احکام دین
 بر قانون حقیقت کسی را میسر شود که یکی حق را در ملک و تقوی او در همه
 موجودات فتوا کند و نفی واسطه کند و اثبات فعل رب العالمین در حق
 افعال و سیایط جوئی فعل واسطه کند و اثبات فعل فاعل حقیقی الله تعالی
 میان نفی و اثبات برو ظاهر شود پس از آن احکام دین بر طریق حقیقت
 از و درست آید پس تسبیح از بند و پرستار خندان وزن باشد از اعمال
 ثقلین از راه صورت احکام صورتی قالب احکام حقیقی باشد جوئی بدو
 که هر یقینه که در موجودی متعین شدن است قرا است از بحر محیط و قرا
 نیز متصل باشد و نیز هر چه قرا است صورت ظهیر بحر محیط است از عالم
 لا یقین کنند دیگر موجود نیست مالمی فعلی یا قوی بدو حواله کند

هماوست و همه از دست و همه با اوست احدیت وصف ذات تا و
 قلم و اگر از هر منقطع شود نا چیز گردد نه اگر از بحر مفصل شود خشک گردد
 دایم بحر بی دریغ و نه بر بسایر قصد و نیست هزار عالم منبسط می شود
 و از وقفات حیات در اشکال موجودات مقدیری شود و نه چیزی که
 معلوم و مقدور از لیست برین مדרجه فعل می آید و الله تعالی درین
 مجموع خود را بخدای در خدای مشاهده میکند و بمعلومات انی محیط
 می شود عینا چنانکه محیط بود علما جمیع ایمان معلومات موجود نبود
 احاطت بمعدوم ممکن نباشد برین مדרجه معلومات از وجود
 ذهنی ازلی بوجود عینی اندی آورد و با عیان با و محیط می شود خدا
 بعلم در آنک بد و محیط بود و هر خدای تعالی بود و با او هیچ نبود
 خود را بخدای مشاهده نکرد و بود موجودات را از قوت فعل اندی
 و خود را بخدای بخدای و بر بوییت در بوییت مشاهده میکند
 موحد حقیقی آنست که او را در همه اعمال نیک و شست قبول کنند
 و به بیند و بداند بد و مقبل و عقل متوجه و بنفس مستسلم و بجان مطاع
 عالم غیبات کند دایما با او شد و از هر او باشد بی علت و مشورت و نفس
 بدانک **الحمد لله رب العالمین**
 از هر آنک عبادت تا و عین الیقین
 و دال و باست تا اشارت ترک و الیقین با اختیار و دال می شود و با بیند
 و عین باستعمال معبود هر بیند و پیشتار که الله تعالی او را بترک اختیار

مشرف گردانید و توفیق داد که عموم خود را یک بهم گردانید و بهم
 خود را در آن چپ که رب العالین او را استعمال کند بجان بکوشد و
 برانگیزد و بخلاف آن نخواهد مختار حق سبحانه و تعالی شود یعنی
 او را از هر خود اختیار کند تا بحلال صفات و جمال اخلاق و کمال اذ
 در صورت وجه باقی بر دظا هر شود و آن و بر بندگان خود ظاهر شود
 و او را بخودی خود تعلیم کند تا بعلم قدیم ازلی ذات قدیم ازلی را
 بداند و ماسوی خدا را بخدا بداند بعد از این خلعت خلافت در او بود
 و متعالید تنجیر و تمیل در کردن او اندازد تا نیابت حق سبحانه
 و تعالی در ملک و ملکوت تصرف میکند و محبت خدای تعالی
 میکند با بندگان و محبت بندگان میکند با خدای تعالی و حیوة
 حقیقی بر او میکند بدو ایشان پس از آنکه ایشان را استعمال کرده باشد
 در تطهیر دل که در حصول و صول بمقصود و نور و احیاء و نور بدو
 از طهارت جان نیست که طهارت شرط علم نافع است هیچ سعاد
 رونده راه حق را دست ندهد و میسر نشود تا آن تعلقات
 و آخرت و میل و الثقات بغیر خدای تعالی پاک نشود و از
 بد شیطانی خلاص نیاید و بصفات ملکی و اخلاق
 و مخلوق نشود و مرابط مستقیم که رونده راه حق را بحق
 تحصیل مناسبتست با عالم غیب و با حضرت رب العزیز کو شرف
 راه باید که در اصلاح دل و نفس باشد نه در اشتغال عبادت

ز وایند به امور ات شرعی جز در ویش باک شد بی توقف بپوش
شود حق بقی را بجای نباشد هستی بند حجاب بند است جز در
ویش پال شود و انایت و اختیار بخاند حجب و موانع مرتفع شود
حق بقی بر بند پیدا شود صیقل را بجای نباشد کدورت و نکاز
روی این حجاب و وصول و حصول عکس باشد در این جز در ویش
بی توقف بران عکس صیقل شود و صیقل روی خود را در ویش
انکس که کوشش او در تبدیل اخلاق و تهذیب صفات و تطهیر دل
باشد و ترک اختیار و همه استعداد در این چیز که رب العالمین او را
استعمال کند قبول کند و در اتمام این بچکان بپوشد او را آهن پاره
انسانی او آینهی ساز در ویش بود باشد که بمقصود برسد و انکس
او عبادت رواید و او را در کار مشغول باشد و از اصلاح باطن
خود غافل او بجای دیگر وضع میکند میان خود و میان مقصود جز بند
او را حاصلی دیگر نباشد از آن میکند خدای تعالی فرمود **وَمَنْ يَخْشَ اللَّهَ**
أَتَمَّ يَجْعَلْ لَكَ صُلْجًا بِنْدِي تَزَكَا اختیار است و متقاعد و مستسلم
بودن مرتزفات رب العالمین را و بچکان بپوشیدن در اتمام این
چیز که او را در آن استعمال میکند **وَذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ**
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ بدانند ای
طالبان عشاق وای شفیکان مستیاق و قلم الله تعالی لتهیه
الصفات و تبدیل الاخلاق که در اول زمان خطاب به بود

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ حَتّٰى يَكُنَّ
اللّٰهُ بُلُوْاى مُّتَحِدًا كَرِهُنَا حَزَیْ تَعَالٰی اَرَادَ دَوَسْت مِیْدَارِیْدِی رُوی مِی
کِنْد تَا خُدای نَقْلِی شَمَارَاد دَوَسْت لِرِد وِبِد وِسْتِی خُود شَمَار مِشَر
کُرد اَنْد جَم رُوح اَضَافِی کِه جَان مَظْهَر مَقْدَس حَوَاجَر هُو دُو عَالَم بِحَق
اَز لِه وَا بَد رِ مَحْمُود صَلی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم دَر مَقَام خَلَقَت تَّابِ حَق
اعْظَم بُوْد مِی رُوحِیَاة وِعِلُوم کِه اَز عَالَم غِیْب لَاسُوْخ بَعَالَم تَعَالٰی صِل
تَا سُوْخ مِی رَسِیْد بِر مَدْرَجَه اُو بُوْد تَا جَان مَتَابَعَت شَخْص خَاص اُو
مِی بَا یَسْت کُرد تَا حَبِی خُدای تَعَالٰی بِر مَدْرَجَه جَان مَقْدَس
اُو بِدِشَان رَسَد وَحَب دَر لَز زَمَان عِبَارَت اَز سَط حِیَا ت رُوح
اَضَافِی بُوْد بِر قَلْب نَظِیْف طَاهِر مَتَابَعَان اُو اَز بِهَر اَنک جَم مَتَابَعَت
مَطْلُوق کُردَن دَر عَادَات وِعِبَادَات وَاخْلَاق وِصَنَات مَحَلِی نَظِیْف
طَاهِر مُسْتَعِد فِض حِیَا ت اَز بِر رُوح اَضَافِی حَاصِل کُردَن دَر لَاجُوم زَائِد
بِر رَقِیْقَه جِیوْخِی کِه دَاشْتَد جِیوْخِی نُو اَز بِر رُوح مَضَاف بِیَا مُشَد
جَنَانک حَوْضِی اَب بِحَب دَر یَا عَذَب فَوَات دَر مَتَابَعَت بِجَان بَلُوْکُنْد
وَر حَجَاب اَز بِیَان حَوْض وِد رِیَا بِر دَاشْتَد هُو لَحْم وِلْخَط حِیَا تِی نُو بِجَان
پَاک مَتَابَعَان مِیْبَد اَوَّلِیْن وَاخِرِیْن وِمَقْدَدای اَهْلِ سَمَوَات وَاَنْبِیَا
عَلِیْہِ الصَّلَوَات وَاِزْلِی النِّجَات اِلٰی یَوْم الدِّیْن مِی رَسِیْد
جُو خَلِیْقَه مَعْرُوف شَد وَحَقِّ اعْظَم بِر مَوْجُودَات دَر صُورَت وِجَد بَاقِی
ظَاهِر کُشت زَمَان خَلْق جَدِیْد دَر آد وَا یَسْت اِنْ کِشَا یَدِیْد هَلْکَم

و بآیات مخلوق جدید محقق و مقرون شد تقریر در ملک و مملکت
مجدد گشت گاجرم محل تقریر نور اخلق جدید خوانند در جنات خلق
اول زمان که خلق جمید اند محل تقریر نایب و جلیله خدای تعالی
بودند و حی حیات او موقیة بمبدأ او محبوب بمرید حیات او و حق
جدید محل تقریر حق اعظم اندکی و اسطره روح و ملک از هر یک
جز وجه باقی ظاهر شد آیت **کَلَّمَ هَآلِکَ الْاَوَّلَیَّ**
و سمعین موجودات گشت و با ظهور نور و جبهه باقی هیچ موجودی را
تقریر و انانیت و هستی نمائند تا کاری یا تقریری گشت در موجود
درین زمان خطاب از حضرت حق نیست **اَلَمْ یَسْمَعْ**
اَلَمْ یَسْمَعْ **اَلَمْ یَسْمَعْ** **اَلَمْ یَسْمَعْ** **اَلَمْ یَسْمَعْ**
حب درین زمان عبارت از بسط حیات حق است بر جوهر انسانی
ظاهر فی از لوث انانیت و نجاست انیت و کدورات تعشیات
بشریت دایم با حق اعظم کیف مادی بی ر شوق نفس و خوف اناس
و طمع در بهشت بدانند که اتباع عبد سید را آنچه محبت عبد است سید ما
و محبت عبد سید را آنچه محبت سید است عبد را ندلیل قوله حکم
خلق جمید مرید وجه باقی حق بودند بحکم لایزایت و لا نظر الذین
یَدْعُونَ مِنْهُمْ بِالْعُدَاةِ وَالْعِشْرِ یَدْعُونَ وَ جِهَهُ
و خلق جدید مراد و محبوب حق اعظم اند تا بوجه باقی بدیشان نیاید
شود بحکم لایزایت که در قرآن قدیم و خطاب کریم نمود سوف

یَا بَاقِیَ اللّٰهِ بِقَوْمٍ یَّحِبُّهُمْ وَیُحِبُّوْنَکَ مَحَبَّتِ وَاَرَادَتْ اَیْشَا
 بَدِیْنِ سَعَادَتِ اَزْ طَرَفِیْ خُودِ اِثْبَاتِ کَرْدِ جَمْعِ کَفْتُ کَه یَحْتَمِلُهمْ وَاِنْ خَیْ
 دَر اَیْتِ قُلْ اِنْ کُنْتُمْ تَحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاَتَّبِعُوْنِیْ یَحْسِبُ
 اللّٰهَ اَرَادَتْ وَمَحَبَّتِ دَرْ طَرَفِیْ بَدِیْ کَانَ اِثْبَاتِ کَرْدِ تَا بَوَاسِطَةِ بَعِیْ
 سَیِّدِ الْمُرْسَلِیْنَ عَلَیْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ جَوْنِیْ اَزْ جَمْعِ رُوحِ اَصْلِیْ زَاوِیْدِی
 وَحَقِیْقَةِ جَانِ مَقْدَرِ مَتَعِیْنِ دَرْ کَامِلِیْنِ اِیْشَانِ بَدِیْ اِیْشَانِ رَسَانِدِ وَدَدِی
 سَوَفَ یَا بَاقِیَ اللّٰهِ بِقَوْمٍ یَّحِبُّهُمْ وَیُحِبُّوْنَکَ مَحَبَّتِ وَاَرَادَتْ اَیْشَا
 بَدِیْنِ طَائِفَةِ مَحَبَّتِ دَرْ اَقْلِیْ زَمَانِ اَوَّلِیَّایِ حَقِّ اللّٰهِ تَعَالٰی بُوْدَنْدِ اِیْشَا
 حَسِبْدِ اِیْشَا کَوْنِیْدِ تَا اَزْ کَالِبِدِ بَسْمِیْ تَعْلُقِ بَکَلِیْ قَطْعِ نَکَلِیْدِ بِمَوْتِ طَبِیْعِی
 کَا رَا اِیْشَانِ تَمَامِ شُوْدِ وَاَزْ عَرُوقِ شَهْوَاتِ وَصِفَاتِ خُلَاصِیْ بِنَاوَنْدِ اِنْ
 مَقَامِ ظَنْ بِمَوْتِیْ یَقِیْنِ نَرَسِیْدِ کَه کُوشِشِ اَزْ حُرْفِ اِیْشَانِ بُوْدِ وَاِیْشَانِ
 دَرْ هَسْتِیْ خُودِ بَاقِیْ بُوْدَنْدِ جَمْعِ حَقِّ سَیْجَانِهْ وَتَعَالٰی اِیْشَا اَرَادَتْ اِیْشَا
 کَرْدِ جَمْعِ فَرَمُوْدِیْنِ یَدِیْ وَوَحْمَتِیْ جَمْعِ اَرَادَتْ بَاشْدِ عِلْمِ مَقْدَرِ
 بَاشْدِ وِجْمِ مَوْجُوْدِ عَالَمِ وَقَادِرِیْ بَاشْدِ حَقِّ سَیْجَانِهْ وَتَعَالٰی رَا کَفُو
 مَثَبِیْ بَاشْدِ کَه عِلْمِ وَقَدَرِیْ وَاَرَادَتْ صِفَاتِ عِیْنِیْ حَقِّ اِسْتِ سَیْجَانِهْ
 وَتَعَالٰی وِلَیْ صِفَاتِ بَرِغِیْرِ حَقِّ سَیْجَانِهْ وَتَعَالٰی حُرَامَتِ اَمَّا جَمْعِ خَلِیْقِ
 وَنَاِیْبِ بَاقِیْ بُوْدِ وَاَنَا اِیْتِ حَقِّ سَیْجَانِهْ وَتَعَالٰی بَا نَاِیْتِ اَوْ مَحَبَّتِیْ دَرْ عَالَمِ
 سَنَلِیْ مَنَظَّاهِ اَوْ اَرَادَتْ وِجْمِ مَوْجُوْدِ مَسْلَمِیْ دَاشْتِ اَمَّا بَعَالَمِ یَقِیْنِ
 نَرَسِیْدِ وَاَزْ مَقَامِ ظَنْ تَوَاسُّطِیْ کَدِشْتِ اَزْ بَرِ اَنْدِ طَاظِلِ اِشَارَتِ

بظاهر که عالم روح مضافت و نون ظن اشارتست بظاهر که عالم
 روح مضافت و نون ظن اشارتست بباطن که عالم حق اعظم است
 و چون روح باقی بود آنخ از حق اعظم ظاهری شد بر هر چه او بود چنانکه
 بود منکشف نمی شد از وجهی دانسته می شد و از وجهی نادانسته می ماند
 ظن طاقت و نون نون اشارتست بنور و ظا بطیله جو تمام دانسته می شد
 ظلمتی باقی بود در نور عالم از هر چه معنی فرمود خدای تعالی و ما
 یلیع اکثرهم الا انکم انما خلق جدید مراد و حق
 حق اعظم اند ایشان را اولیا الله خوانند احرار را ما اند حق سبحانه و تعالی
 ایشان را در آنکه انزاله بی علی دوست داشته و حیات حقیقی نده کرده
 حکم حکم ایشان مرید حق اند و حق مرید ایشان اگر مرید ایشان بنودی
 حکم حکم نرمودی ایشان در دنیا در حکم آخرت باشند مثال دله
 بنابر ایشان حوضی باشد از نیند خالص ساخته و پیراز کلاب در خواب
 جواهر و کلبه و لعل و یاقوت در زیر کلاب ریخته از هستی ایشان هیچ
 نماند و بهیستی حق اعظم باقی و زنده شدن بلبل آنکه خدای تعالی
 فرمود **و قد افقده من حی البعوض** و بعد از این
 و بعد از آنکه و منه که نیز زمان ایشان است که بوجه باقی بر ایشان ظاهر شده است
 و زود باشد که از ایشان براهل عالم ظاهر شود **فمن** بدین که دین خلق
 حمید عبارت آن وضع بشر بود در ادای او امر و ایشان را خواهی از هر
 آنکه دین دال و نون است و یای تو اشارت بنفس و او و غیر اشارت

بوضع نفس و دال با دال و الف دال با و امر و یا بنواهی و الف یا اشار
 بلشها و دین خلق جدید عمارت ان فضا عید است در شهود حق باقی از
 بهر آنکه دال دین اشارت است به بعد و تم اشارت است به فناه یا اشار
 بجای و الف یا اشارت بیانی و واد فضا سابت بشهود
 طالب راه حق را از شلخت موانع وصول بجهت رب العز و جل و
 و باطن جان نباشد و شلخت اسباب وصول در ظاهر و باطن هر
 اشارتی کنیم به وسیله ایجاز و اختصار خبر رفته را حق سبحانه و تعالی
 برین واقف شود و بدفع موانع قیام نماید و در تحصیل اسباب وصول
 بکوشد حرکات و سکات و کوشش او معتبر باشد و منازله و مراحلی
 قطع شود و الیش از موانع و اسباب وصول کامی گند انرا هیچ
 اعتبار نباشد چنانکه کسی قصد شهری کند و راه نداند چندانکه رود
 از مقصد دور تر باشد و او خود را بونده نام کرده بود و او هر زمان
 از مقصد و مقصود دور تر باشد اگر رفته راه حق سبحانه و تعالی
 در اول کار موانع در ظاهر و باطن بداند و در دفع آن بکوشد و اسباب
 وصول بشناسد و جان نهد که در تحصیل آن زنده باشد که بمقصود رسد
 مانع آن باشد که ثرا از طاعت و بندگی حق بازدارد و از قرب بحضرت
 او در ظاهر حیات بماند که در طلب اندوهای نفسانی و
 کردن در ادای بندگی و بی روی بیغای بر صلی الله علیه و سلم
 در عادات و عبادات و بریت امود دیناوی مشغول شدن

و حیاة ناله سمانیه جمله سعادت است منافع کردن موانع در باطن
 اخلاق و صفات ناپسندیدن باشد و میل در محاسن و خدای تعالی
 و اسباب و صول تحصیل مناسبت است با حضرت رب العزت و تبدیل
 اخلاق و تهذیب صفات فقط میل از محاسن سوی الله تعالی و تراطمع
 از حق و خلوق تا جمله موم یک هم نشود و توجه بعمل و اقبال بطلب
 علی الله تعالی محقق و مقدر نکرده و فراموش نکرده شود و همه استعداد
 روی به بندگی نیارد و محافظت انفس نکند از طالب راه حق تعالی
 حساب بر تنول گرفت و هیچ چیز او را جز از حسان و غرور حاصل نیاید
 با تو سخنی بلویم از مقبولی
 جز در بند مقام تعقیف و توبه جمع شود و نیز در مقام ملک او گردد
 دل او بحال نیز در مقام مرتین شود از جمله کسانی باشد که الله تعالی
 فرمود **اقم وجهک للدين الحنبل** **ان شاء الله** **علی تقوی میرا الله و ضو**
 بدین دو مقام اساس سیر و سلوک مستحکم شود تعقیف عبارت از ترک
 دنیا و ترک مالا یعنی باشد و ضد او حرص باشد و اصل توبه نداشتن
 باشد بر مخالفات که در عماره از و بیدار شود و صورت توبه جمع
 باشد آن معاصی و مخالفات یادای عبودیت حق تعالی بر وقت صحت
 و سلام را تا باید دانستن که موانع و افات از هفت عضو باشد ز ق
 و چشم و گوش و دست و پا و بطن و فرج و دهان از غیبت و دروغ و ک
 مباح گفتن بکار باید داشت و دایم بدگر حق تعالی مشغول بود

و چشم دال نامحرم دیدن و بی احتیاج به طرف کوشش نگاه دارد خصوصاً
 در وقت نماز و در وقت ذکر کثرت در دامن خود نگردد تا تواند و یابد
 مصحف در وقت خواندن که نکوشد بجواب مختلف بریشانی دل و نفس
 باشد و چشم از امر دل ز یاد حق از نگاه دارد که از زبان نامحرم که
 فتنه ایشان پیش از فتنه زبان باشد تخم سواد در دل کشته شود بر آن
 تعلق نامحرم بصیرت باطن کند بمآند و البته نور حق در و پیدا نیاید تا
 بنور حق حق بآید بیند که حق تعالی را و تقدس جز نور او نتوان دیدن
 و گوش و نگاه دارد از غیبت و سخن مباح و افسانه و حکایات شنیدن
 اگر نگاه ندارد محرم مانند از وصول حدیث ملکوتی و الهامات
 از حضرت حق تعالی و خواهر بسندید و دست را از دادن و شدت
 تاحق و استعمال کردن در معاصی نگاه باید داشت که دست الت دفع
 مغرت و جلب حقیقت دست راست دلست و حقیقت دست چپ عقل
 البته قایمیت قلب او منبسط گردد در قبول حق سبحانه و تعالی و عقل
 او بنور روشن مکتمل شود و ازین دو سعادت محرم مانند و بتفه
 بیش از بتفه زبان باشد از بهر آنکه بتفه زبان اندازد که قولی کرد بدو
 ه استغفار و عذر خواست از کسی که او را غیبت کرده باشد و بتفه دست
 مشاغل و دزدی و اسیر نامحرم و لیس معنی پیش از افت زبان باشد
 دیگر چون عقل از التخال بنور شد و قلب از قبول حق محرم شوند با
 جمله سعادت تمام برین مسدود شود و هیچ سعادت بد و روی نهند

از هر آنک داد قابل نروا حقیقت و عقل الهی را که و فهمیم این هر دو
 فتاوی که بماند هیچ فرق نماند میان او و چهار بیان ملک و کرامت باشد
 بحکم این آیت که حلالی تعالی میفرماید اولی که کار انجام بدهیم
 اض و دیگری باید که سالک به حق تعالی که کام بر ندارد بی نیتی
 صالح و داند که از برای چه کام بر ندارد و با نیتی قبله بشود و در پیش
 مشایخ برهنه بلند و بقدر حاجت و ضرورت بر خیزد و از جای بجای نقل
 بقدر احتیاج کند چنانکه اگر حق سبحانه و تعالی از او سوال کند که چرا می
 و آمدی او را جوابی باشد که توان گفتش که اوقات آمد شد بسیار است
 در دهن از درها اگر سالک باشد به اینانک بی نیتی صالح و استخوان
 از خانه بیرون آید که اوقات مخالطت زیادت از آنست که درین محتمل
 ذکر کرد **فصل** بداند که طعام و شراب بنسبت با بنی آدم نسبت رعایت
 و جماع را اگر و غن نباشد زود بود که منطقی شود و اگر و غن زیادت
 اند که در حاجت باشد هم منطقی شود طعام و شراب چنانکه سبب بقا
 است هلاک و قناست جمله بیماریهای سخت را سبب خوردن طعام
 و شراب زیادت آنقدر حاجتست و بجز اسباب فصول و شهوات
 و معاصی و مخالفات هیچ سعادت بیش از آن نباشد که در دهن راه
 حق بقی از شهوات و حفظ و شاول طعام زیادت از وقت حاجت
 محافظت کند و بحق یعنی بحق نفس بقدر احتیاج زند که داند بحظ
 خوردن چرا که ظلمت و حیرت پیدا آید و با مراض ظاهر و باطن

مبتلا شود هیچ حاصل نیاید و بحق نفس بقدر احتیاج خوردن حیات
و قوت زیادت کرد و هر بنده و پیشتار که خود را از تناول شهوات و دنیا
از حق نفس خوردن نگاه دارد زود باشد که در معامی اقتدای
بشری قوی شود که نفس فرمان عقل برد تا با جارا اعضا را در معامی استعمال
کنند هر ماکول و مشروب که حق تعالی ازین است در و حق یعنی
حیاتی و قوتی درج کرده است و خطی و شهوتی را اجابا او گردانده
اگر طالب کمالان انسانی همه چیزها را بقدر حاجت و ضرورت
مباشر شود و ایم حق یعنی حیاتی و قوتی با حیات اوصاف شود و بدین
حق نندگردد آفت فرج نتایج تتبع شهوات است جو خود را از شهوات
نگاه ندارد زود باشد که بیلای فرج مبتلا شود و هیچ عضو را از آفت
و موانع نگاه نتواند داشت که زاج و مانع در وجود بند عقل است
و بوند و تتبع شهوات محبوب شود حق سبحانه و تعالی بد او علیه السلام
و حق فرستاد **و انزل من قول الله**
ان الله قد خلق الانسان من طين و خلقه من طين
و جو نور عقل بسبب تتبع شهوات محبوب شود
دل و نفس تاریل شود بیکار البته و غلط هیچ واعظ بقول کنند اگر چه در صورت
بنی آدم باشد اما هیچ فرق نبود میان او و بهائم و هر آفریده که بطن
خود را از تتبع شهوات و تناول نگاه ندارد بیلای آفت فرج مبتلا شود
اگر زنی کند هر بار بحال او نیز از زنا کنی باشد بکلی از نظر حق تعالی

بنیت فاجار احتیاج بنقشه عیال بدید ای وی بدید یار د و تنیدی مشغول
 شود ^{و الله اعلم} و اگر عیال با الله تعالی
 نطفه را بطریق دیگر ضایع کند ملعون شود بلعن رسول خدای تعالی
 از بهر آنکه فرمود ^{و الله اعلم}
 و اصل بنیان نطفه است جز ضایع کند آدی را که بنیانست ضایع و هلاک
 کرد و باشد آفات جمله اعضا که بیجا افت بطل است هر که که رفتن راه
 حق نفس را از حظوظ میبرد و بنیاد حقوق نهد کرد و از معنی
 او شده همه اعضا از آفات سالم ماند اول رفتن را در لنگر بیدار شود
 که ازین آفات خلاص یابد جو ازین آفات و موانع که یاد کردیم خلاص
 یافت بمحرف آفات و موانع باطن مشغول شود و از حق بطبیعی حاد
 راست نیاید و دست ندهد و پیش نبرد و از طیب بولر طریقت با
 که از آفات ظاهرو باطن خلاص یافت باشد و از فاضل خود
 فارغ شده ^{و الله اعلم} رفتن راه حق باید که خود را از شرف نگاه
 دارد تا بیلای جاه مبتلا نشود هر چیز که اسباب شرف باشد محروم از
 خلق بنهان کند و اگر تواند سر کند بموضع که او را شناسند از بهر آنکه
 جز خلق بد و ریخت کشته نفس میل کند بعالم محسوس توجه عقل بجای
 کرد و مشایخ طریقت کشد ^{و الله اعلم}
 و مشدقه جاه شرف باشد و جاه در عالم صورت
 حجاب جاه باشد در حقوت رت الفن جو بدین مبتلا شود از جاه

حقیقی محروم مانند و نیز خود بجای نرسد از بهر آنکه اگر همه اهل عالم ترا
 کنند و مطیع تو شوند نمود نفوذ باشد که نه ساجد مانند و نه مسجود و جاه
 حقیقی قرب باشد بحق سبحانه و تعالی قرب عتقی باشد که در و ذل بنا
 و توانگری باشد بر از در ویشی و فراغی شتره از اشتغال و چاقی خلایا
 و صافی از موت و فوقیتی و اقلادی بی زوال و جاه مذموم فوقیتی
 و علوی باشد بی حاصل و بی معنی در صدد زوال و فنا خذل اندک
 کسی او را شناخت و نه اولی را پیغامبر صلی الله علیه و سلم فرمود
حکم الله فی الدین و الدنیا و الآخرة
الما، القول قصدا و به دو آفت عظیم اندیشید عجب جاه
 باشد پیغامبر صلی الله علیه و سلم فرمود **لولا ان الله**
الذین ما خلی الدین و الدنیا و الآخرة
 است که بنده متعجب شود بحسن فعل خویش و فعل او اجلال و عظیم
 او باشد و توفیقی در جسم او و نظر حقارت بدین که نکستی و کبر
 نتعجب باشد از بهر آنکه اصل او عظیم و تحتین حال و فعل بنده
 باشد و فعل متکبر تطاول باشد بحق و اهل حق هر بنده که سبزه
 این متلاستود نوی حق بمشام جان او نرسد و از مشاهده آیات
 حق سبحانه و تعالی محروم و محروف باشد بحکم لایست که حق سبحانه
 و تعالی فرمود **سأصرف غیر ذی الایمان الذین یسکون**
فی الارض بغیر الحق و تلمیح حق آن باشد که عقل بر نفس

تعالی در آمد که محل امنست بحکم آنکه فرمود من دخله کان آمناً
 در حق او مقتدر و محقق گردد **علاج** کبر تواضع باشد با حق و اهل
 حق در همه احوال جوهر تواضع وصف نفس او گردد از بکرم مذموم خلاص
 باید نتیجه تواضع نیز باشد که حق سبحانه و تعالی او را رفع کند از انانیت
 و یقینات خود تا از مضایق و هستی خود خلاص یابد جوهر از مضایق
 یقینات مرفوع شد جمله سعادات روی بدو آید **لغات**
صدق علیها در میدان اید حق سبحانه و تعالی بزبان او بایندگان
 خود سخن گوید **فصل** افت دیگر حسد باشد و اوعیادت از هیبت
 نفس امتان بود جوهر چیزی را مشاهده کند که بخلاف او باشد نفس امتان
 همه چیزهای خود را خواهد که بر سبیل اثر ادا جوهر کسی چیزی بیند
 که اثر اعتباری باشد و در دین یاد در دنیا زوال کند خواهد او را تالیسی
 دیگر را نباشد و غیرت آن باشد که خود را مثل آن نریابد از آن خواهد تا
 بحکم اتراد او را باشد و فعل حسد حدت و عفت و نقر و حیث
 جاهلیت و جهل باشد **علاج** او ذکر حق تعالی و ذات و عقل و علم
 باشد تا معلوم او شود که قسام بحق و هبات بی علت دانای حق
 در آن قسمت بحق کرد و انصبه اینزاق از صفات و اخلاق و سعادت
 ذات و پید و صورت خوب معین کرد و مقتدر کرد ایند بر وجهی که
 دن مال بدین نباشد هم چنین بداند از بلا و قسه حسد خلاص یابد و بر
 عتبه بگذرد شیخ الاسلام سلام الله تعالی علیه او روح القدس

ز حیرت نفس خیزد و حیرت از حیات نفس پدید آید و حیات نفس از
اتباع شهوات بود و شر در چیزها و کمال حسد آن در پیش برود و در
سرا از نظر خیزد پس اینجا معلوم شود که علاج حسد آنست که از حیات
نفس چیزی کم کند بواسطه مخالفات با نفس و تقلیل طعام و نظر
بکاه دارد حسد نیز باشد که فصل حق تعالی بر او نازل شود و بخواند
که از ایشانرا باشد از برای آنکه نفس از فضل را از برای خویش خواهد
علی سبیل الاتقاد و حیرت حیات نفس که روح خصلت جوهر در مرد
ظاهر شدن باشد او را باز دارد از آنکه باندیشد که نصیب او زیاده
و کم نکرد اگر اقران او را کم فضل بود یا نه و فصل حق نامشاهی است
الرمه خلق را مستغنی گرداند از خرابی وی چیزی کم نشود و اگر
خواهد هر کسی را چیزی دیگر دهد **فصل** بدین که بیان از نکالت
عقل خیزد و ضعف تدبیر و غلبه شرک و عی بصیرت باطن مرایی
مشکک بخش باشد و حق تعالی در او عمل او ننکند و همواره او را با
او گذارد تا در ذل احتیاج بخلق بماند و شوی بیابنده را از دیدار
حق تعالی محروم گرداند و همیشه دلیل بماند و محتاج
طالب راه حق تعالی بماند که روزگار خود را در بند اخلاق صرف
کند و معالجه آن بماند که قریب و بعد بحق تعالی بواسطه اخلاق باشد
اگر از تدارک اخلاق تعاضل نماید و بیعادت در ظاهر مشغول شود
بکل استعداد باطل گردد و بنماید که کاری کرده است و او خود آتی

امنا
بافق اول
وم خلا
بایت
مضایق
دکان
از هیما
نفس انوار
بند
مالی
واهدتا
خمس
نیل و علم
یا ای ی
سعت
مخلد
ی
و
ک

فساد دیگر بدست نفس بجایی داد باشد و علاج اخلاق معامله کردن
باشد بقصد او اگر بخل نباشد غالب باشد و هزار سال تواضع کند هیچ
فایده حاصل نیاید تا جار بند ساله یابد کرد و دایم اندک و بسیار چیزی
می بخشید تا از قبح بخل خلاص یابد و در حدیث آمده است که حق بجا
و تعالی فرمود و عیسی و عیسی را بخل و عیسی را بخل

بخل جمله صفتهای خوب را بپوشاند و بخیل هیچ جای نرسد
اتحاد و تندر راه حق تعالی باید که بخل بر و غالب باشد از بهر آنکه بخیل باشد
در صحبت با دشمن با اختیار و در نفس ندن تا نفسی در غایت تقاضا
او را حاصل نشود یک نفس حاصل الامر باید که طالب حق تعالی عمی
خود در اصلاح باطن صرف کند در تنه اخلاق و تهذیب صفات
با دامن امور و اشیا از منیات در ظاهر بپوشد و در تنه
عمل ظاهر نکوشد کوشش او بظاهر نفس باشد از کدورات اخلاق
و صفات خرم حسد و کبر و یا و عجب و حقد و بخل و عجز و کسل و کتبت و
و خیانت و سخن چینی و تنافق و مظاهره و خشم و غیره

بدانکه خیانت از دانات و حساست منت باشد و فعل او قبح خاين
قبح صفت و قبح صورت باشد در حضرت حق تعالی و در نظر خلق
خدای تعالی خیانت هضم بنام محرم نکرست باشد از زنان و مردان و خیانت
دست عیاذ بالله تعالی دزدی باشد و خیانت با بمواضع تهم قبح
و خیانت کوش در خمیه بسجی عیسی داشتن رونده راه حق را ازین

بیاید دانستن که حق سبحانه و تعالی هر موجودی را که بیافریند در باطن
 او خانه بنا کند از بهر خود تا هر وقت که خواهد در آن خانه تکیه کند و آن موجود
 را با آن قابلیت که در او نهاده باشد آلت اظهار تصرف خود کند اگر سبکانه باشد
 آلت اظهار قهر و قناری خود گرداند و اگر آشنا باشد آلت اظهار لطیف و لطیفی
 و آن خانه عبارت از قابلیت باشد که منبسط باشد از فوق تا قدم و
دخله کسان اینها اشارت بدین خانه است و باد این خانه متا
 بیغیر است صلی الله علیه و سلم در عادات و عبادات و اخلاق و صفات
 همین و پیوسته که در راه متابعت پیغمبر صلی الله علیه و سلم میثاق است
 در قابلیت حق سبحانه و تعالی در آیه و حق را در جمله امور قبول کند و
 نسبت بطینت نفس حق سبحانه و تعالی حجب و موانع را بکشد و بپوشد
 او بکشد و در خانه دل او خود را بدو نماید و چون در دل او نزول کند و خود را
 بدو نماید از همه چیزها ایمن شود پس از آن اگر آن صورت در خانه صورت
 بود کمال معنی باشد بکمال صورت و اما اگر بی معنی در صورت
 رود اگر چه که بادای رکن حج قیام نموده باشد شرعا اما بی معنی و وجه
 بخشد نیاید و در پیه بندار سرگردان شود بندار که ایمن شد و او خود
 آلتی در درون نهاد دستش بجای نهاده باشد پیغمبر صلی الله
 علیه و سلم **لا اله الا الله** شرف الدین **ما ظن الله به**
 و نیز **لا اله الا الله** یعنی الهی نیست که غیر او و خویشتن بینی بتر از کلام
 حق سبحانه و تعالی هیچ بند را و از انکه شتی تا کلامی کند

در بیان بیع و ثری سر و عی نمیکنیم که رونده راه حق را سه معامله کرد
می باید اموخت و می باید کرد بجا پر وای خرید و فروختش باشد معامله
اول با نفس و دوم با خلق و سیم با خدای تعالی قال الله تعالی ان
الله اشترى من المؤمنين انفسهم و اموالهم
بان هم الجنة بحکم این آیت نفس و مال بخدا تسلیم باید کرد تا حق
تعالی جنت بپند تسلیم کند اگر عمر بسیار بپاید و بدین معامله مشغول شود
این سعادت میسر شود یا سود اما بیان معامله با نفس پیغامبر صلی الله
علیه وسلم فرمود **اعداءه و نفسا له** یعنی دشمنان و دشمنی

یعنی دشمنی ترین دشمنان تو نفس است که در میان دو بهلوی تو قرار میگیرد
شتراتی و سوای خود استعمال میکند و خدای تعالی فرمود یا ایها الذین
قاتلوا الذین یلونکم من الکفار و یحذو و ای
فیکم غلظة معنی است ای انکسائی که بجا بگریزید و بدین
درآمد و رسول ما را قبول کردید کارزار کنید با انکسائی که تردد میکنند
بیشما از کارزار جنانک ایشان بیایند دشمنان در شتی را هیچ کار فرستند و بشما
از نفس ما را / نزد دیگر نیست و خدای تعالی فرمود جاهدوا فی
الله و جاهدوا یعنی کارزار کنید با کافران و منافقان در طلب
رضا جوی حق تعالی و کارزار جنان کنید که حق است یعنی هیچ
دقیقه در مخالفت با حق و طردارید بخلاف دواعی با او معامله
کردن و او را ضعیف و بیچاره داشتن و از همه آرزوها محروم کردن

وچندان وظایف طاعات و عبادات و مجاهدات و ریاضات
بر و نهادن که از لباس دعوی الهیت و ربوبیت پیرمزد و تن در
نیک بندگی دهد و مشغول و مستغرق شود در مقبول تفرقات رب العالی
با ترک مقابله و مجادله و خصومت گیرد و او را مطالبه کند بر ادای
بندگی حق سبحانه و تعالی بر نعت صحت و سیادت تاتن در تبدیل اخلاص
و تهذیب صفات دهد و از اوصاف سیاه و بهایم و حیات و عتار
خلاص یابد و با اوصاف ملکی موصوف شود که عبادت شرعی درون
برده کار بست مفرق او پیش از مسفت او باشد مثلاً کسانی که بعبادت
شرعی قناعت کرده باشند و از اصلاح دل و احوال بقس غافل گردند یا
بیمز او تقاضای خوب کرده و دیدن او پیر از سار و لذت و چیزها
جس کنند بنده نیکخت است که در جهاد البر با نفس امّاره صلح نکند
و قتال او مشغول باشد و هیچ وقت از مکر و تشویلات و تزویرات او
ایمن نباشد و معامله با او آن بود که او را دایم سر کوفته و نامراد و عاجز
دارد و حق حق از او استغما میکند و هر چیزی که مکره او نباشد لازم
حال او میلارد تا وقتی که کشته شود و شهید معرکه جهاد البر گردد و بجا
حقیقی زنده شود خدای تعالی فرمود **وَالْحَسْبُ لِلَّذِينَ**
قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَالُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ يُرْزَقُونَ
فَرَجَحْنَاهُمْ أَتَاهُمْ أَلَّهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَكَثِيرٌ مِنَ الَّذِينَ
لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَأَلَّا هُمْ يَحْزَنُونَ

طالب حق را از معامله یا تناسل بخلاف دواعی اوجار و بنا شد بر
عبادت نباید بودن و عمر در لطف حرف کردن که استعداد باطل کند و بنده
که کاری کرده است و او خود کمالی دیگر در فساد و در دست نشانی
هناد باشد بتقیه و تصنیف باطن مشغول باید بودن تا نفس تن در بقول
حق دهد در باب تشریفات تربیت او را و اما معامله با خلق و خلای
تعالی سغایر صلی الله علیه وسلم فرمود
عزل و اعف
یعنی میگوید با کس که از تو پیروی و بد
بدلت کس که ترا محروم گردانید و در کنار آن کس که ترا محروم گردانید و بر تو
جور کرد یعنی هر کس که با تو بدی کند تو در مقابل با او نیکی کن تا فضل
تو بر او پیدا شود و اگر در و نده راه حق بمقابل و سجاده و مکافات نیکی
بفرستد و بجواب مشغول شود چه فرق ماند میان او و دیگری ملک
دوستی باشد که بیکدیگر را می دارند نیز معامله با همه کس نیکی باشد که کند
خصوصا با مسایه که او را حق جواب است و بساع و جوارح خود را داد اعم
دارد تا بخوبی نرسد هزار چراغ بر جان خود بفرستد که کند و سکه کلی تر کسی
تند و با همه کس راست گوید و زبان از عنیت و دودغ لش با خلق
خدای تعالی نگاه دارد که در دودغ زن کم از سکه باشد در پیش حق سبحانه
و تعالی و غیبت کشد و اعم جنب باشد و مشرک و از حق افتاده و از
دیدن عیب خود غافل و عیب نقش نقاش حکیم قادر مرید مختار در
ادانت مشغول شده غیبت کشد از بهر جنب باشد در طریقت و

خ
که بیغام بر صلی الله علیه و سلم فرمود **انما انا بشر** **انما انا بشر** **انما انا بشر**
کنده که همه خلق از دست و زبان او این باشد یا مسلم باشد که بیغام بر صلی الله
علیه و سلم فرمود **انما انا بشر** **انما انا بشر** **انما انا بشر**
با خلق خدای تعالی که نباشد که دایم رنج و مشقت از خلق بطیبت نفس بی
اگر ای فرامیگرد و اسیرش در مقابل زندگی ایشان می رساند و بداند که این از ایشان
بد و میرسد تفرق رب العالمین است **الراحمین** پاره از و آئینه می سازند
باشا کرد در صیقل در مقابل و مکافات آید که او آئینه شود جز رضا و تسلیم
و مقبول مکاره از ظاهر و باطن هیچ جا نیست که و کور و کنگ و دست و
پای برید برود و بر فوق و ملا را با خلق خدای تعالی که الت اظهار الهیت
و در بویت او اند معامله کردن هیچ دیوان نیست **شعبه**
نستم صنما جو رتق تا حیل و کشم **کها همه عمر اگر بچشم تو خوشم**
اما معامله با خدای تعالی است که دایم نفس و مال بخدای تعالی تسلیم
میکند حق سبحانه و تعالی جث را بد و تسلیم کند محکم است مال میلت
بغیر خدای تعالی و نفس عکس است بر مردات و از و ها تسلیم مال را بر با
که انرا ه ظاهرا و باخ دارد زیادت از لباسی و موضوعی که بدین محتاج باشد
و قوت یک روزه در راه حق سبحانه و تعالی صرف کند و روح مال او
بغیر خدای تعالی میل از همه چیز مشغول گرداند از لذایذ دنیا و نعیم آخرت
بی و شوق نفس مرده در پیش رب العالمین افتاده و منقاد و مستسلم
راضی بکرده و داده و تقدیر و تفرق او نیز معنی تسلیم مال باشد اما

بد
بندار
ساره
بقول
خلای
وین
و بر تو
افضل
بی
نک
کند
بند
ایم
نر کسی
خلق
سبحانه
و از
شار
چیت
و

فرو شده شدن او باشد بر اعمال بت و آرزوهای هر کار که ببلند مشغول باشد
و حق سبحانه و تعالی او را این بان در سطح با کاری دیگر خواند بباح شرع
در حال آنکه اینم کرده و فرموده و باطل داشت و اجابت حق کرد در اتمام
ایخ او را بدلت میخواند چون این معنی وصف او شود و ملکه کرد و نفس را بخدای
تسلیم کرده باشد حق سبحانه و تعالی حجت را در دل او شریک کند یعنی
بنور وجه باقی بر دل او تجلی کند تا بنور وجه وجه باقی را مشاهده
کند و جرجت باشد پیش از دیدن وجه حق سبحانه و تعالی بنور وجه
وجه را جی بنور وجه توان دید و جرجت در دل او شریک کند افراشته
آرد یعنی هستی او در نور حق سبحانه و تعالی داخل شود اعضا و جوارح
او بنور حق متجلی باشد او بی او از میان بیرون رود هستی حق تعالی
بیاید شود ایخ لوی و کند همه حق سبحانه و تعالی گفته و کرده باشد جنات عزیزی
گوید **مصرع** مای بنام او بی او ما شد
در اول کار حق سبحانه و تعالی باطن باشد و بنور ظاهر و جرجتین باشد
میشود معرفت حق سبحانه و تعالی هر وقت که حق سبحانه و تعالی ظاهر
شود و بنور در نور او داخل حصول معرفت بدو میشود و ذلک
فَضِّلَ اللَّهُ يُوتِبُهُ مَنْ تَشَاءُ فَإِنَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ
در بیان نگاه شروع می رود لی روند راه حق تعالی تا هر
دو عالم و نفس و هستی خود را سه طلاق ندهد لی او را میشد
بادای بندگی حق سبحانه و تعالی بر رفت صحت و تداوم مشغول بود

و معرفت حق سبحانه و تعالی حاصل کردن تا بنده طالب در ادا تکی
جهت شود و در موم متفرقه او را هم نکرده و ترک کل اشیاء مکی و صفت
جان او شود و بکل استعداد در ظاهر و باطن هر کار را بنا شده بوی از
عالم غیب عیشام جان او و ستم با تو سختی بگویم از مبتوی
ترک همه کن و اگر خود مغربی است آخر تو نیز دانست که بنده ضعیف
چه مایه استعداد باشد و آنرا نیز متفرق و با چیزی کرده در بی روی
و مرادات نشی و یکی از آن استعداد دین که دارد خدا طایفه کند
و بنده را دیکه کاری میکند چنانکه شخصی را کار بینی ضعیف آب
باشد و لشت زان دور از آب از قداب را در چندین جوی تو
کند بچو این مختلف همه در راه ضایع شود و لشت خشک گردد و هیچ
نیاید اما اگر در محلی جمع کند تا جمع قوی گردد و بوقت حاجت در آن
جوی روانه کند و در لشت رسد و سیراب گرداند و مقصود حاصل
آید و چو رفتن راه حق سبحانه و تعالی آب استعداد خود را از متفرق
شدن در طلب مناجات دینی و اخروی نگاه دارند و جمع کنند و بنده
از خوف و ورع و تقوی قناعت در پیش او بنا کند و بود در غایت مختلف
شود و مشط را از حق رب العزّه جه خطاب رسد تا همه استعداد
مباشر شود و با تمام رساند که پیغامبر صلی الله علیه و سلم فرمود
و بعد کفایت
پیغامبر صلی الله علیه و سلم را منهای بحق بود چنین

شد
و عا
تمام
بدای
فی
هد
جه
آد
واج
غالی
عزیز
شد
شک
ظاهر
طاهر
آفر
بود
ن
مد

همه دوین باید بودن بدانند حیا اصل او دوام اجل حق
تعلیه باشد در دل و فعل او انکار و حفظ اعضا از مباشرت اموری
که حق سبحانه و تعالی از او نهی کرده است و ضد او استیلا باشد بحق و خلق
عیاذ بالله تعالی و جرات بر معاصی ناجایم ندارد که باید کرد بیغایبی
صلی الله علیه و سلم فرمود
باشد که حق تعالی او را می بیند شرم دارد از کاری کردن که پسندد
حسرت نباشد **فصل** حقد از حیرت نفس و قلب باشد و خود از یک
جمله سعادات محروم باشد و حیرت از جهل بود چه اگر در وقت حیات
معرفت منقص شده باشد متصرف علی الاطلاق را دانند و بیند کینه کجا ماند
به کردن کاری که او را از لذت ناخوش آید **فصل** بیغایبی صلی الله
علیه و سلم فرمود **الغلام والذیوث لا بد من الاثم** و نیز قد
قد عرفنا الغلام فی الذیوث و ان الذیوث
سوی لاهل سخن چین است از و سخن آتش شده و فساد قطع
صلت رحم باشد و مبطل استعداد خلق خدای تعالی بوی بهشت
نشدند محقوت باشد در حسرت رب العرف **فصل** بیغایبی صلی الله
علیه و سلم فرمود **ان الغضب و ان الغضب** **فصل** از ایمان
فرمود در خشم مشرکه خشم ایمان را فساد آید مثالی که در خشم شود
و خشم براند شخصی باشد که آتش بر می افروزد در درم خانه و خود را
با آنچه در خانه باشد می سوزد هیچ منت در وجود بنده از برای خدای

محب هم غضب نباشد بشرط آنکه خشم فروخورد و خشم فرو خورد
 آتش خشم در دل او خفته بین عمل کند موانع و حجب را بسوزد و لاین
 نفاق را سخت گرداند و صلابت ناپیت بشن و انزوم گرداند و مقام
 استسلام افتد و دل را شور گرداند از هر آنک آتش را قوت
 اهلاک و قوت اصلاح و قوت اثراق و شوی و قوت انصاح و قو
 یلتر باشد طالب سعادت و وهانی باید که خشم فرو خورد و صفت
 وجود او شود تا از سعادت که یاد کردیم او را حاصل آید و قال
 الله صل الله علیه و سلم لا طمأنینه الا بالیقین و لا
 حکم الا بالیقین
 از بهر فساد و خلق خدای تعالی در حالتی که سینه سفید است از سفا
 بی فز آید سینه او فراخ شود در بقول و جو آتش غضب خواهد بود
 از فخته شود حق تعالی بر دایران و خفایق طفلان کند و حکیم
 صاحب حکمت باشد و حکمت عبارت از نوری باشد که کشف کنندان
 مکنون امر جو کشف کنند او را علم الیقین حاصل آید و لذ در باطن بود
 تمام شود الا بر تحقیق در ظاهر تا در عالم محسوس بصورت و مثال
 او نظر کند موافق لز معنی بیند که در باطن او متکشف باشد عین الیقین
 حاصل آید و لم عبارت از حیثی و قوتی باشد که در باطن او پیدا شود
 از حق اعظم حیات علم علم او را بحاصل آید و بقوت کشف کشف بعد
 علم الیقین بر و تحلی کند مجرد از علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین

حق سبحانه و تعالی بفرموده صلی الله علیه و سلم و اعبدوا ربکم
 حتی یاتیکم الیقین و یقین عبارت از حق قیامت بر اشیاء
 بر اشیاء نازل شود و در همه تصرف کند و خود را بشناسد که بعلم الیقین
 و عین الیقین و حق الیقین مشرف شدن باشد تعریف کند و پس
 از آن در دله او فرماید بدانکه بنده کار حق تعالی که بوندگار
 راه حق باشد برود و قسم اند عید اتقیا اند و احرار که ماعید اتقیا
 بنده کاری باشد که مقامات و فالیده باشد و حال مقامات بدله اشیاء
 نزول کرد باشد اما هنوز از عروق شهوات و صفات خلص پیدا
 باشند از عروق جرح حق سبحانه و تعالی بخودی خود کسی پیروی و سلوک
 قطع شود کرد این طایفه تا در قید بشریت باشند ایشان از سیاست
 نفس و مجادله و مخالفت با او جان نباشد چه اگر غافل شوند از سیاست
 نفس و عروق شهوات باقی باشد نفس حجابی دست برارد و فساد اغایع
 کند بنوعی که تدارک بدید نباشد این طایفه را هم خوف و هم خوف باشد مخوف
 باشند بسبب بقا عروق شهوات حلیت باشند که اگر ترک سیاست نفس مخوف
 با اولتد موجب هلاک ایشان باشد جز از کسوف بشریت تعلق قطع
 کنند حق سبحانه و تعالی ایشان از عروق شهوات پاک گرداند و سر هم
 تا و اصل شوند اما احرار که مابنده کاری باشند اندک مقامات خلایق
 یافته و از عروق شهوات پاک شده اما هر دو طایفه را از وفالردن مقامات
 جان نباشد اما عید اتقیا عید مقام باشد و در قید مقام که اگر ترک

خورد
 و یقین
 از مقام
 قیامت
 حق و حق
 صفت
 باشد
 از سیاست
 هلاک
 و حکم
 کنند
 طایفه
 و مثال
 عین الیقین
 و بداند
 از آن
 و بعد
 حق الیقین

مقام زهد کنند و بدینا مشغول باشند آن درجه ولایت محروم گردند اما
احواد که مادی قد مقام نباشند که ایشان پنج گویند و گفته خدا کنند توکل
و تسبیح نزد یک ایشان یکی باشد مقام یقین و تقویه یاد کردیم
بیانک ورع اولی زهد باشد و زهد اول توکل و توکل اول درجه
عارف و قناعت و ثانی شہوات اول رضا و رضا اول متابعت بند
باشد سید خود را بیانک ورع رعایت او امر و نواهی باشد
با تعظیم در وقت ادا و در وقت انہا و فعل او توکل شہوات و شہتہا
و ضد او غفلت و توکل رعایت و حرمت باشد اصل زهد
تضعیف دنیا و اهل دنیا باشد و فعل او توکل قناعت باشد بانکہ از مالا
وما لابد کہ باشد کہ بقای وجود بند بی او متعذر شود اعلی مرتبہ
در خود ذکر یک لقب باشد تا نہ بینا بر صلی اللہ علیہ وسلم فرمود
این احوال مقامات بقیہ صلی و میانہ یک تا نان جوین ملتزم
مرتبہ الی ایم نیم شلم باشد و اندک الی بحریش و لباس نیز مقداری دفع
کر ما و سرما کنند از جامہ خام و مسک کوشہ مسجدی یا رباطی اگر زیاد
کنند از مرتبہ زهد بیفتند **فصل توکل** ذاتیت او اعتماد دلست بر حق
تعالی و نا امیدی کلی از سہ موجودات و ذہاب امن یعنی حق و صدق
او تعلق باشد یعنی حق و التجار دون با غبار در وقت و زمانہ کی
بیانک رضای ذاتیت او امکار اختیار بند باشد در مختار
و اختیار حق سبحانہ و تعالی و فعل او متابعت سید باشد در سہ امور

و احوال و ضد او خشم باشد **بیا** بیا آنک تقوی حذر و التماس باشد
 بخت رب الغی و ترکه چیزی که در و شهت باشد خوف که در و محبت
 اقله اصل صدق صوابست و فعل او این باشد که مردن بگو
 بماند و پاک ندارد که تراوی مسکف شود و جمله خلق در حق پیش او
 چنان باشد یعنی در ادای حقوق و رعایت حق نسبت با خود
 و بیگانه یکی باشد **ع** عدل و قوف دل باشد به امر حق تعالی و ادای
 حق و فعل او استقامت و ضد او جور باشد **ص** صبر اخلاص
 باشد که صمت و فعل خود را از نقص خالی و دین دارد و ضد او
 ریا و سمع باشد **ص** صبر اصل او حبس نفس باشد بر ادای
 مأمورات و از مباشرت مهمتات و در بقول تقرقات رب العالمین
 بواسطه خلق در افعال متضاده و ثبات بر امور که خداوند
 خدا او را دوست دارند و ضد او جزع و اضطراب باشد **ف** فضل
 شکر اضافت نعم باشد بمنعم یعنی نعم خاص که در صورت بلا باشد
 و شاید و از بی خلق خدای تعالی و نعم عام که در صورت لطف
 و صحت و مال و فوقیت باشد بهر بداند که همه از دست و سیاحت
 سربالت و وصول به نعم خاص و نعم عامند شکر اگر نعم باشد و از شکر خلاص
 بیا آنک خوف اسیر شدن دلست از هیبت حق تعالی و فعل
 او هوب باشد از موجبات خشم حق تعالی و از امور که او را از حق
 تعالی دور کنند و ضد او امن باشد **ب** بیا آنک افراط در همه

چیزها مذموم و ناپسندیده است و افراط و تفریط در امور است
و محبوب آنست که حق تعالی فرموده است چنانکه فرموده است
اذا کنده و برلن مزید بخوبی یاد امر المؤمنین رضی الله عنه از جوی خورد
و وضوی ساختن و محلی از کوه و می آمد آواز داد یا فلان
عما و از آن گفت ما را بخبر کن که بخواست دیدم در جوی
افتاده و آن رکن مشرک و وضو ساختن نیز قدس که یاد کردیم در بیان
موانع در ظاهر و موانع در باطن و اسباب و موانع در ظاهر و اسباب
و موانع در باطن بنده و بر شیار که حق و رضای حق و وصول به حق
حق تعالی طلب کند از کوه و نازنا کویر است اطمینانی نرفت تا حفظ و ضبط
آسان باشد با شارت حق تعالی در گنایت این مختصر شروع کرد. شمس
امید بکرم تویم رحیم آنست که سبب نجات کاتب و کاتبی که خوانند و
کار کنند گرداند ان شاء الله و در علی ما شیا و الحمد لله رب العالمین اول
و آخر و صلی الله علی بنیه محمد و آل محمد و باطنا

[illegible]

از حصه ادبیا کبریا بسلی
زین خزان تا چند با شتی نعل زد
آب است سوی اختر تاخت
آقا آدم زاده ای نا خلف
ای که اندر جبهه شورت جا
ان تو نارسته اذین فانی رباط
ما همه شیران ولی شیره علم
ما جو نایم و نوا در مازنه شست
روی خوبان زاینه زیبا شود
پس اذین فرمود حق در حق
چون که آینه هودت ^{سلام} لمان
چون که سینه میثوی سک میثوی

جام جهانمای شاشناسیم
مر لطف بگردا طوافی میسکن

وجودی ندارد جز او پیکر
عدم را وجودی جوای می
ازین نقطه مر خطه حقی میسر
فرود درین بحر غواص وار

تو هلاکی زانک جودی کلی
کریمی دزدی بیاولسل دزد
آدم مسجود را شناسا فقه
جذبند اری تو بستی را شرف
توجه دانی شط و حیون و ذوات
توجه دانی مجود و سکر و انبساط
حمله مان از باد باشد دم بدم
ما جو کوسیم و صدا در مازنه شست
روی احسان از کدا بیدار شود
بانگ کم زن ای محمد ^{صلی الله علیه و آله} بر کدا
دم بود بر روی این زیان
شد و بد بیوند و بد ترک می شود

از جمله محرمان آن در کاهیم
چون ما بحر الاسود بیت الله ایم

به غیر وجه غیرت ای بابو حسن
تو خود سچکس بود سچکس
برین حرف سچکلی منه سچکس
بگو به شناسان معنی بسچکس

یار محبت کین بود ز مزار

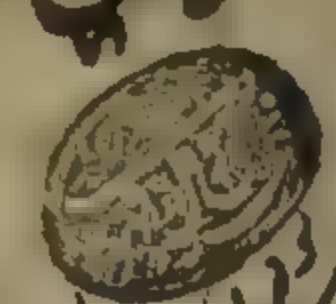
یارشادی بناید م بشار

Handwritten Arabic script, likely a religious or philosophical treatise, featuring dense cursive calligraphy. The text is written on aged parchment and includes phrases such as "لا اله الا الله" (There is no god except Allah) and "محمد رسول الله" (Muhammad is the Messenger of Allah). The script is highly stylized and characteristic of classical Islamic manuscripts.

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم
دليلا على الهدى والنجاة
والله اعلم بالصواب

الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم
دليلا على الهدى والنجاة
والله اعلم بالصواب

مسماة اول الله
محمد بن محمد

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم
دليلا على الهدى والنجاة
والله اعلم بالصواب

والله اعلم بالصواب
الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم
دليلا على الهدى والنجاة
والله اعلم بالصواب

الحمد لله الذي جعل القرآن الكريم
دليلا على الهدى والنجاة
والله اعلم بالصواب

بسم الله الرحمن الرحيم

محمد بن غایت و شکر بی نهایت حضرت عزت واجب الوجودی را که
فیض جود و جود او اجناس مبدعات پیداکت و از تقدیر تدبیر
او انواع ممکنات پدید آمد و بر مقتضای قضای سابق او موافقت
لاحق بعد و صلوات طیبات و تحف تجلیات بعد اقطار امطار برین
کامله و عقول فاضله هادیان سیل و بانیان ملک انبیا و رسل او باد
فصوص بر اول ایشان برتبت و آخر ایشان باظهار دعوت محمد مصطفی
و خاتم انبیا و اصحاب مجتبی و که بحقیقت صدور کرام و بدون ظلام اند
و سلم چون حق جل و علا کاتب کتاب و جامع خطاب را بشرف سعادت
ملازمت مخادیم کرام و صدور عظام زاد هم الله تعالی بالخیرات
والمشرات و ضامنهم عن الافات و البلیات مشرف گردانند خوات تا
تختها زخمت مخادیم مشتمل بر لطایف ده علم از علوم حقیقی بر سبیل
ارتجال و استعمال علی طریق الاجمال در قلم آرد تا اگر مخدومی بقنی ازین
فنون الثنائی فرماید کتابی مستوفی در آن نوشته آید بزبان پارسی نوشته
تا تنوع آن عام باشد و این رساله مشتملست بر ده باب و التکلان علی الله

اول منطق ثانی حدیثی ثالث در طبعی رابع در بیاض خام

در طب سادس در کلام سابع در اصول فقه ثامن در فقه شافعی

در اخلاق عاشق در تصوف باب اول در طریقت

منطق هر چیزی که در تصور انسان آید و با او همی باشد از دست نیست

آنرا تصدیق گویند و اگر نباشد آنرا رد خواهند و هر یکی ازین تصور و قصد
اگر همه کس را بی کسی حاصل باشد آنرا بدیهی گویند و الا آنرا کسی خواهند
تصور بدیهی چون تصور جوع و تشنگی و وجود و عدم و تصدیق و کذب
و حکم کردن که آفتاب روشنست و آتش گرمست یا سردست و تصور
کسی که تصور ملک و جن و مقصور و تصدیق کسی چون حکم بانگ اله
و احدا شکر و عالم قدیم نیست و هر مذهب می که نفس تصور را و مانع نباشد
از وقوع اشتراک در و چون موجود آنرا کلی گویند و الا جزئی خواهند خوانند
زید و این کلی اگر تمام ماهیت افراد خویش باشد نوع چون انسان و اگر
داخل باشد در افراد و تمام مشترک میان ایشان جنس چون حیوان و اگر
تمام میسر باشد فصل چون ناطق و اگر خارج باشد از افراد و مخصوص
بیک حقیقت خاصه چون کلمات و اگر مخصوص نباشد عرض عام چون قدرت
و کمال انسان تحصیل تقورات و مقصد یقات کسی باشد و تحصیل تصور را
کسی محدود باشد و رسوم حد تمام باشد چون تعریف انسان بچگونگی
و ناقص باشد چون تعریف انسان بناطق و رسم و رسم تام باشد چون
انسان بچگونگی ضاحک و رسم ناقص باشد چون تعریف انسان بضاحک
یا کلمات و تحصیل تصدیق کسی بچگونگی تواند بود و بخت سه قسم است قیاس
و استقرا و تمثیل و این اقترانی چنانچه گویند هر انسانی هر انسانی ناطق باشد
و هر ناطق حیوان تا بآنچه دهد که هر انسانی حیوان باشد و لزومی باشد
چنانچه گویند اگر این چیز انسان باشد بضرورت حیوان باشد لکن انسان نیست

تا آنچه دهد که حیوان باشد یا گویند لکن حیوان نیست تا آنچه دهد که انسان
نباشد و چنان گویند این عدد یا فرد باشد یا زوج است پس فرد نباشد و استغناء
نام باشد چنان گویند همه افراد اجسام در مقام یافتن پس کلی اجسام
در مقام باشد و ناقص باشد چنان گویند افراد فرس و انسان را در حالت
مضغ فک اسفل مخر است پس همه حیوان چنین باشد و این قسم مفید یقین بنا
چنان گویند محتسب چنین نیست و تمیز چنان گویند این خانه حادث است
زیرا که مؤلف است و مقدّماتی که حجت از آن مرکب گردد یقینی باشد و غیر
یقینی باشد و یقینیات پنج است غلیّات حرف چهر حکم کردن هر مجموعی بآنک
بیش از جزو خویش باشد و هر زوجی منقسم بدو مساوی گردد و حقیّات
حرف باشد چنان گویند آتش گرم است و تفریق اعضا موت و مرکب
از عقل و حسن سمع باشد چون سیائر متواترات مثل وجود ملک و بغداد یا عقل
یا سیائر حواس دیگر باشد چنان گویند تناول سمع و نیا مسهل صغرات و نون
قری مستغداد از نون شمس باشد و غیر یقینیات شش باشد مشهورات باشد
از بنای مصلحت عامه چون حسن عدل و قبح ظلم و از برای رقت
قلب چون حسن مراعات قرآن مسایک و قبح تغذیب حیوان بلا فایده و از
برای حیثیت باشد چون قبح کشف عورت و حسن ستیان و این قسم کسب
اختلاف طبایع مختلف گردد و مسلمات باشد چنان فقیه از اصولی تسلیم کند
که حجت است و قیاس دلیل و مقبولات کلامی باشد چنان فقیه که از شخصی
مؤید نماید سماوی صادر گردد مثل سخنان انبیا و اولیا و مظلونات باشد

چنانچه گویند فلان کس شب زورات غالباً دزد باشد و نیز مقتدمات در
 دعوات خلق بجزایات باشد و تخیلات باشد چنانچه گویند عملی زینون
 تا طبیعت سامع بآن داعی نکرده و ترک شعرا زین جنس سخن تواند و این را
 نایب تام باشد در قبض و بسط و فوج و حزن مخصوص و قتی که حسن
 صورتی بآن باشد و و تمیات باشد چنانچه گویند این جسم موجود محسوس
 پس هر موجودی محسوس باشد و این نوع از کلام غالباً کاذب باشد و مختار
 قیاساتی باشد که منتج نماید و در نفس امر مشع نباشد و **باب**
فصل اول در لطایف الوجودی
 شامل بر دو فصل و خامنه
 سبب واجب الوجود هر مبنوی که وجود او از ذات او باشد آنرا
 الوجود گویند و اگر عدم او از ذات او باشد آنرا مشع الوجود خوانند و اگر
 هیچ دو از ذات او نباشد آنرا ممکن الوجود گویند و العدم خوانند
 و این واجب الوجود موجود باشد و التاب بعضی از موجودات ممکن علت
 بعضی باشد در وجود و ترجیح بی مرجح که عقلاً محالست لازم آید و او جز
 یکی نتواند بود و اگر دو باشد بضرورت مرکب باشد از وجوب وجود که
 مشکیکست و از تعینی که مخصوص است و هر چه مرکب باشد ممکن لازم آید که
 واجب ممکن باشد و این محال و جمیع صناعات او از وجود و وجوب و قدم
 و غیر آن یعنی ذات اوست و هرگز آنی که در او فرض کنند جز از جهت اعتبار
 نباشد چنانچه باعتبار ایجاد موجودات و ابتداء آن او باعث و باری و
 و خالق گویند و باعتبار تهیت اسباب اذق او را رزاق خوانند و باعتبار

میردم

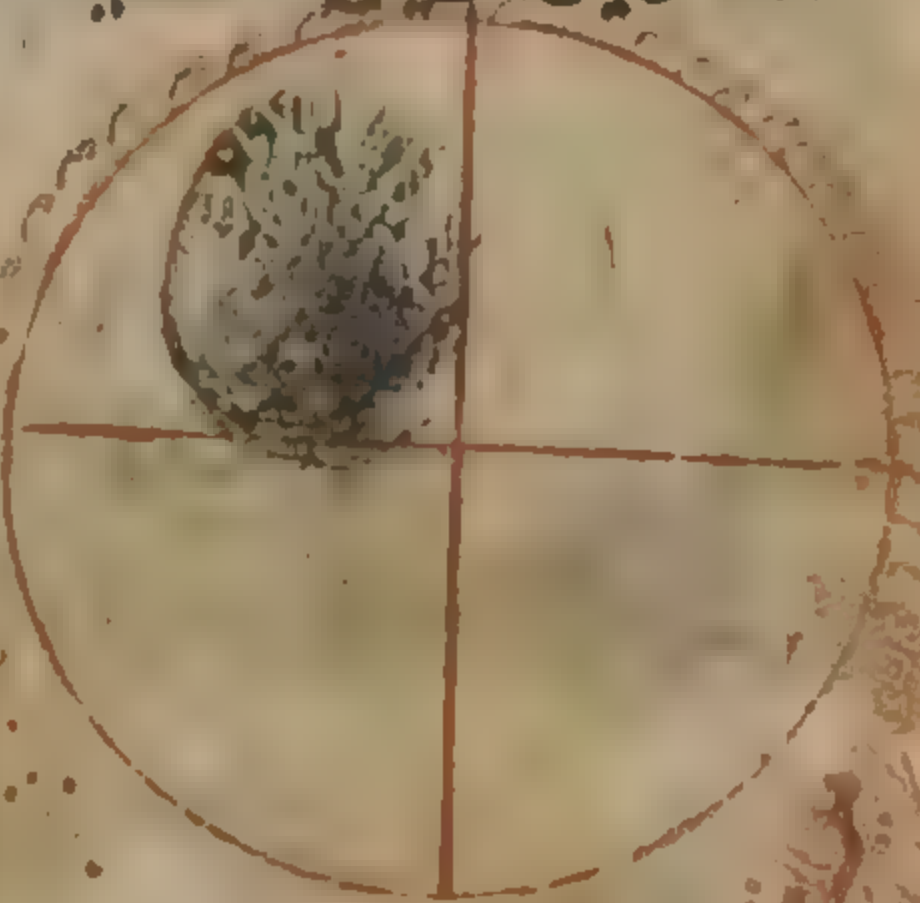
نزد

استحقاق عبودیت آله و معبود الی غیر ذلک و ازین واجب الوجود
جزامری بسیط صادر نگردد چه اگر دو امر ازو صادر شود او بی ضرورت
علت آن دو امر باشد و درود علت باشد و لازم آید که واحد مطلق
واحد مطلق نباشد و چون علم او عین ذات اوست و ذات او قابل تغییر
و تبدل نیست و او با علم جزئیاتی که تغییر با و روا نیست نباشد و چنانچه او را
وجود ضروری است و از ذات او معلول او واجب الصدور و از دوام
علت دوام معلول و از دوام معلول او دوام معلول او و علم
بما قدم عالم ضروری آمد **فصل دوم در مرکبات** هر ممکنی که در وجود
محتاج بمحل مقوم نباشد آنرا جوهر گویند و اگر باشد آنرا عرض خوانند و این
جوهر یا محل چیزی باشد و آنرا ماده و میوه گویند یا خال در چیزی باشد
و آنرا صورت خوانند و یا مرکب ازین دو باشد و آنرا جسم گویند یا هیچ کدام
ازین سه نباشد و آنرا جوهر روحانی خوانند و این جوهر روحانی یا مذکور
اجسام سماوی باشد چنانچه نقوس و طایفه انسانی یا علت و موجب اجسام باشد
چنانچه عقول عشره یا نه مدبر باشد و نه موجود و آن ملک باشد اگر چیزی بالذات
باشد و شیطان باشد اگر شری بالذات باشد و جن و اگر متوسط باشد
میان خیر و شر و اعراض نه جنس است کم کیف این متی و صنع
اضافه ان یفعل ان یفعل و این نه عرض است با آن یک
جنس جوهر جمله را مقولات عشر گویند و اول چیزی که از واجب الوجود
صادر شد عقل اول بود که آنرا عقل کل گویند و در سه جهت بود

وجوب وجود او از باری و جهت وجود او اند و جهت امکان او در
 فیض از جهت اول عقل ثانی پیدا گشت و از جهت ثانی نفس کل که عبارت
 از نفس فلک اولست پیدا شد و از جهت ثالث فلک اول در وجود آمد
 و در عقل ثانی همچنین سه جهت بود از عقل ثالث و فلک ثانی و نفس
 ناطقه او پیدا آمد تا ده عقل و نه فلک و نه نفس ناطقه فلکی پیدا شد
 و از عقل عاشر که آنرا عقل فعال و لوح محفوظ گویند عناصر اربعه
 صادر گشت و از ثانی اجرام علوی در اجسام سفلی و اوضاع و حركات
 آن موالید ثلثه که عبارت از جمادات و نباتات و حیوانات بود پیدا
 شد و نوبت به مزاج انسانی رسید و بعد از تکون بدن نفس ناطقه انسا
 از عقل فعال فایض شد و با او تعلق ساخت و مدبر و متصرف او شد
 چنانچه فلک مدبر فلک باشد و این معنی درین دایره مشاهده کرد
 شود و این دایره را دایره موجودات گویند

اینست
 و این نفس ناطقه را کمال ادراک و
 و بخرد از علایق بدنی باشد و او را
 فساد و موت نباشد بعد از
 مفارقت از بدن چون مفارقت کند
 خالی نماند که ملاک و بخرد حاصل
 کرد و در سلک حیوت منوط گشت
 گشته فروخ و لیکن و جنة نعیم یا

و اینست
 و اینست
 و اینست

هیچ دو حاصل نکرده و مایه ای او ناز الله الموقد التي تطلع على
المقيدة یا ادراک موجودات حاصل کرده و بحر ذلکست و مسکن برزخ لا ینفک
میان بهشت و دوزخ نه این و نه آن مذنبین ذلک لا الی هو سزاوار و لا الی
هو سزاوار یا بحر حاصل کرده و آن ادراک محروم مانده و او بین دیگر تعلق
سازد تا ادراک حاصل کند و این برایت چهار گانه را حشر ارواح گویند
چهار عبادت معدوم بعینه محال باشد حشر اجساد لا جرم محال باشد و العلم
عند الله تعالی **حاشا** در بیان بنوت چتر معلومست که هیچ شخص
از اشخاص انسانی مستقل تحصیل ما یحتاج خود نتواند بود زیرا که
تحصیل یک نان موقوف بر هزار عید عملست و هزار یک شخص بی قوتی
محال لا جرم انسان بمعاضدت و معاوضت یکدیگر محتاج شدند و این
جهت گفته اند که الانسان مدنی بالطبع و درین معاوضت و معاو
لابد بود از قاعده که حافظ و ضابط گز باشد و آن قاعده را شریعت
خوانند و این شریعت را بصورت شارعی باید و گز شارع باید که اکمل جو
دائم مخلوقات باشد تا قوله او مقبول آید و باید که او با قدرت بر تنجیر عتق
و تدبیر نفوس زیادت از بنی نوع خویش باشد بسبب امر سماوی و آن
شارع را بنی گویند و این بنی را واجب باشد که اخبار کند از جباری قادر
که مطیع را ثواب دهد و عاصی را عاقل کند و عاصی را داند بر سایر
عملا امری که موجب نیکو کار گز قادر جبار باشد و از بنی مرسل باشد چتر
نماند و روزه و غیر آن و کسکم **باب**

علم جسم جوهرات طول عریض عمیق و این اگر متقسم با جزای متشابه
 گردد جزای مساوی جسم بسیط و اگر متقسم با جزای مخالف گردد جسم مرکب
 و این جسم بسیط سماوی باشد و اگر قابل کفر و فساد نباشد و ارضی باشد
 اگر قابل باشد و سماویات افلاک نه گانه باشد و کواکبی که در مرکز باشند
 اگر با ب فصوص در خواستیم و این سماویات قابل کفر و فساد و خرق و التیام
 نشو و نما و ثقل و خفت و حرارت و برودت و رطوبت و پیوست
 نباشد و حرکات ایشان حرکات اختیاری باشد و ایم بدوام عقول و نفوس
 فلک اول که دون کند و زمان عجارت از مقدار حرکت او باشد و ارضیا
 عناصر اربعه باشد آتش بالای همه محیط بر هوا چنانکه فلک قمر محیط بر
 اولرم و خشک و در زیر او هوا طبیعت او گرم و تر محیط بر آب و طبیعت او
 سرد و تر محیط بر زمین و طبیعت زمین سرد و خشک قابل کفر و فساد چنانکه
 آب اگر یخوشد هوا گردد و هوا اگر سرد شود آب شود و هوا آتش گردد
 چنانکه در کوره حداد مشاهده کنند و آتش هوا گردد چنانکه در شعله شمع
 محسوس گردد و چیز نجارات در زیر زمین مخفی گردد اگر منفذی نیابد
 نازل پیدا گردد و اگر باید چشمها پیدا یابد و اگر نجارات از دریا و میاه
 گردد و بکن زمهریر و سد منجمد گردد و آنرا ابر لویند و قطراتی که از نو
 باران باشد و اگر مواضع است سرد باشد آن برف باشد یا بگره و اگر موا
 جات این نجارات باشد یا بعضی از ابرمهاس بعضی دیگر گردد از ان و عد
 و برق پیدا شود و اجسام مرکبه جمادات باشند و نباتات و حیوانات

کوه

یوزی
در شبانه

میاه

نایان

و جمادات اگر قابل قوع و ابتیق باشد آنرا اجساد سبعة گویند و چونند و قوت
و آهنگ و قلع و مس و خاصیتی و درصاص و نباتات انواع مختلف باشد
مستفاد بقوای نامیه و این قوت نامیه از برای شخص باشد و از برای نوع
باشد و آنچه از برای شخص باشد قوت غادیه باشد و قوت غادیه و قوت
غادیه و الا بد بود از چهار قوت و یکی چو جاذبه که جذب غذا کند و مایه
که امساک کند و هاضمه که هضم آن کند و دافعه که دفع ثقل کند و آنچه از برای
نوع باشد مولد باشد که تولید منی کند و مصوره باشد که بقوی اعضا کند
و این قوی میان نبات و حیوان مشترک باشد و موضع این قوی میان نبات
و حیوان و معدده و کبد و سایر اعضا باشد و حیوان مخصوص باشد بقوی
حیوانی و قوی تنسانی موضع قوت حیوانی قلب باشد که از وجیات بسایر اعضا
میرسد و موضع قوی تنسانی دماغ باشد که از وحس و حرکت بافتضای بدن
می رسد و در دماغ سه طبقه است در طبقه اوله ذوقه است حس مشترک
که صور جمیع محسوسات درو ظاهر شود و ملوک گردد و قوت متخیله که کم
این صور محسوسه باشد و در طبقه دوم ذوقه است قوت متوهمه که در
معانی جزوی کند و او در حیوانات بمشابهت روح باشد در انسان جنایح
گویند ادرک محبت صاحب و عداوت ذیپ کند و قوت حافظه که حرانه
این معانی جزوی باشد و در طبقه سیوم لی قوت است که آنرا متفکر گویند در
بعضی از اوقات ذوقه مصوره در بعضی و این مجموع را حواس خمس باطن
گویند و سمع و بصر و شمع و ذوق و لمس را حواس خمس ظاهر گویند و این

مرکبات دایم متواله گردد بتایثر اجرام سماوی در اجسام ارضی باذن
 الغنی الحکیم

مشمول بر مقدمه و بعد و فصل مقدمه جسم کروی عبارت از هر جسمی مستدیر
 باشد که در میان او نقطه باشد که جمیع خطوط از او محیط او علی سوی باشد
 و این محیط را دایره خوانند و خطی ازین طرف محیط بگذرد و بان طرف
 رسد آنرا قطر و محور خوانند و خطی ازین و فلک او را معدل النهار گویند
 و مرکز او که عبارت از مرکز کروی زمین است مرکز عالم و قطبین که او عبارت
 از دو نقطه طرف قطب باشد قطبین باشد و حرکت این فلک که از مشرق با
 بمغرب حرکت ارضی خوانند و چون این فلک محیط بر سایر افلاک است حرکت
 او حرکت سایر افلاک لازم آید و فلک ثانی که کوکب صغار در و مرکز
 فلک البروج و فلک ثالث فلک زحل و فلک رابع فلک مشتری و فلک
 خامس فلک مریخ و فلک ششم فلک شمس و فلک سابع فلک زهره و فلک ثامن
 فلک عطارد و فلک ناسع فلک قمر و بعد از او کروی ناز و بعد از او کروی
 کتق ما و بعد از او کروی ارض مشتمل بر طبقات جابج درین دایره مشتمل

فصل اول در بیان

دو مرکز و دایره

در رابعه

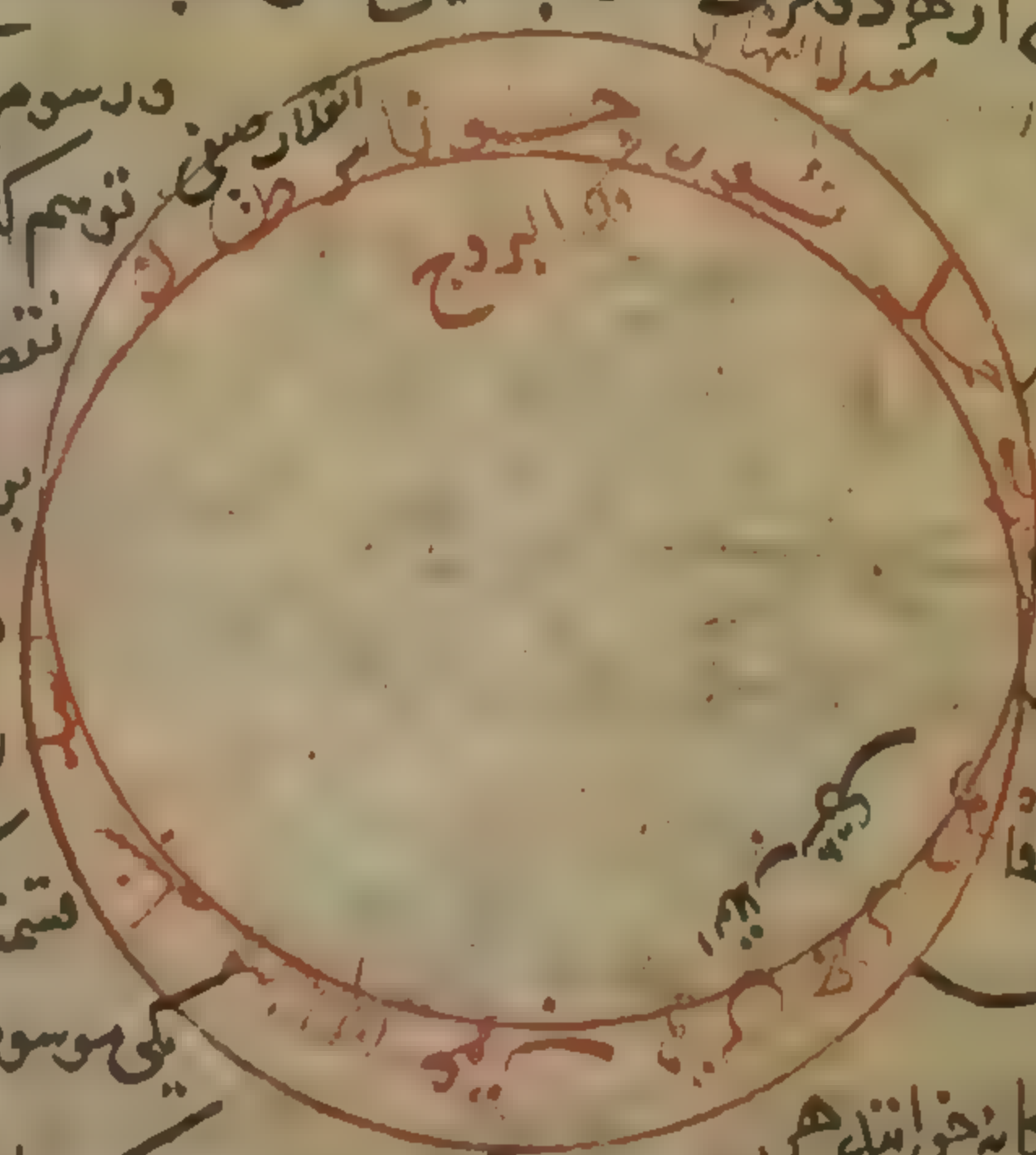
خطی که از توهم قطع

محیط معدل النهار

بر سطح زمین پیدا گردد آنرا خط استوا گویند و دایره که بر روی زمین زرد و بیضه
ظاهر از نیمه فلک مخفی جدا کند آنرا دایره افق خوانند و فلک معدل النهار با فلک
البروج متقاطع میگردند بدو نقطه واقف دایره ملازم سطح فلک البروج باشد
هرگاه که آفتاب بنقطه تقاطع رسد شب و روز متساوی باشد نقطه که آفتاب در
از و بگذرد در جانب شمال آنرا نقطه اعتدال ربیعی خوانند و نقطه که در جنوب آفتاب
از و بگذرد در جانب جنوب آنرا نقطه اعتدال خرفی گویند و غایت بعد
منطقین از هر دو طرف انقلاب صیفی شتوی باشد جناح درین دایره

کرده اید
گردد و جن
نقطه که
گذرد و یکی
چهار ربع
البروج را
قسم مساوی
دوازده گانه خوانند هر
نشان بقدر صورت او در آن موضع کرده اند هر یکی را ازین گواکب سبعة
سیان فلکی خاص باشد و این مجموع را با معدل النهار همین تقاطع باشد و هر
را ازین گواکب سبعة سیان با آن دیگر وضعی باشد چون متقابل و مقارنه
و تریع و تثلیث و قسدهیس مقارنه آن باشد که دو گواکب در یک برج

بر یک درج و دقیقه مجتمع گردند و متقابله آن باشد که دو کوب در دو برج باشند
 که یکی ازین دو برج هفتم آن دیگر باشد چون حمل و میزان و تریس آن باشد
 که دو کوب در دو برج باشد که یکی ازین دو برج چهارم آن دیگر باشد چون
 حمل و سرطان و ثلث آن باشد که دو کوب در دو برج باشد که یکی ازین دو
 پنجم آن دیگر باشد چون حمل و اسد و ثلث آن بود که دو کوب در دو برج
 باشد که یکی از آن دو برج سیم آن دیگر باشد چون حمل و جوزا و حجب
 هر موضعی تا یث و نظری خاص کند و افق خط استوا معدل النهار را بدو نیم
 راست کند و دایم شب و روز را بخامساوی باشد و افق غیر خط استوا معدل
 النهار را بدو نیم راست نکرده اند بلکه یکی از قطب معدل از معدل النهار
 مرشح و یکی منخفض ما دام که آفتاب در نیمه مرشح باشد روز دراز تر باشد
 و ما دام که در نیمه منخفض باشد که تا به تر باشد و مواضعی که در میان منطقتین
 افتاده باشد در سالی دو نوبت آفتاب مسامت ایشان گردد و دو نوبت
 دور پس ایشانرا در هر سالی دو فصل ازین فصول اربعه باشد و مواضع
 که قطب معدل النهار مسامت آن باشد معدل النهار نسبت با ایشان
 حرکت رجوی کند و نیمه از فلک دایما ظاهر باشد و نیمه دایما مخفی از جرم سما
 از آن ایشان شبانه روزی باشد و جمیع کواکب را نور از ذات خویش است
 جز ما ستاب که نور او مستفاد از آفتاب است و جرم زمین از جرم آفتاب
 کمتر است هرگاه که آفتاب و ما ستاب در یکی از دو نقطه تقاطع باشند که آنرا
 راس و ذنب گویند و زمین متوسط گردد میان ایشان ما ستاب در سایه زمین

آنرا خسوف گویند و بحسب میل ماسحاب از فلک البروج خسوف ناید و ناقص
باشد و اگر ماسحاب و آفتاب جمع شوند در یک برج و او را میلی از فلک
البروج بنام آفتاب بقدر صفحه قمر یا کمتر منکسف گردد و جناح درین

فضل دوم درین

فصل البروج

محسوس گردد و مسلم
ارض زمین جمیعت گری

آب بروی

از مواضع
رود

محیط اما جز آب بطبع

مرتفع بمواضع منخفض

و ازین جهت گشته

اند که طرفی درین

جایی مقدار آید

از آب گیرد اگر لظرف را

جالب و تلون

منابع پرند پیش از آن گیرد جعفر درین

بسیار بود لاجرم مقدار بعضی از زمین تخمینا منکسف ماند که آنرا ربع مسکون

گویند و درین ربع مسکون بجا بسیار و انهار بی شمار باشد

و این ربع را متقسم هفت قسم متساوی کرده اند که آنرا اقلیم

سبعه گویند اقلیم اول در غایت حرارت و اقلیم ثانی

در غایت برودت و اقلیم رابع متوسط میان حرارت و برودت

جناح درین دایره مشاهده گردد

برین موجب

بایب
نخبر در کتاب
طب مشتمل بر دو فصل
فصل اول در اخلاط
و اخلاط اجزای ضعاف

عناصر را بعد چون مماس یکدیگر
کرده اند و میان ایشان قعلی

و انتعالی حاصل آید چنانچه سورت کینیت یکدیگر بشکند کینیتی متوسط
میان حرارت آتش و برودت و سوای پوست ارعی و رطوبت آب حاصل
گردد و آن کینیت متوسط را مزاج خوانند و این مزاج یا معتدل حقیقی
باشد چنانچه جمیع کینیات فعال از حرارت و برودت و کینیات مشغله
از رطوبت و پیوست درو متساوی باشد و این اعتدال محالست یا معتدل
حقیقی نباشد چنانچه یکی از این کینیات چهارگانه یاد و ازین غالب باشد
و این قسم مشتمل گردد بر معتدل اصطلاحی و غیر معتدل اصطلاحی
معتدل اصطلاحی که مزاج را آن لایق و موافق باشد آن
کینیات حاصل گردد و غیر معتدل اصطلاحی آنست که چنین نباشد
و این اعتدال بحسب نوع باشد چون اعتدال انسانی که مزاج او اعتدل
از جهت سایر انواع است و بحسب صفت باشد چون سگان خط است و او
تخف باشد چون تخفی که اعتدال این صفت باشد و بحسب عضو باشد

پس اعضای این شخص در سن شباب و غیر مقتدیه یا حرارت شهاب و
غالب باشد یا برودت شهاب یا رطوبت فقط یا پیوست یا حرارت و رطوبت
یا حرارت و پیوست یا برودت و پیوست و هرکای که حیوانی شاولی
ماکولی کند کمز ماکولی را مضیی در دهان باشد بحسب مضیع آن و چون بعد
رسد مضیی دیگر باید و چنان گردد که کسکابی غلیظ و آنرا کیلوس خوانند و صافی
این کیلوس بر روی چند باریک که آنرا ماسا ساریقا گویند در لبد رود و غلیظ
این کیلوس بطریق امعانند دفع گردد و در لبد مضیی دیگر حاصل کند و آنرا
کیلوس خوانند و هر چه از کیلوس بر سر آید آنرا صلی خوانند طبیعت او گرم و خشک
و هر چیز که تمام پخته نباشد آنرا بلغم گویند طبیعت او سرد و تر و مرغیزی که
مضمی با قراط یافته باشد آنرا سودا گویند طبیعت او سرد و خشک و صافی ازین
جمله را خور گویند طبیعت او گرم و تر و این چهار قسم اخلاط اربعه گویند و طبیعت
این اخلاط اربعه را بحسب اعضا کند و هر عضوی را این لایق باشد بفرستد
و در آن عضو مضیی دیگر باید و جزوی از آن عضو گردد تا بشو و تمام
شود و لطایف خف و صافی آن منی باشد و خف منی مرد که قایم مقام پتیر متا
است بامنی زن که قایم مقام شیرست جمع گردد و در رحم مثل پتیر متا
حاصل گردد و بعد از چهل روز که حرارت رحم دیان تاثیر کند مثل خوربا
حاصل گردد و آنرا علقه گویند و بعد از چهل روز دیگر مثل گوشت پان حاصل
شود که آنرا مضغه گویند و بعد از چهل روز دیگر مثل گوشت بعضی از آن
استخوان گردد و آن استخوان بگوشت پیوست پوشیده شود تا اعضای ریش

بیض است و معاد جمله اسواح با او است بعد از خلاص از کلا
 و بران خ و از و نه روح دیگر موجود گویند و هر یک را تقریف
 بخشید در اظهار معلومات و مقدمات انی و در عالمها تقریف
 داد و همچنین وسایط را کرد به تقریف مثل شمس و قمر و کواکب عظام
 از ثوابت و سیارات و همچنین نفوس بشری را اقدار کرد به ابداع
 جنیها و ان اهل حرف و صنایع باشند و نیزند در عالم داد که قبتار
 الله احسن الخالقین یعنی وسایط که وضع کرد و اقدار داد بر
 تقریف در ملک خود ایشان را خالق خواند و خود را فرمود که احسن
 الخالقین است یعنی همه موجود بوجود او اند و قادر با اقدار او و هر
 تقریف که بر رابطه نیز وسایط کند آنرا بویست گویند حکمت قدیمه بلیغه
 اقتضا آن کرد که موجودات را که بی واسطه اسباب ایجاد کرد و بیک
 موجودات نامشهی بمرحق برسند بر مدیحه اسباب کند که موجودات
 طاق تقریف حق تعالی بی واسطه نیارند بلکه بکلی مضل و مثلاً
 شوند بنیسی که ابی واسطه کند بر این کند و موجود را داند
 و نبات بحاس او شود چون موجود گردد اگر تنفس خود خواهد که
 ادا آرد گرداند و بویته کمال رسالت تا غذای وجود انسان شود
 متوقف و نایبی گرداند و هیچ فایده حاصل نیاید از ایجاد او تقریف
 اقله با تقریف الوهی کافی گویند و تقریف دوم را که بر مدیحه وسایط
 کند تقریف کونی ربانی گویند فوق میان هر دو تقریف لم نیست

که تقرّف کافی بی واسطه باشد و تقرّف کونی برابطه و شرایط مشهور
که طالب علم توحید یکی را در همه مشاهد کند و بداند که استدلالات جوید
بر تقرّف حق سبحانه و تعالی در همه اشیاء تقرّف است در آلات آسمانی
آب فعل خود را بکندم بوحی می رساند که او طاقت آن دارد و در قاف
خود باقی ماند و درجه کمال برسد اگر آب بحر فی دیگر روانه شود همه
آلات مرده و بی حرکت شوند و هر وقت که آب بناه فرو آید و گوید
اِنِّیْ اَنَا اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِیْنَ همه آلات ناله شوند و
حرکت آیند بحقیق حقیقی الوهی سرمدی و هر یک دیگر را حرکت می بخشد
تا بدست و زبان خلق رسد آرد معلومات ازلی از دست و زبان
ایشان بپداید از هر لیز معنی در بیان کلمه توحید در بشریت فرمودند
که توحید عبارت از حق قیومست دایما و نتیجه با و در جمیع احوال
الکریم بزبان کماله **اِلَّا اللّٰهُ** گوید و قبول حق قیوم نکند در باب ربوبیت
و تقرّف در و برابطه و سایط بنیادی و نقصان ورد و قبول
و ثقی و اثبات و غیران و واسطه را اثبات کند و رب تقرّف را برابطه
و سایط ثقی کند از هر آنکه توحید مستقیم آن باشد که نفی فعل واسطه
کند که حجاب فعل ربست و اثبات تقرّف رب کند بقبول حق قیوم
دایما میان نفی واسطه که حرف لا باشد و میان اثبات فعل رب
که الا باشد الله تعالی بر و ظاهر شود و بداند او تو را کند میان نفی
واسطه و اثبات فعل رب العالمین پیغامی را صلی الله علیه و سلم

۵۰

شاهزاده باغ
سورگور

من مکه
افغان

محمد علی خان

ف

ح

محمد علی

۱۴۰۱

اهل حکمت **اصول** در سخن اصل و حدت
 در معرفت عالم صغیر و این باب ششم است
اصل اول در بیان انسان و مرآت ایشان
 در بیان آنکه انسان صغیر است و نمودار انسان کبیر است
 در بیان آنکه سلوک جنیت و نیت سالک در سلوک
 حلیت است در معرفت عالم کبیر بدان

اعز که الله فی الدارین که عالم اسم جوامع و اعراض است مجموع جوامع
 و اعراض را عالم گویند و هر نوعی را از انواع جوامع و اعراض هم عالم
 گویند و عالم دو قسم است غیب و شهادت و این عالم را بسبب
 اضافات و اعتبارات با اسم مختلف ذکر کرده اند عالم خلق
 و عالم امر و عالم ملک و ملکوت و عالم اجسام و عالم ارواح و عالم
 محسوس و عالم معقول و عالم نورانی و عالم ظلمانی و مانند این گفته
 اند و مواد ازین جمله همین دو عالم است **فصل** چون معنی
 عالم بدینستی بدانند که انسان صغیر و عالم صغیر میگویند و تمام عالم
 را عالم کبیر و انسان کبیر میگویند ای روشنی تو عالم صغیر و تمام عالم
 عالم کبیر است و تو مستحق و نمودار عالم کبیر و هر چه در عالم صغیر
 در عالم کبیر هست و هر چه در عالم کبیر هست در عالم صغیر نیز هست
 و هر دو پیش تو اول و آخر خود را به ان و ظاهر و باطن خود را بشناس
 و اول و آخر عالم کبیر و ظاهر و باطن عالم کبیر را بشناس و بدانی ای درو

که می خواهد که چیز را با جنات هست بدانند و شناسد باید که خود را احاطه
 هست شناسد و بداند **فصل** به آنکه اول عالم کبیر یک
 جوهر است جنات اول عالم صغیر یک جوهر است و آن جوهر که
 اول عالم کبیر است تخم عالم کبیر است جنات آن جوهر که اول
 عالم صغیر است تخم عالم صغیر است و هر چیز که درین سه دو عالم
 پیدا آمد و می آید بیقین بدان که در تخم ایشان بوده است و چون این
 مقدمات معلوم گردید بدانکه جوهر اول عالم صغیر نطفه است
 و هر چیز که در عالم صغیر موجود شد در نطفه وی موجود بود و محال
 که چیزی را در نطفه عالم صغیر موجود نبود و باشد موجود شود چون
 جوهر اول عالم صغیر را بدانی اکنون بدانکه در جوهر اول عالم
 کبیر اختلاف کرده اند اما اگر بحث بر می آید گفتند و با انصاف
 درین بحر غوص کنند بیقین خلاف برخیزد بعضی میگویند که جوهر اول
 که تخم عالم کبیر است روح اولست و هر چیز که در عالم بود و هست و خواهد
 بود جمله دران روح موجود بود و این طایفه اصل شریعت اند و بعضی
 میگویند که جوهر اول عالم کبیر عقل اولست و هر چیز که در عالم بود و
 خواهد بود جمله دران عقل اول موجود بود و این اهل حکمت اند و بعضی
 میگویند که جوهر اول که تخم عالم کبیر است بیولی اولست و هر چیز که در عالم
 هست و بود و خواهد بود دران بیولی اول موجود و این اهل
 اند و تا عالم بود است این سه طایفه درین عالم بوده اند و تا

باشد این سه طایفه درین عالم باشند و سخن این سه طایفه در
 اصل شرح می آید **اصول اول** در سخن اصل شریعت در بیان عالم
 یکیه که حق تعالی عالم کبیر را یک طریق پیدا آورد بدانکه اصل شریعت
 دو موجود می گویند یکی موجود قدیم و یکی موجود حادث موجود قدیم
 اول ندارد و موجود حادث اول دارد و این سخن ظاهر است
 و در وی خفای نیست از آنکه موجود از دو حال خالی نباشد یا او را
 اول باشد یا نباشد اگر نباشد قدیم و اگر باشد حادث چون هر دو مو
 دانی بدانکه موجود قدیم را خدای تعالی میگویند و حادث را عالم
 می خوانند و خدای تعالی غیر عالم است و عالم غیر خدای تعالیست
 خدای تعالی صانع عالمست و عالم مصنوع است و صانع موصوفست
 بصفات سزاوتمندست از صفات نامسزاو این معانی نیز در اصل
 شریعت موجود مختارست در آن وقت که خواست عالم را
 کرد و باز در آن وقت که خواهد عالم را معدوم کند چون این مقدمه
 معلوم کردی بدانکه اصل شریعت میگویند که اول چیزی که صانع
 تعالی وقتیکه بیافرید جوهری بود و نام آن جوهر روح اولست
 چون خدای تعالی خواست که عالم ملک و عالم ملکوت را بیافریند
 بدان جوهری را که کرد آن جوهر یکداحث و یکپوش آمدن زنده و خلاصه
 آن جوهر بود بر سر آمد به مثال زنده و قد و انج دردی و کد و دست بود
 درین شش به مثال دردی و قد پس حق تعالی از آن زنده و مرادست

عالم ارواح بیافرید و از آن دردی مرابت عالم اجساد و بیدار آورد عالم
 ارواح را سیزده قسم کرد اینده جهانک با جومر اول چهارده قسم می
 و دلیل بر آنک عالم ارواح سیزده است اینست که مرابت که عالم
 اجسام سیزده است و ظاهراً عنوان باطن است و ملک خودار
 ملکوت است ای درویش کشته اند آفریدن ملک بر مثال ملکوت است
 و اساس ملکوت بر مثال جبروت است تا از ملک است لال کشته
 جبروت **فصل** در بیان روح و عالم ارواح و مرابت آن به این
 روح جومری بسیط است و محک و محک جسمت در مرتبه بنا
 بالطبع و در مرتبه حیوان بالا اختیار و در مرتبه انسان بالفعل
 و اگر این عبارت فهم میکنی به آنک روح جومری لطیف است و قابل
 تجزیه و تقسیم نیست و از عالم امر است و جسم جومری کثیف
 است و قابل تجزیه و تقسیم است و از عالم خلق است آنرا
 مرابت ارواح را بدان چون خدای تعالی خواست که عالم ارواح
 را بیافرید بآن زنده نورانی نظم کرد آن زنده که اخت و یحیی
 آمد از زنده و خلاصه آن زنده روح خاتم انبیاء علیهم السلام بیافرید
 و از زنده و خلاصه آن باقی ارواح اولوالعزم بیافرید و از خلاصه
 آن باقی ارواح رسل بیافرید و از خلاصه آن باقی ارواح انبیاء
 خلاصه آن باقی ارواح اولیا و از خلاصه آن باقی ارواح عارفان
 و از خلاصه آن باقی ارواح زهاد و از خلاصه آن باقی ارواح عباد

و از خلاصه آن باقی ارواح مؤمنان و از باقی آن ارواح بد و بیابان
 و از آن پس ارواح کافران و از آن پس ارواح حیوانات و از آن
 پس ارواح نباتات بیافریند و با سر روحی چندین هزار ملک که بیافریند
 عالم ملکوت تمام شد **فصل** در بیان مراتب عالم اجسام
 به آن که چون خدای تعالی خواست که عالم اجسام را بیافریند به آن
 دردی طلب اینست که گرد آن دردی بکشد اخت و کوشش آمد از
 زنده و خلاصه آن دردی عرش بیافریند و از زنده باقی کرسی و از
 زنده باقی آسمان سیم و از خلاصه آن باقی آسمان سیم
 و از خلاصه آن باقی آسمان پنجم و از خلاصه آن باقی آسمان چهارم
 و از خلاصه آن باقی آسمان سیم و از خلاصه آن باقی آسمان دوم
 و از خلاصه آن باقی آسمان اول و از خلاصه آن باقی عنصر
 آتش و از خلاصه آن باقی عنصر هوا و از خلاصه آن باقی عنصر
 آب و از باقی عنصر خاک مفردات عالم ملک تمام شد پس
 مفردات عالم ملک و ملکوت بیست و هشت آمد چهار و یک
 و چهار و ده ملکوت و مرکب سه اند جماد و نبات و حیوان و جمیع
 مفردات عالم پنجم بیست و هشت آمد و کل سه آمدند اسم و
 و حرف ای و روش درین پنج سخن بیست که مفردات ملک
 و ملکوت بیست و هشت اند سخن در آنست که اول عالم ارواح
 بعد از آن عالم اجسام یا اول عالم اجسام است آنگاه عالم ارواح

یامر دوم مقام است و دیگر آنست اول مرتبه اعلیٰ پیدا آمد و یکم
 مرتبه اسفل پیدا اول مرتبه اسفل پیدا آمد و برایت یکم
 اعلیٰ رسید درین سخن تا مل بسیار کن تا به تو مکشوف گردد و سخن دراز
 نشود و از مقصود باز نمایم مراد است ارواح در مراتب اجسام
 قرار گرفته هر یک در یک مقام عرش مقام روح خاتم ایشان
 شد و صومعه و خلوت خانه وی گشت و کرسی مقام ارواح
 اولوا العزم شد و صومعه و خلوت خانه ایشان گشت و آسمان
 هشتم مقام ارواح و سل شد و صومعه و خلوت خانه ایشان گشت
 و آسمان نهم مقام ارواح ایشان علیهم السلام و صومعه و خلوت خانه
 ایشان گشت و آسمان دهم مقام ارواح اولیا و صومعه و خلوت خانه
 ایشان شد و آسمان چهارم مقام ارواح اهل معرفت و صومعه
 و خلوت خانه ایشان شد و آسمان پنجم مقام ارواح زیاده
 و خلوت خانه ایشان شد و آسمان دوم مقام ارواح عباد و صومعه
 و خلوت خانه ایشان شد و آسمان اول مقام ارواح مؤمنان و صومعه
 و خلوت خانه ایشان شد و عنبر ایشان و صومعه مقام ارواح به دنیا
 شد و عنبر آب و خاک مقام کفار و ارواح ایشان شد و جسم حیوان
 و نباتات مقام ارواح ایشان شدند و ارواح به دینان و کافران
 در عنابر عبارت از طبایع اند و عنابر اسفل السافلین است
 و سر یکی را از ارواح از اعلیٰ تا با اسفل السافلین تزلزل می باید کرد
 دیگر فوایدی بود که در بخود دان و بخود خواند می باید و باز اینی عروج هر یک که در عین اول

و تمام اول خود می باید رسید و چون تمام اول خود رسند عروج هر یک
 تمام کرده و دایره هر یک تمام شود و چون دایره تمام شد توفیق ممکن نبود
 توفیق تا به پنج پیش نیست اما در راه ماندن ممکن است و از تمام اول خود
 که پیش ممکن نیست و اگر در راه ماندن ممکن نبودی اندک کشت و آزار
 رسل غیب بودی و چون ارواح و عالم اجسام بیاورید آنکه معادین بود
 و حیوان که موالید اند بیاورید و در آخر همه آدم را و حواریا بیاورید و
 ایشان مشهور است و این رساله جای آن سخنان نیست آنکه فرزند
 آدم بپا آمدند و می آیند و بتدریج بحال خود می رسند و هر یک تا با اول
 مقام خود عروج می کنند تا دایره هر یک تمام می شود یعنی بحال هر یک
 است که سرگشته و جدا نمایند تا با اول مقام خود برسند و در راه
 نمائند **فصل** بدانک این جماعه و در مرتبه خلقتی اند که بی در
 خلق خدا تبدیل نیست دین حنیف و دین قیم و فطرة الله است
 که جمله آدمیان را به آن فطرة آفریده است و آن موافقت ارواح است
 اگر چنانکه این موافقت کسی بودی ممکن بودی که هر کسی بکسب
 از تمام اول خود در گشتی و تمام بالا تر رفتی اولیا بکسب تمام انبیا
 که رسیدی و انبیا تمام رسل و رسل تمام اولوا الغرور و اولوا الغرور تمام
 خاتم انبیا علیهم الصلوٰة و السلام رسیدی و در همه مقامات همین توفیق
 ممکن بودی ولیکن در راه ماندن ممکن است و از تمام خود که رسیدی
 ممکن نیست ای درویش این چنین که مقام ولایت ارواح را دانی

که هر یک را چنانکه آفریده اند بیدار و از مقام معلوم خود یعنی که در دنیا
 چون بدین عالم آیند گشتار و کردار ایشان همچنین باشد هر یک را مقتدا
 معلوم باشد که از آن در شواهد که شدت یعنی هر روحی که بدین عالم
 آید او را حقیقت پیدا و مقتدای معلوم باشد که از آن در شواهد که شدت
 یعنی چند در قالب بماند و چند پیش زند و چند خورد و چه خورد و چه
 گوید و چه آموزد و چه آموزد و در چند کارها همچنین میدان امکان
 ندارد که ملکی از درخت بچسبد و میری در دل کسی بگذرد بی علم و اراده
 حق تعالی ای درویش بدین سخنها شهادت بسیار می آید اگر چه
 اهل شریعت برفان می گویند که آدمی در کارها مجبور است اما ازین
 سخنان ایشان لازم می آید که آدمی مجبور باشد چون بترد یک ایشان هر
 چه مستی علم و ارادت حقیقت و امکان ندارد که بر خلاف
 ارادت حق چیزی پیدا آید پس جمله آدمیان در اقوال و افعال
 مجبور باشند و این سخن بنا بر آنست که معلوم تابع علم است یا علم تابع
 معلوم و بترد یک ایشان معلوم تابع علم است پس هر چه که باشد
 او را مقتدای باشد معلوم که از آن در شواهد که شدت اجتناب از خداوند تعالی
 در اول دستم باشد اجتناب باشد و بترد یک اهل حکمت علم تابع معلوم
 پس اقوال و افعال مردم مقتدای معلوم نباشد بقیل علم و بقیل مال
 پس آدمی تعلق دارد به چند سعی پس کند علم و مال پیش حاصل شود
 نیکی و بدی کردن و اندک و بسیار خوردن با اختیار و بی تعلق دارد در

و جمله کار با چنین می دان در از شد و از مقصود دور افتاد **فصل**
 به آنک روح سر که در مقام ایمان مفارقت کند بازگشت او با **سمان**
 اول باشد و روح سر که در مقام عبادت مفارقت کند بازگشت او با **سمان**
 دوم باشد و در جمله مقامات همچنین میند ان سر یک در مقام که **منا**
 کند بازگشت ایشان با **ان** آن مقام باشد و چنین عظیم باشد که کسی مقام
 اول خود تواند رسید حال این نه مرتبه چنین خواست بود که گشت
 شد اما آنک درین قالب با ایمان نرسد بازگشت او با **سمان** اول خوانند
 از سر که ام مرتبه که باشد ای درویش سر که بمقام ایمان نرسد و **بصفت**
 اینها و تئید اینها کند اگر چه صورت آدمیان دارد معنی **آدمیان**
 از حساب بهایم است بلکه از بهایم فروتر و بهایم را **بمعالم** علوی
 نیست از جهت آنک عالم علوی صومعه و خلوت خانه **پاک**
 های که یک و اصل طهارت بی علم و تقوی به عالم علوی نتوان رسید
 ای درویش روح اول را که جوهر اولست اگر آدم کوپی **مهم** روشت
 از جهت آنک این ارواح **مهم** در وی بودند و از وی بیرون **آورده**
 اند و فرمودند **الست** بوی که سر که گشت بلی علوی شد و سر که
 سفلی شد و سر که گشت بلی و تنصیر کرد و بمقام **سمان** رسید سفلی
 ماند و آنک گشت که بی امکان ندارد که بمقام ایمان **رسد** چون جوهر
 اول را آدم گشت این دردی را که از وی جدا شد **خوا** گویند **مهم** روشت
 این آدم و خواهر **مهم** بودند تا آنکه که به رخت نزدیک شدند

از بهشت بیرون آمدند پس بهشت را مرا بت باشد بهشت فانی بود و
 بقیه بود نیز و یک اصل شریعت عالم گیر را بدین طریق پیدا آورد
 و تزلزل و خروج بهین طریق بود که گشت شد اصل بقیوت بقیه ازین
 تزلزل و خروج تزلزل و خروج دیگر میگویند **فصل** اول در ویش جون این
 تزلزل و خروج را دانستی که اکنون بدانک اینها و اولیای ایشان از موت
 طبیعی خروج دیگر هست از جهت آنکه ایشان پیش از موت طبیعی می میرند
 و آنج دیگران بعد از موت طبیعی خواهند دید پیش از موت طبیعی
 می بینند و احوال بعد از موت ایشان را معاینه می شود و از مرتبه
 علم ایشان بر تبه عین البقیه می رسند از جهت آنکه حجاب آدمیان
 جسم است چون روح از جسم بیرون آمد هیچ چیز دیگر حجاب او نمی
 شود و خروج اینها دو نوع است شاید بود که بروج باشد بی جسم و شاید بود
 که بروج و جسم باشد و خروج او یک نوع باشد و خروج باشد بی جسم چون این
 مقامات معلوم شد اکنون بدانک عرض ما درین موضع بیان این معانی
 نیست از جهت آنکه معراج اینها معروفست و مسهور عرض
 درین موضع بقیه و ترغیب سالک است تا در ریاضات و مجامد
 کامل نشوند و در راه باز نمانند و بهین سعادت و دولت برسند
 و بعد از رضا و تقای خدای تعالی که ام سعادت بهتر ازین باشد
 که احوال بعد از مرگ پیش از مرگ سالک را معاینه شود و مقام باز
 گشت او را مشاهده افتد ای درویش این کاری عظیم است

که احوال بعد از مرگ بر سالک معاینه شود و مردم ازین معنی غافلند و اگر
 می بایست که شب و روز در سعی و کوشش بودند تا احوال بعد از مرگ
 بدانشان مشحوف گشتی و مقامی که بازگشت ایشان بدان خواص بود
 برایشان معاینه شدی و سالک سه چیز را بغایت اعتنا کند اول سلوک
 دوم جذب به سیم عروج سه که این سه رسد دارد پنج و پیشواست و سه که این
 سه مقام ندارد و پیشوا این را شاید سلوک عبارت از روش است و جذب
 عبارت از شست و شستن و عروج عبارت از کشتن و سخن دراز شود
 و از معنود باز نمایم ای درویش این عروج اصل تصوف عبارت از
 که روح سالک در حال محنت و بیداری از بدن سالک بیرون آید
 و احوالی که بعد از مرگ بروی مکشوف خواست گشت اکنون پیش
 از مرگ بروی مکشوف گردد و بهشت و دوزخ را مشاهده کند و احوال
 بهشتیان و دوزخیان را مطالعه کند و از مرتبه علم الیقین بمرتبه
 عین الیقین رسد و روح بعضی تا با سمان اول برود و از آن بعضی تا با سمان
 دوم برود و همچنین تا بعرض ممکنست که برود و روح خاتم اینها تا بعرض
 رفت از حبت اکن هر یک تا بمقام اول خود عروج می تواند کرد
 و هر یک تا آنجا که بروند آنچه پیشند چون باز تعالی آیند جمله بیادشان باشد
 و حکایت کنند اگر در صحو باشند و روح بعضی یک روز در آسمانها بماند
 و طواف کند و بعضی دو روز و روح بعضی زیادت ازین بماند و تا نه روز
 و بیست روز ممکن است و شیخ نامی فرمود که روح من بنده روز بماند

آنکه بقالب آمد و قالب درین مدت بخون مرده افتاده بود
 و هیچ حرکت نمیکرد و روح خون بقالب آمد قالب برخاست و
 نه داشت که چند روز افتاده بود دیگران گفند سینه روز است که
 بودند و غریب دید می نمود که روح من ده روز بماند نگاه بقالب آمد
 و در ب درین ده روز دیده بود جمله بیاد او بود و گشت شد که روح
 هر یک تمام اول خود عروج کند طایفه هم از اسل یقوف میگویند
 که روح خائنین تا بعرض عروج نوانند کرد یعنی خاتم اولیا و خاتم انبیا
 و این طایفه ولایت مومنه اعلی می نهند جناح از جمله مرآت
 زیادت میگویند و ما این بحث را در کتاب کشف الحقایق
 بشرح تفصیل کرده ایم و سه نبوت و سه ولایت را آنجا بیان کرده
 ایم اگر خواننده آنجا طلب کشته این طایفه میگویند ولایت باطن مومنه
 است و الهیت باطن ولایت و این سخن از نون محفوظ معلوم
 می شود **فصل** چون مدت دنیا بسر آید و روز قیامت
 ظاهر شود اجزای قالب هر یک را جمع کنند و قالب هر یک را تمام
 کنند و روح هر قالبی باز بوی در آورند و از کور بیرون آورند و اسمها
 در نور دهند و زمینها را بنده کنند و جمله آدمیانه از عوصات حج آورند
 و حساب هر یکی بکنند و جمله را در دوزخ در آورند و اسل اعیان از تقوی با
 از دوزخ بیرون آورند و بهشت رسانند تا جاوید در بهشت
 و اسل کف و ظلم را در دوزخ بکندارند تا جاوید در دوزخ با سندان

معصیت را بقدر معصیت عذاب کشید و با جزا از دوزخ بیرون آوردند
 و بهشت رسانند تا جاوید در بهشت باشند این بود سخن این طایف
 و این طایف خود را اصل شریعت نام کردند و دیگران ایشان را طایف
 نام کردند و اند **اصول** در سخن اصل حکمت در بیان علم کبیر و پیدا شدن
 او بدانک اهل حکمت هم دو موجود میگویند یکی موجود قدیم و یکی موجود
 حادث موجود قدیم واجب الوجود لذاته میگویند و موجود حادث را
 ممکن الوجود لذاته می خوانند موجود ازین دو قسم خالی نباشد یا او را وجود
 خود باشد یا از غیر اگر وجود از خود باشد او را واجب الوجود خوانند و اگر
 از غیر باشد او را ممکن الوجود خوانند و واجب الوجود لذاته خداست
 و واجب الوجود لذاته موصوفست بصفات سزاو منتهیست از صفات
 نامتناهی و این واجب الوجود نزدیک اصل حکمت موجب بالذاتست
 عالم از ذات او صادر شد چنانکه شعاع آفتاب از قرص آفتاب
 و چنانکه وجود معلول از وجود علت پس تا قرص آفتاب باشد شعاع
 آفتاب باشد و تا وجود علت باشد وجود معلول نیز باشد چون این
 مقدمات معلوم کردی اکنون بدانکه اهل حکمت میگویند که اول
 چیزی که از حق تعالی صادر شد جوهری بود و نام آن جوهر عقل است
 و عقل جوهری بسیط است یعنی جوهری یکاست و قابل تنزلی
 نیست و تقسیم و این اصلیت بتردیک اصل حکمت که **لا یصلح**
عز الوجود الا بالحق پس از باری تعالی و تقدس

که احد حقیقی است احد حقیقی صادر شد و آن عقل اول و درین عقل اول
باضافات و اعتبارات کثرت پیدا آمد یعنی نظریات عقل و نظایر
بعثت عقل و نظایر رابطه که میان علت و معلول است بدین
نظر در عقل اول سه اعتبار پیدا آمد و بهر اعتباری از عقل اول چیزی صفا
گشته عقلی و نفسی و فکلی و همچنین از هر عقلی عقلی و نفسی و فکلی صادر می
شود تا بعد از عقل اول نه عقل و نه نفس و نه فکلی پیدا شده اند انگاه در زیر
فکلی عنقه آتش پیدا آمد باز عنقه هوا و طبیعت او باز
آب و طبیعت او باز عنقه خاک و طبیعت او پیدا شده اند انگاه ازین
آب و امهات موالید سه گانه پیدا آمدند و می آیند معادن و نباتات
و حیوان انگاه در آخر همه انسان پیدا آمد و چون انسان پیدا آمد و بحال
رسید بعقل رسید معلوم شد که اول عقل بوده است که هر چیزی که
باخرید آید در اول محال بوده باشد و دایره تمام شد و باول خود
رسید که چون دایره تمام شد باول خود رسیده باشد پس عقل هم پیدا
و هم معاد است نسبت با آمدن مبداء است و نسبت بپارشتن
معاد و معاد جایی را گویند که یک نوبت آنجا بوده باشد و باز بهمان جای
باز گردد نسبت با آمدن لیلة القدر است و نسبت بپارشتن
یوم الیقین است ای در ویش عقل اول قلم خدا و رسول الهیست
و علت مخلوقات را آدم موجودات است و بصناعات و اخلاق خدای تعالی
ارکشته و از یکجا گفته اند که خدای تعالی آدم را بر صورت خود آفرید و نیز یک

اصل حکمت از باری تعالی و تقدس همین یک عقل بشری صادر شد بآن جمله
 از عقل اول صادر شد عقل اول فعل باریست بآن جمله فعل عقل اول اند عقل
 اول با باری است باقی جمله با عقل اول اند عقل اول عالم خداست
 بآن جمله عالم عقل اول اند عقل اول را بعلم باری است باقی جمله را بعلم عقل
 اول است هیچ یک از عقول و تشویش از باری فیض قبول نمی توانند کرد
 الا عقل اول از باری تعالی و تقدس فیض قبول میکند و بنزد خود می دهد
 که یک از عقول از بالای خود میگیرند و بنزد خود می دهند سر یک
 اخذ و بید اعطا دارند می گیرند و میدهند واجب الوجود می دهد و میگیرد
 از جهت آنکه بالاندر دومتزه و مقدس است و علم و حکمت
 ذاتی دارد بخود **فصل** به آنکه عقل اول یک جوهر است اما این جوهر را
 باضافات و اعتبارات باسامی مختلف ذکر کرده اند چون این جوهر
 را دیدند در اینده و در اینده کشته بودند تا عقل کردند از جهت
 آنکه عقل مدبر است و چون همین جوهر را دیدند که زنده و زنده
 کشته بودند تا روح کردند از جهت آنکه روح حی و بچی است
 و چون همین جوهر را دیدند که بیدار و بیدار کشته بودند تا فکر کردند بحیث
 آنکه نور ظاهر و منظر است و چون همین جوهر را دیدند که تقاضا
 علوم بود بر دلها تا مشق فکر کردند و چون همین جوهر را دیدند که سبب
 علم عالمیان بودند تا حیرت کردند و چون سبب رزق عالمیان بود
 تا شکر میخواستند و چون سبب حیات عالمیان بودند تا شکر میخواستند

کردند و چون خدای تعالی چنانچه باریک داشت و قبض معانی میکرد تا پیش
 کردند و چون دیدند که هر چه هست و بود و باشد در وی موجود بود تا پیش
 لوح المحفوظ کردند و اگر چنین بود و اینست الله و یسیت القیتی و یسیت
 اول و مسجد اقصی و آدم و ملک مقرب و عرش عظیم گویند راست باشد
 و بدانک عقول و تقوس عالم علوی جمله لطیف و شریف اند و جمله علم
 و طهارت دارند اما سر که ام که بالاتر است و بقیع اول بتدبیر
 لطیفه و شریفه است و علم و طهارت وی بیشتر است و در افلاک
 همین میدان سر که ام ملک که بالاتر است و ملک الافلاک و در دیکه
 شریفه و لطیفه است و در اول سر که ام مرتبه که نمیدانند دیکه باشد شریفه
 و لطیفه بود و در عروج سر که ام مرتبه که از مبدأ دور تر بود لطیفه و شریفه
 بود از جهت آنکه در نزول که در دوت بین نشیند و در عروج صافی بر سر
 آید و اگر چنین گویند که در بساط مرتبه از مبدأ دور تر می شوند چنین
 ترمی کردند و در مرکبات مرتبه که از مبدأ دور تر می شوند شریفه
 می شوند و لطیفه شاید **اصل** بدانک اصل شریعت حقیقت
 آدمی را که مدرک جزویات و کلیات است و دانای خود و دانای
 پروردگار است روح انسانی میگویند و اصل حکمت این حقیقت را
 نقش انسانی خوانند و این اصطلاح است چون این مقدمات
 معلوم کردی اکنون بدانک اصل شریعت میگویند که ارواح ادیان
 پیش از اجساد ادیان بالفعل موجود بودند چنانکه در اصل اول

گفته شد و اصل حکمت میگویند که نفوس آدمیان پیش از احیاء آدمیان
 بالفعل موجود نیستند و محالست که بالفعل موجود باشند اما پیش از
 احیاء بالقوه موجود بودند و محال باشد که بعد و هم صرف موجود شود
 و محالست که موجود معدوم صرف گردد موجود شدن و معدوم
 شدن چیز نامعبارت از آنست که از قوت بفعل می آید و از فعل
 باز قوت میروند مفرد مرکب می شود و مرکب باز مفرد می شود
 و یک نوبت گفته شد که سرجه در عالم بود و هست و خواهد بود جمله در
 عقل اول موجود بودند و محالست که چیزی که در عقل اول موجود بنوده
 باشد در عالم موجود گردد پس عقل و نفوس آدمیان جمله در عقل
 بالقوه موجود بودند و مرکب بوقت خود ظاهر شوند بالفعل ای در نفس
 بعضی میگویند که مبدأ عقل و نفوس عالم سنلی عقل عاشر است که عقل
 فلک قمر است و عقل فعال نام او است و مدبر عالم سنلی و واسطه القصور
 او است و بعضی گویند که عقل عالم علوی سرده مبادی عقل و نفوس
 عالم سنلی اند و از این جهت است که تفاوت بسیار است میان
 عقلی که استعداد از فلک قمر باشد مرکز بر او نباشد یا عقلی که استعداد باشد
 از فلک شمس تفاوت آدمیان از این جهت است که گفته شد یعنی که
 از مبادی و از خاصیت از منته اربعه میسرست سعادت و تفاوت
 و زیرکی و بلاغت و درویشی و ثروتمندی و عفت و خواری و درازی و کوتاهی
 عمر و مانند این جمله خاصیت از منته اربعه است اینها و اولیا و حکما جمله آنها

کرده اند که زمان و مکان خاصیتی عظیم دارد و اثرهای قوی در همه
 چیز خاصه در انسان **فصل** بدانکه اصل شریعت میگویند که افلاک و انجمن
 جماداند و حیات و علم و ارادت و قدرت و سمع و بصر ندارند و حاکم
 ایشان ارادی نیست و اثری که درین عالم میکنند خاصیت میگویند و اصل
 حکمت گویند افلاک و انجمن حی اند و علم و ارادت و قدرت و سمع
 و بصر دارند و حاکم ایشان ارادی است و اثری که درین عالم می
 کنند بارادت میکنند و خاصیت هم میکنند چون این مقدمات
 بهیشتی اکنون به آنک عقل و شعور و افلاک و انجمن اثرهای قوی دارند
 درین عالم سنلی جمله کارهای عالم سنلی باز بسته به عالم علوی است
 این جمیع گردان اسپایی است که خود دانیده امی کند و خود دارد می کند
 و خود می رویاند و خود می ریزاند خود جان می بخشند و خود جان می ستانند
 اعیان و اموات کاراوست از جهت آنکه گردش اسپا بقدر
 چندین کامست که می شوی که جمله چیزها بقدر هست و معنی قدر نمی
 داند ای درویش حکم خدا دیگر است و قصا دیگر و قدر دیگر این اسپا
 متباین اند نه اسهای مترادف علم او که ازلیست حکم او است
 و بید آوردن انجمن می دانست قصای او است و در گردش آوردن انجمن بیدا
 آورد قدر او است که کارکن خداست هر چه می کند درین عالم او می کند
 پس جمله کارها بقدر باشد و اگر این عبارت را فهم نمی کنی بعباشی
 دیگر بگویم ای درویش علم او حکم او است و بید آوردن اسباب قصا

اوست و در کار آوردن اسباب قدر اوست یعنی اسبابی که درین عالم
است بیکبار قضای اوست و افعال این اسباب جمله بیکبار قدر اوست
تو یقین معلوم است که امکان ندارد که چیزی درین عالم حادث شود
چنانکه او را کسی باشد پس یقین دانی که امکان ندارد که چیزی که درین
عالم حادث شود بی قدر او باشد پس جمله قدر حق تعالی باشد
چون معنی قدر دانی اکنون بدانک اگر کسی گوید که زود قدر ممکن است
راست باشد و اگر کسی گوید که زود قدر ممکن نیست و زود آن بعضی
که ممکن است بقدر است زود قدر هم بقدر تواند بود مثلاً یکی عسل بسیار
خورد و دل وی گرم شود و آغاز تب دق کند و خوف است که هلاک
شود و طبیب و بیافرصت فوراً دهنه را از حورارت دفع شود و هیچ
نیست که آن گرمی بقدر حق بود پس زود قدر هم بقدر توانست کرد
و دقت باشد که اگر چه طبیب حاذق حاضر باشد و علاج بسیار کند
و دفع آن ممکن نباشد همچون تب دق که باخوشیده باشد و در طوالت
تمام خرج شده بود و در تاثیرات کواکب و افلاک نیز همچین
میبید آن شدات تابستان آمد و هوا بغایت گرم شد و این گرمی هوا بقدر
احتیاجت و زود این ممکن نیست اما اگر کسی سرد آب خانه بیدار کند و در
انجا نشیند دفع گرما از خود کرده بود یا زستان آمد و هوا سرد شد
بغایت این سردی هوا بقدر است و در این ممکن نیست اما اگر کسی تا انجا
بیدار کند و در انجا نشیند بسیار کند و در انجا نشیند دفع گرما از خود کرده باشد

و در حله کار با مجتنب میدان ای درویش این تو میکنی این را بدین نام نهادند
و این کسی دیگر میکنند تقدیر نام نهاده اند و چون بحقیقت نگاه کنی
به دو کلیت یعنی به دو قدر است و در قدر هم بقدر حق تعالی می توان
کرد و آسن باین ورد و سکر بشکر و در عقل بقتل و در جاهل بکسل
ای درویش اگر در بعضی ممکن بودی اندیشه عاقلان و نه بدین کار
عیش بودی و امر مودف و نه سگر سق بودی سختی بغایت ظاهر
و در شست و از رغایت ظهور جمعی از علما درین مسئله سرگردان اند و مسئله
جبه و قدر هم بغایت روشنت و از رغایت ظهور جمعی از علما درین
مسئله سرگردانند ای درویش اندیشه و نه بدین آدمی اثری دارد اما
سمت و خواست آدمی هیچ اثر ندارد ای بسا عالم و صالح که ایشانرا
فرزندان باشند و سمت در بندند تا فرزند ان ایشان همچون ایشان شوند
نشود ملک حاصل بماند و فاسق گردد و ~~بسا~~ ای بسا مطرب
و مسخره که ایشانرا فرزند باشد و سمت در بندند تا فرزند ایشان همچو ایشان
نشود نشود ملک حاصل بماند و عالم شود پس معلوم شد که سمت آدمی و خواست
او هیچ اثر نیست که اگر اثر بودی بحکس در عالم درویش بودی جمله
قادر و توانگر بودندی و نشسته اگر عمل با سمت و خواست آدمی جمع شود
از سمت و عمل آدمی کارها آید سمت و عمل آدمی اثری دارد اما سمت
بی عمل هیچ اثر ندارد پس این بعضی از شیوخ رزاق میگویند با سمت فلان
کسی را بیمار کردیم یا شستم دروغ میگویند ای درویش اینها و او کی حکما

بسیار چیزها میجو استند که نباشد و می بود و بسیار چیزهای خوشگشته که باشد
 و نمی بود ای درویش دنیا جای نامرادی است در زیر سر مرادی ده نامرادی
 تبعه است و انایان چون بدیدند که حال و چنین است ترک کردند و راضی
 و تسلیم شدند ای درویش جز رضا و تسلیم در میزد دیگر نیست مگر که ترک
 کرد از دوزخ خلاص یافت و مگر که راضی و تسلیم شد بهشتی گشت یعنی
 اگر بنگر راست و تدبیر صواب و سعی و کوشش نیابدست می توان
 آورد و مال و جاه حاصل می توان کرد اما چون کس نداند و ندانست
 که فزواج خواهد بود و صحت باشد یا مرض حیات باشد یا موت
 عمل باشد یا عزل ای بسا پادشاه که فزاد مغرول باشد و ای بسا تو انگر که فزاد
 درویش گردد و ای بسا مغرول که فزاد پادشاه باشد در پاست که در
 تنوع است و هر ساعت موحی و صورتی حادث می شود و صورت
 اول هنوز تمام نشده است که صورتی دیگر پیدا آمد و صورت اول را خنثی
 گردانید ای درویش مگر که درین سخن تا مل کند و بگوشت جان این سخن
 را بشنود و بتین بداند که جز ترک و رضا و تسلیم طریق دیگر نیست **فصل**
 در بیان معاد به آنک بازگشت بشن انسان بعد از مفارقت بدن اگر
 سنان حاصل کرده باشد با عقول و نفوس عالم علوی خواص بود و کمال بخش
 انسان نامناسب است با عقول و نفوس عالم علوی جمله علم و طهارت
 دارند و داریم در اکتساب علوم و اقباس انوار اند پس دارا آدمی است
 که داریم در اکتساب علوم و اقباس انوار باشد و علم و طهارت حاصل کند

در دنیا

و سر که مناسبت حاصل کرد چون منتهی وی منارقت کند از قالب عقول
و نفوس عالم علوی او را بخود کشند و معنی شفاعت اینست باینکه کدام که مناسبت
پیدا کرده باشد بازگشت او بدو باشد و اگر مناسبت با منتهی فلک و قمر حاصل
کرده باشد بعد از منارقت بازگشت او با فلک و قمر باشد و اگر مناسبت
با فلک و افلاک پیدا کرده باشد بعد از منارقت با فلک و افلاک باشد
چون اول و آخر را داشتی باقی را هم بدین قیاس میدانی و بقوس
انسان خون از قالب منارقت کند و بعالم علوی رسد از مرکب
فلک خاص باید و برگشت باقی سوار گردد و ابد الابد بد مرکب باقی سوار
باشد و سر آدمی را که استعداد باشد ممکن است که بر پاصات و مجامدات
و اکتساب علوم و اقباس انوار منتهی خود بجای رسد که مناسبت
شود با منتهی فلک و افلاک و چون منارقت کند بازگشت منتهی او با فلک
و افلاک باشد و اگر این منتهی استعداد بر پاصات و مجامدات و اکتساب
علوم و اقباس انوار مشغول نشود و علم و طهارت حاصل نکند در
رینه فلک قمر بماند که دوزخ است و بعالم علوی نتواند رسید از جهت
آنکه عالم علوی صومعه و خلوتگاه پاکانست جای اصل علم و طهارت
بر که علم و طهارت حاصل نکرد در رینه فلک قمر که دوزخ است بماند ای فرد
بسی و گشتش این کس باز نبوده است بر چند علم و طهارت زیادت حال
می کند مقام دی عالی تری شود یعنی نیز دیگر اصل حکمت بخوانست که
اصل شریعت که سر یکی را مقامی معلوم است و این خلاف بنا بر شریعت

که اصل تشریف ارواح را پیش از احیاء موجود کشف بالفعل و بهر دیگر
 اهل حکمت ارواح پیش از احیاء بالقوه موجود بودند بالفعل پس
 نفوس با مقامی بنوده باشد مقام خود اکنون پیدا میکنند هر کرا استعدادی
 باشد و سعی و کوشش بیشتر کند مقام وی علی ترتیب و مقام وی بحد اعلم
 و عمل و یست و مرآدمی را در او استعداد است استعداد اول خاصیت
 از منتهی اربعه است و با نفس همراه است و کسبی است و عطایایی است
 و استعداد دوم ذرته خود حاصل میکند و کسبی است تا سخن در از نشود و از
 مقصود باز نمایم ای در کوشش هر که نفس خود بجای رساید که مناسبت
 با نفس فلک الافلاک حاصل کرد علم و طهارت را منتهی رساید و نهایت
 مقامات انسان رسیده و آدمی تمام شد و عالم صغیر تمام گشت و هر که
 عالم صغیر را تمام کرد در عالم کبیر خلیفه خدای تعالی است و خلیفه
 خدا معجون اعظم و اکیسه کبر و جام جهانمای و این است و یکتی است و عقل
 اول بنیام گزار در روی شد و رسول بارگاه وی گشت منزه الملک
 الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ إِلَى الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ
 درین مقام است که گاه بواسطه عقل اول با حق تعالی سخن گوید و بشنود
 و گاه بی واسطه عقل اول با حق سخن گوید و بشنود و چون مفارقت کند
 ابد الابد در جوار حضرت رب العالمین خرم و شادمان باشد و از متوکلان
 حضرت و بی بود و این بهشت خاص است و جای کامل است
 و هر که درین بهشت در لذت و راحت مطلق است بلکه این همه

بهشت دیگر درجات بهشت اند و آنها که درین درجات باشند در راحت
 ولذت مطلق باشند و در الم و در غم مطلق نباشند ازین وجه که از دوزخ
 گذشته باشند و به درجه از درجات بهشت رسیده و لذت و راحت
 باشند و ازین وجه که از قوت حضرت ذوالجلال محروم اند و از جوار حضرت
 رب العالمین محروم اند و بی غیب و آتش شوق باشند و ابد الابدین در
 آتش بجایند و این هشت بهشت جای ناقص است یعنی برتر دیک
 اصل حکمت عالم سفلی که عالم عناصر و معادن و نبات و حیوانات عالم
 کون و فساد است و دوزخ و درجات دوزخ است و عالم علوی که عالم
 اخلاک و انجم و عقول و نفوس است و عالم بقا و ثبات است بهشت و درجات
 بهشت علم و پاکیزگی که زیادت بود درجه وی در بهشت بالاتر بود و جمل
 دنیا پاکیزگی که زیادت باشد در که وی در دوزخ شیب تر بود و این نفوس
 که در زیر فلک قرار یافته و به عالم علوی نتوانند پیوست بعضی میگویند که سر یکی
 باز بتعالی دیگر پیوند ندارد و وقت مفارقت کدام صفت بر ایشان غالب
 باشد در صورت آن صفت حشر گردد و در آن صورت بقدر معصیت عذاب
 کنند و بقدر جنات قصاص و از قالب تعالی میگردند آنگاه به عالم
 علوی پیوندند و بعضی میگویند که تعالی دیگر نتواند پیوست در بهشت
 آنکه هر قالبی که باشد سر آینه او را ننهد بود و یک قالب را دوست
 ندارد که باشد همچنان بی قالب در زیر فلک همیشه بماند و بعضی میگویند
 که جن این ارواح اند که در زیر فلک قرار مانده اند این بود سخن ابن طاهر

دیگر و این طایف خود را اصل حکمت نام کرده اند و دیگران ایشان را باطنی
 نام نهاده اند **اصل سوره رحمن رحیم باطل و ضال**
 و در بیان عالم کسبه بدانک اصل وحدت میکنند که وجود یکی بیش نیست
 و این وجود خداست تعالی و تنه نفس و غیره وجود خدا و وجودی دیگر
 ممکن ندارد که باشد و امکان ندارد که باشد و دیگر میکنند اگر چه وجود یکی
 بیش نیست اما این یک وجود ظاهر می دارد و باطنی هم دارد و چون این
 مقدمات معلوم کردی اکنون بدانک اصل وحدت میکنند که باطن این وجود
 نور است که جان عالم است و عالم بالا مال این نور است نوریت نامحدود
 و نامشایی و بجهت بی پایان و بی کران حیات و علم و مادیات و قدرت
 ایشان این نور است بنیابین و شنوایی و گویایی و گویایی این نور است
 ازین نور است بل که خود هم این نور است طبیعت و خاصیت و فعل
 ایشان ازین نور است اما این نور یکی بیش نیست افراد موجودات جمله
 بیکبار و مظاهر این نورند هر یک از ذرات و صفات این نور ازین جمله
 در حیا بیرون نرفته است ای درویش این نور اصل و آخر ندارد فنا
 و عدم را بوی را نیست در چها نومی شود و گفته میگردند و بحال می روند و از
 خاک بازی آیند خود می آید و خود می باشند و خود می روند و خود می زایند
 هر یک اینجاست که با لایه ایشانست تا بحال خود رسیدن با خود دارند و این نور به
 مظاهر خود عاشق است از جهت آنکه این نور درین مظاهر حال خود را
 بیند و صفات و اسامی خود را مشاهده میکند و ازینجاست که روح می

بر جسم خود عاشقت از جهت آنکه جسم آدمی منظر صفت روح آدمی است
روح در جسم خود را می بیند و صفات و اسامی خود را مشاهده میکند و از اینجا
گفتند که خود را بشناس پس با خدا اید اثباتی که اکنون چون داشتی که یک
نور است که جان عالم است و افراد عالم جمله منظر این نورند پس اگر
گویند ماییم که بودیم و ماییم که هستیم و ماییم که باشیم و اگر گویند که نه
ماییم که بودیم و نه ماییم که هستیم و نه ماییم که باشیم باشد ای درویش
افراد موجودات نسبت باین وجود هیچ یک بر یکدیگر مقدم و هیچ یک از
یکدیگر موخر نیستند از جهت آنکه نسبت هر فردی از افراد موجودات
باین وجود و مجناس است که نسبت هر حرفی را از حروف این کتاب
بعد از این مجاس است که گفته اند از تو تا بخدا راه نیست نه بطول و نه بوض
افراد موجودات نسبت یکدیگر بعضی مقدم و بعضی موخر اند بعضی خاص
و بعضی مقبل بر چند میجو ایسم که سخن دراز شود بی اختیار من دراز می شود
ای درویش یک گفته پیش نیست بشنود فهم کن که خلاص یافتی وجود
یکی پیش نیست و آن وجود خداست و غیر وجود خدا وجودی دیگر
نیست و امکان ندارد که باشد و این یک وجود ظاهر را دارد و باطنی دارد
باطن این وجود یک نور است و این نور است که جان عالم است باین نور
از چندین هزار درجه سر پیردن گود است خود میگوید وجود می شود
خود میدهد خود میگیرد خود را از نور می کند خود را انکار میکند ای درویش
باین نور می باید رسیدن و این نور را می باید دید و این نور خود را می باید دید

و ازین نور نگاه در عالم می باید کرد تا از شرک خدا صلی علیہ السلام
 که من باین نور رسیدم و این نور را دیدم نوری بود نامحدود و نامشایی
 فوق و تحت و یمن و بسم و پیش نه داشت خواب
 و خورد و دخل و خرج از من برفت و توانستم کرد که بنشینم با غیری
 این حکایت کردم که گفت بد و از خمین گاه کسی می گاه بردار ای گاه
 بر قنم و بد داشتیم آن نور را ندیدم و غیری دیگر فرمود که من باین نور رسیدم
 و این نور را دیدم و چون این نور را دیدم خود را ندیدم همه نور بود ای
 سالک جو باین نور برسد اندر اعلامتها باشد اول است که پیش هر که خود را
 بنشیند که تا خود را بنشیند که باقیست و تا که است می بیند مسک است چون
 سالک نماید شکل نماید و حلول و اتحاد و وصول و فراق هم نماید از حبت ایک
 حلول و اتحاد و فراق و وصال میان دو چیز باشد و چون سالک باین نور رسد
 شد هیچ از اینها نماید خدای تعالی ماند و پس تعالی و تقدس و قناری و تو
 درین مقام است **فصل** بدانکه شایسته و دید عوام اصل نور
 درین وجود ما بدینجا پیش نیست که گفته شد و این سخن که ایشان میگویند
 که وجود یکی پیش نیست و آن وجود خداست تعالی و تقدس و آن وجود
 ظاهری دارد و باطنی دارد باطنی این وجود یک نور است و ظاهر این
 وجود مظاهر صفات این نور است یا اینکه این نور است یا مستحک
 این نور است راست است و راست دیده اند اما باصل وجود که
 وحدت صفت نرسیده اند و نظر ایشان بحقیقت اشیا مبتداه

است توان چیر و ست یعنی نظم در ایشان بر ملک و ملکوت اقتاد
ملک و ملکوت را دیدند اما چیر و ست را ندیدند و ملک و ملکوت جنب
چیر و ست مانند قطره و بجز است چیر و ست وحدت حیرت و مبدء جسم
و در دست مبدء اکبر است و کلام است و مبدء ملک و ملکوت است
و مبدء وجود و عدم هر چه در ملک و ملکوت است و چیر و ست است
و در ملک و ملکوت زمین و آسمان و کوس و عرش است و در میان زمین
و آسمان خلقان بسیار شدند و آن خلقان از اجزای نیست که یعنی زمین و آسمان
ایشان زمین و آسمان دیگر است و آن خلقان از اجزای نیست که درین زمین
آدمی و ابلیس بود است سخن دراز شد و از مقصود دور افتاد مخرج
آن بود که اصل وحدت میگویند که جوهر اول عالم کیه سیولی اول است
فصل بدایه سیولی جوهر است که قابل صورت و اشکال است سیولی
چهار قسم است مثلاً آبی و جوهر جوهر است که قابل چندین صورت
و اشکال است و این یک قسم است از اقسام سیولی و نقطه و جوهر جوهر قابل
چندین صورت و اشکالند و این یک قسم دیگر است از سیولی و عناصر جوهرند
و قابل چندین صورت و اشکال اند و این یک قسم دیگر است از اقسام سیولی
و سیولی اول جوهری بسیط است و قابل چندین صورت و اشکال است
ذات عالم کون و فساد و ذات عالم ثبات است هر چند که در عالم
و شهادت موجود است همه صورت و اشکال سیولی اول اند و این سیولی
اول است که عالم چیر و ست است و عالم چیر و ست مبدء ملک و ملکوت

و بر ملک و ملکوت عاشق است از جهت آنکه در ملک و ملکوت
 جمال خود را می بیند و صفات و اسامی خود را مشاهده میکند باز ملک و ملکوت
 عاشقت به همین معنی ملک و ملکوت است و ملک و ملکوت منظر
 حیرت اند و این سیولی اول که عالم حیرت است بعضی از صور و اشکال
 را چون قتل کردن من بعد سر کز را نکرد و در آنجا که آمد کرد و آن صورت و اشکال
 عالم علوی است که عالم تفاوت داشت و بعضی از صور و اشکال را چون قتل
 کردن من بعد که میکند و باز قتل میکند و پیوسته این چنین کرد و خواهد کرد و آن
 صورت و اشکال عالم منلی است که عالم کون و فساد است و این یک
 قسم دیگر است از اقسام سیولی و چون اقسام سیولی را دانستی اکنون به آنک
 اصل وحدت میگویند که سیولی اول ذات سر دو عالم است یعنی عالم و شهادت
 و این ذات اول و آخر حد و نهایت ندارد و قابل تجزیه نیست
 و قابل تقادع نیست و وجود همه بدست و باز گشت همه بدست
 بل خود همه اوست و وجود بخش و دایای سر دو عالم است این را
 که عالم غیب و شهادت است و این ذات است که عالم وحدت است و در و
 عالم حیرت را نام و نشان نیست شکل و صورت و عدد و رسم ندارد
 را بری راه نیست عقل در وی سرگردانست در آن عالم شد و حنظل یک
 طعم دارند ترناک و زهره در یک ظرف پرورش می یابند باز و پیوسته گرد و پیش
 با هم می آید روز و شب در یک سلک اند و ازل و ابد هم خانه اند عدد هزار
 سال که شته و عدد هزار آمده بی تفاوت حاضر اند فرعون را با موسی و ابراهیم

علیه السلام

و
 سم
 ت
 بین
 مان
 رین
 من
 سیولی
 ت
 قابل
 سرند
 سیولی
 اشکال
 در عالم
 سیولی
 و ملکوت

را با هم رود جنگ نیست **فصل** بدانکه اهل وحدت میگویند که
اگر چه ذات هر دو عالم وحدت صرفست اما بهر صفت که امکان دارد
که آن صفت نباشد و نه بصورت که امکان دارد که آن صفت باشد
آن صورت و آن صفت در مرتبه خود صورت و صفت کمال باشد
موصوف و موصور است این کمال عظمت و کبر باری و بیست و این ذات
دایم در تجلی است **بیت** ^{بیشتر است} ^{بیشتر است}
این صورت آنست که در مرتبه هستی است
و از اینجا گفته اند که این وجود هم قدیم
و هم حادث و هم ظاهر و هم باطن و هم غیب و شهادت و هم خالق و هم مخلوق
و هم عالم و هم معلوم و هم مرید و هم مراد و هم قادر و هم مقدر و هم شامد و هم مشهود
و هم مستکرم و هم مستمع و هم رازق و هم مرزوق و هم شکو و هم مسکور و هم
عابد و هم معبود و هم ساجد و هم مسجود و هم کاتب و هم مکتوب و هم مرسول
و هم مرسل است در جمله صفات همچنین میدان از جهت آنکه هر صفتی
که در عالمست و هر اسمی و فعلی که در عالمست جمله صفات و افعال و اسامی
این وجود اند اما صفات و مرتبه ذات اند و افعال در مرتبه نفس اند و اسامی
در مرتبه وجه اند و هر فردی از افراد موجودات این سه مرتبه و در صورت
دارد مرتبه ذات و مرتبه وجه و صورت متفرقه و صورت جامع
و صفات جمله در مرتبه وجه اند **فصل** در بیان معاد بدانکه اصل وجود
میگویند که اگر چه نوز یکی نیست اما این یک نوز مشکاة بسیار دارد و افاض
و انواع عالم جمله مشکوة این نوز اند و این نوز در هر مشکاة مجتمع می شود و کما فی
منشأ

می شود چنانچه چون در نوع آدمی بحسب تنوع کرد و آدمیان را سه سری و سه دوری پیدا آید
 در لطیف یا در قوی و قتل و دو بای عالم را حکمت است که حد در روح یکی میکنند یا
 عالم را سه سری یا سه دوری پیدا آید و در جمله انواع چنین میدان پس در هر صورتی
 که در این عالم آید و بصفتی موصوف شود و با سعی مستحق گردد چون آن صورت
 ازین عالم نبرد و در صورتی دیگر نیاید و بهمان صفت موصوف و بهمان اسم مستحق
 گردد و این است از روی شایسته نه از روی شایع است سخن این طایفه
 دیگر و این طایفه خود را اصل و وحدت نام کرده اند و دیگران ایشان را شیخ
 نام نهاده اند **فصل** به اول اصل وحدت دو طایفه اند یکی طایفه میگویند که
 وجود یکی نیست و آن وجود خداست تعالی و تقدس و بی غیر وجود خدا
 هیچ وجودی دیگر نیست و امکان ندارد که باشد پس نزد یک این طایفه
 هر چه موجود است جمله یکبار وجود خداست و سخن این طایفه شرح گذشت
 شد و آن طایفه دیگر میگویند که وجود بر دو قسم است وجود حقیقی و وجود
 خیالی خدای تعالی وجود حقیقی دارد و عالم وجود خیالی دارد خدای تعالی
 نیست نمای عالم نیست نمای عالم همه یکبار خیال و عایش است
 و خاصیت وجود حقیقی که وجود خداست این چنین موجودی می نماید و حقیقت
 وجود ندارد الا وجود خیالی و عکس و ظلی است سخن این طایفه دیگر و این
 طایفه خود را اصل و وحدت نام کرده اند و دیگران ایشان را شیخ نام نهاده اند
 و این طایفه را **فصل** به اول اصل و وحدت نام کرده اند و این طایفه را شیخ
 نام نهاده اند و این طایفه را شیخ نام نهاده اند و این طایفه را شیخ نام نهاده اند

و می آید جمله ذوق این اعتقاد اندر هیچ شکلی نیست که این چهار یکی حقیقت
و سه باطل را نام یک میگویند که این حقیقت با ما است و دیگران بید باطل و سه
چهار طایفه این بیت میخواهند ^{مروغی که خسته اند از آب زلال}
مشق در آب شوره دارد و هر سال ^{ایا در کوشش یقین بدان که بیشتر}
از آدمیان خدای موصوم و مصنوع می پرستند از جهت آنکه هر یک با خود چیزی
مصور کرده اند و آن مصور خود را خدای نام نهاده اند و آن خدا را می پرستند
و مصور هر کس مصنوع و موصوم آنکس باشد و همه روز عین بت پرستان
میکند و میگویند که خود می سازند و خود می پرستند و نمیدانند که ایشان همه
عمر دین بوده اند و درین خواصند بود و از رب الارباب که خدای است
و اله مطلق است غافلند ای درویش سر خیز را که همین کرده اند همچون
و آفتاب و آتش و بت و نور و ظلمت و مانند این معبد شد و خدای معبد
دیگر باشد و خدای مطلق دیگر چه دیگر باشد و ذات دیگر شکل نیست
که هر چند رتبی دارد اما رب دیگر باشد و رب الارباب دیگر هر که تو چه
خدای خود رسید بذات خدای رسید بت پرست شد و همه روز خلاق
عالم کجک است و همه روز با غیبه اضی و انکار است و هر که از وجه بگشت
و بذات خدای تمایز رسید از بت پرستی خدای یافت و بیکبار با خلق
صلح کرد و از اغتراضی و انکار آزاد شد و این علامت سبکست آنکه هر
رسید اگر چه خدای پرستند اما شکل است و انکار ذات رسید خدای
می پرستد اما موصود است ای درویش ^{چنانچه} کرده اند هر که خود را ایشان

خدا بر شناخت و سر که خود را شناخت عالم کبیر را شناخت پس سعی در شناخت
 خود می باید کرد تا کمال خود حاصل کند **باب**
در معرفت عالم صغیر و این باب هم ششم است
 بر سه اصل **اصل اول** در بیان انسان و مراتب ایشان بدان
 عزیز الله فی الدارین که اول ایشان یک جوهر است و هر چند که در ایشان
 موجود شده در این یک جوهر موجود بوده است و هر یک بوقت خود طاک
 شدند و آن یک جوهر نطفه است یعنی تمام است اجزای انسان از جواهر
 و اعراض و از اجسام و ارواح در نطفه انسان موجود بودند و هر چیز که او را
 می بکار باید تا کمال برسد با خود دارد این نطفه هم کایت و هم مکتوب
 و هم دوات و هم قلم است ای روشی نطفه جوهر اول عالم صغیر است
 و ذات عالم صغیر است و تخم عالم صغیر است و عالم عشق عالم صغیر است
 نطفه بر خود عاشق است میخوامد که جمال خود را بیند و اسمای خود را مشاهده
 کند تجلی خواهد کرد و بعینت فعل **فعل** خواهد شد و از عالم اجمال به عالم
 تفصیل خواهد آمد و بچندین صورت و اشکال ظاهر خواهد شد تا اجمال روی ظاهر
 شود و اسمای وی ظاهر شود و چون این مقدمات پیدا آمد و معلوم کردی که یک
 نطفه چون در رحم می افتد مدتی نطفه است و مدتی علقه است و مدتی مضغه
 و در میان مضغه عظام و عروق و اعصاب پیدا آیند تا مدت سه ماه اکناف
 در اول ماه چهارم که نوبت آفتاب است آغاز حیات می شود و بتدریج
 حرکت در روی پیدا می آید تا چهار ماه بگذرد و چون چهار ماه بگذشت

جسم و روح حاصل شد و خلقت اعضا و جوارح تمام گشت و خونی که در رحم
 مادر جمع شده است غذای او شد گشت از راه ناف به نوزد رسد و جسم
 و روح و اعضا به نوزد بتدریج بکمال می رسد تا بهشت ماه بگذرد و در ماه نهم که به
 باز به شش ماه می رسد از رحم مادر می آید چنان دانم که تمام فetus بکودی رود و نشانی
 ترازی نمی بگویم **فصل** بدانکه چون نطفه در رحم می افتد و در می شود
 از جهت آنکه سطح آب بالطبع مدور است ان شاء الله بواسطه حرارتی که با خود
 دارد و بواسطه حرارتی که در رحم است بتدریج بفتح می آید و اجزای لطیف
 وی از اجزای غلیظ وی جدا می شود چنان بفتح تمام شود و اجزای غلیظ از
 تمامت نطفه روی بگرزنند و اجزای لطیف از تمامت نطفه روی بمحیط
 نطفه می آرد باین واسطه نطفه چهار طبقه می شود در طبقه محیط
 خود یعنی آنج غلیظ است روی بگرز می نهد و در میان نطفه و او می گیرد و آن
 لطیف است روی بمحیط می آورد و در سطح اعلی نطفه مستوی سازد و آن
 در زیر سطح اعلی است و متصل بسطح اعلی در لطیفی که از سطح اعلی است
 و آنج بالایی مرکز است و متصل بمرکز در غلیظی که از مرکز است باین واسطه
 نطفه چهار طبقه می شود مرکز را که در میان نطفه است سودا می بیند و سودا
 سرد و خشک است و مزاج خاک دارد و اجزای خاکی افتاد و آن طبقه
 که بالایی مرکز است و متصل بمرکز و محیط مرکز است بلغم می بیند و بلغم
 سرد و تر است و مزاج آب دارد و اجزای آبی افتاد و آن طبقه
 که بالایی بلغم است و متصل ببلغم و محیط بلغم است خون می بیند و خون

کرم و تر است و مزاج سواد از دلاجرم بجای سواد افتاد و آن طبقه که بالای خون
 و متصل بخون و محیط خورشید صغیر میگویند و صغیر اگر کرم و خشک است و مزاج
 آتش دارد و لاجرم بجای آتش افتاد و آن یک جوهر که نامش نطفه بود
 چهار غنیمه شد چهار طبیعت و اگر چه این نطفه چهار طبقه شد یکی سوداوی
 بلغم و یکی خون و یکی صفرا و اما بواسطه آنکه نطفه در میان خون رحم است
 به چهار مرتبه بتدریج سرخ می شوند و مانند علق میگردند و ابتدای اعضای
 از این علق خوانند بود و این جمله در یک ماه دیگر خواهد بود **فصل**
 چون عناصر و طبایع تمام شدند نگاه از این طبایع و عناصر چهارگانه موالید
 گانه تمام ظاهر شدند اول معادن دوم نباتات سیم هیوان یعنی این عناصر
 چهارگانه را قسام قدرت هست کرد و اعضای انسان پیدا آورد و اعضای
 خون سر و دست و سگم و فرج و پای و باخ به بیرون تعلق دارد و اعضای
 اندرون خون دماغ و شش و دل و جگر و موارده و سیرز و کرده و باخ تعلق
 اندرون دارد و این اعضا معادن اند سر عضوی را مقداری میسر از سودا
 و صغیر و خون و بلغم میگویند و بعضی از سر چهار برابر و بعضی را مثلث است چنانکه
 حکمت انشاء میگردانند تا تمام است اعضای بیرونی و اندرونی پیدا آمدند و
 و اما یکدیگر بسته کرد و مجاری عذای مجاری حیات و مجاری حسی و حرکت
 ارادی پیدا آورد تا معادن تمام شد و این جمله در یک ماه دیگر **فصل**
 چون اعضا تمام شد و معادن تمام گشت نگاه در سر عضوی از این اعضا
 که گشته شد قوتها پیدا آمدند جاذبه و ماسکه و ماضیه و دافعه مغیره و نفاذیه و نامیه

و مانند این قوتها را لایبیا و نیکه خوانند چون اعضا و حوارج و مایه که تمام شده
از آنها معده طلب غذا انکار ننهد و از راه ناف خونی که در رحم بود جمع
بجوید و چون آن خون در معده فروزند و یکبار دیگر هضم یابست و دفع
و چنانکه آن کیموس را از راه ماساریتا بخورد و شید خون در جگر درآمد و یکبار دیگر
هضم و دفع یابست و اینج زنده و خلاصه آن کیموس بود که در جگر است روح
بنیاد شد و این باقی ماند بعضی غنوا و بعضی باغم و بعضی خون و بعضی سودا
این غنوا بود مراره اندا بخورد و شید و این باغم بود روح بنیاد شد و شید
و به جملة اعضا بدن منت منت کرد از زنده ای چند حکمت تا این خون بود روح بنیاد
از راه روده کچله اعضا فرستاد تا غذا اعضا شد و قسم غذا در بدن این روح
بنیادیت و موضع این روح بنیاد حکم است و جگر در بهلولی را است و خون
اعصار رسید نشو و نما ظاهر شد و حقیقت نبات اینست **فصل**
روح نشو و نما ظاهر شد و نبات تمام گشت روح بنیاد قوت گرفت معده
و جگر قوت گشت و به هضم غذا افتاد و شید اینج زنده و خلاصه روح بنیاد بود
تا آنرا جذب کرد و چون در دل آمد و یکبار دیگر هضم و دفع یافت همه حیات
شد اینج زنده و خلاصه آن حیوة بود که در دل است روح حیوانه شد و این از
روح حیوانه بنیاد ماند روح حیوانی آنرا از راه شراش این کچله اعضا فرستاد
تا حیات اعضا باشد و همه اعضا بواسطه روح حیوانه زنده شدند و قسم
حیات در بدن روح حیوانیست و دل در بهلولی حیات است و چون
روح حیوانه بکمال رسید اینج زنده و خلاصه آن روح حیوانه بود و این از راه جذب

روح حیوانه در بهلولی

کرد و یکبار دیگر قسم و نفع یافت. این رتبه و خلاصه آن بود که در دماغ است
 روح نشسته شد و این از روح نشسته باقی ماند روح نشسته انداز را، اعصاب
 بحاله اعضا فرستاد تا حس و حرکت ارادی در حمله اعضا پیدا آمد و قسام
 و حرکت در بدن این روح است و حقیقت حیوان نیست و این حمله در یک
 ماه دیگر بود. طبایع و عناصر و معادن و نبات و حیوان در چهار ماده تمام شده
 هر یک در مادی و بعد از حیوان چینی دیگر نیست و حیوان در آخر است
فصل به آنکه این روح نشسته که در دماغ است مدرک و محرک است
 و ادراک او بر دو قسم است یک قسم در نظام رویک قسم دیگر در باطن و آن
 قسم که در نظام است حواس نظام است و آن پنج قسم است سمع و بصر
 و ششم و ذوق و لمس و حواس باطنی پنج است حس مشترک و خیال و تمیز
 و حافظه و متفرقه خیال خزانه و در حس مشترک است و حافظه خزانه دار هم
 است حس مشترک به دو شکل صورت محسوسات است و خیال نگاه دارنده
 آن یعنی حس مشترک شاهد را در می یابد و هم غایب را در می یابد و معنی در
 زاده دوست و معنی دشمنی را در دشمنی در می یابد و متفرقه است که در مدبر
 که مخزن اند در خیال تقریف میکند به یک و تفصیل **فصل** در بیان
 قوت محرکه که بدان که قوت محرکه هم بر دو قسم است یکی باعث است و یکی
 فاعله باعث است که چون صورت مطلوب یا مهرب در خیال پیدا آید
 داعی و باعث قوت فاعله گردد به یک و قوت فاعله است که محرک اعضا
 و حرکت اعضا از ویست و این قوت فاعله مطیع و فرمان بردار قوت باعث

و قوت باعثه نور انحرک از جهت دو عوض متبذیه یا از جهت جذب
 منفعت و حصول لذت و درین مرتبه او را قوت سهولانی گویند و یا از جهت
 دفع مضرت و غلبه باشد و درین مرتبه او را قوت غلبه میخوانند و تا بدینجا
 که گفته شد آدمی با دیگر حیوانات شریک اند یعنی در روح نبات و حیوانی و نفسانی
 آدمی از دیگر حیوانات روح انسانی ممتاز است و در روح انسانی خلا
 کرده اند که داخل بدست یانه اصل شریعت مسکونین داخل بدن است
 چنانکه روح غریبه شیه و اصل حکمت میگویند که نه داخل بدن است و نه خارج
 حکمت آن نفس طاقه در مکان نیست و دیگر آنکه داخل و خارج و حشا
 اجسام است و نفس طاقه جسم و جسمانی نیست اما اشاق کرده اند که روح
 نبات و حیوان و نفسانی داخل بدن اند و زنده و خلاصه غذا اند و غذا اثر
 و پیورش ترش کرده و بر ایت بدامد است و دانا و بینا و شیوا
 است **فصل** در بیان عروج روح انسان و بیان آنکه روح انسانی دیگر
 در روح حیوانی دیگر به آنکه روح حیوانی مدرک جزویات است و روح انسانی مدرک
 جزویات و کلیات است و روح حیوانی مدرک تنوع و ضراست و روح انسانی
 هم مدرک تنوع و ضراست و هم مدرک انتع و اضرای درویش روح انسانی حق عالم
 و مرید و جمیع و بصیر و متکلم است و نه چنانست که از موضوعی می بیند و از
 موضوعی می شنود و از موضوعی میگوید چنانکه قالب که این چنین است و قابل
 نیست باشد و روح انسان قابل نیست و متجلی روح انسانی
 در وقت دانش همه دانا است و در وقت دیدن همه بینا است و در

ششمین همه شنواست و در وقت کشتن همه گویاست و در همه صنایع همچنین میند
و بسایط همه همین باشند چون روح انسان را در تنی اکنون به آنکس اصلیت
میکویند اگر انسان با وجود این استعداد بقدری ابتیا کرد و متقلد اینهاست
اورا مؤمن و روح اورا مؤمن نام کردند و اگر با وجود این عبادت بسیار کرد
و اوقات شب و روز را مشغول کرد و بیشتر عبادت کرد ایند اورا عابد
اورا عابد خوانند و چون با وجود عبادت روی از دنیا مال و جاه و لذات و شهوات
گردانند از حب حالات بدنی آزاد شد اورا روح ^{زاد} اورا از اهد خوانند و چون
با وجود زهد حین با راجنا کم است دانست و از حد تعلیه بحد تحقیق رسید
اورا عارف خوانند و روح اورا روح عارف و چون با وجود معرفت اورا
حق تعالی بتوب و محبت و الهام خود مخصوص گردانند اورا روح اودا
دلی نام کردند و اگر با این همه حق تعالی اورا بوحی و معجزه خود مخصوص
کرد و به پیغام مخلق فرستاد تا خلق اورا بحق دعوت کند اورا روح را
بنی نام کردند و چون با وجود معرفت اورا بکتاب خود مخصوص گردانند
و روح اورا رسول نام کردند و اگر با وجود کتاب شریف اول را مکتوب گردانند
و شریعتی دیگر بنهاد اورا روح اورا اولو العزم خوانند و چون با وجود این همه
اورا حق تعالی ختم اینها کرد اورا روح اورا خاتم النبیین خوانند ای
در دین عروج روح انسانی اینست و تحسین و تکرار و مجامده و تکرار از
برای اینست و اصل شریعت میگوید عروج تا به بنی بخت نیست و این
نیز به اصل علم و تقوی اند اما هر یک که با این است علم و تقوی او

بیشتر است و چون علم و تقوی او بیشتر است مقام او دیگر است و نام او
دیگر و این نه مرتبه عطا پس از هر یک را مقام معلوم است از مقام معلوم
خود در توانند که شد و اصل حکمت میگویند که عروج مگر باید پنج پیش بلست
اما اصل حکمت بدین اسامی نمی خوانند و بتره دیگر ایشان این نه مرتبه اصل علم
مرتبه است و علو و مراتب بنیادین طهارت است و یکس
اصل میگویند و میگویند هر مقام معلوم بلست در مقام هر کس جزای علم
اوست و بدین اهل حکمت هیچ چیز را نهایت بلست و اگر نهایت
باز آغاز است یعنی در آخر و در آخر چیزها بکمال خود میرسند و هر چیزی که
بکمال خود برسد ختم آن چیز شد باز در دوزخ حل همه آن چیز از ابتدا باشند
تا باز بتدریج بکمال خود برسند و بتره دیگر اصل وحدت عروج را حدی پیدا
مینست اگر آدمی ستعد باشد از سال عمر باشد و دایم بر ریاضات و مجاهدت
مشغول بود هر روز چیزی را بداند که پیش از آن ندانسته باشد از جهت اهل
علم و حکمت خدای تعالی نهایت ندارد و بتره دیگر اصل وحدت در مقام
شریعت از آدمی نباشد تا باز گشت آدمی بدو باشد جمله افزینتر از آن و از آن
در سیر و سفرند تا بآدمی رسند چون بآدمی رسیدند بکمال خود رسیدند و آدمی
هم در سیر و سلوک اند ما بحقیقت خود رسند و خود را بشناسند و با خلاق بشو
آداشته شوند و چون بحقیقت خود رسید و با خلاق یکی آداشته شد بکمال
خود رسید ای در پیش بسیار کس باشد که خود را شناخته باشد اما با خلاق یکی
آداشته نباشد هنوز ناقص باشد و بسیار کس باشد که خود را شناخته باشند

و با خلق یک است و بدین حال آدمی است که خود را بشناسد و با خلق
 باشد آن درویش این چنین که درین رساله شرح انسان و مراتب
 انسان کردم در هیچ رساله دیگر نگزیده ام و دیگران در کتب خود نگزیده اند باینکه
 این را بسیار خوانی تا مثل زمانی که کلیه خزائن غیب و شهادت شناس
 و است **فصل** در بیان احوال و مراتب حلیت و جسم حلیت و روح حلیت
 بیان آنکه یک آدمی چند روح دارد بدو آنکه بعضی میگویند که بعضی آدمیان
 چهار روح دارند نباتی و حیوانی و انسانی و بعضی آدمیان پنج روح
 دارند با این چهار روح روح قدسی پیدا دارند و میگویند که روح انسانی روح
 قدس از عالم علوی اند و از جنس ملکوتی است و از آن سه روح دیگر از عالم
 سفلی اند و از زنده و خلاصه غذا اند و این پنج روح هر یکی جدا گانه جوهری
 اند عینه یکدیگر بدن نباتی است در روح نباتی نباتی است زجاست
 و روح حیوانی نباتی است و روح انسانی نباتی است و روح قدسی نباتی است
 و بعضی میگویند که آدمی که هست او را یک روح پیش نیست اما آن یک روح
 موافقت دارد در مرتبه نامی دارد از اسمای بسیار مردم می ندارند
 که مگر روح هم بسیار است و همچنین است روح یکی پیش نیست و جسم یکی
 پیش نیست اما جسم موافقت دارد در مرتبه نامی و روح پیش نیست
 موافقت دارد در مرتبه نامی و روح با جسم است و جسم با روح ملک و ملک
 با یکدیگر گرانند و یکی دیگر ارکان ندارند و جسم و روح هر دو در ترقی و در روح

ند و بخت برمی آیند تا بکمال خود رسند و هر چند ترتیب و پرورش همیشه می باشد
صفتی که در ذات ایشان کمترین است بیشتر ظاهر می شوند تا بحد خویش برسند
باز روی در نقصان نهند مگر در زیر فلک قمر است و در احدی مست و چون
آن حد رسید پیش ترقی و عروج را امکان نباشد و مدت استوار که نه عروج باشد
و نه تهول هم حدی دارد و هر چه در زیر فلک قمر است عروجی دارد و آن عروج
را حدی و مقداری معلوم است و نزولی دارد و آن تهول را هم حدی و مقداری
معلوم است و در میانی عروج و تهول استوایی دارد و آن استوار را هم حدی
و مقداری معلوم است کونیای اطراف خود است و بدین صراط چند
گاه بیارامی باید رفت و چندین گاه بیزم می باید رفت و چندین گاه
راست می باید رفت و این صراط بر روی دوزخ کشیده است
و بدین صراط بعضی خوش و آسان بگذرند و بعضی افسان و چنان و بعضی
بغایت در زحمت باشند و ناخوش و دشوار که رند و مگر که ازین صراط که
از دوزخ گذشته و بهشت رسید همان بهشت که اول دروی بود ای
در ویش جمله آن بهشت می آیند و باز بهشت می روند سخن دراز شد
و از مقصود دور افتادیم عرض آن بود که روح یکی پیش از این است و روح
موات دارند و در مرتبه نامی دارند و این سخن وقتی در تو روشن
شود که بدانی که همه اجسام جلست و از جهه پیدا آمد به خاک و باد و آب
و آتش اموات اند و هر یک صورتی دارند و معنی دارند صورت خاک
را عنصر خاک میگویند و معنی خاک را طبیعت خاک میگویند و در هر چهار این

دان بس چهار عنصر باشد و چهار طبیعت هر گاه که این چهار چیز با یکدیگر بیامیزند
فنانک شده طاعت است بر آینه ازین میان چیزی متشابه الی آخر پیدا آید
مزاج خوانند و از مزاج که است اند چون این مقدمات معلوم کردی بدانکه
چون این چهار چیز با یکدیگر بیامیزند صورت هر چهار متشابه الی آخر پیدا
آید از اجسام آمیخته و مرکب خوانند و معنی هر چهار چیز آمیخته شود
ازین چیز متشابه الی آخر پیدا آید از این روح خوانند مادام که ماده است منور

بود عناصر و طبایع می کشند و چون با یکدیگر آمیخته
آیند بگویند اگر چه عناصر اجسام اند اما اجسام بسیط اند درج و تدریج دارند
ازین این جسم است که بمزاج است بر می آید و در هر مرتبه نامی میگیرد و ای
در ویش حقیقت روح و حقیقت جسم و حقیقت مزاج است که گشت
شد جسم از عالم خلق است و روح از عالم امر جسم از عالم ملک است و روح
از عالم ملکوت و ملک بی ملکوت و ملکوت بی ملک امکان ندارد
که باشد هر دو با یکدیگر روی در عروج و تدریج دارند و چون بکمال خود رسیدند
باز هر دو روی در تدریج دارند منتهی به اولیه يعود **بهم** به آنکه موالید
چراست آمد و زیاده و کم نیستند به آنکه مزاج یا معتدل باشد یا غنی
معتدل را در زیاده و کم وجود نیست و اگر در زیاده و کم
معتدل را وجود بودی باقی ماندی و غیره باید در راه بنودی و غیره معتدل از
حال بیرون نباشد یا قریب باشد یا معتدل یا بعید باشد از اعتدال یا متوسط
یا باشد میان قریب و بعید آنچه بعید بود از این جسم و روح معدنی بیدار شد و آنچه

در این
مورد
باید
توجه
داشت
که
روح
و
جسم
در
این
دو
عالم
مستقر
ند
و
در
این
صورت
باید
توجه
داشت
که
روح
و
جسم
در
این
دو
عالم
مستقر
ند

در این
مورد
باید
توجه
داشت
که
روح
و
جسم
در
این
دو
عالم
مستقر
ند
و
در
این
صورت
باید
توجه
داشت
که
روح
و
جسم
در
این
دو
عالم
مستقر
ند

متوسط بود از آن جسم و روح نبات پیدا شد و آنجی قوی بود از آن جسم و روح
 حیوان پیدا شد و انسان یک نوع است از انواع حیوان ای درویش این
 روح حیوانیست که بهر بیت و پرورش و تحصیل و نگار و مجامده و ادکار
 بهر بت بد می آید و در مرتبه نامی میگوید سخن دراز شد و از مقصود دور
 افتادم غرض ما آن بود که روح یکی پیش نیست و جسم با روح است
 و روح با جسم که هر حد نیستند ای درویش افراد موجودات هر یکی

ند و از خود دارند روح از جای نمی آید و بجایی
 دیگر نمی رود روح نور است و عالم مالا مال این نور است و این نور است
 که جان عالمست و محمول و مکمل عالم است در مرتبه نبات بالطبع و در مرتبه
 حیوان با اختیار و در مرتبه انسان بالفعل **ملکوت**

و دیده بدست آید که هر رزق پاک جامیت جهانهای چون در کنی
 ای درویش انوار را در مرتبه طبع میگویند و در مرتبه روح میگویند و در
 مرتبه عقل میگویند و در مرتبه نور مطلق میگویند و خلق عالم **طالع**
 این نور اند و این نور را بیرون از خود می طلبند و چند پیش طلبند دور
 تر باشند **ملکوت**

خود توفیق آن بود بخند **ملکوت**
 ای اختیار من در از می شود و سخن از قالب بیرون می رود ای درویش
 چند که در عالم کردی و سفر بهرزه کنی و بگرد این زرقان چند بدایس و تعمیر و
 خود ضایع کنی حاجت با نهانست و چندین گنهای با یک راحل

کرامت

کردن حاجت نیست چه میطلبی حاجت بطلب کردن نیست چیزی را
 طلب کنند که ندارند **نیمت**
 و زوصل قناده در جدایی شده
 پای به بکین و ز که این شده
 هر چه میطلبی از صحبت و اما طلب و چون یافتی عزت و قناعت پیش کی
 تا از لطف عسر بخور واری یاب پیش ازین من بران بودم که آدمی نازیده
 با یک حاجت کاری کند تا عیال مردم شود بقدر آنک تواند خدمتی کند
 نهانند اما این ساعت بدایم که آدمی را در پیش کاری بستر
 از عزت و قناعت نیست دنیا و آخرت بان نیز زد که تو یک ساعت
 آن مشرق و پرکنده خاطر باشی که عزت و قناعت پیش گرفت پادشاه
 شد و سر که عزت و قناعت ندارد بنده است و رز بنده تا پادشاه فوق باشد
 ای درویش چون خود را شناختی و مرابت خود را دانستی اکنون بدانی
 از شناخت خود ترا دوازده مسئله شکل روشن شد و مکتشف گشت
 اول دانستی که اول غماض است انکاد افلاک و انجم دوم دانستی اول
 لمبایع است انکاه نفوس و عقول سیوم دانستی که افلاک و انجم و نفوس
 عقول رنبد و خداوند عناصر و طبایع اند چهارم دانستی که سراج حقیقت
 است جلال او بالا تراست و از مرکز عالم دور تر بنجم دانستی که خفیف
 ثقیل بالطبع میل مرکز عالم دارند اما سر که دم به ثقیل تراست بر زمین رود
 مرکز عالم نزدیک تر می شود و حقیقت را بقدر از مرکز عالم دور تر میگرداند

اینکه در این کتاب
 در بیان اینست
 که در این کتاب
 در بیان اینست
 که در این کتاب
 در بیان اینست

با چشم روح
 من این
 وادکار
 در
 مقصود
 ش
 ت
 هر یکی
 و گاهی
 زانست
 و زرد
 در گونا
 و در
 الب
 بلند دور
 بر هم
 شود
 و
 و عمر و
 حل

دانستی که عالم در لا محال است اما از او عالم بالطبع مبیحی که مرکز عالم دارند
 پس محل همه مرکز عالم باشد منتقم دانستی که عالم اجسام که عالم ملکوت
 و عالم ارواح که عالم ملکوت است با یکدیگر همچنان اند که روحی بیشتر در هر
 ملک غالب و ملکوت متعلوب و در مرتبه ملکوت غالب و ملک متعلوب
 منتقم دانستی که ملک یکی پیش نیست و ملکوت یکی پیش نیست اما
 در مرتبه هر یک تاسی دارند منتقم دانستی که ملک و اعراض ملک محسوس
 و محسوس ایشان را در می توان یافت و ملکوت و اعراض ملکوت محسوس
 نیستند و محسوس ایشان را در می توان یافت پس آن ساکنان میگویند که
 در خلوت نور می بینیم آن خیال است که می بیند و بندارند که نور است و هر که
 اشطار چیزی کند بسیار همه آن بیند و شود و یاد خواب باشد بندارند که در
 بیداری می بیند و خواب اصل ریاضت بقایت بسک باشد و روشنائی
 که بر سر زیا رت خانهای می بیند هم خیال است که آن از نور یکم سر توان دید
 نور آتش و نور کوکب است و هم دانستی که ملک و ملکوت یک جوهر پیش
 نیست و آن جوهر جنس اعلی است و بالای او جنسی دیگر نیست بلکه بالای او
 هیچ چیز نیست و حیوان جنس اسفل است و فرود او هیچ جنسی نیست
 هیچ چیزی نیست الا انواع او و هر چه در ملک و ملکوت بود و مست خواهد
 بود جمله در آن یک جوهر اول موجود بودند باز هم دانستی که در مرتبه اول
 حیات و علم و ارادت و قدرت و سمع و بصر و کلام بالفعل موجود شد
 اما چون بمراتب بر می آیند از قوت بفعل موجود می شوند پس کمال بیست

که وجاست و شک نیست که میوه شریفه و لطیفه از جمله مراتب باشد
و میوه موجودات انسانیست و همچون اکبر و اکیبر اعظم و جام حقایق و این
کیمیای نهای انسان داناست یعنی آن نور که جان عالمیت و عالم بالمال
و حق نوراست و آن نور را همان مرتبه حیات و علم و ارادت و قدرت
بالفعل نیست چون برایت بر می آید از قوت بالفعل موجود می شود و آن
نور از مظهر خود جدا نیست و با مظهر خود جداست که در عن در شیه و مظهر
در آن مرتبه ساده است و آن نور هم ساده است چون سر و برایت بر می آید
صفا که از ذات سر دو کمون اند ظاهر می شوند و نقوش بیداری آید پس آنکس بعضی
میگویند که باین نور رسیدیم و این نور را دیدیم در باری نور بود و نهایت
نداشت خطا میگویند که این نور را میسر شود و دید یک بصیرت توان دید
و دید حس را بوی راه نیست بلکه عقل دردی سرگردانست و روغن را در مغز
با دام چون توان دید و روغن را در شیه چون توان دید با آنک روغن محسوس
است و از عالم ملکوت نمی توان دید بوزی که محسوس نیست و از عالم ملکوت
است چون توان دید و از دم دانستی که جواب بازگشت ایشان بمیداد
کمال خواهد بود و میداد جزو ملک و میداد کل و عروج است تا بکمال رسد
چون بکمال خود رسید باز بازگشت او بمیداد کل خواهد بود و اینست منه بد
و الیه يعود و اینست معنی **کُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَى أَصْلِهِ**
ای که پیش سر که ازین کتاب خود را شناخت از هیچ کتاب دیگر نشناخت
و پیشین میدان که سر که خود را شناخت خدا را شناخت و سر که خود را شناخت

دارند
نیت
دری
مخلو
اما
مکشو
محسوس
ویند که
مرکه
در که در
شاید
ان رید
شیر
بایان
نیت
خواهد
اول
خود
مید
کمال

عالم کبر را شناخت و این سر سه نقطه است و نمود و مکرر در
شناخت بیج چیز را شناخت و در پیش بیج باقی نماند همه
درین اصل گفتیم چه میخواهی ازین اصل طلب کن بعضی بسیار است و بعضی
باشارت گفتیم که سر که اول و آخر خود و آن دیگران دانست و مناز
و مراحل و مقصد خود و آن دیگران دانست و دید و احوال پس از مرگ
خود و آن دیگران شناخت چیزی دیگر باقی نیست **دوم**
در بیان آنکه انسان صیغه سخته و نمودار انسان یکیه است و مرجه در انسان
یکیه است در انسان صیغه نیز نیست و مرجه در انسان صیغه نیست در انسان
یکیه نیز هست ای درویش این اصل دوم و اصل سیم که می آید سخنان
اصل تصوف و سخنان اهل تصوف آمیخته باشد بعضی از سخته
و بعضی از حکمت و بعضی از وحدت چیزی مثل بود و چیزی کشف باشد
بدانکه چون خدای تعالی موجودات را بیاورد عالمش نام کرد حمت
آنکه عالم علامتست بر وجود او و بود وجود علم و ارادت و قدرت
او و موجودات از وجهی علامتست و از وجهی نام است کتاب
تمام دادند آنکه بنمود که سر که این کتاب را بخواند مرا و علم و ارادت
مرا شناسد باقیات هر دویم و کتاب بنفایت بزرگ بود و در
بنارمان کتاب و تمام او را حق خوانستی رسید عجز ما دانست متنی ازین
عالم بازگرفت و محقق ازین کتاب باز نوشت و آن اول را عالم یکیه نام
و آن دوم را عالم صغیر و آن اول را کتاب بزرگ نام کرد و این دو کتاب

[illegible]

خورد و سرجه در آن کتاب بزرگ بود درین کتاب خورد و نوشت تا سرکه این خورد
 کتاب بخواند کتاب بزرگ را خواند و باشد انگاه طیف خورد را بخداست
 یابن عالم صغیر و شهادت خدای تعالی اولست و عقلت که مظهر صفات
 خداست عقل را بصنات و اطلاق خود پیارا است و بعالم صغیرش
 در شهادت از اینجا گفته اند که حق تعالی آدم را بصورت خود آفرید عقل خلیف
 خداست در عالم کبیر و عقل اخینه خداست در عالم صغیر **در بیان**
 خدای تعالی و در بیان خلیف خدای تعالی و افعال خدا بدانکه چون خداوند
 تعالی خواست که چیزی در عالم بیافریند صورت آن چیز اول بپوشاید و از عرش
 بکمرس آید و از کمرس در روز ثنات آید و انگاه بر صفت آسمان گذر کند و
 سیارگان هم او شود و بعالم سفلی آید طبیعت که پادشاه عالم **سفلیست**
 استقبال آن مسافر غیبی کند که از حضرت خداوند می آید و هر کس از کارها
 چهارگاه مناسب حال او پیشکش او کند تا آن مسافر غیبی بر آن کعب
 سوار گردد و در عالم شهادت موجود گردد و چون در عالم شهادت موجود
 شود آنچه دانسته خدا بود کرده خدا شد پس هر چیز که در عالم شهادت موجود
 جان آن چیز از عالم امر است و قالب آن چیز از عالم خلق است
 آن جان باک که از حضرت خدا آمده است آن کار که آمده است چون
 کار که از حضرت خدا باز میفرستد خدا باز خواهد گشت اینست معنی منه به الولیه
 یهود اینست شناخت افعال الهی اینست دانستن آیات نامشایی
 این روشنی این معنی را چون در آفاق دانستی در امتش بیندیدان که در عالم

صیغه عقل خلیفه خداست و روح انسانی عرش خلیفه خداست و روح
 بقسطنطنیه کرسی خلیفه خداست و دست اعضای اندرونی سنت آسمان
 است و دست اعضای بیرونی اقلیم است چون این مبدء است
 معلوم کردی اکنون بدانک چون خلیفه خدا خواهد که کاری کند صورت
 آن چینه اول بر روح انسانی آید که عرش است و از اینجا بروی حیوانه آید که بجای
 که سیست و از اینجا در شهر اینی آویزد بر دست اعضای اندرونی که در کند
 که دست اسماءت و باقوای اندرونی هم راه شود و بیرون آید از راه دست
 و دست است که استقبال آن مسافر غیبی کند که از حضرت خلیفه
 خداوند می آید و مرکبی از ارکان چهارگانه و آن نعلج و ماز و وضع و دود است
 مناسب حال آن مسافر غیبی کند و پیش کش او کند تا او بدان مرکب
 سوار شود و در عالم شهادت موجود شود و چون در عالم شهادت
 موجود شد آن چینه که دانسته خلیفه خدا بود نوشته خلیفه خدا گشت ای
 درویش خلیفه خدا سرچینه که می نویسد یا سرکاری که میکند اول خود میکند بی واسطه
 و بی ماده و بی دست افزاز و انگاه صورت آن چینه بران و سایط که میکند
 و بی بیرون می آید و در عالم موجود می شود و آن صورت اول وجود عقل
 دارد و این صورت دوم وجود حسی دارد و آن صورت اول وجود برائی
 دارد و این صورت دوم صورت خارجی است و این چنین که افعال حلیفه
 خدا را دانستی افعال خدا را نیز بجهت میدانی خدای تعالی سرکاری که کند اول
 خود میکند بی واسطه و بی ماده و بی دست افزاز و انگاه صورت آن چینه

برین و سایر کاذب میکنند و باین عالم سفلی می آید و در عالم شهادت موجود
می شود تا بحق دراز نشود و از مقصود باز نمانیم و اگر از راه زبان بیرون آید
و باز استتعال آن مسافر کند که از حضرت خلیفه خدامی آید و مرکبی از ارباب
چهار گانه و آن نفس و افراز و حروف و کلمات مناسب حال آن مسافر عینی
بیشتر کشش کنند تا آن مسافر عینی به آن مرکب سوار شود و در عالم شهادت
موجود شود و چون در عالم شهادت موجود شد آنچه داشته خلیفه خدا
بوده کرده خلیفه خدا شد باز آن نوشته میر میکند و از راه چشم خلیفه
خدایه مد باز آن کشته میر میکند و از راه گوش خلیفه خدایه میر شده بدو آید
یعنی دو در جمله حرفها و مستقها همچنین میدان پس دو کلمه آمد یکی کل
نوشته و یکی کلم کشته و در هر کلمه آن مسافر عینی از عالم امر است و قال
انسان از عالم خلق و آن مسافر آن در هر دو کلمه معنی اند و صورت کلمه را
مسکون معنی است و معنی در هر دو کلمه خلیفه خدا است سخن دراز شد و از
مقصود باز نماند و عرض آن بود که هر چه در عالم کیه است در عالم صغیر
و هر چه در عالم صغیر است در عالم کیه است **فصل** به این مظهر
چون در رحم افتاد نمودار جوهر اولست و چون چهار طبقه شد نمودار غما
و طبایع است و چون اعضا بیدار آید اعضای بیرونی چون سر و دست
و شکم و فرج و پایی نمودار است اقلیم است و اعضای اندرونی چون چشم
و دماغ و کبد و دل و معده و جگر و سپهر نمودار است اقلیم اند
اسمان اولست و نمودار فلک قر است از جهت آنکه شش عالم کیه

و واسطه است میان دو عالم و درین فلک ملائکه بسیار اند و ملکی که موکلست
بر تحویل علوم و تدبیر معاش سر در این ملائکه است و چنانچه ازین ملائکه
و سبب علم عالمیان است و دماغ آسمان دوم است و نمودار فلک عطار
است و ملکی که موکلست بر نوشتن سر در این ملائکه است از جهت این
دماغ عالم کبر عطار است و کرده آسمان سیم است و نمودار فلک چهارم
از جهت این زمره کرده عالم کبر است و درین فلک ملائکه بسیار اند
و ملکی که موکلست بر نشاط و فحش و شهوت سر در این ملائکه است و در این
چهارم است و نمودار فلک شمس است از جهت این شمس دل عالم کبر
و درین فلک ملائکه بسیار اند و ملکی که موکلست بر حیات سر در این ملائکه
است و اسرار فیل ازین ملائکه است و اسرار فیل حیات عالمیان
و موارده آسمان پنجم است و نمودار فلک مریخ است از جهت این مریخ مراه
عالم کبر است و درین فلک ملائکه بسیار اند و ملکی که موکلست بر غضب
و قهر و ضرب و قتل سر در این ملائکه است و حکم آسمان ششم است و نمودار
فلک شتری است از جهت این شتر و جگر عالم کبر است و درین فلک
ملائکه بسیار اند و ملکی که موکلست بر ارزاق سر در این ملائکه است و میکائیل
درین ملائکه است و میکائیل سبب ارزاق عالمیان است و سر آسمان ششم
است و نمودار فلک زحل است از جهت این زحل سر عالم کبر است
و درین فلک ملائکه بسیار اند و ملکی که موکلست بر بقض ارواح سر در این ملائکه
است و عزرائیل سبب بقض ارواح عالمیان است و در و حیوانی که

و نمودار

و نمودار فلک ثانیات از جهت آنکه فلک ثانیات کوسه عالم کیهانست
 و درین فلک ملک بسیار اند و روح انسانی در شست و نمودار فلک الافلاک
 است از جهت آنکه فلک الافلاک عرش عالم کیهانست و عقل خلیفه
 خداست و نمودار عقل اول است از جهت آنکه عقل اول در عالم کیهان
 خلیف خداست و اعضا ناما دام نشود بخاندان نمودار معادن اند
 و چون شود نظام شد نمودار نباتات اند و چون حس و حرکت پیدا ^{ارادی} اند
 نمودار حیوانات و در رساله مبداء و معاد زیادت ازین نوشته ام اگر خوا
 هید از آنجا طلب دارند و معوا علم **اصول** در بیان آنکه سلوک
 چیست و نیت سالک در سلوک چیست بدانکه سلوک در لغت عرب
 عبارت از رفتن است علی الاطلاق یعنی رفته شاید که در عالم نظام منور
 کنند و شاید که در عالم باطن سیر کنند و بتردیک اصل تصوف سلوک عبارت از رفتن
 مخصوص است و معنی آن سیر الی الله و سیر فی الله است سیر الی الله نهاده
 دارد و سیر فی الله نهایت ندارد و اگر این عبارت را فهم گیتی عبارت از دیگر
 بگویم بدانکه بتردیک اصل تصوف سلوک عبارت از رفتن است از اقوال
 به بافعال و از اخلاق به باخلاق یک و از مستی خود به مستی خدا
 یعنی چون سالک بر اقوال و افعال و اخلاق ملازمت کند معارف
 روی نماید و چینه با چنانکه هست در کمال و بداند و بیند و چون معارف
 روی نمود و در معارف بکمال رسید و چینه با چنانکه چینه هست و نیست
 و دید علامت آن باشد که از مستی خود بپیرد و به مستی خدا رفته شود

سالک را که گزینستی بنود امامی پیدا شد که گزینستی آن بنده در بر داشت
 و مقصد سالکان و مطلق مطلوب طالبان و مقصود رونندگان نیست یعنی
 بحال آدمی درین چهارچینه است اقوال بیک و افعال بیک و اخلاق بیک
 و معارف به که درین چهارچینه بحال رسید بحال خود رسید ای درویش
 جمله سالکان درین چهار مرتبه اند سه یکی در مرتبه و از صد نفر از سالک
 که درین راه آیند یکی درین چهار مرتبه مگر بحال رسد دیگر آن درین میان فروروند
 و از بحال بپروند و بی نصیب مانند **سپهر** در بیان حجاب و مقام بدانکه هر چینه
 که از خود دفع می باید کرد و از پیش بر می داشت عبارت از حجاب است
 و هر چینه که خود را حاصل می باید کرد و بر آن می باید بود عبارت از مقام است
 چون معنی حجاب و مقام را دانستی اکنون بدان اصول حجب و عبادت
 این راه چهار است دوستی مال و دوستی جاه و تقوی و معیشت اصول
 مقامات و حالات این راه هم چهار است اقوال بیک و افعال بیک
 و اخلاق بیک و معارف ای درویش اول این چهار حجاب را بدی باید
 تا سیه شود بدین چهار مقام رسید از جهت آنکه این چهار حجاب را
 بر کوشش ثبات طهارت ساختن است و این چهار مقام را حاصل کردن
 ثبات نماز کردن است هر چهار به توفیق است از اعضا طهارت می باید
 شست و هر مقامی رکعتی است از رکعات نماز که می باید بگذارد اول
 طهارت است انگاه نماز اول مستقبل است انگاه شویر اول محفلت
 انگاه و صل آدمی تا از یک چینه بیک چیز دیگر زنده شود

یسی اگر میخواهی از شغل بمب بپروا خدا میفرماید و اگر از دل
و از خود نمی توانی مرد طلب فواعت و خدا کنی که همیشه نشود مگر این
چهار حجت داشت در طهارت دائم است ای درویش این چهار
حجت بر داشتن و بدین چهار مقام رسیدن بغزات و کم کشتی و کم
خوردن و کم حشش اما باید که در حجت دانا و مرد دانا کند ای درویش
اصل بمب عیسا و اصل بمب بدیها پر خور دست و اندک خوردن
بیت که روزی یاده روز اندک خور و انگاه بسیار خور که این
سودی نمکد بلک ز این کند بعضی شده که چند روز عده اکم کشت و حمله که نه
و بعد از آن بسیار خورند این چنین بی فایده و عیسا پر دست اندک خور
آن باشد که بدان ثبات نمایند که از ثبات کار کم شاید و از بی ثباتی هیچ
کاری نیاید ای درویش در سلوک دو چیز بنیات صغیر است و بی آن دو
چیز سلوک عیسه نشود یکی صحبت دانا و یکی اندک خوردن **فصل**
در بیان آنکس که در سلوک حلیست ای درویش باید که بیت
ساک در ریاضات و مجاهدات آن نباشد که طلب خدا میکنم از جهت
آنکه خدا با همه است و حاجت طلب کرد و نیست و جود همه از او
و بقای همه بدوست و بازگشت همه با او است که خود همه او است
و دیگر آنکس باید که آن نباشد که طلب طهارت و اخلاق میکند و آن بنا
که طلب معرفت و علم میکند و آن نباشد که طلب کشف اسرار و ظهور
و دیگر آنکس باید که اینها بر یکی نباشد از مرآت انسان مخصوص اند و ساک چون

پیش مرتبه رسد اگر خواهد و اگر نخواهد آن چیز که باین مرتبه مخصوص است
 ظاهر شود و در پیش انسان مراتب دارد جناب رخت مرتبه دارد
 در مرتبه از مراتب بیداست که چه بیدارند پس کار باغبان است
 که زمین را نرم و موافق میدارد از خار و خاشاک پاک میکند و آب بوقت میدهد
 و محافظت میکند تا آفتی بذر رخت نرسد تا مراتب رخت تمام بیدارند
 و سر یک بوقت خود ظاهر کرد و کار سالکان همچنین است باید که ریاضا
 سالکان از جهت آن باشند تا آدمی شوند و مراتب انسان تمام ظاهر شود
 که چون مراتب انسانی تمام ظاهر کرد و اگر خواهد و اگر نه طهارت و اخلاق
 سبک و علم و معرفت بگوشت اسرار و ظهور را نور هر یک بوقت خود ظاهر
 شوند و چنانکه ظاهر شوند که سالک مرکز نشوده باشد و ندانسته کسی که نه
 این کاره باشد این سخنان را فهم نکند ای درویش چه بیدارند که چشم سالک
 سر زنده باشد و گوشت نشسته و بد حال سالک مرکز نگذاشته باشد تا سخن
 دراز نشود و از مقصود باز غافل سالک باید که بلند صفت باشد و از نده است
 در کار باشد و بسی و گوشت مشغول بود که علم و حکمت خدا نهایت ندارد
 ای درویش جمله مراتب رخت در تخم موجود اند باغبان صادق را تربیت
 و پرورش می باید کرد تا تمام ظاهر شوند همچنین طهارت و اخلاق سبک
 و علم و معرفت و کشف اسرار و ظهور را نور جمله در ذات آدمی موجود اند
 درویش صفت دانا و تربیت و پرورش می باید تا تمام ظاهر شود
 و اگر علم اولین و آخرین بخوانی در تو مکنون است و هر چه طلب میکنی از خود

طلب

طلب کن و از بیرون خود طلب کن و سعی کن که از راه گوشش بتو رسد
 و هر چه از دیگران طلب کنی چنان باشد که آب از جاه دیگران برکشی و در جاه
 بی آب فرویزی آن آب را قیاسی بنمود و با آنک تماشایی نباشد رود
 عین شود و از وی بیماری قوی کند ای درویش از آن آب بیماری و غیب
 و کبر آید و در حقیقت مال و جاه و کسب و کسب کمال معاینه باید که چنان
 سازی که آب از جاه تو بآید و هر چه در کسب و بد دیگران دینی کم نشود
 و عین نشود بلکه زیادت کردد بلکه هر چند که بماند بکثر و صله تر گردد
 و علاج بیمارهای بد شود و مرادی که باشد سر آینه در اندرون او جاسی باشد
 و در آن جاسی آب بود اما نباید بود جاسی را پاک باید کرد و آب ظاهر گردانید
فصل در بیان بصیرت ای درویش اگر بپذیری که خود را نهایت مقامات
 است و رسانی و همه روز تماشای صفات و مقامات خود کنی و پیوسته
 و نظاره کردن مال و غیرت و لا ادر سمعت و الخطر علی
 قلب باشتی و همیشه در فرورس اعلی دقوب حضرت حق تعالی در مقام
 در مشاهده و تماشای جمال حضرت ذوالجلال زنده کلیه کنی باری چندی آن کنی
 که از درخ خلاص یابد و بهشتی کردی ای درویش هر چند که زرگان ممکن افتد
 ممکن شود و هر چند که در جای بخش افتد بخش شود از بلیه بلیه آید و از پاک پاک
 تو اول خود را پاک کن تا هر چه از تو آید پاک باشد ای درویش در بند آن مباش
 که نماز بسیار بگزار و در بند آن مباش که روز بسیار دارد و در بند آن مباش
 که چوب بسیار بگزار و آغ و فیض است بجامی آورد و در بند آن مباش که لغت بسیار یاد

و در بنده آن مباش که نقش بسیار خواند و در بنده آن مباش که حکمت بسیار دانست
ضرورت کنایه کنی در بنده آن باش که راست و یکن نقش شوی که عذاب
دوزخیان بیشتر از نار است و بد نقش است و راحت بهشتیان بیشتر
از درستی و یکن نقش است باید که راستی و یکن نقش و نما تو شود
بماست که دی و کر پست کلنگ بر خود بدی هم در روزی باشی باید که تو
جنان شوی که همه روز از تو یکره راحت و ریزان باشد با اختیار تو همچون
آن طایفه مباش که از ایشان بدی و رنج ریز است و ناراستی و بدی کرد
ذات ایشان شده است باید که راستی و یکنی کردن ذاتی تو شود اما در
دنی با خلاق اخلاص شوی که همه یکی کنی و با همه کس یکی کنی و عفو
طعنه ای و منت نهی یک منت بر خود یکی ای در پیش نفس است
که همه رنج مردم خواهد بار رخ بر مردم رساند بزبان باید ست یا ببال چون
معنی بدی و استی باید که از آن دور باشی و یکن نقش است که همه روز
بمردم رساند و راحت مردم خواهد بزبان باید ست یا ببال چون معنی
یکن نقش و بد نقش را دانستی اکنون بدان که راست و یکن نقش شده
از دوزخ خلاص یافت و بهشتی گشت اکنون اگر طلب مقامات عالی
کند شاید از جهت این بهشتی سرچیز که حاصل کند شاید دینی یا اخروی
بهشتی وی فراخ تر شود و دوزخی سرچیز که حاصل کند دینی یا اخروی از دوزخ
وی سنگ تر شود ای درویش ساکامند از ابتدای سلوک تا با ثنای سلوک

این رساله کنایه است

نمونه

تراکتاب

ارباب خفته و دعوت و سماع غیبی و من کثرت اشرف

المحققین و قطب السالکین و شیخ العارفين شیخ

بجمل الملة و الحق و التقوی و الیدین المعروف

بأكبر قدس الله روحه فی يوم الاثنين

وقت العصر ثانی ماه جمادی الاول

سنة تسع و عشرين و ثمانمائة

بنویس علی بن العبد المذنب

الضعیف الحقیر الخجیف

المذنب المحتاج الی عطاء الله

سجانه و تقالی الحاج محمد

بن محمد بن علی بن محمد

نسابوریان المشرقی

بایزیدی التزوینی

عقده لوالده

والجميع للمؤمنین

والمؤمنات بقر

والمسلمین

بوجهت یارب

امیر

من مملکات اول

محمد علی مراد

کتابخانه

مجلس شورای ملی

انزفول شریف بنی بختیاری قدس الله روحه العزیز

شیخ گفت قدس الله روحه بختی بختی و بختی است
و نیز نصیب نفس است این چشم سرد باشد در آن جهان و بختی الوهیت است
و این نصیب دلست و بختی ذالیت است و این روح را باشد از غیر مژده و مجود
کند ذکر زقار جم شاره است و ذکر دل جم ماه و ذکر روح جم آفتاب دنیا
جم شب تاریکیست درین تاریکی ترا دلیلی و روشنایی باید که راوی ذکر دنیا
بر آسمان حقیقت جم شاره است که بان راه بیند اما نوری اند که باشد و
نظر بر شان دارد و با باشد که در راه معالی و جای بود و اینجا قدس بماند
باز ذکر دل جم ماه است انواروی بیادست و ذکر روح جم آفتاب است
که با وجود وی هیچ چیز پوشیده نماند راه دورا و راه رو باید که
نظر برین اشیان دارد شان و ماه و آفتاب را بیند آفرید کارا و با بیند خلیل
و اردست و روی شان و ماه و آفتاب عمل زنده و احرام خدمت گیرد که
اِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهَیْ لِلَّذِی الْکَرِیْمُ دیکر گفت بختی لطف جم ماه
و بختی قر جم آفتاب اند رسول گفت علیه السلام افکر سترو
مرکز عیان که کار و فراموشی ایستد البدر اشکات با نیست که
ماه را توان دید اما آفتاب را توان دید بختی لطف را بیند طاقت
و بختی قر را طاقت نداند شب آرزو بود که آفتاب را بیند او را لشد ترا توان
ماه پس باشد در خواست کرد جم زو نشد و آفتاب بدید آمد شب بعد
فت چنانک شب با توان آفتاب بقاندا و بیند با بختی قر طاقت نداند بعد

بسم الله الرحمن الرحيم

سر سلسله انزکاب گشت تحقیق در بیان سلوک و کج سلوک
بنام بداند سلوک در لغت عرب رفتن است علی الاطلاق پس سالک
و سلوک رفتن باشد مطلقا یعنی روند شاید کم در عالم بیساخت کند و شاید
که در عالم بحر سیاحت کند یعنی روند شاید که در عالم ظاهر سفر کند و شاید
که در عالم باطن سفر کند و نزدیک اهل شریعت رفتن مخصوص است و همان
رفتن است از علم و اهل طریقت همچنان و از اخلاق به با اخلاق تنگ و از هستی
خود هستی خدای تعالی و تقدس نزدیک اهل شریعت سالک تحصیل است
و سلوک تحصیل باشد و نزدیک اهل طریقت سالک مجاهد و سلوک مجاهد
باشد و نزدیک اهل حقیقت سالک نافی و مثبت و سلوک نافی و اثبات
باشد یعنی نفی خود و اثبات خدای تعالی و تقدس اینست معنی لا اله الا الله
الله و اینست معنی خطی ثلث و قد وصلت

جل

یک قدم بر نفس خورده دیگری در هر چه بینی دوست با این و انت کار
و لرغین دیگر خوش گفته است تو خود را در حجاب خویش ملبس
حجاب تو تقوی از پیش بر دار و لفظی که هر سه معنی را شامل باشد
طلب است که تحصیلی طلب باشد و مجاهدی طلب نباشد و نافی و اثبات
هم بی طلب نباشد پس سالک طالب و سلوک طلب باشد نوعی دیگر بگویم
و فصل بدانکه سلوک برد و نوع است یکی بطریق تحصیل و دیگر است اینها
سالکان کوی شریعت اند و یکی بطریق ریاضت و از کار است و اینها سالکان

طریقت اندیک سالک است که هر روز چیزی یاد بگوید و یک سالک است که
 هر روز چیزی فراموش کند و در یک طریق وظیفه است که هر روز از کاغذ
 سید چیزی سیاه کند و در یک طریق است که هر روز چیزی از دل بپاشد
 کند بعضی گفته که حرف کمالی پیاموزیم چشمهای خود را بکمال الجواهر
 و ثیاف رویشایی علاج کنیم تا نور چشم ما پدید آید و در پیر شود تا هر چه
 در عالم موجود است ببیند و بعضی گفته اند که صنعت صیقلی پیاموزیم
 مانده دل خود را بمقتل مجاهدت و ریاضت خالی دهیم تا دل ما شنا
 و عکس بدین شود تا هر چه در عالم موجود است عکس کنیز پیدا آید و حکایت
 ما شناسد و ما چنین معروف است بعضی چشم دل را پدید آید و در پیر آید
 تا نامه نا نوشته را بخواند و بعضی گوش دل را پدید آید و در شنیدن
 تا سخن نا گفته را بشنود و در بین رساله ازین دو طریق نیز طریق را بیان
 خواهیم کرد **فصل** در سخن اهل تصوف در بیان سلوک و اخ تسلی و تعلق
 داند بدانک بعضی گفته اند که اسم صوفی را از صوف گرفته اند که صوف
 لباس ایشان است و بعضی گفته اند که اسم صوفی را از صفت گرفته اند
 که صفت صفت ایشان است و دیگر بدانک بعضی گفته اند که صفت صوفی
 بی منت و بعضی گفته اند که صفت صوفی عزالت است بر ملالت و بعضی
 گفته که صفت صوفی محبت است بی غفلت و بعضی گفته که صفت صوفی امثال است
 بر کدورت از محبت آنکست در خدمت عمر و مال و ضایع کند و باطل
 گرداند و ملالت در عزالت اوقات و ساعات را بی بهره و بی نصیب گرداند و

در صحبت با سعاد و منقطع گرداند و که و در امتثال امر دخت امید
بر گرداند و بعضی گفته اند که تقوی بر چیز کاری و تقوی است و بعضی
گفته اند که تقوی راحت رساند و کم آنرا بپوشد و بعضی گفته اند که تقوی
ادب و عزت است و بعضی گفته اند که تقوی خمول و کم نامی است و بعضی
گفته اند که تقوی انصاف از خود طلب کردن و از دیگران ناکردن است
لیکن این معنی تقوی را بمعنی دیگر گفته اند و لیکن جمله راست است که گفته اند
آهلی را نظر بر صفی از صفات اهل تقویست **فصل** بدانکه
تقوی چهار مرتبه دارد اول ارادت است با شرایط **دوم** خلعت
با شرایط خدمت بیم سلوک است با شرایط سلوک انکار بعد از سلوک و محبت
با عزت یعنی سالکان بعد از تمامی سلوک برد و قسم می شوند یک صحبت
اجتناب میکنند و باقی عمر را در عزت و عزت میکند راسته و راحت و چشمت
خود را درین می یابند و اینها مظهر جمال و بسط اند و صورت روحانیه
و مراد از علمای ائمه کاتبین است که ایشانند و یک قسم دیگر عزت
اجتناب میکنند و باقی عمر را در خلوت و عزت میکند راسته و راحت و چشمت
خود را درین می یابند و اینها مظهر جلال و قبض اند و صورت کربانیه
و مراد از اولیای تحت قیامی است که اینها نیز ایشانند و اگر
وقتی اصحاب عزت از جهت دفع ملاک با طالع اختلاط شوند
اختلاط نکنند و اگر وقتی از جهت مدد معاونت برادران محتاج تر
شوند جز خواص را تقویت نکنند اما اصحاب صحبت با عوام و خواص

محبت کشته و تربیت عوام و خواص کنند اما مجلس با یا مجلس خواص
 بنمایند و تربیت عوام در میان خواص و تربیت خواص در میان عوام
 نکند بدانکه خدمت بعد از ارادت پسندیدن تر باشد که خدمت بی ارادت
 تعالی باشد بی جان و تعالی بی جان قدری و چندی ندارد و از اینجا گفته اند
 که اندک بار ارادت بسیار است و بسیاری ارادت اندک است و خدمت بمال
 باشد و بترسم باشد و هر کدام نوع که کرد و آید باید که آنرا فراموش نکند
 و من بعد با هم چکس تکرار نکنند نه بزبان و نه بدلیل اگر بعد از خدمت بی
 در خاطر بگذرانند منت بر کسی نماد و اگر بزبان بگویند اذی بالیس و شای
 و هر دو مبطل خدمت اند اینست معنی *لا یبطلوا صدق قائمکم بالمرئ*
 و *الذی ای درویش خدمت* ^{میت} *تخم انداختن است* و فراموش کردن نماد
 خاک پاشیدن است پس اگر کسی تخم اندازد و خاک بنوشاند عمر و آله و
 ضایع و باطل کرده باشد و دیگر بدانکه قدر خدمت هر کس بر قدر
 محذور و مائیس باشد یعنی محذور و مائیس هر کس هم قدر و مرتبت بخدمت
 حق تعالی زیادت باشد آخر نمی بینی که در میان اهل دینی یکی حد
 پادشاه میکند و یکی خدمت وزیر میکند و یکی خدمت دربان پادشاه
 میکند قدر و قربت هر کسی بر قدر و قربت محذور و مائیس در میان
 اهل آخرت نیز بچیز میان و پادشاهان اهل آخرت علمای با
 و فقرای با تقوی اند و اگر یکس هم عالم با عمل و هم فقیر با تقوی
 باشد ملک الملوک باشد پس اگر کسی را یزد و ملت دست دهد

و نیز سعادت روی نماید که کس نوبت در عمر خویش کونه آب بدست یز چنین
کس دهد فاضل تر از آن باشد که تمام عمر با درخت مت دیگر حرف کند و فاضل
تر از آن باشد که هزار دینار سرخ بدیگر دهد و فاضل تر از آن که صلیح
بیاده بگذارد **فصل** بد آنکه عزت با صحبت بعد از سلوک بجای خود برسد
که عزت و صحبت کار اهل کمال است و کمال هر چیزی و هر کس بعد از سلوک با
از صحبت اهل سلوک عبارت از ترقی و طلب کمال است و کمال هر چیزی آنست
باشد که از چیزی بنهایت خود رسد پس تا ترقی و طلب کمال باشد کمال بنا
و جو کمال آمدن بعد ترقی و طلب نباشد روشن تر از این بلویم **فصل**
بد آنکه وقت عزت و صحبت بعد از سلوک است که عزت و صحبت کار کمال
است و کمال هر چیزی و هر کس بعد از سلوک باشد از صحبت اهل سلوک هر
چیز و هر کس ترقی طلب و کمال است و کمال هر چیزی و هر کس بلوغ از چیزی و آن
کس است پس تا ترقی و طلب باشد بلوغ نباشد و جو بلوغ آمدن بعد
ترقی و طلب نباشد یعنی هر بیوه که بر درخت پیامی آید در ترقی و کمال
خود است جو کمال خود است عجم گوید که میوه رسیده و عرب گوید که میوه
بالغ گشت پس تا ترقی میوه باشد بلوغ میوه نباشد و جو بلوغ میوه آمد
من بعد ترقی میوه نباشد بجز هر سالک که هست در ترقی و طلب کمال
خود است پس جو سالک بمقام توحید رسد که نهایت مقامات سالکان
است بکمال خود رسد و بالغ گردد و جو سالک بالغ گشت من بعد ترقی
و طلب نباشد و بعضی گفته اند که امکان ندارد که آدمی بجایی رسد

که طلب از وی برچیند و در هر مقامی که باشد، البته طلب چیزی دیگر
 کند آری طلب قوت و لباس و مسکن دیگر است و طلب کمال دیگر طلب قوت
 و لباس از آدمی هرگز برچیند اما طلب کمال برچیند که اگر طلب کمال از آدمی
 برچیند بلوغ آدمی با وجود نباشد و بنزدیک اهل تقوی بلوغ آدمی را وجود
 هست و بعضی بالغین و اهل کمال بود و اندک پس برین تقدیر ممکن باشد که
 آدمی ذات و صفات خداوند تعالی را چنانکه ذات او و صفات خداست
 شناسد و شیخ المشایخ شیخ سعد الدین حموی قدس الله روحه العزیز این
 همی نظر فرموده است که محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم ذات و صفات
 خدای تعالی همچنان بود که علم خدای بذات و صفات خدای تعالی و تقدیر
فصل بدانکه بعضی میگویند که بلوغ آدمی را وجود نیست از جهت سلوک عنایت بنا
 که سلوک عبارت از ترقی و طلب کمال است و آدمی در هر مقامی که باشد البته
 مقامی دیگر فوق له مقام وی باشد از جهت آنکه عظمت و بزرگواری خداوند
 واحد و عنایت نیست و جبر عظمت و بزرگواری خداوند واحد و عنایت بنا
 سلوک سالک هرگز عنایت نرسد پس بلوغ آدمی را وجود نباشد و آن بیجا
 بعضی گفته اند که ممکن نیست که آدمی در هر کاری که باشد در هر کار طلب
 زیاده ای نکند مثلا اگر بازرگان است و هزار دینار دارد هزار دیگر میخواهد
 و اگر فزاع است و یک فزعه دارد از فزعه دیگری جوید و اگر طالب علم است
 و علم بسیار دارد علمی دیگر میطلبد و اگر سالک است و مقامات عالی دارد دیگر
 میخواهد و نیز چنین فطری و خلقتی است و جبر فطری و خلقتی باشد هرگز از

بر خیزد و از پنجاه گشته اند که آدمی در هر کجالی که باشد به نسبت ناقص باشد
 ای دویش عمر آدمی کوتاه است و انواع علوم بسیار است و عالم ای مختلف
 بی شمار است تو بعد از تمت خود و طاعت خود در کار باش و بیشتر میل کن که این
 حکما دانسته اند با این اولیا دانستند قطره و جرات و اینج اولیا دانستند با این
 اینیا دانستند قطره و جرات و اینج اینیا دانستند نسبت با این رسولان دانستند
 قطره و جرات و اینج رسولان دانستند نسبت با اینج اولوالعزم دانستند قطره
 و جرات و اینج اولوالعزم دانستند نسبت با اینج خاتم اینیا دانستند قطره
 و جرات و اینج خاتم اینیا دانستند نسبت با اینج خاتم اولیا دانستند قطره و جرات
 پس اگر آدمی نازد که است در ریاضت و مجاهدت گوشت بجای خود باشد
 و بین تقدیر ممکن نباشد که از آدمیان ذات و صفات خدای را چنانکه
 ذات و صفات خدایت بشناسند مغزالی رحمة الله علیه از سر مینظر فرمود
 که علامت اهل کمال آنست که بعجز و نادانی خود اقرار کنند لیزایت معنی العجز عن
 ذکر الاله در آل ادناک و ایناست علیکم السلام بدین العجائز
 و بدانکه بلوغ چهار نوع است یکی بلوغ اسلام است که مقام ثقلیه
 و انبیاد است و درین مقام است که استدلالت و علم است و درین
 مقام است که سالک خدای را یکی بیند و یکی میداند و یکی بلوغ ایقانت
 که مقام الطینانست و آرام و درین مقامست که سالک کوپا خدا را یکی بیند
 و یکی بلوغ عما نیست که مقام کشف غطا و شوق شتاق است و درین مقام
 است که سالک خدای را یکی بیند مدت فراق گذشت و وقت وصال آمده

ب هجر از غایت و روز دین ظاهر شد فکشتا غنک غطاء ک فبصرک الیوم
 حدید و نیز بلوغ عیان و کمال آدمی و نهایت مقامات **فصل** بدانکه
 بلوغی کمالی دارد کمال بلوغ اسلام المسلم من سلم المسلمون من لسان
 یه و لسانیه و کمال بلوغ ایمان انما المؤمنون الذین اذا ذکر الله و جئت
 قلوبهم و اذا اُتیت علیهم آیاتہ زادته ایماناً و علی رتبه مرتب
 اولیک هم المؤمنون حقاً و کمال بلوغ ایتقان لو کشف الغطاء ما زدد
 یقیناً و کمال بلوغ عیان العین معتق العباد و مقطع التعلقات است یعنی
 کمال بلوغ عیان حقیقات و حریت ازادی و قطع پیوندهات پس کمال بلوغ
 حریت آمد **فصل** بدانکه اهل تصوف بعضی گفته اند که کمال پیش از سلوک
 ممکن است و بعضی خود جنان نبالفت میکنند و میگویند که جمله انبیاء کمال
 پیش از سلوک بوده است و دیگر میگویند که بعضی از مشایخ و کماک
 از سلوک هم بوده است و دیگر میگویند و اینها گفته اند که اصحاب کمال چهار
 طایفه اند سالک غیر مجذوب و مجذوب غیر سالک و سالک مجذوب و مجذوب
 سالک و بعضی میگویند کمال بی سلوک نباشد و جمله انبیاء و اولیاء کمال بعد
 از سلوک بوده است و نیز طایفه میگویند که طایفه اول درین سخن از لفظ
 غلط کرده اند که چنین کان بردند که مکمل سلوک است که یکی هر دو یکی شود
 و همه روز و روز دارد و در خانه تا یک نشیند و همه روز را الهی لایزال
 گوید ای درویش اینها سلوک نیست اینها اثرات سلوک است اگر سلوک با این
 اثرات باشد روز و دم مقصود رساند و اگر بی اثرات بود درین مقصود رساند

سلوک طلب است و طالب شاید که در خانقاه باشد و شاید که در کلبه
 باشد و شاید که در پادشاهی بر تخت باشد پس هر که طالب است سالک
 اما سلوک بعضی با شرایط باشد و سلوک بعضی بی شرایط باشد سخن
 دراز شد و از مقصد دور افتادم غرض سالک بود که نقیصه چهار مرتبه
 دارد اول ارادت با شرایط ارادت دوم خدمت با شرایط خدمت
 سیم سلوک با شرایط سلوک چهارم صحبت با شرایط صحبت یا عزلت با شرایط
 عزلت **فصل** در بیان ارادت و شرایط ارادت بدانکه بتی دیک اهل
 مرید است که او را ارادت باشد و بتی دیک اهل تقوف مرید است
 که او را ارادت باشد یعنی بتی دیک اهل تقوف مرید یا باید که هیچ ارادت
 نباشد ارادت شیخ ارادت مرید باشد و اختیار شیخ اختیار مرید باشد و دیگر
 بدانکه در شرایط ارادت سخن بسیار گفته اند و لکن جمله راست است اما آن
 جمله را چهار شرط باز آورده ایم و لکن جمله درین چهار شرط موجود است
 شرط اول بختی بد است باند و بیرون و پیروز و شرط دوم امثال امر است با
 و بیرون و شرط سیم تنگ است باند و بیرون و پیروز و شرط چهارم
 ثبات باند و بیرون و پیروز یعنی مرید باید که اول مرتد شود از هر چه
 هست و هر که هست بجز شیخ جمله بایست بار فراموش کند و بجز مرتد شد
 فرمان بردار شیخ باشد و علامت فرمان برداری آنست که در امر شیخ
 مرده باشد در دست غسال و بجز کوی باشد در دست جوکان و هر که بجز
 واندیشه خود کاری نکند و بجز مرتد شده و فرمان بردار گشت بر اقوال

و افعال شیخ اعتراض نکند و علامت ترک اعتراض آنست که جمله افعال
 شیخ را نیک بیند و نیاید داد و چیز بجز دشت و قمر آن گشت و ترک اعتراض
 کرد برین هر سه کار سالهای بسیار ثبات غایب ملول نشود که اگر بی ثباتی
 کند و ملول شود جمله کارهای او حبطه شود **بدین**
 کار تر دامنان رعنا نیست **سنگ** زینین آسپا بود
 جز داشتی که ثبات یکی از شرایط ارادت است پس باید که مرید در این
 احتیاط تمام بجای آورد و بتقلید دیگر مرید هر کس نشود که مردم حرام
 جزو گویند باشند و فعل گویند آنست که اگر بی روی بموضع
 کرد اگر هزار دیگر باشند در عقب وی بولر شوند اگر چه جمله هلاک
 خواهند شد و احتیاط مرید در اول آنست که علامات مشایخ را بشناسد
 که ایشان در ظاهر و باطن علامات بسیار دارند و بان علامات اهل ظاهر
 و اهل باطن ایشان را باشند و بشناسند و اگر چه در ظاهر علامات بسیار
 اما علامت خاص ایشان در ظاهر چهار است اول آنست که متقی و پرهیزگار
 باشند و فرائض و ستر و آداب را بغایت نگاه دارند و در قوت و لباس
 احتیاط تمام بجای آرند و از مال شبهه و مال وقف و زکوٰه و از مال
 پادشاهان و از مال اصحاب مناصب و ظالمین دور باشند و تا امکا
 دارد بزرگ خود را بدهند که حلال بدست آوردن و در قوت و لباس
 و مسکن احتیاط کردن خاصیات نیک بسیار دارد که آنرا جز کامران ندانند
 و حرام بدست آوردن و در قوت و لباس و مسکن احتیاط نالردن خاصیات

بد بسیار دارد که آنها جز کاملاً نداشته دوم آنست که از مال و جاه و جاه
 گریزی باشد و چنانکه بظاهر از مال گریزی باشد بیاطن هم مال و جاه
 دوست ندارد که دوستی مال و جاه در همه معصیتهاست و علامت
 آنست ترک مال را که مالش نباشد و اگر بدهندش قبول نکند و علامت
 آنکه ترک جاه کرده است آنست که جاهش نباشد و اگر بدهندش قبول نکند
 و با محسوس تکی نکند و با همه کسی متواضع باشد و در رفعت و نشیمن خود را با
 اهل شایسته و اصحاب مساوی کند در میان قوم محبوی انقوام باشد و
 آنست که هرگز ترک نشود نفس خود نکند و مدح نکند بخود یعنی از تقوی
 و طاعت خود حکایت نکند و از اشیاء و بده خود باز نکند و اظهار
 معرفت و علم خود نکند همه از تقصیر و نقص خود و از حال کمال دیگر
 حکایت کند و پیوسته انبی انصافی خود و نفس خود و از انصافی نفس
 دیگر باز نکند چهارم آنست که سخن بسیار نکند و چیزی که از اشیاء
 سوال نکند جواب نکند و جواب بطریق اقتضای گویند و اگر مستقیم
 که چیزی را نداند گویند نمیدانم و بطن و تخمیش جواب نکند پس هرگاه
 تربیت خلق میکند و این چهار علامت بی وفی در وی باشد از
 وی بسیار کس سود کند و از وی فایده بسیار بخلق رسد و در هرگاه
 چهار علامت نباشد تربیت خلق بر وی حرام باشد که از صحبت وی
 بسیار زیان کنند و مقصیر بسیار از وی بخلق رسد **فصل** در بیان
 سلوک و آخ سلوک تعلق دارد بدانکه یک نوبت گفته شد که سلوک

طلب است و طلب صفت دلست و وقت باشد که نیز صفت را طلب قوی
 گردد و بی دل غالب شود چنانکه به پیغمبر است کند و پیغمبر را هم بکار دارد
 تا طالب باشد و پیغمبر قوی بمطلوب اند و در کار باید کار اند و فرست
 خالص و صفت عالیت و کار پیغمبر ریاضت بدنی و وقت نفس است کار اند و
 فلز است و کار پیغمبر ذکر است و این چنین طلب را سالک اهل تصوف
 نیز مقدمات معلوم کردی اکنون بدانکه سلوک را وقتی معین است که سلوک
 پیش از آن وقت و بعد از آن وقت آن اثر و خاصیت ندارد که در وقت خود
 دارد و وقت سلوک آن نیست سالکی تا بجهل سالکی است سالک باید که در
 بیست سال هرگز یک لحظه فارغ و بی مجاهد نباشد و مجاهدت سالک
 معین نیست یعنی کار سالک درین بیست سال امثال افریخته است
 تا شیخ چه نوع مجاهدت فرماید سالک را آنرا باید کرد و سالک باید که هیچ کار
 بی اجازت شیخ نکند اگر چه نماز و روزه فرض است باید که با اجازت شیخ گزارد و در
 که سالک هر کاری که بی اجازت شیخ کند کار سبب نوب و قرب نشود شاید
 که سبب ظلمت و بعد کرد دانست طریق سلوک سالکان که گفته شد اگر چه از
 روی الفاظ مختصر گفته شد اما مختصر با فایده است اگر چه بصورت کوتاه
 بیان کرده آمد اما از روی معنی هیچ نماند که گفته شد هر چه دیگر نیز
 در کتب مطروحه شرح داد اند نیز جمله را درین خط چند معدود گفته شد تا
 سخن در آن نشود و آن مقصود باز غایتیم ای درویش هرگز ادرین بیست سال که
 وقت سلوک است کاری کند و عمر خود ضایع نکند از اهل شریعت باشد

و در خدمت استادى کامل بود هیچ علم از علوم ظاهر نمائند الا که بر واقف شود
 و اگر از اهل طریقت باشد و در صحبت شیخى کامل بود هیچ علم از علوم حقیقى نگذارد
 الا که بر لزوم مطلع شود پس هر که از اهل شریعت بود و درین بیست سال که وقت
 بمناصب قضا یا منصب جاه مشغول شود بدیجست شد و درونى گشت و هر که
 بوی پیوندد هم بدیجست گردد و درونى شود و اگر از اهل طریقت بود و در
 بیست سال که وقت سلوک است پیشی یا بواسطه مشغول شد بدیجست شد و درون
 گشت و هر که بوی پیوندد هم بدیجست گردد و درونى شود و هر که استعداد باشد
 و درین بیست سال که وقت سلوک است در خدمت استادى کامل یا در صحبت
 شیخى مکتل کار کند و عمى خود یا ضایع نکند یا نیز بیست سال برین حال بگذرد انگاه
 بمنصب قضا یا بمنصب جاه پس مشغول شود هم بجای خود باشد و اگر بعد از
 چهل سال با وجود استحقاق ترک نیز جمله کند کامل باشد روشن تر از برابری عم
 به اهل جعفر فرزند از مادر در وجود آید تا بنح سال او را هیچ کار
 نباشد الا خوردن و خشن و بازی کردن جز از پنج سال در گذرد باید که او را
 بدیجست نشد و گاهی که معتقد و امام آن قوم است تعلیم او کنند تا الفاظ
 آنرا از هم و دولر کند و اگر پیشتر شود الفاظ آنرا حفظ کند و خطی که مصطلح
 ایشانست بیاورد و نویسد و خواند شود تا بدین سال و جز از ده سال در
 گذرد باید که حرفى بیاموزد تا سبب معاش و مدق او شود تا بیست و نه ساله
 از بیاتر ده در گذرد باید که علم اعتقاد و معاملات که فرض عین باشد بیاموزد
 تا به بیست ساله ای درویش تا بدیجست جمله فرزند از آدمش یک اند

درین کار که گفته شد و هر که میزاید از آن به بیست سالگی رسیده به آن
 حساب آید است مگر جای که فرو رفتن باشد و بی بیست و بی نوا باشد و غیر از
 سال در گذرد آنکه هر کسی بکافی مشغول مشغول شود یکی تجارت و یکی بردار
 و یکی معلوم شریف که فرض کفایت باشد و یکی معلوم حلت و یکی بجهاد
 و نصیبه دل و مانند آن و بعضی نقل میکنند که بعضی در هر ده سالگی
 و بیست سالگی تمام علوم را ضبط کردند و بعضی معلوم حقیقی آراستند و
 شدند اگر چه از چنین تصور دارد اما این نادریات و غالب از چنین است
 که تقریر کردیم و دیگر به آنکه هر کس هر کاری که مشغول است باید که بداند
 که آن کار شرایطی و ادبی دارد که از کار بی آن شرایط و بی لزوم اصل
 بمقتود دشوار تر تواند بود **فصل** در بیان شرایط سلوک بدانکه شرط
 اول در سلوک تجدید ایمان است که بنیاد سلوک بر ایمان است من عمل
 صالحا من ذکر او اتی و هو مؤمن فلیجتنه خلق طیبه یعنی باید
 که سالک را در بهستی و یکانی خدای و در رستگاری و شوق دل
 خدای که انبیا و اولیا اند هیچ شکی نباشد شرط دوم تجدید توبه
 یعنی باید که سالک ترک منای و مخومات کند و بت کند که من بعد
 هرگز بر هیچ معصیه و پس نرود و از کردها پشیمان باشد شرط سیم تقوی
 و پرهیزگاری است یعنی باید که سالک در قوت و لباس و مسکن احتیاط
 کند و از مال حرام و مال شبهه و مال وقف و مال پادشاهان و مال
 ظالمان پرهیز کند و از آزار و نکویش خلق خدای هم پرهیز کند و بت

و زبان خلق خدا بر اینا نازد و از حسد و عداوت پرهیز کند و با خلق خدای
 صلح کند و علامت خصلت باشد که هر چه خود را خواهد دیگران را بمان خواهد
 و هر چه خود را بداند دیگران را بداند و شرط چهارم طلب شیخ گردد
 یعنی طلب فردی از مردان خدای کند و در صحبت او باشد مردی راه
 رفته و راه دیده و بمقصود رسیدن و مقصود حاصل کرده شرط پنجم تجربه
 است باندرون و بیرون شرط ششم اسال امر شیخ است باندرون و بیرون
 شرط هفتم ترک اعتراضات بر شیخ باندرون و بیرون شرط هشتم ثبات
 در مجاهدات و ریاضات باندرون و بیرون است شایط در هر که از این تشریفات
 یکی نباشد هرگز بجای نرسد **فصل** ادب اقل در سلوک پیوسته بر طهارت
 بودن است و هر نوبت که طهارت سازد دو رکعت شکر و وضو کردن
 در رکعت اول بعد از فاتحه بخواند و **مَنْ يَعْلَمْ سَوْرَةَ الْوَاقِعَةِ بِفَتْحٍ**
ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهُ بِحَمْدِ اللَّهِ عَقُودًا رَاحِيًا وَدَرْ رَكْعَتَيْنِ دَوْمًا يَخْلُودُ وَبِزِيَارَةِ
إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ دَكَرَ اللَّهُ فَاسْتَغْفِرُوا لَهُمْ
وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ
يَعْلَمُونَ ادب دوم اوقات روز و شب را قیامت کردن است یعنی هر وقت
 راوردی معین کند و در عبادت و ورد غذا و ورد خواب تا از غم
 او جمیع ضایع نشود ادب سیم نماز متحد است یعنی در نیمه آخر شب نماز
 رکعت نماز کند انگاه نماز و ثلث سه رکعت بکند و بعضی در تمام نماز
 متحد بعد از فاتحه نیز آیت خوانند و **مَنْ الْيَلِ فَتَجِدْ بِهِ نَافِلَةً**

لک عی آن سَعَتِ رُکْ مَقَامًا مَحْمُودًا و بعضی در تمام نماز یک رکعت بعد از آن
 سوره انا انزلنا قرآننا و بعضی در تمام نماز پنج رکعت و السماء و الطار
 تا با آخر قرآن خواندن و بعضی در تمام نماز یک جزو قرآن خواندن و هر یک
 پنج دانند بخواند ادب همان مباحث است یعنی هر روز بوقت اوقات این
 دو رکعت نماز است و بگذارد و بوقت جاشگاه دوازده رکعت نماز جاک
 بگذارد ادب پنج نماز او این است یعنی میان نماز شام و حشر شش
 رکعت نماز بگذارد ادب ششم دو رکعت است ادب ستم خاطر شش رکعت
 و خاطر چهار قسم است رحمانی و ملکی و نفسانی و شیطانی و هر یک علاوه
 دارد ادب هفتم هر روز یک جزو از تَحْمَانِ شایخ خواند ادب نهم خدمتی
 در خانقاه قبول کردن است ادب دهم هر روز یک نوبت در صحبت شش
 و سخن ایشان شنیدن است ادب یازدهم ماجرایی کشاست یعنی اگر در سخن
 سخنی گوید یا کاری کند که او برنجند باید که در دل ندارد و در نظر دیگران
 نماند و پیش بطریق لطف ماجرایی گوید ادب دوازدهم مجاهد و صبر
 کردن است و یک نوبت گفته شد که مجاهد سالک معین شد از جهت آنکه
 کار سالک امثال امر شیخ است تا شیخ چه نوع مجاهد فرماید که مجاهد
 بر انواع است یعنی شیخ بمثبت طیب است و ریاضات و مجاهدات
 بمثبت علاج است و سالک بمثبت مریض است و مرض بر انواع است
 پس بضرورت علاج هم بر انواع است و بعضی از مشایخ مریض را ذکر دایم
 و صوم دایم فرموده اند و هر شب یک قرص نان بقدر نیاز دایم داده اند

و نیز روز را روز سال گویند و بعضی فرموده اند تا یک روز بخورند و یک
 روز بدارند و نیز روز را روز داودی گویند و در هر سال چهار نوبت جمله
 فرموده اند و در هر جمله فواید بسیار و خاصیات بی شمار است و جمله هم
 شرایطی دارد که بی آن شرایط هیچ فایده و خاصیت ندهد **فصل**
 در بیان شرایط جمله بدانکه شرط اول در جمله شیخ است دوم هر روز بخورید
 ایماست بلکه هر ساعت بیستم هر روز بخورید و توبه است بلکه هر ساعت
 چهارم هر نمازی را وضو تان کردن است پنجم خصمان دشمنان کردن است
 یعنی حق خدای تعالی و حق خلق را تمامی گزاردن شرط ششم لقمه حلاک
 و اگر بلبس خود حاصل کرده باشد بهتر باشد هفتم جای لایق است یعنی
 جای خالی و تاریک و از میان خلق دور و چنانکه آواز خلق بدو نرسد هشتم
 ذکر است دایم نهم روز داشتگی است دهم اکثر شب را بیدار داشتگی است یازدهم
 تغلیک غذاست و تغلیک غذا در هر شخصی ذکر کفر باشد یکی هر شب پنجاه درم
 اندک باشد و یکی را بسیار باشد شیخ ما رحمه الله علیه هر شب یک قرص
 بقدر جمل درم و یک زخم گوشت بقدر جمل درم بایک کاسه آب گو
 می فرستاد و اگر بخورد درمی ریخت و التماس معلوم میشود که حق بدست ایشان
 بود است و اگر تابستان بودی هر کس را یلزم روغن بادام می فرستاد
 و اگر زمستان بنیزی فرستاد تا هر شب سرجوب می کردیم و در پی می چکاندیم
 و بعضی در جمله شب اول جمل لقمه خورده اند و هر یک شب یک لقمه
 لم کرده اند تا شب آخر یک لقمه مانند است و بعضی در تمام جمله یلزم

خورده اند هر شب بقدر هفت ورم و بعضی در جمله قطعا حیوانی بخورده اند
 و شیخ مامیفر مایه که اینها را اعتبار نیست کار کردن را اعتبارات تا سخن دواز
 و از مقصود باز نمائیم عرض تعلیل غلات و نیز بنظر شیخ تعلق داید تا در
 هر کسی چه مقدار داند سالک را برای داند شیه خود زهر قالمست و با هر
 شیخ کار کردن تریاق الی است شرط دوازدهم تنی خواطرات یعنی هر خاطر
 که در باید تنی کند و بفکر لزم مشغول نشود اگر چه لزم خاطر هر جانی باشد از جهت
 آنکه او با جز با هر شیخ کاری نمی باید کرد که امر شیخ بی هیچ شکی در حیات
 و اگر جنبانک ناکا و خاطر می داید یا خوابی یا واقعه دیدن شود یاد در
 چیزی در خارج ظاهر شود و از آن تنی تواند کرد باید که بر شیخ عرضه کند
 تا شیخ بیان لزم کند تا آن چیز حجاب راه و ممانع کار او نشود پس جو مایه
 لازم کردیم در بیان واقعیات و در شرح خواطر در آخر نوشتار تا اگر
 شیخ حاضر نباشد سالک را از حجاب راه و ممانع کار نشود **فصل** در بیان
 ذکر و آداب ذکر کلمات بدینک ذکر هر سالک را بمقتضای شریعت هر قدر
 با سالک باید که ذکر را از شیخ بطریق تلقین گرفته باشد که تلقین فکر بمقتضای
 و صلاحت هر درخت را و اگر چه ذکر خواهد گفت باید که تجدید وضو
 کند و شکر وضو بگذارد و آنکاه بر جای پاکی روی بقبله نشیند و ذکر
 گوید و بعضی گفته اند که مرتجع نشیند که چیز اسود و تر باشد و بعضی
 گفته که بد و زانو نشیند جنبانک در تشهد می نشیند که چنین بادب
 اند و یکی باشد و شیخ ما رحمه الله علیه مرتجع نشیند و اصحاب

هم مرتبه می نشستند و باید که در وقت ذکر چشم بر هم میزدند و ذکر
 در اول بلند گوید و خود ذکر در اندرون و جای گیرد اگر است گوید شاید و این
 مدت بیدار شود و در ذکر که می کند که طاهر باشد و نفی و اثبات بقدر
 مقام و علم خود میکند و از اذکار ذکر **لا اله الا الله** را اختیار کند که در
عليه الصلوة والسلام میفرماید **افضل الذکر لا اله الا الله**
 و ترتیب که **لا اله الا الله** را که بر عملوی حب است زند چنانکه از مضغه در
 خیزد چون چنین گوید هر آینه در اول چند روز آواز نگیرد و مضغه در
 آید بعد از چند روز چنان شود که اگر یکسان روز بگوید آواز نگیرد
 و مضغه بدر دیناید و نیز علامت آن باشد که ذکر باندرون رسیده و در فر
 جای گرفت و در چنین کلمات خاصیات بسیار است که بنوشتر است غنی آید
 و سالک چنان در این حال ذکر گوید مردم که از پیوستن بشوید چنان گمان نبرد
 که دو کس یا سه ذکر میگویند هر یک ذکر و در جات ذکر آن در رساله
 توحیدی آید **فصل** در بیان وجد و معرفت و کشف و مشاهده و عیان
 و تجلی و وارد حال و مقام بدان معنی وجد در لغت عرب یافتن است
 علی الاطلاق و نزدیک اهل تقوی یافتن مخصوص است و همان یار
 قلبت چیزی را از عالم غیب پس اقله که دیده دل گشاده میشود به عالم غیب
 و چیزی از این عالم ادراک میکند آنرا وجد میگویند و چنان وجد زیادت
 می شود و ظاهر تر میگردد آنرا کشف میگویند و چنان کشف زیادت میشود
 و ظاهر تر میگردد آنرا معرفت میگویند و چنان معرفت زیادت میشود

و ظاهر میگردد آنرا مشاهده می کنید و جزو تمام انجباب بر می آید از انجا
 میگویند و نیز طریق اهل تصوفست و اصطلاح ایشانست اما بتذکر اهل تحقیق
 نه باین طریق است نزد اهل تحقیق از اول رویت تا با حق عیان ده مرتبه است
 و بعضی گفته که دل ثبات آتش داشت و معرفت ثبات انگشت در آتش
 دلز و محبت ثبات آتش در انگشت و عشق ثبات شعله در آتش و حال
 و الهام و سماع ثبات باد است که در آتش درند جز آتش محبت که در آتش
 بسبب باد سماع شعله زند اگر بطرف چشم آید سالک را در گریه آرد و اگر بطرف
 دهان آید سالک را بفریاد و نعره آرد و اگر بطرف دست آید سالک را بحالت
 آرد و اگر بطرف پای آید سالک را از جای بردارد و برقص آرد و امثال
 احوال را وجد میگویند از جهت آنکه اگر چه آتش محبت در دل بود اما جز
 ظاهر نبود بآن می ماند که مکر کم کرده است و جز باد سماع یا باد وارد نیز
 آتش را ظاهر گرداند تا شعله زند بآن می ماند که کم کرد و با بآن یافت
 پس باین اعتبار این احوال را وجد کنند و تواجد عبارت از آنست که کسی را
 وجد نباشد اما خود را بواجب از مانند کند که تواجد بی غیر همان فرض است
 و دیگر بدانکه هر که ضعیف مزاج و مبتدی باشد هر آینه او را در سماع
 و گریه و فریاد باشد و هر که قوی و مشی باشد او را گریه و فریاد نباشد
 و حرکت و برقص نباشد مگر موافق غریزین کند و دیگر بدانکه تجلی عبارت
 از ظاهر کردن است یعنی کشاده کردن ذات یا صفات یا اشیاء و صفات
 و وارد عبارت از الهام است بعضی گفته اند که حال مشتوق از حلول

بس بمعنی اهتمام باشد و بعضی گفته اند که حال مشتق از محول است پس بمعنی
تغیر باشد و ابتدای هر تقییدی را حال گویند و جوهر قرار گیرد مقام گویند
چنانکه شیخ المشایخ شهاب الدین سهروردی میفرماید سیمی ^{در} محال محال
لحق له و غیره و المقام مقام النبوة و استقراره و قد يكون التقی
بعینه حالاً ثم یصیر مقاماً و بعضی گفته اند که حال آنست که او را
دوام بمانی باشد و آنرا دوام و ثبات بنامند حدیث نفس باشد
فصل در بیان قرب و بعد و فراق و وصال و محبت و عشق بدانکه قرب
و وصال حق تعالی علم است بحق تعالی و بعد و فراق حق تعالی شانه
جهلت بحق تعالی پس علم هر که بحق تعالی زیادت بود قرب و وصال او
زیادت بود و هر که اعلم و قرب زیادت بود آنرا علامتی هست که سالک
در خود طلب کند تا در غرور و بنیاد بنیفته علم و قرب هر که زیادت باشد
خوف و محبت او زیادت زیادت باشد چنانکه بعضی قاطع است انما یجش الله
من عباده العلماء و رسول میفرماید انا اعلمکم بالله و اخشاکم لله
و چنانکه کز عزیز گفته است **بیت** نزدیکان را پیش بود جبینی
کا نشان داند سیات سلطانی و گفته اند که محالات است که کسی او را
او را بشناسد و دوست ندارد زیرا که محبت میل است بجزی که مناسب
و موافق بود پس علم هر که زیادت بود یا زجین مناسب و موافق محبت وی
زیادت بود و انا محال گفته که المحبة منایة علم العبد الی الله تعالی
و عشق افراط المحبة **فصل** در سخن اهل وحدت در بیان سلوک

و آنچه بسوگرتعلق دارد بدانکه بعضی از اهل وحدت میگویند که سالکان
 بر دو قسم اند قسمی ارضی اند و قسمی سماوی یعنی قسمی بر سر و قسمی در ارض میکنند
 و قسمی طریقی و چنان در سما میکنند سالکان ارضی مرکبی دارند که بآن
 مرکب سلوک میکنند و بی آن مرکب سلوک ندارند و سالکان سماوی براقی دارند
 که بآن براق در سما طریقی نمیکند و بی لبر براق امکان طریقی ندارند مرکب سالکان
 ارضی ذکر است و مرکب و براق سالکان سماوی فکر است مرکب سالکان
 ارضی که ذکر است چهار شرط دارد که بی آن چهار شرط پیغمبر نمی تواند کرد
 و براق سالکان سماوی که فکر است چهار شرط دارد که بی آن چهار شرط پیغمبر
 نمی تواند کرد و بعضی دیگر هم از اهل وحدت میگویند که مرکب سالکان
 ارضی مجاهدات و براق سالکان سماوی مشاهدات است مرکب سالکان
 ارضی که مجاهدات چهار شرط دارد که بی آن چهار شرط پیغمبر نمی تواند کرد
 اول صحت داناست دوم امثال امر داناست سیم ذکر دائم است چهار تقوی
 و پرهیزکاری است سالک ارضی بی آن چهار شرط امکان ندارد که پیغمبر
 تواند کرد و براق سالکان سماوی که مشاهدات است چهار شرط دارد که بی
 آن چهار شرط پیغمبر نمی تواند کرد اول سمع است که هر سخن که بشنود لبر سخن یا
 چنانکه آن محنت تواند کشیدن و آنچه مراد داناست و براق سخن فهم تواند
 کردن دوم بصیر است که هر چه بیند آنچنان بیند که لبر چیز است تواند دید
 و این دو پیرا وحی جمیع میگویند سیم فکر است و لبر فکر را هر کس نیامد
 اند بعضی فکر و بعضی حال و بعضی بی مع الله وقت و بعضی غایت

و معنی نیز جمله است که آدمی را وقتی هست که اندرون جان چیزی
 مستغرق و مشغول می شود که خواص ظاهر از عمل خود مغرور و میگردند
 و در این حال اندرون وی بکل متوجه است بان چیز و نیز چنین حال بعضی
 کس را ساعتی باشد و بعضی کس را روزی و بعضی کس را دو روز و تا
 روزی ممکن است چهارم الهام است و نیز الهام را هر کس بنامی خوانند
 اند بعضی الهام و بعضی اذن و بعضی خاطر میگویند و معنی نیز جمله
 است که وقتی باشد که در دل آدمی علی سیدای آید که از احوال گذشته
 و آینده با خبری شود بی آنکه فکری کند یا از کسی بشود و نیز دو پیراوی
 میگویند و سمالک سماوی بی این چهار پیرا امکان ندارد که طری نیز و جولا
 تواند کرد **فصل** در سخن اهل تقوف در بیان حالی که در ایشان
 در میان سماع و وعظ بیدای آید بلکه اهل تقوف میگویند که سبب این
 یا فکری قوی است یا ضعف مزاج بعضی کس را فکری بغایت قوی
 باشد چنانکه بر حواس ظاهر غلبه کند و جمله را از عمل خود مغرور و گرداند
 و وقت باشد که نیز فکر در میان غمان باشد و در این زمان یک روز دون بماند
 و وقت باشد که در میان طعام خوردن باشد و طعام در دست یا در دهان
 باشد و آنچنان یک روز یا دو روز بماند و مانند نیز و بعضی کس را مزاج
 باشد و مزاج ضعیف بفرح و ذوق مفرط و بخوف و بجز مفرط از حال خود
 بگردد و روح از پیوسته روی باندرون نهد و در اندرون جمع آید و حواس
 مغرور گردند و اطراف سرد شود و بی که نزدیک گردد بلکه بعضی مزاجها

باشد که این دو سبب هلاک شود بجز مزاج و بخوران و مزاج زنان و
 آنک دال را سبب فکر قوی است که اصوات و حرکات از وی در وجود
 و باید که چیزی ظاهر شود بخود باز آید مانند آنک با وی سخن گوید یا او را
 بخشد و علامت آنک دال را سبب ضعف مزاج است است که اصوات
 و حرکات نامعوض از وی در وجود می آید و نیز چیزی که گفته شد بخود باز نیاید
 هر چند که او را بختنا تند و آواز دهند بی خبر باشد و بیشتر رویش از که جماع
 کنند و فریاد کنند و از ایشان حرکات نامعوض ظاهر شود و در دست و پای
 ایشان تشنج پیدا آید و گشت شود سبب آن ضعف مزاج باشد و نیز راه حال و مقام
 نام تند فالت و دست افزار شیخی گفته و نیز بچنان بسیار مکان نیز خفین دید
 وی بیند **فصل** در سخن اهل وحدت در بیان حالی که در ایشان نادر میان
 سماع و وعظ پیدا می آید بدانکه اهل وحدت میگویند که سبب حال یک حیوان
 و همان است که روح از پی فری رمد و در اندر فر دود و بدین سبب خواص
 ظاهر از عمل مغرور گردند مانند خواب و وقت باشد که روح بجز
 در اندر فر رود در یک موضع جمع آید و بدین سبب اطراف سرد شود
 مانند غشی و در اندر فر نفس روح را چهار سبب است یکی تعب و خشکی
 و ملاکت و نیز نوع را خوب میگویند دوم فکر قوی است و این نوع را
 ولی مع الله وقت میگویند و سیم فرح و ذوق و حرکات است و چهارم جو
 و درغ مفطرت و این هر دو نوع را غشی میگویند سخن دراز شد و از
 باز مانند مقصود ما بیان بیان سلوک بود **فصل** بدانکه سالک

فزی
 میگردند
 بعضی
 اندک
 خزان
 جمله
 الی
 راوی
 و حوال
 نشان
 این
 فزی
 و اگر
 و نماند
 یا در دهان
 ضعیف
 مزاج
 حال خود
 و حوال
 مزاجها

ارضی باید که بر مرکب مجاهدت سوار باشد و بنزد کرد ایم مشغول بود تا آنگاه
 که براق مشاهدت حاصل شود و جز براق مشاهدت حاصل نشود و از ذکر
 باز ماند علامت گزین باشد که سالک از ارض بپار سید و سالک سماوی باید
 که بر مرکب مجاهدت و بر براق مشاهدت سوار باشد و دایم بفکر مشغول
 بود تا آنگاه که الهام روی نماید و جز الهام روی نماید و از ذکر و فکر
 باز ماند علامت گزین باشد که سالک از ارض و سما گذشت و ارض و سما
 یکی شد اجساد نا آ و احنا آ و اجساد نا تا مادام که سالک
 در ذکر است و ذکر بروی غالب است در عالم قالب و حس است و جز از ذکر
 باز ماند فکر بروی نماید و فکر بروی غالب شود از عالم قالب و حس
 گذشت و بعالم روح و عقل رسید و چون از فکر باز ماند و الهام بروی
 نماید و الهام بروی غالب شود از عالم عقل گذشت و بعالم عشق رسید
 و جز از الهام باز ماند و عیان روی نماید از عالم عشق گذشت و بعالم بیکی
 رسید و در مقام تمکین اختیار بدست وی باشد هر کدام صفت که خواهد بود
 باشد پس در اقل بر سالک ذکر غالب باشد باز فکر غالب باشد باز الهام
 غالب شود و آنگاه عیان روی نماید و جز عیان روی نمود سالک بمقام
 تمکین رسید و از تلوین خلاص یافت یعنی در اول صفات سالک بر
 سالک غالب باشد و هر یون بلکه هر ساعت صفتی بر سالک غالب می
 و سالک در هر ساعت همه گزین باشد اما جز از مقام تلوین بگذرد و بمقام
 تمکین رسیده هستی سالک بر صفات سالک غالب شود و علامت مقام

ممکن آن باشد که در هر کدام صفت که خواهد که نباشد بیاشد یعنی اختیار
 بدست وی باشد و جمله صفات ملک او باشد اگر خواهد ذکر گوید و اگر
 خواهد فکر کند و اگر خواهد نه ذکر گوید و نه فکر کند خود را مستعد الهام
 گرداند تا از احوال ماضی و مستقبل با خبر شود یعنی آینه دل را از نقی
 هر دو عالم پاک گرداند تا هر چه در عالم واقع شدن است و خواهد شد
 عکس آن در دل وی بپدید آید و اگر خواهد که ترک ماضی و مستقبل کند و
 بس خوردار گردد تا سخن دراز نشود و آن مقصود بان غایم سالک تا
 درین مقام تلوین باشد که قبض بروی غالب باشد که بسط که
 کلام بروی غالب باشد که سکوت که اختلاط بروی غالب باشد که
 عنایت که فقر غالب شود که لطف و لیز جمله بی اختیار وی باشد اما
 بمقام وی رسد درین جمله اختیار بدست وی باشد نظر باحوال مردم
 راستی باشد و علاج مردم کند بقوله هم بنعل و نظر باحوال خود پادشاه
 باشد و هر گونه که خواهد بپاشد ای درویش سالک تا بمقام ممکن نرسد
 از بندگی خلاص نیابد و بازادی نرسد از دوزخ نجات نیابد و بهشت
 نرسد اهل بهشت پادشاهان باشند آنکه تا در مقام تلوین اندایی نشو
 وند غضب و عجز صفات خود اند و چون بمقام ممکن رسند پادشاه شهنشاه
 خداوند غضب و مالک جمله صفات خود اند و درین مقام است
 مِنَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ إِلَى الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ
 سخن دراز شد و از مقصود دور افتادم سخن ما در عقل و عشق بود

فصل بدانکه الوجه نور عقل یقین و دور بین است اما بازم
 تنی بین تن و دور بین توانست و وقت باشد که نور عقل حیان غلبه کند
 که خواهد که خانه را تمام روشن کند تا هر چه در خانه است هر یک
 بجای خود دیدن شود و اگر چه باز عشق ببری پیوسته باشد یکا در تنها
 یقی و لولم تسببه بان اما شواهد که نور عقل بی نار عشق خانه
 را تمام روشن کند و جز نار عشق بنور عقل پیوندد و نور علی نور شود
 انگاه خانه تمام روشن شود نور اول نور عقل است و نور دوم نور
 عشقت و نور سیم که بپهدی به الله لنور من شیا نور ممکن است
 و بعضی گفته اند که نور اول نور عقل است و نور دوم نور شرع است
 و نور سیم نور وحی است و بعضی گفته اند که نور اول نور عقل است
 و نور دوم نور الهام است و نور سیم نور عشق است اما بنی دیک
 من نور سیم نور ممکن است که در مقام عیان است تمیز دیگر است
 که در مقام عیان است و اطمینان دیگر است که در مقام ایقان
 و سکنه دیگر است که در مقام ایمان است ای درویش آتش عشقت
 که سالک را از تفرقه پی فزنی آرد و بحقیقت تمیزی رساند و از لک
 و شرک خلاص بیدهد و بتوحید و حدن آراسته میگرداند که نور هستی
 بخشش است و نا هستی سوزش و نا هستی تن باشد دو وجود باشد هستی
 تو و هستی خدای شرکت بر نمیدارد و شرک ندارد جز با آتش عشق هستی
 تو بسوزد و تمام نیست شود انگاه یک وجود ماند و لکن وجود خلا

تعالی باشد تعالی و تقدس ای درویش مراد ما از عشق نه آتش که
 صورت خیال مینویسد که آنرا و سواش گویند و چنان و سواش در سالک
 افتد عقل سالک هزیمت کند و با عقل جمع نیاید مراد ما از عشق آتش است
 که جز در روغن عقل نمیگردد و جوهر در سالک افتد جمله قلبها و رنگهای او را
 بسوزد و سالک با یک رنگ و یک قیله گردد و سالک با یک رنگ و یک قیله
 و بی قیله کند از جهت آنکه جوهر هستی سالک تا تمام بسوزد رنگ و قیله
 کجا ماند اینها سرحد مقام وحدت است ای درویش وقت سعی و کوشش
 گذشت و وقت کشتن و بخشش مد شب ریاضت تمام شد و روشنشاهد
 و معاینه طلوع کرد طلب خدای برخواست و خدای ظاهر شد چو نور
 عقل گذشت و وقت جلوه عشق رسید نیز مقام آن مقام است که چنانکه
 میگفت لَوْ كُنْتُ لَأَعْلَمَنَّ مَا خَرَقَتْ جَوَاسِرَ فِكْرِ دِلَالَتِ بَدْوِ جَنَابِ
 معشوق ظاهر شد و نقاب از روی برداشت دلالت کجادر لجه و علامت
 آنک سالک از ظلمت و کفر و کثرت و شر که ظاهر یافت و بنور توحید و وحدت
 آراسته شد بمقام تمکین رسید آنست که یک وجود یکنه که در لایق وجود
 مشرق و مغرب و جنوب و شمال و فوق و تحت یکسان باشد یعنی مشرق
 مغرب باشد و مغرب مشرق بود و فوق تحت باشد و تحت فوق بود اول
 آخر باشد و آخر اول بود و ظاهر باطن باشد و باطن ظاهر بود و لایق باطن
 فوق باشد و تحت هم باشد و اول باشد و آخر هم باشد و ظاهر نباشد و باطن
 هم نباشد از جهت آنکه فوق هم وی باشد و تحت هم وی باشد و اول و

باشد و آخر هم وی باشد و ظاهر وی باشد و باطن هم وی باشد از جهت
 آن همه وی باشد و بغیر وی چیزی دیگر نباشد و جودی باشد نامحدود
 و نامشاهی ای در ویش خواه وجود نامحدود و نامشاهی کو خواه نبود
 نامشاهی کو که وجود نورست و نور وجود است سالک و وجود خود را در
 وجود نامحدود و نامشاهی بیان کند که من بعد هرگز باز نیاید و وجود خود
 هرگز نبود اتمای بنداشت که مکر و جودی دارد اکثر که نیز وجود نامحدود
 نامشاهی نقاب از روی برداشت سالک از غرور بنهار پیوسته ای بجز وجود
 سالک نماند قرب و بعد و فراق و وصال و خوف و امید که ضمت سالک
 است ضرورت هم نماند اینجا عنایت مقام بلوغ و حریت است و علالت
 بلوغ سالک است که طلب خدای دیوی نماند که اگر طلب خدای در
 باشد هنوز طفل و نارسیده است و در مقام شرک است و ظلم و جهل
 است ای درویش موحد طالب خدای تعالی نباشد که اگر باشد مشرک
 باشد بلکه کمال سالک و عنایت کار سالک است که در وی طلب هیچ چیزی
 نباشد که اگر باشد نه در مقام رضا و آزادی باشد و مقام رضا و آزادی
 عنایت و مقامات سالک است جز از سالک طلب خدای تعالی برخاست
 بمقام وحدت رسید و جو طلب زیادت برخواست مقام رضا و آزادی
 رسید و بعضی گفته که ممکنست که از سالک طلب خدای تعالی برخیزد اما
 ممکن نیست که طلب زیادت که مال و جاه و علمست برخیزد زیرا که نیز طلب
 نه با اختیار سالک است این طلب ضروری و خلقی است و جو ضروری

بدانک طلب خدای تعالی در هیچ فردی از افراد موجودات نیست طلب
 خدای تعالی خاص در انسانست از جهت آنکه انسان در اول ظالم و جاهل
 و طلب خدای تعالی نباشد الا در ظالم و جاهل و معرفت خدای تعالی در
 هیچ فردی از افراد موجودات نیست معرفت خاص در آدمی است
 از جهت آنکه آدمی هر یک که می رسد عادل عالم میشود و معرفت خدای
 تعالی را در عادل عالم **فصل** بدانک هر که میگوید که آدمی دانا خدا
 چنانکه نهایت نمیداند میگوید که خدای خود را چنانکه اوست نمی داند
 و هر که میگوید که آدمی دانا میگوید خدا را چنانکه خداست میدانند میگوید
 که خدای خود را چنانکه خود است میدانند پس خدای تعالی عالم و متکلم و سمیع
 و بصیر است از جهت آنکه آدمی را علم و کلام و سمع و بصر هست و خدا را آن
 هر چیزی را که دانش آن ممکن است یعنی هر چیزی که دانستن ممکن باشد آدمی
 بجای رسد که آنرا بداند و هر چیزی که دانستن ممکن نباشد آدمی آنرا نداند
 چنانکه آدمی نداند که اجزای خاک و قطرات باد و نور در خان چند
 و مانند نیز از جهت آنکه ممکن نیست آدمی را شمردن و دانستن نیز چیزها
 و هر که خدای تعالی را چنانکه حق تعالی است و متکلم و سمیع و بصیر میدانند خدای
 نمی داند **فصل** بدانک مقام رضا و مقام حریت هر دو یک مقام
 است زیرا که مقام رضا عبارت از ترک اختیار است و مراد از ترک
 اختیار است که هر دو طرف مقابل او را بیکان باشد یعنی توانگری
 و در ویشی و ضحی و مرض و حیوة و ممات بنی دیک او بیکان است

معنی غلبه و آن فیها شمشاد و لایزال مهر بر احرار است از بحیث و برود
 کافور پیش او یکسان باشد یعنی حرارت مراد و برودت بی مرادی و در او
 یکی بود تمام حریت آزادی و قطع پیوند است و مراد از آزادی و قطع
 پیوند آنست که هر دو طرف متقابل او با یکسان باشد این مقدم است
 معلوم کردی اکثر بدانکه هر که راه و طرفی متقابل یکی بود او عیشی
 و علامت آنکه هر دو طرف متقابل او با یکسان است آنست که اگر درویشی
 باشد از تو نگرانی که شمع از او بماند و هر که نباشد و اگر در توانگری باشد آن
 درویشی نا آید و ترسد از خوف علیهم و لکهم بجز خوف
 الحزن علی ما فات و الخوف مما لم یات اگر صحت برود و مرض آید
 آید و هر که نباشد و اگر مرض برود و صحت آید شاید نشود لکن تا سوا علی
 ما فاتکم و لا تفرحوا بما آتیکم چنین پیدا نمیشود که تمام فهم کردی ای
 درویش راحت و خوشی را وجودیت و هر عاقل که کاری میکند و بسی
 را مبطل شرقت مینماید از جهت آنست تا از خود دفع رنج نماید و ناخوشی آن
 کار را که میکند هم رنج و ناخوشی است اما رنج و ناخوشی هم مراد است دارد
 و بر تفاوت است رنج بسیار با رنج اندک دفع میکند و نیز رنج اندک را که دفع
 بسیار میکند بعضی راحت و خوشی نام نمیداد و این جزو این مقدمه معلوم
 کردی اکثر بدانکه ازین هر دو مقدمه لازم آید که باندگی و بسیاری
 امور اضافی و بستی باند شاید که یک چیز نیست بجز بستی اندک باشد نسبت
 بچیزی دیگر بسیار بود اکثر بدانکه لازم آید که باندگی عاقل میان تو و نگرانی

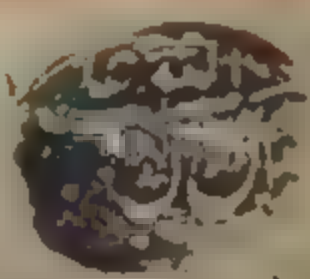
مکمل

و در پیشی تفاوتی شد از جهت آنکه اگر چه نزدیک وی راحت است
اما شاید که نتوان بسیار شود و اگر چه نزدیک وی درویشی رنج است
اما شاید که بابت راحتی بسیار شود و روشن تر ازین بنوعی دیگر
بگویم که در بیخ باشد که نیز سخن را فهم نکند که کردانی مردم و عداوت
مردم ازین جهت است که نیز سخن را تمام فهم نکرده اند ای درویش بقدر
صلحت و خوشی را وجود است اما جز معلوم نیست که راحت و خوشی
اکثر از چیست در چیست و بیخ و ناخوشی از چیست ای بساکس که توان
سبب راحت و جمیعت باشد و ای بساکس که توانگری سبب بیخ و تفرقه
بود و ای بساکس که درویشی سبب راحت و جمیعت باشد و ای بسا
کس که درویشی سبب بیخ و تفرقه بود و در جمله اصدقاء یحیی میسر نیست
دانا و محقق است که اگر صحت برود مرض آید و توانگری برود و درویشی
آید و عمل برود و عزل آید اندکین نشود که شاید که مرض و درویشی
و عزل سبب راحت و جمیعت وی باشد و سبب بسیار چینیها شود که نیز
چینیها را بار خوشتر از صحت و توانگری و عمل باشد و اگر مرض برود
و صحت آید و درویشی برود و توانگری آید و عزل برود و عمل آید شاید نشود
شاد شدن مبادا که صحت و توانگری و عمل سبب بیخ و تفرقه وی شود
بسیار چینیها شود که نیز چینیها را بار ناخوش تر از مرض و درویشی و عزل
و عمل باشد پس هر گاه اینی که صحت و مال و جاه و بادوست میدارد و مکار میدارد
تفاوت نشود بقیین میداند که نه دانا و محقق است و هر گاه اینی که صحت و

و جاه را دشمن میدارد و میخواهد که از خود بپایاندم ستمین سید است و دانا
و محقق است دانا و محقق است که هر چه می آید و هر چه می آید باشد بان
باشد و دین تمام است که طلب بر می خیزد که بقیه داشت که هیچ
کس را معلوم نیست که حاجت و حقیقت وی در کدام طرف متطلب
از علم و عمل و وقت و عرض و توکل و درویشی و عمل و مغروری ای
بسا عالم که گرسنه و بی نوا باشد و زندگانی بختان کند که می باید و ای بسا
جاهل که سی و بانوا باشد و زندگانی بنان کند که می باید ای بسا توکل
که در رخ و عذاب باشد و ای بسا درویش که در رخت و آسایش باشد
بس همراه برین اسیر عاقبت شد من بعد هیچ چیزی طلب نکرد و راضی و تسلیم شد
و آسود و و کم رخ گشت و مردم بسیار غلط گفتند و گویند که امکان ندارد
که آدمی بجایی رسد که طلب از وی بپایزد ای درویش یک نوبت گفته
شد که طلب قوت و لباس و مسکن که مال آه است دیگر است و طلب
زیادتی دیگر طلب قوت و لباس و مسکن که مال آه است هرگز از آدمی
برنجند اما طلب زیادتی بپایزد و اگر کسی را در خاطر افتد که مقام ضایع
مقایسه است و هر کسی که باشد تواند که چیزی طلب نکند و بعضی
اذا محتان باشد که گویند که مقام رضا کارگاه است ای درویش
از مردی نباید که صحت و عرض و توکل و درویشی و عزت و خواری و
و در بند یک مساوی باشد یا اگر درویشی باشد توکل و طلب و اگر
در توکل و درویشی بخوبی و اگر در درویشی و طلب و اگر در قبول باشد

در بخود در هر اقامی شاید که یکی یاد و لیکن چنین باشد ای درویش آخری
چیزی که از بر صدفان بدوی رود دوستی مال و جاه است

تمت الرسالة

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

تو جید تعلق دارد بدانکه در لغت عرب معنی مطلق توحید یکی کرد
و دیگری کثرت است و در طریقت یکی دانستن است و در حقیقت یکی دانستن
و معنی شرک دو کثرت و دو دانستن است پس در شریعت موجود
انکس است که خدا بر یکی گوید و در طریقت انکس است که یکی را اند و در
انکس است که یکی بنده و در شریعت معنی مسلم و مؤمن و موحد ملکیت
و معنی منافق و کافر و مشرک یکی است اما نزدیک اهل تحقیق هر یک
معنی خاص دارند جو این مقدمات معلوم کردی اکنون بدانکه اهل ایمان
بر دو قسم اند یک قسم با اهل کثرت میگویند و یک قسم با اهل وحدت
میگویند و مراد از اهل کثرت آنرا اند که دو وجود اثبات میکنند یکی وجود
قدیم تعالی و تقدس و یکی وجود حادث و مراد از اهل وحدت آنرا اند
که یک وجود اثبات میکنند و از وجود خدای است تعالی و تقدس و غیر
وجود خدای تعالی چیزی دیگر میگویند و نمی دانند یعنی اهل شریعت میگویند
که وجود در قسمت اول بر دو قسم است قدیم است یا حادث از جهت آنکه
هر وجودی که باشد از دو حال بیرون نباشد یا اول باشد و پس

اکیکات یا نباشد و هو الکریم تعالی و تقدس و وجود قدیم خدای
 خلق است و وجود حادث خلق خدای است و اگر وجود قدیم نباشد پس
 هیچ چیزی از موجودات نباشد و چون یقین چیزی موجود است پس ضرورت
 وجود قدیم باشد و جز وجود قدیم ضرورت و در دو ضرورت نیست
 پس وجود قدیم ضرورت یکی باشد و اگر چه که وجود قدیم و عالم و هر یک
 و قادر نباشد بقیه هیچ چیز از محدثات موجود نباشد و چون یقین چیزی
 از محدثات موجود است پس وجود قدیم ضرورت عالم و هر یک و قادر
 باشد و اهل حکمت هم میگویند که وجود در قسم اول بر دو قسم است
 یا ممکن الاجت انک هر وجودی که باشد ازین خالی نباشد که یا در
 خود محتاج بغير باشد و هو الکریم یا نباشد و هو الوجل تعالی و تقدس
 و وجود واجب خدای خلق است و وجود ممکن خلق خدای است و نیز وجود
 واجب مصدر ممکنات و موجب بذات است و علت اول فاعل مطلق است
 و اهل حلول و اهل اتحاد هم میگویند که وجود بر دو قسم است نور است یا مظهر
 نور و نور قدیم و تغییر و تبدل و تفاوت و نقصان در وی روایت نیست و نور
 خدای خلق است و مظهر نور خلق خداست و اهل وحدت میگویند که وجود
 یکی پیش نیست و نیز وجود خدای است تعالی و تقدس و بغير وجود خدای
 چیزی دیگر موجود ندارد تا سخن در آن شود و آنست مقصود باز نمایم بدانکه اهل
 کثرت دو طایفه اند یک طایفه را اهل شریعت میگویند و طایفه دیگر را
 اهل حکمت خوانند و اهل وحدت هم دو طایفه اند یک طایفه را اصحاب

و صفات حق تعالی مقدور بشر باشد و ممکن باشد که از آدمیان ذات صفات
 او را چنانکه ذات و صفات ویت بشناسند که شناختن چیزی از آن باشد که
 از چیزی را چنانکه آن چیز است بداند اما جهل و اهل شریعت و تمام اهل
 کشف که وجود واجب الوجود علی الحقیقه مقدور بشر نیست و در فکر هیچ
 شوی نداند که کمال الوهیت او بلندتر از آنست که دست عقل و وهم بدور رسد
 و عظمت ربوبیت او بر کوارتر از آنست که باهاطت ذهن و خاطر محاط شود
 لا تدرك الا بصار و هو يدرك الانصار و هو اللطيف الخبير
 پس آنچه معرفت اهل تقلید است مر وجود واجب الوجود را پیش ازین نیست
 که میگویند که وجودی است موصوف بصفات سزا و منزله از صفات سزا
 یکی است بذات خود و یگانه است بصفات خود و نیز وجود هرگز نبود که بود
 و هرگز نباشد که نباشد نیز چنین شنیده اند و میگویند و معرفت اهل استدلال
 مر وجود واجب الوجود را پیش ازین نیست که میگویند که مایلر موجودات
 بی هیچ شکی متغیری یا یم و متغیر هر اینصفا داشت باشد پس نیز موجودات
 حادث باشد و وجود حادث بی محدث محال باشد یعنی وجود حادث
 در هستی خود هر اینصفا محتاج یعنی باشد و وجود غیر حادث بشر ویت قدیم
 باشد و جز قدیم بضرورت لازم می آید و در دوز و ضرورت نیست پس قدیم چه
 باشد ووش بر ازین یکم یعنی میگویند که بعضی موجودات از عدم بوجود می
 آیند باز از عدم بوجود می روند و بقیش معلوم است که هیچ چیزی بخود خود
 نشود و هیچ چیزی بخود معدوم نگردد که اگر ذات از چیزی منقضي وجود

مرت

بار طایفه
 محض اهل کثرت
 لی و تقدیر
 دی از قدر و
 خود را می دانند
 خود بود باقی
 که او شایسته
 البعد و
 خلقت خلقت
 او را می شناسد
 طفیل آدمی
 سبب بسیار
 که آمده است
 فرق تو
 نیز باشد که
 دارد در حق
 پس آدمی مقصود
 و تالو تعالی
 که معرفت

و اصحاب نوره اند در بیان وجود واجب الوجود بدانکه اهل وحدت میگویند
 که وجود یکی پیش نیست و آن وجود خداست تعالی و تقدس و خدای تعالی
 وجودی است احد حقیقی و واجبی است ازلی و ابدی و در وجود وی
 کثرت و اجزائیت و بغیر وی چیزی دیگر موجود نیست و امکان ندارد
 که باشد زیرا که اگر بغیر وجود خدای تعالی و تقدس چیزی دیگر موجود باشد
 خدایان در وجود شریک و مثل باشد و ضد یابد لازم آید و خدایان مثل و شریک
 نیست و ضد و بند نیست پس هر ضد و لاند و لا شریک و لا شریک
 و دیگران که اگر بغیر وجود خدای تعالی و تقدس چیزی دیگر موجود باشد
 دو وجود باشند و چون خدای تعالی متصل بچیزی نیست و منفصل از چیزی
 نیست و اگر اهل کثرت گویند که علت اتصال و اتصال جسم است و خدای
 جسم نیست پس با وجود آنکه وجودی دیگر باشد خدای تعالی متصل بچیزی
 و منفصل از چیزی نباشد **جواب** بدانکه اگر علت اتصال
 و اتصال جسم بودی می بایست که عرض متصل و منفصل نبود و اگر
 علت اتصال و اتصال عرض بودی می بایست که جسم متصل و منفصل نبود
 و در هر اتصال و اتصال است پس بضرورت لازم آید که علت اتصال
 و اتصال چیزی باشد که میان جسم و عرض مشترک باشد و آن وجود است
 پس اگر چه یقین معلوم شد که علت اتصال و اتصال وجود است
 پس اگر بغیر وجود خدای وجودی دیگر باشد بضرورت یا متصل
 باشد یا منفصل و وجود خدای تعالی متصل بچیزی نیست و منفصل

و اگر چه
 در بعضی
 از کتب
 آمده است
 که
 در بعضی
 از کتب
 آمده است
 که

که وجود
 است و چون
 ممکن است
 وجود ممکن
 غیر ممکن
 نیست
 و الوجود
 است
 که انماضا
 صفات بی
 وجود
 است
 و الوجود
 است
 که الوجود
 است
 که الوجود
 است
 که الوجود
 است

از چیزی نیست پس بغیر وجود خدای تعالی وجودی دیگر نباشد ای
 درویش اگر تاکنون معنی کلمه شهادت را نمی دانستی و در غرور و خیال
 و شرک و کثرت می بودی و می بنداشتی که مگر ذاتی و صفاتی و وجودی
 و حیاتی داری و با وجود ترک خود را موحد گمان می بودی اکنون وقت آنست
 که از غرور و خیال بپرویزی و از شرک و کثرت خلاص یابی و معنی کلمه شهادت
 را بدانی که معنی **لا اله الا الله** است که لا هو حوالی سوی الله
 ای درویش هر لحظه روز که سالک بدین مقام رسد که بداند که ذات
 و صفات و وجود و حیوة ندارد و مال و جاه و ملک ندارد و در روز نیز خطا
 بوی رسد که **المملک الیوم** و غیر خدای کسی دیگر نباشد که جواب
 گوید هم خودی خود جواب خود دهد که **لله الوجود** **الفناء** نیز بعد از زنده
 و خلاصه سخن اهل وحدت در بیان وحدت وجود که گفته شد و تا بدینجا جمله
 اهل وحدت را اتفاق است و از اینجا آغان خلاف خواهد شد یعنی اهل
 وحدت دو طایفه اند اصحاب ناز و اصحاب نور و هر یک در بیان وحدت
 واجب الوجود طریقی دارند پس مایل نیز هر دو طریق ایشانرا در دو باب
 بشرح بیاریم **فصل** در سخن اصحاب ناز در بیان وحدت و وجود نیز
 قسم را اصحاب ناز از محبت نمیگویند که هر که باین مقام می رسد جمله
 غضب و غرور و خیال و بنیاد او نیست می شود و او هم نیست می گردد و فل
 نا را نیست که به چیزی که می رسد اول نیز چیزی را نیست میکند و با خزا
 هم نیست می شود بدانکه اصحاب ناز دو طایفه اند یک طایفه میگویند

که وجودی پیش نیست و لزوم وجود خدایت تعالی و تقدس و خدای وجودی
است احد حقیقی و واجبی است ازلی و ابدی و در وجود او کثرت و اجزاست
و بیرون از چیزی دیگر موجود نیست آنگاه میگویند که آنچه ظاهر عالم
که عالم اجسام و ظلمات و مرکب و منقسم و متغیر و فانی است خلق خدای
و خلق خدای خیال و عاقل است و وجود ندارد الا وجود خیالی و اظلمی
و عکس بجایست وجود واجب الوجود نیز چنین موجود میباشد موجودی
که در خواب و آب و مرآت مینماید و آنچه باطن عالم است که عالم فواح
و نورانیست و مرکب و منقسم و متغیر و فانی نیست خدای خلق است
تعالی و تقدس و خدای خلق واجب الوجود است و وجود حقیقی و بیا
بس ظاهر عالم را که خلق خدایت با باطن عالم که خدای خلق است بحسب
ظاهر خود با باطن خود می شناس اینست معنی ان الله تعالى خلق اخر
على صورته و اینست معنی فر عرف نفسه فقد عرف ربه و اینست
معنی ان الله خلق الخلق في ظلمة ثم مرش عليهم من نوره لمشكاة
مصباح الایه و اینست معنی و اشرق الارض بنور ربها و اینست
معنی فاذا سويته و نفخت فيه من روحي و در نقل و احادیث
مانند این بیانات است که جمله دلالت میکند که آنچه ظاهر عالم است خلق
خدایت و آنچه باطن عالم است خدای خلق است تعالی و تقدس و بطن
عالم که خدای خلق است بمثابة چراغ است و ظاهر عالم که خلق خدای
بمثابت مشكاة است یا خود چنین گوی که باطن عالم بمثابة شمع است

و ظاهر عالم بمثابت ایمانست یا خود چنین گوی که باطن عالم بمثابت نور
 و ظاهر عالم بمثابت در پیماست و نور دایم سر از در پیمایی فر کرده است و
 می شنود وی پندیده جز این مقدمات معلوم کردی انوار بابت خلق خلایق
 نیستی است هست غای و خیالی خلق هستی است نیست غای **فصل**
 بدانکه بنزدیک لیز طایفه آنچه حقیقت آدمی است که از عالم ارواح و انوار
 باقیست و همیشه بوده است و پیوسته خواهد بود و بمرکه باطل نمیکرد
 و قابل تغییر و تبدیلی نیست و مرکه مر قالب آدمی راست که از عالم اجسام
 و ظلمات است و خیال و غمایش است و فرق میان لیز طایفه و اهل حلول
 است که اهل حلول عالم اجسام با حقیقت موجود میگویند و منظر
 نور خدای میگویند و لیز طایفه عالم اجسام با خیال و غمایش میگویند
 پس خلاصه سخن لیز طایفه است که وجود عالم ارواح که مراتب نور
 و وجود واجب الوجود است با وجود عالم اجسام که مراتب ظلمت است
 و خیال و ظلمت و غمایش است بمخالف است که وجود مساوی با وجود سراب بنزد
 اهل حکمت سراب نیستی است هست غای و مساوستی است نیست غای
 و مساو حقیقت و عین سراسر است و سراب خیال و غمایش است و صورت مساوی
 و وجود سراب بمساویست و ظهور مساوی سراب است لیز است معنی مسلح
 دَاوِدُ بِغَايِبِهِ السَّلَامُ اِلَى لَمَّا اَخْلَقْتَ الْخَلْقَ قَالَ كُنْتُ
 خَفِيًّا فَارْتَدَّتْ لِي اَعْرَافُ و اینست معنی جواب محمد صلی الله علیه
 و سلم قَالَ رَبِّي فِي ظِلِّ مِنَ الْغَمَامِ وَ فِي رَوَايَةٍ قَالَ رَبِّي فِي غَمَامٍ

و شیخ المشایخ شیخ شهاب الدین سهروردی نیز معنی را در نظم آورده است
 دل مقرب حقیقت و تن بوقت پیر **بیت** در کسوت روح صورت دوست بین
 هر چنی که لری سایه هستی دارد یاسایه نور دوست یا دوست بین
 ایست تمامی سخن لری یک طایفه و اینست مذهب پیهری شیخ عبدالله و شیخ
 المشایخ شیخ شهاب الدین سهروردی قدس سره و حتما و این بیچاره
 درین وقت خویش بسیار کس را برین مذهب پانت و بعضی نقل میکنند که شیخ
 شهاب الدین در آخر عمر ازین مقام درگذشت **فصل** در بیان لری طایفه
 دیگر از اصحاب ناربدانک این طایفه دیگر میگویند که وجود یکی پیش نیست
 و آن وجود خداست تعالی و تقدس و خدای وجودی است احد حقیقی
 و واجبی است ازلی و ابدی و در وجود او کثرت و اجزائیت و بغیر وجودی
 چندی دیگر موجود نیست انگاه میگویند که ظاهر عالم که عالم اجسام و ظلمت
 و باطن عالم که عالم ارواح و نور است غیر خدای است زیرا که عالم اجسام
 با عالم ارواح و عالم ظلمت با عالم نور متضاد و متقابل اند و خدای
 عالم انقضاد و تقابل پاک و منزّه است و از صفات و اسامی مترا و تقدس
 پس اینج فوق عالم اجسام و عالم ارواح است که تضاد و تقابل را و شکل
 و صورت را در این عالم راه نیست وجود حقیقی است که وحدت حضرت
 پس وجود حقیقی است که واجب الوجود است و خدای عالم است تعالی
 و تقدس و عالم اجسام و عالم ارواح و عالم ظلمت و عالم نور عالم او
 و عالم این علم خیال و غایت است و بتجسیت است وجود واجب الوجود نیز

ثابت نور
 است میکند
 خلق خدا
 فصل
 اح و انوار
 نمیکرد
 عالم اجسام
 عالم ارواح
 و مظاهر
 میکند
 است
 است
 است
 راب بن
 است
 صورت سو
 فی ملج
 ال کت
 الله علیه
 بنانی غلام

چنین موجود مینمایند و وجود ندارند الا وجود خیالی و عکس و ظلی سخن
 موجوداتی که در خواب و حرارت مینمایند و لرغینان سرزمین غفلت
 جویان با اتصال بسی خلق و حق عزیز ^{شکر} کنششان همیشه محالست اتصال
 وصل و فراق خلق و چیزی اقتضایند اولیت چیزی که نه فراقست و نه
 پس سخن لیر طایفه یک نکته پیش نیست و لیر یک نکته با حاجت بشرح
 و تطویل نیست **فصل** بدانک بتدی لیر طایفه جسد و روح ادی
 و صورت و معنی ادی خیال و غایتش است از جهت آنک بتدی لیر طایفه
 اگر جوهر و عرض است و اگر جسم و روح است و اگر موت و حیات است
 و اگر صحت و مرض است و اگر علم و جهل است و اگر نور و ظلمت است و اگر
 اسلام و ایمان است و اگر بنوت و ولایت است خیال و غایتش لیر جمله
 وجود ندارند الا وجود خیالی و عکس و ظلی پس خلاصه سخن لیر یک طایفه
 دیگر است که وجود حقیقی که وجود واجب الوجود است با وجود عالم
 اجسام و عالم ارواح که ظاهر عالم و باطن عالم اند بجهت آنکه وجود هوا
 سراب بتدی لیر اهل حکمت از جهت آنک بتدی لیر اهل حکمت سراب مینماید
 و وجود ندارد و سوانخی نماید و وجود دارند و وجود سراب بموالت و
 سوابق است اولیت تمامی سخن یک طایفه دیگر از اصحاب یاران و
 مذهب شیخ المشایخ ابن سبعین و اولیت مذهب مشایخ مغرب قدس الله
 ارواحهم و لیر بچاره درین وقت بسیار کس با بدین مذهب یافت **فصل**
 آنکسی که بگوید که ما در ذات و صفات خود و در وجود و حیات خود هیچ شکی

که بحقیقت موجودات خیال و غمایش نیست از جهت آنکه یکی عالم و محقق
 و یکی جاهل و احتمالات و یکی در بیدار و محقق است و یکی در آسایش و راحت
 در دو عالم چگونه خیال باشد و آسایش و راحت چگونه غمایش بود **فصل**
 ای درویش مگر هرگز خواب نرفته و در خواب خود را پادشاه و حاکم
 و محکوم ندیده و وقتها از جناب فرح و ذوق را و وقتها از چند لاری
 و خوف را مشاهده نکرده و بی هیچ شکی از جمله خیال و غمایش است و نیز
 آنکه در خواب است در آن حالت آن جمله حقیقت مینماید این را نیز همچنان
 و از اینهاست که محققان گفته اند که خواب چهار نوع است زیرا که نوم عبارت
 از بچری و بی شعوری است و سوت نیز بچری است معنی النوم طرح الموت
 و بچری و بی شعوری مراد دارد یکی از طوایف محسوسات که طوایف اشیا
 بچری است و یکی از طبایع اشیا بچری است و یکی از خواص اشیا بچری است
 و یکی از حقایق اشیا بچری است و هر چهار در خواب چیزهای بیدارند
 که آنچه می بیند جمله حقیقت است چنانچه هر یکی از خواب خود بیدار شوند بقیه بداند
 که در خواب بوده اند و آنچه می دیدند آنکه خیال و غمایش بوده است **فصل**
 در سخن اصحاب نور در بیان وحدت وجود و نیز یک قسم را اصحاب نور از
 آن میگویند که هر که باین مقام میرسد میدانند که نند ما و بداند و فعل
 که هستی می بخشد و فعل نارانست که هستی می سوزد بداند اصحاب نور
 هم در طایفه اند و هر دو طایفه میگویند که وجود یکی بیش نیست و نیز
 وجود خدای است تعالی و تقدس و خدای وجودی است حقیقی و وفای

انلی و ابلی و در وجودا و کثرت و اجزائیت و یعنی وجود وی چیزی
 دیگر نیست انگاه مگویند که هر چه موجودات جمله بیکار خدای است زیرا
 که وجود من حیث الوجود یک موجود است از جهت آنکه در وجود
 حیث الوجود دویی و کثرت امکان ندارد وجود خدایا است و غیر خدای
 چیزی دیگر وجود ندارد پس بفرودت لازم آید که هر چه موجود باشد
 جمله بیکار وجود خدای باشد پس اول وی باشد و آخر هم وی باشد و ظاهر
 وی باشد و باطن هم وی باشد و عالم وی باشد و معلوم هم وی باشد
 اینست معنی **هَوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ**
شَيْءٍ عَلِيمٌ و اینست معنی **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** یعنی لا موجودی سوا
اللَّهِ و نیز عزیزان را بر این نظر گرفته **است** **بیت** هر نفس که بر خسته هستی بپای
 آن صورت انگشت است کان نشی آنا **دیدی که جو بر زند موجی تو**
 موخیش خوانند در حقیقت دریا **اینست سخن محاب نود در بیان وحدت**
وجود فصل بدانکه اهل کثرت در کثرت انظر مانند که حکمت اسامی را
 ندانند و طریق وضع اسماء را معلوم نکرده اند لاجرم انا سما شوا نشند
 دیگر گشت و بمستی نتوانشده رسیدن بدین سبب بش که سرگردانی افتاد
 آمدند و اهل وحدت ان کثرت انظر میفرمودند که حکمت اسامی زیاد
 و طریق وضع اسماء را معلوم کردند لاجرم انا سما در گشتند و بمستی رسیدند
 و بپیش سبب از شر که سرگردانی خلاص یافند ای درویش **جمله اسامی**
 اضافی و اعتباری اند و در اضافات و اعتبارات هر آینه کثرت لازم آید

و چون ترک اضافات و اعتبارات کرده شود روشن تر از این بگویم **فصل**
 بدانکه اصحاب خود میگویند تا ما دام که اسم باقیست و اسم تو هم باقیست و نیز
 سبب اثبات وجود خدا میبکشی و اثبات وجود خود هم میبکشی و خلاصه ای شایسته
 و خود را اسمی شایسته در مقام شری و از مقام وحدت دوری و نیز معرفت
 و شناخت تو جز غیور و بنده نیست و نیز سخن تو جز بمبالی معلوم نشود بدانکه
 تا ما دام دست عزیز عزیز را اسمی میداند و خود را اسمی میداند و بدین سبب غریب
 غریب خود می شناسد و خود را غریب غریب میداند غریب را ندانسته است و خود را شناخته
 که اگر دست عزیز خود را ندانسته بودی و عزیز را شناخته بودی بیقین بدانی
 که عزیز است که موجود است و بغیر عزیز چیزی دیگر موجود نیست که اگر دست
 عزیز را بغیر عزیز وجود باشد غریب را دو وجود لازم آید و نیز محالست زیرا
 که وجود عزیز یکی بیش نیست و امکان ندارد که دو باشد پس دست عزیز را بغیر
 عزیز وجود نباشد و چون بیقین دانستی که دست عزیز را بغیر عزیز وجود
 و عزیز است که موجود است و عزیز را دو وجود محالست پس بضرورت لازم
 آید که اسم سر و اسم پای و اسم دست و اسم روی و اسم چشم و اسم روح و اسم
 مراتب عزیز باشند و غریب اسم جامع باشد که اگر چنین جایز است که یک چیز
 با جهات مختلف و بصفات و افعال مختلف و مراتبی که در وی باشد
 باضافات و اعتبارات بعد نام زیادت بخوانند و باین صد نام که هر
 یک چیز را خوانند عاقل داند که در وجود آن چیز هیچ کثرت لازم نیاید چنانچه
 دانستی که اگر چیزی را جهات مختلف و مراتب بسیار و اسمی بی شمار

چیزی
 ت زیبا
 من
 وجود
 و خدای
 د باشد
 شد و ظاهر
 وی باشد
 کل
 سوی
 شتی
 سلیا
 سوجی
 بیان
 و خلقت
 اسامی
 و
 شوا
 نشد
 کرانی
 اقتا
 اسامی
 زاده
 و بمشی
 دانی
 جمله
 اسامی
 لازم
 آید

راشقی نیست
 انوارت مادر است
 منزه و خزان
 علامه

باشد در لزجی کثرت لازم نیاید اکثر به آنک وجود غریب جہات مختلف و مراتب
 بسیار داشت از ظاہر و باطن و مخوات که تا مستمع از جہات و مراتب وجود
 خود بعبادت حکایت کند هر مرتبه از مراتب وجود خود را و هر جہتی از جہات
 وجود خود را باضافات و اعتبارات باسی مخصوص گردانید و بدین سبب اسامی
 پیدا آمد و جز ترتک اضافات و اعتبارات کرده شود هیچ از این اسامی نمائند
 وجود غریب نیست معنی غریب نیستی فقد عرفی مرتب است و نیست معنی
 لیس الله تعالی خلق الامر علی صور مرتب و الی لیس اسامی را بر علی لیس لیس
 یعنی سر پای و پای را سر کشیدی و روح را جسم و جسم را روح خواندندی
 هم رو بودی از جهت آنکه مقصود حاصل بودی و حکمت اسامی یافته شد
 که حکمت در وضع اسامی است که تا با مستمع حاضر و غایب از احوال خود یا از
 احوال وی بکثرت و عبارت حکایت کند تا سخن دراز نشود و از مقصود باز نماند
 لیس چنین که اسامی مراتب خود را دانستی اسامی مراتب وجود را این بچنان
 یعنی اگر چه وجود من حیث الوجود یکی پیش نیست اما در خود جہات مختلف
 و مراتب بسیار دارد بدین سبب هر جہتی و هر مرتبه از جہات مراتب وجود
 باضافات و اعتبارات باسی مخصوص شد تا اسامی پیدا آمد و لزجی نیز از
 همین نظر گشته است **بدین** مشوا حول مستی جز یکی نیست
 الی جمیع لیس اسماء نما دیم روشن تر از این بنوعی دیگر بگویم
فصل بدانکه اگر یکی از موم صد چینی بسازد و بفروشد صد سکه و صد اسم
 پیدا آید و در هر سکه چندین اسامی دیگر باشد اما عاقل داند که بی موم

فصل بدلیز ای در ویش که بلغت الیز وجود با بجاغ تشیه کتد لیز جواع نا
 مشکاة ان خود است و زجاج از خود است و قتیله از خود است و روغن از خود
 است و نارا از خود است و سراجی از خود است و الیز وجود با بد رخت تشیه کند
 لیز درخت را زمین از خود است و آب از خود است و سوا از خود است و افتاب از
 خود است و تخم از خود است و میوه از خود است و مغز از خود است و روغن
 از خود است و باغبان از خود است و خریده از خود است و الیز وجود با انسان تشیه
 کتد لیز انسان را قالب از خود است و روح از خود است و عقل از خود است و علم
 از خود است و جبریل از خود است و میکائیل از خود است و کلام از خود است
 و رسول از خود است و بنی از خود است و امت از خود است و اقرار از خود
 و انکار از خود است و دوزخ از خود است و عیشت از خود است و عاشق
 از خود است و معشوق از خود است و لیز عزیز از سر هم نیز نظر گفته است **و**
 بدانک از افراد موجودات تا باین وجود را هلیست از جهت آنک افراد موجودات
 عین هم نیز وجود است و الیز سخن را هم نمیکنی بدانک را ه افراد موجودات
 باین وجود انداه عرض است نه از راه طول یعنی راه افراد موجودات
 باین وجود بمناسبت که راه حروف مکتوب بمداد است افتاوتی که هست
 از این جهت است که مداد پیش از افراد حروف مکتوب وجود دارد و لیز
 وجود پیش از افراد موجودات وجود ندارد زیرا که لیز وجود هر کس ناقص نبود
 تا بود کامل بود تا باشد کامل باشد و از اینجا گفته اند که خدا را تعالی شانزده
 و شصت است اما ذات یلیست و از این جهت است که در قرآن و احادیث اسم

جمل از این است
 جمل از این است
 جمل از این است

ذات بنامه است و چه مداد پیش از حروف مکتوب وجود دارد پس مداد را صفت
 جامع است و حروف مکتوب را صورت متفرقه است از جهت آنکه مداد در مرتبه
 ذات است و حروف مکتوب در مرتبه وجه اند و امتداد و انبساط مداد در بین
 حروف مکتوب مرتبه نفس است و نیز نفس را صاحب شرع رب میگویند لکن آیت معنی
 فرع و نفس فرع عرف رب پس رب عالم صغیران و جمعی رب باشد
 و آن و جمعی مریوب و آن و جمعی خداوند باشد و از و جمعی بنده و از و جمعی
 مالک باشد و آن و جمعی مملوک اما رب عالم کبری همه و جمعی رب و خداوند
 و مالک باشد هر چند میگوئیم که سخن در آن نشود بی اختیار من در آن میشود
 و از مقصود بآن می مانم یک نوبت گفته شد که اصحاب نور و طایفه اند
 و تا بدینجا هر دو طایفه را اتفاق است و از اینجا خلاف میکنند و خلاف ایشان
 درین است که عالم اجسام از عالم ارواح جداست یا هر دو بهم اند و از خلا
 در سالر ایشان گفته شد **باب** در بیان وحدت اهل تقوی
 بدانکه چنانکه اصحاب نارا و اصحاب نور در حال صحو و هشیاری اثبات وحدت
 حقیقی میکنند و مقام وحدت را عنایت سالکان میکنند اهل تقوی
 در حال سکر و بیهوشی اثبات وحدت مجازی میکنند و مقام وحدت
 مجازی را عنایت مقام سالکان میکنند چنانکه درین باب ذکر خواهیم
 کرد و نیز وحدت مجازی بحقیقت نور ذکر است که بر سالک می تابد از جهت
 آنکه حقیقت نور وحدت مجازی فکری قوی است که از کثرت ذکر پدید می آید
 بدانکه ذکر را اثری قوی و خاصیتی تمام است در تصفیل

و شوی بد دل سالکان و چنانکه غالب بی سر امکان ندارد که بی ذکر پرسورده شود
و بکمال رسد و یز چنین که اثر ذکر و خاصیت ذکر را در تفصیل و شوی بد دل
دانستی اثر فکر و خاصیت فکر را صد چندین ملک دیادت میداند اینست
معنی تفکر ساعتی **حیرت عباد** است **سیر** است **سیر** است **سیر** است **سیر** است
کردی اکثر بدانکه طبقات سالکان چهار است و تا سالک بطبقه چهارم
نرسد از فکر بی بهره و بی نصیب باشد و چون بطبقه چهارم رسد آنگاه
فکر نقایب از روی بردارد و سالک بجهت فکر رسد و چون سالک بجهت
فکر رسد باول راه تقوی رسید و وقت لز آمد که دل سالک از ماسوی
حق پاک و صافی شود و بنور حق متقود و روشن گشت و نور فکر بر نور
ذکر غلبه کرد و سالک از ذکر باز ماند باول راه توحید رسید پس مایلز هر
جهت طبقه را تقیر کنیم تا سالکان را معلوم شود که در کدام طبقه اند تا به
را مقصد بدانند و از مقصود باز نمانند و بغرور و بندار گرفتار نشوند
بدانکه طبقه اول آنما اند که ذکر ایشان بزبان باشد و دل غافل بود و این چنین
بسیار بود که مرد در خلوتخانه ذکر گوید بصورت بمغنی در بازار باشد چیزی
می خرد یا چیزی می فروشد یا باغ و بستان باشد یا بمناسی و خرام مشغول
بود و در وقت نماز و اذکار عوام همه چنین باشند و هر که وقت نماز
و اذکار نه چنین باشد او نه از عوام بود و صبر از معصیت درین مقام
و امثال چنین در ضعیف باشد و لزیم از فایده خالی نباشد از جهت آنکه
نهانی که بد ذکر مشغول بود بهتر از زبانی بود که به پیوده و غیبت مشغول بود

طبقه دوم اغنا اند که ذکر ایشان بنیان باشد اما دل را بتکلف هر ساعت حاضر
کنند و چنانچه حاضر گردند باز غایب شود و در وقت غماز و اذکار صالحان همه
چیز باشد و صبر از فکر معصیت درین مقام است طبقه سیم اغنا اند که ذکر
ایشان هم بنیان و هم بدل باشد و ذکر بردل مستولی شدن باشد و بدل با ذکر
آیات و قرار گرفته چنانکه بتکلف بکارهای دیگر مشغول تواند شد یعنی
در درجه دوم دل را بتکلف حاضر میکند تا ذکر گوید اینجا در درجه سیم
بتکلف بکارهای دیگر مشغول تواند کرد تا کاری که سالابد باشد کرد تواند
و هر که درین درجه سیم باشد عظیم کاری باشد و از ذکر نیز بدین درجه
کم باشد و نیز کم رسیدن است باید که بقیت دارد تا بصحبت ناجنس فوت
نکند و در وقت غماز و اذکار زاهدانه چینی باشد و صبر از طاعت درین
مقام است طبقه چهارم اغنا که مذکور بردل ایشان مستولی شود چنانکه
در سیم فکر بدل مستولی بود اینجا در چهارم مذکور بردل مستولی باشد
مذکور و فرقت میان این یکی دل دوست بود و میان این یکی ذل دوست
بود بلکه کمال است که ذکر و اگاهی ذکر از دل بشود و مذکور ماند و پیش
معنی لی مع الله وقت لا یسعی فیہ ملک مغرب و لا نخی مرسل
از جهت این ذکر یاری بود یا عربی و نیز هر دو از حدیث خالی نبود بلکه عین
حدیث بود و اصل آنست که دل از حدیث عربی و پارسی و هر چه هست
خالی شود و همه دوست گردد و هیچ چیز را در وی کج غماید و نیز نتیجه محبت
مفرط است که آنها عشق گویند و عاشق که همگی دل معشوق دارد باشد

که آن مشغولی که بمشوق باشد نام معشوق را فراموش کند و هر کسی لیر طبقه
 را فهم تواند کرد مگر وقتی که لیر حال بروی گذشته باشد در عشق مجازی
 و لیر سخن شری و بسطی دارد اما لیر مختصر محلی نمی تواند کرد تا سخن در آن
 مستود و آن مقصود باز نمائیم بدانکه اهل تصوف غالب اوقات درین
 حال باشند که مذکور بود اما ایشان مستولی باشد چنانکه ایشان از هیچ
 و از هیچکس بخیر از حق تعالی خبر نباشد و بعضی را لیر حال چنان بقوت باشد
 که گاه گاه حواس طاهر ایشان از عمل معزول شوند و باطن ایشان بجلای تعالی
 مشغول باشد و بعضی را یک ساعت و بعضی را دو ساعت و بعضی را یک
 روز و بعضی را دو روز و تا یک روز و زیادتی ممکن است که لیر حال بدارد
 و منیر از خدای دین مقام است و نقل میکند که عزیزی روزی از راه
 نودبان بیالامیرفت تا تجدید وضو کند و خادم ابروی گرفته بود و آن
 فضای او میرفت که عزیزی را در میان نودبان لیر حال بید آمد و چهل روز
 حال در میان نودبان بماند و خادم بر موافقت او ایستاده بود و ابروی در
 دست گرفته چهره شیخ از آن حال باز آمد و بر بالافت و خادم از تحت
 او میرفت تا شیخ ابروی بگرفت و تجدید وضو بکرد خادم گفت که
 روز است که نماز نلک دارد ام شیخ فرمود که چهره ترا این چهل روز چهره
 نمازی بایست که از آن چهره نلکاردی اکثر بود و نماز چهل روز را قضا
 کن سخن در آن شد و از مقصود دو را قدام **فصل** چهره لیر مقتدمات
 معلوم کردی اکنون بدانکه چهره سالک بدین مقام رسید که هر چه هست

و هر که هست یحز از حق تعالی همه فراموش کرد و از جمله بخرگشت با اول عالم
 نیستی و مقام فنا رسید و نیز حالت اهل تقصوف مقام فنا گویند و اگر خود را
 هم فراموش کنند و از خودش چیزی هم نماند این حالت را فنا گویند ^{اینست}
 معنی من تو قبل از منم تو و درین مقام است که دویی و کثرت بری
 و یگانگی خدای بر سالک ظاهر می شود و چنانکه سالک بدین مقام می رسد
 با اول عالم توحید می رسد زیرا که نزد یک یحز از حق تعالی هیچ چیز دیگر موجود
 از جهت آنکه یحز از حق تعالی هیچ چیز دیگر نمی بیند و نمی داند دویی جایی
 باشد که دو چیز بیند و دو چیز داند و تفاوت نکند میان آن چیزی نباشد و اگر
 باشد ویران از آن چیزی نباشد مثلاً چنانکه من کسی را ندیده ام و نمی شناسم و خبر اند
 نشود و ام آنکس نزدیک من معدوم است و چنانکه او را ندیدم یا خبر او شنیدم نزدیک
 من موجود است باز اگر او را فراموش کنم نزدیک من معدوم باشد و چنانکه او
 اول بود از جهت آنکه او دویی نادانی هر دو یک است پس هر وقت که سالک
 باین مقام رسد از موجودات هیچ چیزی و هیچکس را نه بیند و نداند یحز از حق
 و خود را هم نه بیند و نداند در مقام وحدت باشد می آید که وقتی مجبور را
 خضر غلبه کرد طیب می برد مجبور را بفرمود که مجبور افسد کن تا زمانی حادث
 نشود بدو مجبور خجاست بیاورد تا مجنون را افسد کند چنانکه دست مجبور را بپشت
 و پیش برد مجبور میگوید که ساکن باش تا لیلی را خسته کنی زیرا که مجبور همه لیلی
 را می دیک و لیلی را می رسد است و خود را نمی دید و نمیدانست نیز بود بیان وحدت
 طوایف اهل توحید که گفته شد ^{در این} بجزای درویش که جمله طیایف

و هر کسی از طبقه
 و در عشق مجازی
 که تا آخر دنیا
 و اوقات درین
 ایشان از هم
 چنان بشود که
 ایشان بجزای
 و بعضی را یک
 که از حال بد
 ندانی از آن
 فتنه بود و
 و چنانکه
 و در این وقت
 آدم را غلبه
 که کشتن است
 که در خبر
 از رافضا
 مذمات
 هست

مجبور

اهل اسلام نیز دعوی میکنند که اهل توحید و اصحاب وحدت مایم و هر طایفه
 دیگر که غیبی ما اند بکفر و شرک گرفتار اند ای درویش مقام وحدت و خدا
 شناسی جوهر مسک و چیزی خوش بوی است که در هر که باشد خرد بوی دهد
 و شرک و خدا نا شناسی همچو نجاست و چیزی کنده است که در هر که باشد خود
 بوی دهد ای درویش وحدت مقام است نه مقال تا تو بفصاحت و بلاغت
 بر خود نه بندی درین مقام فصاحت و بلاغت در غنی کنجد آنجا که باشد
 خود بود دهد مشک بهمان شولز داشت و آفتاب را در اینان تنولز کرد چنانک
 آثار و افعال موجد کو اهی میدهد که این مرد در مقام وحدت است آثار و افعال
 مشر که هم کو اهی میدهد که نیز شخص در مقام شرک است و نیز عزیز از سر بهیمن نظر گفته
 آنجا که نشان ضرب عشق است بر جبه او چون نور بید است
 مست و عاشق اگر خواهند که خود را بهمان دارند بتوانند و آنک مست و عاشق
 نباشد اگر خواهد که خود را بمبت و عاشق مانند کند هم تواند زیرا که
 بر پشه دگر باشد و بر رسته دگر افتابی را که مشع از جاه بر آرد بید باشد
 چه نور دهد ای درویش مقام شرک را خاصیات هست که هر که در مقام
 شرک باشد هر آینه آن خاصیات در وی باشد و مقام وحدت را هم خاصیا
 هست که هر که در این مقام وحدت باشد هر آینه آن خاصیات در وی پیدا
 آید پس هر که خواهد که خود را بشناسد که از کدام طایفه است بداند که
 خاصیت اهل وحدت است که هیچ چیزی و هیچکس را دشمن ندارد
 بلکه همه چیز و همه کس را دوست دارند که سقینز دارند که جمله اعضا

اعلا

یکی بگراند و اگر بعضی را دوست دارند روا باشد که شاید که آدمی یک
 عضو را از اعضا دوستی دارد و دیگر آنک نیز نه با اختیار باشد که شری آدمی
 خود چنین افتاده است که جمال ظاهر و جمال باطن را و نفس و معاش
 را از دیگر نزد دوستی دارد و یک خاصیت دیگر مراهل وحدت را است
 که از ایشان هیچ چیز و هیچکس از آری نرسد نه قوی و نه فعلی بلکه همه
 راحت و شقت رسد و اگر بعضی راحت و شقت از ایشان پائین رسد
 روا باشد که شاید که آدمی محافظت و رعایت بعضی از اعضا بیشتر کند
 همچو اعضای ریشه و دیگر آنک نیز نه با اختیار ایشان باشد که سیرت
 آدمی خود چنین افتاده است که بصالح و دانا راحت و شقت بیشتر
 رساند و اگر بنا در یکی از ایشان آری رسد لز انعمایت و شقت است
 و از جهت یکی از دو مصلحت بود یا مصلحت آنکس در آن باشد همچو ادب کردن
 پدر و فرزندان یا مصلحت اهل عالم در آن باشد همچو حدود و قصاص و نیز
 از جهت نظام و ترتیب عالم است و این بقضای و احکام تعلق دارد
 و یک خاصیت دیگر است که مراهل وحدت را که هر که با ایشان یک
 کنند ایشان با تمام نیز مشغول نشوند و هرگز بی آنکس بظاهر و بباطن
 نخواهند اگر در آن ساعت که بوی خواهد رسید دفع نیز بدی کند از خود
 بهر طریق که پیش شود روا باشد که نیز نه با اختیار ایشان باشد از جهت
 آنکه شری آدمی خود چنین افتاده است که البته دفع مضرت بهر طریق
 که تواند از خود بکند و از بدکردار بر حذر باشد و یک خاصیت دیگر مراهل

وحدت را آنت که با همه کس راست گوی باشد و در همه کارها دیانت بکار
دارد و با هیچکس حیثیت نکند نه با سگارا و نه به پنهان در معاملات با همه
خود و با مرد بزرگ چنان باشد و هر چه بر خود رواند با همه یکسان دارد
و هر چه خود را خواهد دیگران را همان خواهد در هر که این خاصیات هست
موجد است و در هر که این خاصیات نیست کفر زبانی اعتبار نیست ای ^{درویش} ای
هر چه که بخواهت پیدا شود در آن کس که پیدا شود او را در لغز غرضی و مقصود
نباشد از جهت آنکه نه با چنان وی باشد جز آفتاب طلوع کرد این خاصیت
روز است البته ظاهر شود و بتواند که ظاهر شود و جز آفتاب غروب کرد
این خاصیت شب است البته ظاهر شود و بتواند که ظاهر نشود و طلوع آفتاب
و غروب آفتاب همیشه بود و همیشه باشد و خاصیات در روز و خاصیات شب
همیشه باشد و همیشه بود و هر دو می باید که باشد که اگر یکی نباشد نیز وجود
نافض باشد پس مقام وحدت و مقام ترکی را نیز تخمین میدان که مقام وحدت
و مقام ترکی همیشه بود و همیشه باشد ای درویش حقیقت نیز سخن آنت
که انسان از خاصیت وجود است و مجازات افعال نیک و مکافات افعال
بد هم از خاصیت نیز وجود است پس علامت دانا است که بگوید که در وجود
انسان چه فایده است و انسان را در توحید چه سود و چه زیادت و افعال
نیک را مجازات نیک و جزا است و افعال بد را مکافات بدی جزا است که دانا
داند که هیچ چیزی را در وجود خود غرض و مقصود نباشد از جهت آنکه هیچ
چیز را در وجود خود اختیاری نباشد ای درویش جمله خلق عالم همه روز

دخیال و پندارند که مکر و جودی دارند و بکار می شنوایند و طبیب
 میکنند و نمیدانند که بجز از خدای تعالی و تقدس هیچ چیزی و هیچ کاری را
 نیست و نبوده است و نخواهد بود خدای است که موجودات و همیشه
 بوده است و همیشه خواهد بود

با خودی کفر و بخودی دینیت هر چه کیشم متغیر آن نیست

تمت الکتاب

مرادش الشیخ الحقیق و قطب السائکین

شیخ عزیز المصطفی بالله تعالی و محمدا

علیه السلام العبد الفقیر المحتاج

المرکز محمدا سبحانه تعالی

لکاح محمد بن محمد بن علی

الفری و یحیی و جلاله

مراد السعد المفقور

فی وقت العصر

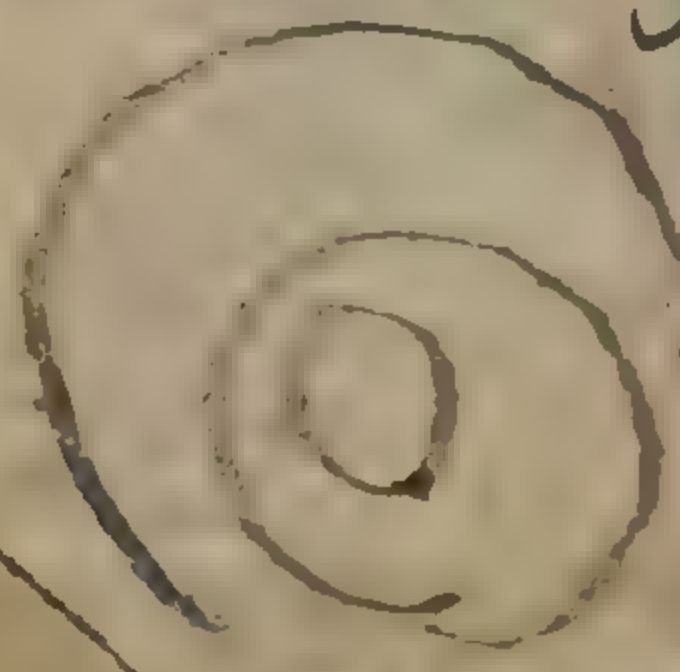
حادی عشرین

منه عشرین

و ثمانین

هجری

امیر

بسم الله الرحمن الرحيم وما توفيق الا بالله عليه توكلت واليه انيب الحمد لله الذي هدانا لهذا
 وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله والصلوة المباركة الطيبة الثابتة على
 محمد النبي الامي العربي الهاشمي وسلم تسليما قال الله تعالى فاذكروني اذ كرم وقال النبي
 عليه السلام حكاية عن الله تعالى انا جليس من ذكرني وقال الله تعالى من استغله ذكر من مسأله
 اعطيته افضل ما اعطى السائلين وقال تعالى لا اله الا الله حقتي من دخل امين من عبدني وقا
 عليه السلام اذ امرتم بر يا من الجنة فارفقوا فيل يا رسول الله وما يا من الجنة قال مجالس ذكر
 وقال عليه السلام انقل ما قلت والبتين من قبل قول لا اله الا الله وقال التلوي فقد ا
 كما نضد الحديد فالراد ما جاد ما قال كثر الله كرو جمعوا اوليا الله تعالى والراخون في العلم
 قدس الله ارواحهم على ان لهذه الكلمة اثر عظيم و خاصيته بليغة في رفع الحجب و من سراج الظلمة
 ابشيرة ومفتاح خزائن الملكوت واستجاب فوايد الرغوب والترغيب واسل الصفوة
 امبتسوا من نور من روح سيد المرسلين وخاتم النبيين وحبيب رب العالمين محمد المصطفى
 صلى الله عليه وعلى آله واصحابه اجمعين بواسطة روح امير المؤمنين وسطان العارفين اسد
 ووتيه على بن ابي طالب كرم الله وجهه ولذا قال زنا مدينة العلم وعلى بابها وقد ثبت عند ائمة
 الطريق وسادات ارباب السلوك ان على بن ابي طالب كرم الله وجهه جاء الى رسول الله صلى الله
 عليه وسلم قال يا رسول الله دني على اقرب الطرق الى الله واسهل على عبادة الله وافضل
 فقال عليه السلام عليكم به اذمة الله في الخلوات فقال اسئد في فضيلة الذكر وكل الناس ذاكرين
 قال النبي عليه السلام يا على لا تقوم الساعة وعلى وجه الارض من يقول الله فقال على وكنت اذكر
 يا رسول الله فقال النبي صلى الله عليه وسلم غمض عينيك واسمع من ثلث مراة ثم قل ثلث مراة
 النبي صلى الله عليه وسلم لا اله الا الله ثلث مراة وعلى يسبح ثم قال على رض الله عنه ثلث مراة

111

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله الطاهرين

بچنین گوید اضعف الضعفا و خادم الفقرا عزیز بن محمد نسفی
که جماعت درویشان کثر هم الله تعالی ازین بجهان درخواست
کردند که می باید در معرفت ذات خدای تعالی وصفات و افعال و در
معرفت ولایت و نبوت و در معرفت ظاهر و باطن انسان و در معرفت
مبدأ و معاد انسانی کتابی جمع کینده و در اول کتاب بیان کنید که
رونده کیست و راه حلیت و منزل جد است و مقصد کدامست و دیگر بیان
کنید و دیگر بیان کینده که شریعت حلیت و طریقت حلیت و حقیقت حلیت
و انسان کامل کدامست و دیگر بیان کینده که صحبت حلیت و تریاق حلیت و سلوک
حلیت درخواست ایشانرا اجابت کردم و از خدای تعالی مدد و یاری
خواستم تا از خطا و زلل کافه بدارم **فصل اول** الله علی ما یشاء و یتوکل علی ما لا یجانبه
حلیت و این کتاب را مقصد افقی نام نهادم و در عنوان کتاب در
هشت فصل سخن اهل تصوف و اهل و حلقه خواصم نوشت که ایشانند
روندگان راه خدای تعالی **فصل اول** در بیان اهل رنده کیست و راه
حلیت و منزل جند است و مقصد کدامست بیان اعز الله فی الدارين
که رنده در اول حسن است و بعد از مدتی رنده عقل می شود آن عقل که سول
صلی الله علیه و سلم میفرماید که العقل نور فی القلب یفرق
به بین الحق و الباطل نه عقل معاش و بعد از مدتی دیگر رنده

و این کتاب را از اول کتاب

نور الله میگردد و از نیت که چندین هزار سال که درین راه در آیند
یکم باخر درجات نور الله رسند و باقی در درجات حسن و درجات عقل
و درجات نور الله باشند و چیزی روند و ایستی اکنون بدان که مقصود
جمله دوندگان معرفت خدایت تعالی و تقدس و معرفت خدای تعالی
از نور الله است حسن و عقل معاش از معرفت خدای تعالی بی بهره و بی
نصیب اند عقل معاش پادشاه روی زمین است و عمارت روی زمین
از ولایت و حواس ده گانه کارکنان عقل اند عمارت روی زمین از عقل
معاش است و خرابی روی زمین هم از عقل معاش است قوله تعالی و اذ قال
ربک للملائکه انی جاعل فی الارض خلیفه قالوا المجعل فیها من ینسید
فیها و ینسل الدماء و نحن نسبح بحمدک و نقدرس لک قال انی اعلم ما لا
تعلم خدای تعالی شانه در جواب ملائکه فرمود که آدمیان اینها که شما
کشید کشته در جواب ایشان فرمود که انی اعلم ما لا تعلمون من در جواب
آدمیان چیزی می دانم که شما نمی دانید و آن چیز آنست که یعنی اگر چه آدمیان
اینها که کشته کشید اما من آدمیان باشم که بنور الله رسند و مرا بشناسند
مقصود از آفرینش موجودات آدمیان بودند و مقصود از آدمیان آن
بود که تا من شناخته شوم داود بیجا بر علیه السلام سوال کرد و گفت الهی
لما ذا خلقت الخلق قال کنت **کنی** محبتا فاحبت ان اعرف فخلقت
الخلق لاعرف پس کارگر آن باشد که بدستی و کوشش باشد در محبت بداند
خدا رسد و خدا را تعالی شانه بشناسد ای درویش چیزی روند و راه را

و مقصد و مقصود و روندگان شناختی اکنون که اگر سالک سلوک از منازل
 سیر الی الله میکند در سیر الی الله منازل نیست و منزل هم نیست بلکه خود هم
 راه نیست و بیان این سخن که از تقی تا بخدای تعالی راه نیست دو طایفه اند
 اهل تصوف و اهل وحدت و ما سخن لیز هر دو طایفه را بطریق اجمال
 که فروتر سخن این هر دو طایفه بشرح خواهد آمد بدانکه اهل تصوف میگویند
 که از تقی تا بخدای راه نیست از جهت آنکه خدای تعالی نامحدود نامحدود
 و نامشاهی و اول و آخر ندارد فوق و تحت و یمن و یسار و پیش و پس
 ندارد یعنی هیچ جهت ندارد نوریت نامحدود و نامشاهی
 و بحریت بی پایان و بی کران هیچ ذره از ذرات موجودات نیست
 که خدای تعالی بذات با او نیست و بدان محیط نیست و از آن آگاه نیست
 بذات محیطت بر کل اشیا الا انهم فی مرتبه من لقاء ربهم الا انهم
 بکل شیء محیط و بعلم هم محیط است بر کل اشیا و ان الله قد احاط بکل
 شیء علما ای درویش سالک تا بدین قرب نرسد و ازین قرب باجور نشود
 از خدای تعالی بی بهره و بی نصیب است و آنجا که بدین قرب رسیدند اند
 و ازین قرب باجور شده اند همه روز در مشاهدند از خدای تعالی
 میکنند و از خدای تعالی می شنوند بش و درون در خلوت و در میان
 جماعت با ادب زندگانی میکنند و بهلول بر زمین نمی نهند شرم میدانند و
 میدانند که خدای تعالی حاضر است تمام عالم در جنب عظمت ذات خدای
 تعالی مانند از بحر دایه ملک از قطره کمتر ای درویش حسن و عسکر

ند

باین قرب را دینی بودند و این قرب را دینی یابند و نمی توانستند دریافت و دنیا
 این قرب نور الله است حقیقت تمام احسان معرفت این قرب است این
 بود سخن اهل تقوی و در بیان آن از تو تا بخدای تعالی راه نیست اما هم سخن
 اهل وحدت و ایشان هم میگویند که از تو تا بخدای تعالی راه نیست از جهت
 آنکه وجود یکی پیش نیست و آن وجود خدای تعالی است وجودی دیگر نیست
 غنی وجود خدای تعالی و امکان ندارد که باشد اهل وحدت میگویند
 آنچه نیست خود نیست و آنچه هست هستی خدای تعالی و تقدس ای درویش
 تقوی بنداری که بغیر از وجود خدای تعالی تو نیست و وجودی داری این سخن
 عظیم است و بنداری خطایش این بندار خطار است میان بند و خدا
 سالک تا از بندار درگذرد بخدای تعالی نرسد خود بین هرگز خدای
 بین نشود ای درویش تا خود را می بینی خدا را نه بینی خود را نه بینی خدا را
 این بود سخن اهل وحدت در بیان آنکه از تو تا بخدای تعالی راه نیست و اگر
 سواله از منازل در سیر فی الله کند در سیری فی الله منازل بسیار و مقامات
 بی شمار است بل که بعضی گفته اند که سیری فی الله نهایت ندارد **فصل**
دوم در بیان آنکه شریعت و طریقت و حقیقت چیست بدان عز که الله فی
 الدارین که شریعت کتب بیجا میراست و طریقت کردی بیجا است و حقیقت دیدن
 بیجا است که الشیعة افواکی و الطریقة افعالی و الحقیقة احوالی سالک
 باید که از علم شریعت آنچه ما لابد است بیاموزد و یاد کرد و از علم طریقت
 آنچه ما لابد است بیاموزد و بیاد دارد تا از نور حقیقت بقدر سعی

این سخن از
 اهل وحدت است
 و این سخن از
 اهل تقوی است
 و این سخن از
 سالکان است
 و این سخن از
 درویشان است

و گوش وی روی غایب ای درویش هر که قبول میکند آخ پیغامبر گشته
 علیه الصلوة والسلام از اهل شریعت و هر که میگوید آخ پیغامبر گشته است
 از اهل طریقت است و هر که میگوید آخ پیغامبر دیده است از اهل حقیقت است
 هر که هر سه دارد همه دارد و هر که دو دارد دو دارد و هر که یکی دارد یکی
 دارد و هر که هیچ ندارد ازین سه هیچ ندارد ای درویش این طایفه که هر
 سه دارند کاملاً متد و ایستاده که پیشوای خلق اند و این طایفه که ازین
 سه هیچ ندارند ناقص اند و ایستاده که از حساب بیایم اند بلکه از بیایم بگریزند
 وَلَیْكَ كَلَامُنَا ثُمَّ لَمْ يَلْهُمُ أَقْصَلَ أَوْلَیْكَ هُمْ الْعَاقِلُونَ ای درویش
 صورت را اعتباری نیست معنی را اعتبار است اگر صورت با معنی باشد
 دورا اعتباری باشد اما صورت بی معنی را اعتباری نباشد اگر معنی
 ادبیان دارد آدمی باشد و اگر معنی حیوانات دارد حیوان باشد دانایم
 او را می بیند و همه را می شناسد و با همه می سازد چه کند اگر نشاند
 کار وی در دنیا بدو نزد اهل علم می سازند و اهل قدرت بخیر سازند
 چگونه سازند اگر بسازند کار عالم بدو نزد جنین می داغم که تمام فهم مگر دی
 روشن تر ازین بگویم که دانستن این سخن از مهمانست ای درویش بدانکه
 غرض از شریعت و طریقت و حقیقت چیست غرض کلی آنست که آدمیان را است
 کشتار و راست کردار و دانا و نیک اخلاق شوند اگر این عبارت را فهم نمیکنی
 بعبارتی دیگر بگویم غرض سه چیز است اول آنکه تا مردم بخیر حیوانات
 دیگری نباشد امر و نهی از پیغامبر قبول کنند و ما مورد و منور باشند و

بیغای علیہ الصلوٰۃ والسلام فرموده است بدله قصد یقین کنند و بربان
 اقرار کنند و دیگری آنک بعمل و تقوی آراسته شوند و در سعی و کوشش
 باشند در محبت دانایان آنکه سبقت بدانند که خلاصیست سیوم آنکه بعد از شنا
 خدای تعالی تمامت جواهر ایشان را و تمامت حکمهای جواهر ایشان را بدانند و بفهمند
 جز این مراتب تمام گردند تمام شدند و بشریعت و طریقت و حقیقت آراسته
 گشته ای در پیش خود دانستی که غرض از شریعت و طریقت و حقیقت
 چیست اکنون گفت و گوی در کار و کاری کن تا بجایی رسی که گفت
 بی عمل و صورت بی معنی بکاری نیاید عملست که سالکان را بمقام عالی
 می رساند و العمل الصالح یرفعہ و عمل اهل طریقت در چیز است اولی طلب
 خدای تعالی که مقصود ازین ریاضات و مجاهدات یافتن خدای است
 تعالی و تقدس دوم طلب داناست که بی دلیل راه شولز کردن سیم
 ارادتت بدانای باید که سالک بغایت مرید دانا باشد و محبت وی که ارادت
 مرکب سالک است هر چند که ارادت قوی تر بود مرکب قوی تر بود چهارم
 فرمان بردن است باید که سالک مرید و مطیع یعنی فرمان بردار دانا باشد
 و هر کاری که کند دینی و اخروی بدستوری دانا کند پنجم ترک است باید که سالک
 با شایستگی دانا تر که فضولات کند اگر شیخ قوت و لباس و مسکن و بی قبول
 کنند که بدهد هر چه دارد همه را ترک کند و اگر شیخ قبول کند ترک فضولات
 کند و مال را بدهد بگناه دارد ششم تقوی است باید که متقی و پرهیزگار
 باشد و راست گفتار و راست کردار و حلال خوار باشد و شریعت را عز

بیغای علیہ السلام
 اقرار کنند و دیگری

حقیقت است

یکی در یکی

طایفه که هر

نمکه از این

از بعمال عمل کنند

در ویش

معنی باشد

اگر معنی

باشد دانایم

اگر سازد

تخریب سازند

تمام فهم بکوی

زویش بدانک

که آدمی نرات

عبارت را فهم نمکین

دم بچهر حیوانات

و منی باشند

دارد و بتین بداند که هرگاهیش که سالک را پیدا آید از متابعت پیغمبری
 صلی الله علیه و سلم پیدا آید منعم کم کس و هشتم کم حش بنم کم خوردی
 و نهم عزلت است اینست عمل طریقت و علامات اهل طریقت و آن ده اثرها
 قوی دارد در سلوک سالک جوهر خدمت داتا برین ده چیز موافقت
 نماید و ثبات کند که کار ثبات دارد عاقبت بجایی برسد و حقیقت بدو
 روی نماید و اگر یکی ازین ده چیز کم باشد سلوک میسر نشود سالک
 بجایی نرسد ای درویش عمل اهل حقیقت ده چیز است اول آنست
 که بخدای رسیده باشد و خدای را شناخته باشد و بعد از شناخت خدای
 تعالی تمامت جواهر اشیا را و تمامت حکمهای جواهر اشیا را کماهی دانسته باشد
 و دیده بود دوم صلح است با همه کس و علامت آنک بخدای رسیدن است
 آنست که با خلق عالم بیکار صلح کند و از اعتراض و انکار آزاد آید
 و هیچکس را دشمن ندارد بلکه همه کس را دوست دارد ای درویش
 هر کس در حلقه از مادر آمده اند و بدین ترتیب هر کس با سخی منسوب گشته
 اند یکی را حنفی و یکی شافعی و یکی رافضی و یکی جمود و یکی با نام مسلمان
 کرده اند جمله را بخود عاجز و بیچاره بیند و طالب خدای شناسد
 سیم شقت گردنست بر همه کس و شقت گردن آن باشد که با مردم
 چیزی گوید و چیزی کند که مردم جوهر بان کار کنند دردینا و آخرت
 سود کنند و اصل شقت بصیحت و ادب گردنست اهل علم بصیحت گشته
 و اهل قوت ادب گشته تا مردم از یکدیگر ایمن باشند چهارم تواضع

است با همه کس مردم را عزیز دارند و بچشم عزت و حرمت در همه کس نگاه
 کتبه پنجم رضا و تسلیم و ارادت و فراغت است ششم توکل و صبر و تحمل
 است ششم فی طمی است که طمع اتم الحیا باشد ای درویش قناعت
 و فراغت که سالکان را بجای رساند هفتم قناعت نعم آزادان را ^{بند}
 و راحت رسانیدن همه کس هم تمکین است ای درویش کار ثبات
 و تمکین و استقامت دارد اینست علامت اهل تحقیق و عمل اهل ^{حقیقت}
 هر که دارد مبارکش باد تا در علم و حکمت بکمال نرسد و سیر الی الله و سیر
 فی الله را تمام نکند این علامت و این صفت و این اخلاق در وی
 پیدا نیاید **فصل** **سیم در بیان انسان کامل** بدانک انسان
 کامل آنست که در شریعت و طریقت و حقیقت تمام باشد و اگر این عبارت
 را فهم نمیکنی عبارتی دیگر بگویم بدانک انسان کامل آنست که او را چهار چیز
 بکمال باشد اقوال نیک و افعال نیک و اخلاق نیک و معارف نیک جمله سالکان
 درین میانند و کار سالکان اینست که یز چهار چیز را بکمال رسانند هر که
 این چهار چیز بکمال رسانند بکمال خود رسید چنانکه انسان کامل را دانستی
 اکنون بدانک انسان کامل را باضافات و اعتبارات باسای مختلف ذکر
 کرده آمد و جمله راستست شیخ و بیثوا و هادی و مهدی گفته اند وانا
 و بالغ گفته اند و کامل و مکمل گفته اند و جام جهان و آینه بیتی غای
 و تن پاک بزرگ و الی بی اعظم گفته اند و عیسی گفته اند که مرده زنده میکنید
 و حق گفته اند که اب حیو لم خوردده است و سلیمان گفته اند که زبا

نیز گفته اند

مرغان میدانای درویش تمام موجودات یک شخص است و انسان کامل
 دل آن شخص است و بعضی گفته اند که تمام موجودات بحکم یک حقیقت
 و آدمیان میوه نذر درختند و انسان کامل زبد و خلاصه آدمیان است
 و انسان کامل بعلم محیطست بر تمامی این درخت ای درویش بر این
 کامل هیچ چیزی پوشیده نمانده است بخدای رسیدن است و خدا بی شناخته
 است و بعد از شناخت خدای تمامت جواهر ایشان را و تمامت حکمتی
 جواهر ایشان را گمائی داشته است و دیده است انسان کامل جوهر خدایا
 تعالی شانه شناخت و ایشان را و حکمتهای ایشان را گمائی داشت و دیده بعد
 هیچ کاری ببا بر آن ندید و هیچ طاعتی بهتر از نذر نداشت که باعث مخلوق
 رساند و هیچ راحتی بهتر از آن ندید که تشکیل دیگر نذر مشغول شود و با مردم
 چیزی کند و چیزی گوید که مردم بجز آن چیزی بشنوند و به آن کار نکنند و
 دنیا و آخرت سود کنند و رستگار شوند و این رحمت است که میگویند و
 ازین جهت رحمة للعالمین گفته اند تا سخن دراز نشود و از مقصود باز نمانیم
 انسان تشکیل دیگر نذر و به تربیت برورش عالمیان مشغول می باشد
 جواهر هر بیان کامل و از این ای درویش چون بزرگی و کمال
 انسان کامل ناشیندی اکثر بلام انسان کامل با این کمال و بزرگی قدرت
 بر حصول مرادات ندارد و بنا بر ادی زندگانی میکند و بستم روزگار
 میکند و آنگاه از روی علم و اخلاق کامل است اما از روی قدرت
 بر ادناقص است ای درویش وقت باشد که انسان کامل صاحب قدرت

باشد یا حاکم یا پادشاه باشد اما باید است که قدرت آدمی چند باشد
 بحقیقت نگاه کنی عجزش پیش از قدرت باشد و نامرادی پیش از مراد بود اینها
 و اولیا و ملوک و سلاطین بسیار چیزها میخواهند که نباشد و بسیار
 چیزها میخواهند که باشد و نمی بود معلوم شد که آدمیان از کامل و ناقص
 و دانا و نادان و پادشاه و رعیت جمله عاجز و بیچاره اند و نامرادی زندگان
 میکنند ای درویش بعضی از کاملان برین بر واقف شدند که آدمیان بر
 حصول مرادات قدرت ندارند و بعضی و کوشش قدرت حاصل نمی شود و بنا
 بر آنکه کافی باید کرد دانستند که آدمی را بهتر از ترک نیست ترک کردند ازاد
 و فاسد گشته یعنی پیش ازین ترک مال و جاه کرد بودند اکنون ترک
 شیخی و پیشوایی همه کردند و ترک تربیت و پرورش هم کردند و آزادی
 و راحت را بالای همه دیدند ای درویش حقیقت این سخن آنست که آنها که
 به تربیت و پرورش دیگران مشغول شدند نظر ایشان بر رحمت و شفقت افتاد
 و آنها که ترک کردند و تربیت دیگران مشغول نگشتند نظر ایشان بر اناد
 و فرقت افتاد اگر چه از برای رحمت و عزت ایشان از این چنین افتاد که نظر
 ایشان بر رحمت و شفقت افتاد اما حقیقت آنست که پیشتر بن رکان و داناها
 که پیشتر و پیش وایی مشغول شدند سبب لزوم دوستی جاه بود و رسول الله
 علیه و سلم میفرماید که اخرا ما یخرج من ناس القصد یقین حب
 الجاه ای درویش گفته اند که انسان کامل آنست که او را چهار چیز بکمال
 باشد اقوال نیک و افعال نیک و اخلاق نیک و معارف نیک و کامل تر از او

که او با هشت چیز بکمال باشد اقوال نیک و افعال نیک و اخلاق نیک
 و معارف نیک و ترک و عزلت و قناعت و فرائض و هر که این هشت چیز را
 رساند کمال ازاد است و هر که چهار اول دارد و چهار آخر ندارد بالغ است
 اما محرم نیست و هر که هر هشت دارد کمال و ازاد است و بالغ خرات و هر
 کمال و ازاد را دانیستی اکنون بدانک کمال ازاد دو طایفه اند و هر
 ترک مال و جاه کردند و ترک شی و پیشوایی کردند و ازاد و فارغ شدند
 و شاخ پیدا آمد بعضی بعد از ترک و عزلت و قناعت و خمول اختیار کردند
 و بعد از ترک و رضا و تسلیم و بطمان کردن اختیار کردند مقصود جمله ازادی
 و فرائض بود بعضی گفتند که ازادی در ترک و عزلت و قناعت و خمول و فرا
 است و بعضی گفتند که در ترک و رضا و تسلیم گردنست و هر دو طایفه انحراف
 در عالم مشد و هر یکی بکار خود مشغول اند آن طایفه که بعد از ترک عزلت
 و قناعت و خمول اختیار کردند از جهت آن اختیار کردند که یقین دانستند که چنانکه
 با عسل گری همراه است و با کافور سردی همراه است با صحبت اهل دنیا پرالنه
 و تفرقه همراه است پس باین سبب کردند اگر ناکا و چنان اتفاق افتاد که
 اهل دنیا میخواستند که ایشان را زیارت کنند یا چیزی از دنیایی که حلال
 و بی شبهه بود بخدمت ایشان فرستد بگوید می کنند و آنان می ترسند و می
 گیرند چنانکه دیگران از ایشان و بلبلک و مار و کژدم می ترسند و می گیرند
 ایشان از صحبت اهل دنیا می ترسند و می گیرند و هر طایفه دیگر که بعد
 از ترک و رضا و تسلیم و بطمان کردن اختیار کردند از جهت آن اختیار کردند

در
 هشت
 در
 نام
 ش

ترک

۱۲
چنین دانسته که ایشان در پیشکارهای داند که به آمدن ایشان در پیش
وقت باشد آدمی را چیزی پیش آید و این را از آمدن از چیزی و خوش آید و در
وی در آن باشد و وقت باشد که آدمی را چیزی پیش آید و این را از آمدن آن چیزی
ناخوش آید و سود وی در آن باشد جز این طایفه برین سر واقف شدند و ندانند
و تصرف خود از میان برداشته باقی و تسلیم شدند اگر اهل دنیا بزیارت
ایشان آمدند منع نکردند و اگر نیامدند غمناک نشدند و در وقت خلق پیش ایشان
پیکان گشت و اگر اهل دنیا چیزی از دنیا پی بخدمت ایشان فرستادند
خوش حلال بود قبول کردند و غرض آنکه بپی و تصرف خود از میان برداشته
در امان و تسلیم شدند اگر اهل دنیا بزیارت ایشان آمدند و نیامدند پیش
ایشان پیکان بود و بزیارت متاعی مدید ترک و عزلت و قناعت و خمول
بودم و مدتدار رضا و تسلیم و نظار کردن بودم و حالی درینم و مرا
یقین شد که کدام شاخ بهتر است هیچ طرف را ترجیح نکرده ام از جهت
آنکه در هر طرفی فایده بسیار می بینم **فصل در بیان حجت**
پدالک حجت اثرهای عظیم دارد و خاصیتهای بسیار دارد هم در
و هم در بدی و سالک که بمقصد نرسیده و بمقصد حاصل نکرد از آن
نمود که بمعیت دانایی نرسید کار حجت دانا دانند این همه ریاضات و مجاهدات
و این همه آداب و شرایط از جهت آنکه تا سالک شایسته حجت دانا شود
که سالک جز شایسته حجت دانا گشت کار سالک تمام شد ای درویش
که سالک یک روز و یک ساعت بمعیت دانایی رسد و مستعد باشد

باشد و شایسته محبت دانا بود بهتر از آن بود که صد سال بلکه هزار سال
در ریاضات و مجاهدات مشغول بود بی محبت دانا و آن یوم سعادت نیک
کالفیه ممانعت و آن امکان ندارد که کسی بی محبت دانا بمقتضود رسد
اگر چه مستعد باشد و اگر چه بی ریاضات و مجاهدات مشغول باشد ^{لما}
شاء الله باشد که خدای تعالی ببطل و کرم خویش نظری به بند کند
و او را بی استاد و شیخ راه بنماید ای درویش بسیار کس بی محبت دانا ^{سند}
و ایشان از محبت دانا هیچ فایده نباشد و نیز از دو حال خالی نبود یا ^{سند}
ندارد یا طالب نبود ای درویش ^{سند} چه بی محبت درویشان رسی باید که خاطر
مستمع داری و سخن کم گوئی و سخن که از تو بی سنده نگوید و تا از تو ^{سوال}
نکشد جواب نگوید و اگر از تو چیزی سوال کنند جواب ندانی باید که نود
تربوئی که نمیدانم و شرم نداری و اگر جواب دانی جواب مختصر فایده
مگوید و در از نکستی و از درویشان بطریق امتحان سوال نکنی و در بند
محبت و مجادله نباشی و در میان درویشان تکرر نکنی و در ششتر بالا ^{طلبی}
بلک بالا اثار کنی ^{سند} چه اصحاب حاضر باشند و خلوت باشد باید که در
خدمت تکلف نکنی و در ادب مخالفت ننمایی که در چند موضع تکلف
بخی باید کرد که بی تکلفی از ادب است و علامات محبت مودت است
ای درویش نه آنک بی ادبی در همه مکان حرام است و هر موضع ادبی
خاص دارد در آن موضع آن ادب را نگاه دار و اگر نگاه نداری بی ادبی
باشی مراد آنست که در خلوت باید که با اصحاب بی تکلف باشی و در نگاه

کنی و اگر تکلف باید کرد و درویشان بدین سبب گران بهار شوند و آنرا
 تو باشی در میان اصحاب باید که بت پرست نباشی و چیزی را بت خود نشان
 چنانکه اصحاب میکشد تو هم میکنی ای درویش هرکاری که مباح است
 و در نماز کردن کم کار ضرورت بت در نماز کار موافقت کردن با اصحاب از کم
 و مروت باشد و اگر موافقت کنی بی مروت باشی هرکاری که فرصت
 و نه ضرورت و نه سبب راحت اصحاب در نماز کار عادت نباید کردن چنان
 عادت لایق بت شود و در میان اصحاب بت پرست باشی و ترک عادت
 کردن و بت شکنی کار مردانست **فصل ششم در بیان**
ترک بدایک ترک قطع بی ناست و قطع پیوند در ظاهر باشد و در باطن
 آنست که دوستی دنیا از دل بیرون کنی و در ظاهر آنست که از دنیا اخ
 دارد و ترک کنی و بدرویشان اظهار کنی ای درویش هرچیز که حجاب راه
 سالک می شود و مانع راه سالک می گردد اگر دنیاوی باشد اگر اخروی
 ترک باید کرد یعنی چنانکه مال و جاه مانع راه سالک باشد وقت باشد
 که نماز و روزه هم مانع راه سالک شود یکی حجاب ظاهری و یکی حجاب
 گورانی ای درویش **اصک** ترک خلق بت پرست و باید که ترا درین سخن
 هیچ شک نباشد که نیز چنین است و ترک عادت آنست که ترک بت پرستی
 کنی که با وجود بت پرستی سالک هیچ جای نرسد هرچیز که سالک را
 بخود مشغول میکند و مانع ترقی سالک می شود لزبت است چنان معنی بت را
 دانستی اکنون بدایک یکی را مال و یکی را جاه و یکی را نماز بسیار و یکی را

حجاب ظاهری
 حجاب باطنی
 حجاب گورانی

رون بسیار بت باشد یکی خواهد که همیشه بر سجاده نشیند بتجارت
 وی باشد و مانند نیز بسیار است و از اینجا گفته اند که ترک باید که با جاذبه شیخ
 باشد چیزی که گوید ترک کن ترک باید کرد دینوی یا اخروی از جهت آنکه
 هیچ کس بت خود را شناسد و هیچکس نداند بت پرست است همه کس خود را
 آزاد و فارغ گمان برند و موجد بت شکر شناسند تا سخن دلاز نشود و آن مقصود
 بان نمائیم بدانکه مراد از ترک ترک فصول است نه ترک مالابد از جهت
 آنکه جنایت مال بسیار نابسندیده است و مانع راه است ترک مالابد هم
 نابسندیده است و مانع راه است ادبی را قوت و مسکن و لباس بقدر
 حال ضرورت است اگر حمله را ترک کند و محتاج دیگر نشود و طمع پیدا آید
 و طمع اقم الحیاث است جنایت مال بسیار فساد بسیار دارد هر که مالابد
 نعمت عظیم دارد و هر که مالابد ندارد دخت عظیم دارد بقدر مالابد
 نعمت و چیز از مالابد در میکند در دخت است و هر چند که زیادت
 میکند در دخت زیادت میکند و غذا عبا ی کونا کوز روی بان کسی می
 ای در ویش ترک عمل اهل معرفت است و علامات داناست یعنی جمله
 ادیان نیز دعوی میکند بلکه جمله مذاهب این میگویند بلکه هر فردی
 از افراد ادیان نیز دعوی میکند و با خود نیز تصور کرده اند که معرفت
 دنیا و آخرت و معرفت خدای تعالی شانه داریم و دیگر نیز ندارند
 و معرفت صفت دلست و حسن را بصفاات دل را به نیست پس بحسب
 یافتن که کدام معرفت دارد و کدام معرفت ندارد اما صفاات

افعال اند و افعال از صفتی زاینده پس ما را از افعال صفات معلوم میشود
 چنین دانم که تمام فهم نکردی روشن تر ازین بگویم بدانکه هر چیزی را
 علامتی هست هر علامت آن چند دان کن پیدا آید ما را یقین شود که
 آنس آن چند دارد و اگر علامت نزد کسی نباشد ما را معلوم شود که آنس
 چند ندارد و این معنی بغایت ظاهر و روشنست مثلاً اگر کسی گوید من خانم
 یا حدادم اگر عمل اینها دارد راست میگوید و اگر عمل اینها ندارد دروغ میگوید
 علم است و عمل علم باطن و عمل ظاهر و عمل هر چیزی علامتست بر علم آن
 چیز اگر عمل بر کمال است یقین میدان که علم هم بر کمال است و اگر عمل ناقص
 یقین میداند که علم هم ناقص است و این مقتضای معلوم کردی که
 بدانکه عمل اهل معرفت و علامت اهل معرفت ترک است یعنی علامت آنس
 که دنیا و آخرت و خدا بر تعالی ثبانه شناخت علامت او ترک است بر هر جا
 که ترک باشد ما را یقین شود که آنس معرفت دنیا و آخرت و معرفت خدای
 تعالی دارد و هر که ترک نباشد ما را یقین شود که آنس معرفت دنیا و آخرت
 و معرفت خدای تعالی ندارد ای درویش ترک معرفت خدای تعالی
 و معنی کلمه شهادت است کلمه شهادت نفی و اثباتست نفی ترک است
 و اثبات معرفت خدای تعالی ثبانه مال و جاه و دوت بزرگ الله
 کبر را از راه برد اند وی بوند معبود خلاق اند و بیشتر خلق مال و
 بی پرستند وی باید که ترا درین سخن هیچ شک نباشد که یقین هر که ترک
 مال و جاه و دوستی دنیا از دل پیفر کرد و اثبات را تمام کرد

و انرا به خداوند

و هر که معرفت خدای تعالی حاصل کرد و اثبات را تمام کرد اینست معنی کفر
 لا اله الا الله هر کس که ترک کند معرفت خدای تعالی ندارد هر کس که
 شهادت گفته است ای درویش این سخن مشکل نیست اما تو در تقلید
 صادر و بد و مانند و تقلید صادر و بد رجحانی عظیم است قال البیہقی
 صلی الله علیه و سلم **کُلُّ مَوْلٍ دُونَهُ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ**
 اَنْ یُّوْمَ یُھُوْکَ اَنْهٗ اَوْ یُفْرَکَ اَنْهٗ وَ یُجَسَّسَ اَنْهٗ اِی درویش اهل وحدت
 خوشتر ازین و بهتر ازین میگویند که معنی کلمه شهادت چیست نفی اثبات
 است نفی نادریدن خود است و اثبات دیدن خدای تعالی شانه
 و لرزیدن از سر همین فرموده است که خود بین خدای پیر شود ای درویش
 تو بی پنداری که هستی هستی خدای است و بس هر چند که میگویم که سخن
 دین است و بی اختیار میشود کلمه شهادت و همان و در صورتی دارند
 حقیقتی دارند و از حقایق اینها بخیری و بصورت قناعت کرده چینی
 عظیم باشد اگر بخواهی بدی ای درویش ترک معرفت بمثبات درختی
 است معرفت خدای تعالی بیخ آن درختست و ترک ساق نیز درختست و تمام
 اوصاف جمید و اخلاق پسندیده میوه های نیز درختند بیخ این درخت درخت
 و ساق نیز درخت از دل ظاهر شده است هر چند که بیخ این درخت قوی تر
 میگردد و ساق نیز درخت قوی تر میگردد تا آنکه بجایی رسد که دنیا و آخر
 و هستی سالک بیکار بر جسد خدای تعالی ماند و بس ای درویش همیشه
 خدای تعالی بود و همیشه خدای تعالی باشد و بس اما سالک نابینا بود

این ساعت که حقیقت کلمه شهادت رسیده بنیاست **اول** که بداند اهل تقوی در راه تقوی سه چیز را اعتبار کند بغایت
اول جذب به دوم سلوک سیم عروج ای درویش جذب به عبارت از کشتن
وسلوک عبارت از کوشش است و عروج عبارت از بخشش است و جذب به فعل
حقت تعالی و تقدس بنده را بخدای میگذارد بنده روی بدینا آورد **است**
و بدوستی مالد و جاه بسته شدن است غایت حق خبر درمی رسد روی دل
میگرداند تا بنده روی باخدای تعالی می آورد که جذب به من جذب با حق
توازی عمل الثقلین آخ از طرف حقت نامش جذب به است و آخ از طرف بنده
است نامش میل و ارادتست و محبت و عشقت توجه بنده هر چند زیاد
میشود نامش دیگر میگردد و بجای رسد که سالک بیکارتی که عمده چرخ کند
و روی بخدای آورد یعنی از همه چیز تیرد و پیروی یک قبله شود و هر چه غنی
حقت جمله را فراموش کند چنانکه یک قبله شود و هر چه غنی حقت جمله را
فراموش کرد بر تبه عشق رسید چنانکه این مقامات معلوم گردید اکنون بداند
چون یکی از ادیبان از جذب به دور رسد و آنکس از دوستی خدای بی شمع عشق رسد
بیشتر آن باشد که از آن باز نیاید و در همان مرتبه عشق زندگانی کند و در همان
مرتبه ازین عالم برود چنین کس را بخدای گویند و بعضی کس باشد که باز
آید و از خود با خبر شود اگر سلوک کند و سلوک را تمام کند این چنین کس را
سالک گویند و اگر اول سلوک کند سلوک را تمام کند آنکه جذب به حق بوی
از چنین کس را سالک محسوب گویند و اگر سلوک کند و سلوک را تمام کند و جذب

سالك

ابن

حق تعالی بری نرسد این چنین کسی را سالک گویند جمله چهار قسم شد
و مجذوب سالک و سالک مجذوب و سالک غیر مجذوب و شیخ شهاب
شهروردی در اذکار المعارف آورده است که لیر چهار قسم یک قسم شیخی
و پیشوایی را می نمایند و آن مجذوب سالک است و لیر چند قسم دیگر شیخی
و پیشوایی را می نمایند مردم باید که در اقل احتیاط کنند و مرید هر کس
شوند اگر چه مردم صالح و عین باشند که شیخی و مریدی گرفتارانی دارند
نخن آنکه اهل طامات اند خود نمی گویم ای درویش بسیار کس را دیدیم
که لیر زنک بر خود بسته است و دعوی شیخی میکند و شیخی را دام سالک و صاحب
خدای تعالی همه کس را از محبت ایشان نگاه دارد چون معنی جذب را دانستی
اکنون بدانک معنی سلوک چیست و سیر بود و قسم است سیر الی الله و سیر
فی الله سیر الی الله عنایت دارد اما سیر فی الله عنایت ندارد اهل تصوف
میگویند سیر الی الله عبارت از آنست که سالک چند لیر میکند که خدای را
تعالی و تقدس بشناسد چون خدایا بساخت سیر الی الله تمام شد التفر
ابتدای سیر فی الله است و سیر فی الله عبارت از آنست که سالک بعد از آن
ساخت خدای تعالی چند لیرش کند که تمام صفات و اسما و افعال خدای را
تعالی شانه دریابد و علم و حکمت خدای را دریابد و بدانند و صفات و اسما
و علم و حکمت خدای تعالی بسیار است بلکه عنایت ندارد و اگر چه عنایت ندارد
تا زید باشد درین کار باشد ^{باید} ان صفات تو آن حصه ما است
مکن از قطره و صد دریا است این بود سخن اهل تصوف در بیان سلوک

و اهل وحدت میگویند سیر الی الله عبارت از آنست که سالک چند سیر کند
 که بتین بداند که وجود یکی پیش نیست و نیز وجود خداست تعالی و تقدس و بعد از
 وجود خدای وجودی دیگر نیست سیر الی الله تمام شد اگرین ابتدای سیر فی
 الله است و سیر فی الله عبارت از آنست که سالک بعد از آنکه دانست که خود
 نیست و آن وجود خدای است چند سیر دیگر میسر کند که خواهر ایشان را گاهی
 بداند و تمامت حکمتهای خواهر ایشان بداند و به بعضی گفته اند که امکا
 ندارد که یک آدمی یزعمه بداند از جهت آنکه عمر آدمی اندک است و علم و حکمت خدا
 تعالی بسیار است و بعضی گفته اند که ممکن است که یک آدمی این همه بداند
 به آنکه استعداد آدمیان بر ثبات است استعداد بعضی قوی افتاد است
 این سمت اهل وحدت در بیان سلوک چیز معنی سلوک را دانستی اکنون بدانک معنی
 خروج ترقیت و در همین کتاب در باب معرفت انسان ترقی انسان تمام
 شرح داده ایم **فصل دهم در بیان کیفیت ای دیویش باید که بر دنیا**
و نعمت دنیا دل تکی و بر مال و جاه و حیوة و صحبت اعتماد نکند که هر چه که زی
 فک قنات و افلاک و انجم بر ایشان میگردند بیک حال غنی میمانند البته آن
 خود میگردند یعنی حال این عالم بیک صورت غنی ماند آری همیشه در
 گردش است هر هزار صورتی میگرد و هر ساعت نشی پیدای این صورت اول
 هنوز تمام نشده است و استقامت یافته است که صورتی دیگر آمد و صورت
 اول را محو گردانید یعنی موج دریای ماند و یا خود موج دریاست مقلد هر
 از بر موج دریا هارت سازد و هرگز نیست اقامت نکند ای درویش را اختیار

کن که عاقل ترین آدمیان درویشانند که با اختیار خود درویشی اختیار کرده اند
 و این را بشناسند و مرادی بر گیرند از این جهت است که دانسته اند که در دین هر
 مرادی ده نامرادی تعیین است. بلکه صد و عاقل از برای یک مراد صد نامرادی
 تحمل کنند تا که لایق مراد کنند با صد نامرادی بنای ای درویشی بپذیرند که ما
 مسافرایم و البته ساعت بساعت خواهیم که شت و حاله بر کس بچیز اگر دولت
 است میگردند و اگر محض است هم میگردند پس اگر دولت داری اعتماد بر دولت
 مکن که معلوم نیست که ساعتی دیگر چه شود و اگر بخت داری دلشکستی
 که معلوم نیست که هم چه شود در بند لایق میباش که آناری از تو یکی رسد
 و بقدر آنکه می توانی راحت می رسانی و الحمد لله رب العالمین ای درویش
 هشت فصل نوشتم که هر فصلی ازین هشت فصل صلیت در تقوف و بنحله
 اهل تقوف لازم است که از هشت فصل یا معشیه در مطالعه دارند و الله
 اعلم بالصواب **باب اول در بیان اصل تقوف**
 در معرفت خطای تعالی ببلز اعتز که الله فی الدارین که اهل تقوف میگویند
 که تمامت اینها و تمامت اولیا گفته که از علم را سابقه هشت و بعد از اینها
 و اولیا تمامت علما و حکما گفته اند که این عالم را سابقه هشت و برایشان
 صانع دلیل بسیار گفته اند و میگویند و گاه با ساخته اند و می سازند پس
 چه حاجت که من دلیل کویم که از عالم را سابقه هشت اکثر چیز را هستی که
 این عالم را سابقه هشت اکثر بدانند اهل تقوف میگویند که صانع عالم
 یکی است و قدیم است اول و آخر و حد و عنایت و شته و شریک ندارد

این کتاب در بیان
 حقایق و اسرار
 دینی و عرفانی
 است و در بیان
 حقایق و اسرار
 دینی و عرفانی
 است

و قابل تغییر و تبدیلی و قابل فنا و عدم نیست احد حقیقی است اجزا ندارد و
 تجزیه و تقسیم نیست و قابل خوف و التیام نیست و در مکان و در زمان و در
 جهت نیست و شکل و صورت ندارد و صوت نیست مصنفات تراویض است از صفات
 نامزای علما و حکما را در این که گفته شد با اهل تقوی اتفاق است اهل تقوی نیز
 میکنند و یک سخن دیگر را بجا یاده میکنند میگویند که ذات خدای تعالی
 نامحدود و نامشاهیت است ای درویش علما و حکما میگویند که نامشاهیت
 اما ایشان از نامشاهی نمیخواهند که ذات خدای تعالی اول و آخر ندارد
 و اهل تقوی از نامشاهی نمیخواهند که ذات خدای تعالی اول و آخر و فوق
 و تحت و بین و بیرون و پیش و پس ندارد یعنی هیچ جهت ندارد و نویسنده نام
 و نامشاهی و بحریت بی کرل و بی پایان و تمامیت عالم در جیب عظمت خدا
 تعالی مانند قطره است بلکه از قطر کمتر هیچ ذره از ذات موجودات نیست
 که خدای تعالی بآن نیست و باین محیط نیست و از آن آگاه نیست و الله تعالی
 اَلَا اِنَّهُمْ فِي مَرِیةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ اَلَا اِنَّهُمْ بِكُلِّ شَیْءٍ مُحِیْطُونَ
 بذات محیطست و بر کل اشیا و اَنَ اللّٰهُ قَدْ احَاطَ بِكُلِّ شَیْءٍ عِلْمًا ای درویش
 بغایت نزدیکی است اما مردم بغایت دورند از آنکه از قرب او چنانکه او نند
 ذات ای با جمله موجودات قرب دارد اَعْلٰی الْعَالَمِیْنَ و اسفل السّٰفِلِیْنَ
 است در قرب ای یکاهست اما سالک تا ازین قرب باخبر نشود از خدای
 بی بهره و بی نصیب است و عمل این قرب را در نمی یابد و دریا بنده نیز قرب
 نیست الا نور الله مر که نور الله رسد این قرب را در یابد نیز قرب چهار

مرتبته دارد و عقل سه مرتبه پیش راه نمی بود قرب زمانی و قرب مکانی
و قرب صفتی اما قرب زمانی مثلا که گویند که زمان مضطرب
صلی الله علیه و سلم برسان ما نزدیک تر است از زمان عیسی
علیه السلام اما قرب مکانی که گویند که قریب تر است از مشرق
اما قرب صفتی که گویند که باینکه بسطای رحمة الله علیه بمضطرب
علیه الصلو و السلام نزدیک تر است از غیبه و شیه اگر چه باینکه
بر زمان و مکان دور تر بود اما اینجا مراد قرب و بعد صفتی است اما قرب
خدای تعالی جل جلاله با هر موجودی است و هو معکم
اینجا کتم جز عارف صاحب بصیرت نداند و نیز مرتبه چهارم است
در قرب و عقل را باین قرب راه نیست و در نمی تواند یافت و چون جلالت آن
قرب سایه بر عارف افکند در نظر عارف قرب اینها و اولیا و کافران و شیعیان
و موبجه و بشه بحق تعالی یکسان گردد که ما توحی فی خلق الرحمن
من تفاق و لله المشرق و المغرب فاینما تولوا فثم وجه الله
ای در ویش قرب او با حلقه عالم برابر است اما کار دارد که از
قرب آگاهت و هوله باین قرب رسید سیر الی الله تمام کرد و این قرب
جز در بطون و لایت نشود و هیچ از زمان و مکان بیفز رقت هم از خواص
نیز طوبست و تا از زمان و مکان بیفز نروند طیران ایشان بازل متصل گردد
و اینجا بابت عالم لازم آن بازل میگویند درین تو ما ضی و مستقبل چیزی
و تر لیس عند ربکم صباح و لا مساء از نقاب عزت بی و زاید

یا معشر ایحز و الخس ان استطعتم ان تفتدوا من اقطار السموات
 و الارض فانفذوا لا تفتدوا من الاسلطان جمال غایه این سخن
 اهل تقوف در معرفت ذات خدای تعالی و قرب خدای و این سخنان
 میکت الایتم در ویشکان دشوار رسد اگر کسی سوال کند که ذات خدای
 که نامحدود و نامشاهیت و عالم ملکوت را و عالم ملک را چه می باید
 دانست ای درویش برین سخن اهل تقوف سوالهای آید و جواب نیز
 سوالات بغایت مشکلات اشارتی بکلام ای درویش نامحدود و نامشا
 ه و موجود داشتن و چیزی دیگر موجود دانستن و چیزی دیگر با وی موجود
 دانستن چنانکه نامحدود و نامشاهی را حد و مراتب و جهت و بخت و تقسیم
 و خرق و التیام لازم نشود بغایت دشوار است و گفته شد که محسوس و عقل
 این قرب را در نمی یابد و وقتی که عقل این قرب را در نمی یابد بغایت
 مشکل باشد جواب ای درویش این چنین است و نیز گفت که ذات خدای
 تعالی بالای همه است باز در زیر آن عالم جبر و قهر است باز در زیر آن عالم
 ملکوت است باز در زیر آن عالم ملک است از جهت آنکه این چنین جمله
 محدود و مشاهی باشد و در جهت آید چنان دانستی که این چنین نمی
 شاید و طریقی دیگر نیست الا آنکه بایسته باشد که در معیت حد و نما
 لازم نیاید و جهت نباشد از جهت آنکه معیت بخند گونه باشد جوهر با جوهر
 و معیت عرض با جوهر و معیت روح با جسم و معیت خدای تعالی
 یا عالم و عالمیان ازین جمله نیست اینها از من عرف نشسته و قد عرف

از بقیاب غرت پیر فراید چنین می دانم که محام فهم مگر دی روشنی
توانین مگویم که داشت این از مهمانست **فصل** در بیان خاک غلیظ
و آب به نسبت خاک لطیفست و سوا آن آب لطیفست و آتش از سوا لطیف
تر است و هر کدام که لطیف تر است مکان وی بالاتر است درین عالم
این مقدمات معلوم گردی اکثر بدای هر چهار چیز نسبت لطافت و کثافت
هر یکی درین عالم مکان دارند جداگانه و در یکدیگر هم مکانی دارند
و با یکدیگر معیتی دارند مثلا اگر هستی را پیر از خاک کنی چنانکه در لطیف
هیچ خاک دیگر را جای نباشد و در میان آن خاک آب را مکانی هست که در
مکان خاک نمی تواند بودن آب می تواند بودن و در میان آن آب سوا را
مکانی هست که در آن مکان آب نمی تواند بودن سوا می تواند بودن و در
میان آن سوا آتش را مکانی هست که در آن مکان سوا نمی تواند بودن
آتش می تواند بودن از جهت آنکه هر چیزی که لطیف تر است بقدر او پیشتر
است و شمول و احاطت او بیشتر است هیچ ذره از ذرات آن خاک نیست
که در طشت است که آب بآن نیست و بر آن محیط نیست و هیچ ذره از ذرات
آن خاک و آب نیست که سوا بآن نیست و بدان محیط نیست و هیچ ذره از
ذرات آن خاک و آب و سوا نیست که آتش بآن نیست و بر آن محیط نیست
و چنین بنویس مزاج پدید آمدی و نبات نزوی و اگر چه هر چهار
با هم اند و محیط یکدیگرند معیت دارند اما هر یکی در مکان خود اند
از جهت آنکه کثیف بمکان نمی تواند رفت و در مکان لطیف نمی تواند بود

اگر میخواهی که بتقین بدانی که هر چهار با هم اند و هر یکی در مکان خود اند بدانک
 اگر کسی دست و پا بکند آب دست را نکند اما نسوزد و اگر کسی دست در آتش
 کند آتش دست را نسوزد اما دست را نکند و اگر دست را در آب جوشان
 کند دست هم بسوزد و هم ترکند پس معلوم شد که آب و آتش با هم اند
 و ترا بتقین معلوم است که آب و آتش نتوانند در یک مکان بودن پس آب
 در مکان خود باشد و آتش در مکان خود و نیز از لطافت و کثافت می آید
 لطیف در میان کثیف مکانی دارد و لطیف کثیف را خرق نمیکند و جای
 کثیف شک نمیکند ای دو پیش اگر شمی در خانه تاریک آید و خانه بود
 لکن شمع روشن شود جای سوای لکن شک بستود و حاجت بنا که بعضی از
 سوای آن خانه بیرون رود تا شعاع شمع راه یابد و تمام خانه را روشن کند
 نور سوای خرق نمیکند و جای سوای شک نمیکند از جهت آنکه سوای در مکان
 خود است و نور در مکان خود تا سخن در آن نشود و از مقصود باز نمانیم
 ای درویش این تقریرها که کرده شد بنظر سخن مایست از جهت آنکه
 خاک و سوای آب و آتش هر چهار جنیم اند و در مکان اند و در جهت اند و قابل
 تجزیه و تقسیم اند و قابل خرق و الی تمام اند و سخن مادر ذات خدای تعالی
 که جسم نیست و در جهت و در مکان نیست و قابل الی تمام نیست و قابل
 تجزیه و تقسیم نیست اما تقریرها از جهت در پی فهم ترا گفته شد تا بتقین
 باین سخنها آشنائی که نیز نوع علم شریفست و معرفت ذات خدای تعالی
 موقوفست بر دانستن نیز نوع نظری دیگر نزدیک تر از این بگویم

بدانکه روح انسانی با جسم است نه در جسم و با یکدیگر محبت دارند و هیچ در
 از ذرات جسم نیست که روح بذات بان نیست و انرا اکامیلت و بالذکر که چنین
 است جسم در مکان خود است و روح در مکان خود جسم بمقام روح نمی
 تواند رسیدن و در مقام روح نمی تواند بودن از جهت آنکه جسم کثیف است
 و روح لطیف اگر از جسم عضوی جدا کنند روح در مقام خود است و در عالم
 خود و اگر عضوی دیگر جدا کنند بجز روح در کار خود است اگر جسم را پاره یا
 کنند هیچ زحمت و نقصان بر روح انسانی نرسد از جهت آنکه جسم
 و آن جسمانی بمقام روح انسانی نمی تواند رسیدن ای درویش روح
 با جسم است نه در جسم است روح داخل جسم و خارج جسم و متصل به جسم
 و متفصل از جسم نیست حلولی غلط کرد که لزوم علم ندانست و بدانست
 که خدای تعالی با نعمات نه در همه است و فرق بسیار است میان آنکه با
 باشد یا در همه باشد ای درویش روح انسانی بغایت لطیف است اما هیچ
 نسبت ندارد بطافات ذات خدای تعالی و ذات خدای تعالی بغایت لطیف
 لطیف پس از موجودات هیچ چیز ذات خدای تعالی را خرق نتواند کرد
 از جهت آنکه کثیف با لطیف نتواند رسید و هیچ چیز حجاب ذات خدای
 تعالی نتواند شد و هر چیزی که لطیف تر بود احاطت او بیشتر بود و هر چیزی
 که وی بیشتر بود اکاسی وی بیشتر بود ذات خدای تعالی لطیف حقیقی
 و محیط حقیقی و دانای حقیقی است اینست معنی و سوا اللطیف الخیر اینست
 آیت می بایست که اهل حله عالم محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم

ایمانی آوردند اما ایمان نیاوردند که معنی **وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ**
 را در نیافته پیدا باشد که در عالم چند کس معنی **وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ**
 را دریافته باشند و اگر کسی نیز معنی را دریافته باشد ازین آیت چه فهم کند
 که **وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ**
 ای درویش بغایت نزدیک است و سخن اقرب الیه من جبل الوریث
 و در قرآن و احادیث ما مثله بسیار است اما چه فایده که مردم از یاد
 اند و از معرفت خدای و از معرفت قرب خدای بی بهره و بی نصیب مانده
 اند همه روز فرا میگذرد و میگویند خدای غنی طلبیم و نمیدانند که خدای
 خاضع است و حاجت بطلب کردن نیست ای درویش خدای تعالی بعضی
 دور و بعضی نزدیکیت خدای با همه است جمله موجودات در قرب او
اعلی العالمین و اسفل السافلین در قرب او یکسانند و قرب و بعد
 نسبت بعلم و جبل ما گفته اند یعنی هر که عالم تر است نزدیک تر است
 و اگر نه هیچ ذره از ذرات موجودات نیست که خدای بذات بآن نیست
 و بآن محیط نیست و از لزا که نیست سخن کوتاه شد **اللَّهُ أَكْبَرُ**
 ای درویش چه دانستم که این عالم را صافی هست و صانع عالم ملکیت
 و قدیم است و احد حقیقی است و جزا ندارد و محیط است بر کل اشیا
 هم بذات و هم بعلم و اقله و آخر و تحت و بمنز و بسیار و بیش و پس ندارد
 و دیگر دانستی که نزدیک با جمله موجودات یکسان است هیچ ذره از ذرات
 موجودات نیست که خدای بذات بآن نیست و بآن محیط نیست و از لزا

آگاه نیست و دیگر دانستی که خدای تعالی داخل عالم خارج عالم و
بالم و متعلق از عالم نیست و سر و جوهر معصوم اینها کس
والله بما تعملون بصیر در یافتی التوفیق ان سوف ذات خدا
و اصل معرفت اوست الی اصل درست و محکم است هر چیزی که بین
زیاده کنی هم درست و محکم آید و الی اصل درست و محکم نیاید هر
چیزی که بین زیاده کنی درست و محکم نیاید باین باب انا اول تا با خرمن اهل
تقو است تا هر کسی داند که سخن خود از کجای باید طلبد **باب**
در بیان صفت خدا **صلوات الله علیه** بعد از آنکه الله یقی الدارین که
شیخ سید را نیز قدس الله سره الغریب میفرماید که صفت و اسم خدای تعالی
از اسما مترادف اند یعنی هر دو یک معنی دارند و شیخ المشایخ شیخ
سید الدین جموی نور الله قبره میفرماید که در قرآن و احادیث اسما مترادف
گشته و شاید که باشد حکیم هرگز دو لفظ نگوید که آنرا یک معنی باشد حکیم
که لفظ گوید که آنرا ده معنی باشد و بی دیک شیخ سعد الدین صفت صمد
هم علامت و فعل خاصیت است و هم شیخ میفرماید که صفات در مرتبه
شده و ایسای در مرتبه وجه اند و افعال در مرتبه نفس اند و نیز سخن بغا
نیکت اما هم در ویشان دشوار رسد و اگر بوسد هر کلمه خزینه باشد و یکی
شیخ سید را نیز میفرماید که صفت حق تعالی از وجهی عین دانند و از وجهی
عین دانند زیرا که جمله صفات معانی و اعتبارات اند و نسبت و اضافات
از این وجه عین دانند که انجاس بودی دیگر نیست غیر ذات پس صفات

الثقات ندارند و در مشهوره میگویند شیفته و متحیر اند اما ایشان جواب بان
 کرد الوهیت اند و بی غایت فیض ربوبیت اند و بر طایفه را با مصداقی
 دیگر اهل بیروت گویند و سید و رئیس ایشان روح اعظم است و در ملا
 اعلی ازین روح عظیم تر روحی نیست او را باعتباری دیگر قلم اعلی خوانند
 که اول ما خلق الله القلم و باعتباری دیگر عقل اول خوانند که اول ما
 خلق الله العقل ثم قال له اكتب فكتب ثم قال له ادب فادب
 و قال فقال بعزتي و خلالي ما خلقت خلقا اكرم على منك بك
 اعظم و بك اخذ و بك اتيت و بك اعاقب و لیر روح اعظم در
 اول این طایفه است و روح القدس که او را چیزی را گویند در مرتبه آخر
 این طایفه است و ما منّا املا که مقام معلوم و شیخی دیگر اند که عالم
 اجسام تعلق و تصرف دارند و ایشان را روحانیان خوانند و ایشان نیز بر دو
 قسم اند قسمی ارواحی اند که در سماویات تصرف میکند و ایشان اهل ملکوت
 اعلی اند و قسمی دیگر حراحی اند که در ارضیات تصرف میکند و ایشان اهل
 ملکوت سفلی اند و چندین هزار از ایشان بر معادن و نباتات موقوف اند لابد بر هر چیزی
 موقوف است و در کلمات بسیار گذشته اند است که ان لكل شیء
 و از اصحاب که بعد منتولست که نیز مع كل فطره ملکات
 و چنین گویند که تاهنت ملک نباشد جدای از تعالی بر یکی بر دیگری
 که چنین گفته است اما حقیقت آدمی که ان الطیفة ربانی
 ملکوت است و لیر ملکات از هر دو عالم معنوی و روحانی

و او اهل موجود است و مقصود از همه اینها اینست که ایشان را
که ایشان را جن و شیاطین گویند تفسیر عالم هم از عالم مذکور است
از ایشان را بر نوعی از انسان مسلط کرده اند و ابلیس سید و رئیس ایشانست
و بعضی از ایشان قابل تکلیف اند و مخاطب وحی الهی اند و در مفهومات و معانی
ایشان خلاف بسیار است و هر یک از مقام خود چیزی داده اند و اما عالم
اجسام و ثوابات بر دو قسم است سماویات و ارضیات اما سماویات چنانچه
عرش و کرسی و سموات سبع و سیارات و اما ارضیات چنانچه بساط و عنقیلیات
و آثار علوی جفر عدد و برق و ابر و باران و مرکبات چون مسادن و نباتات
و بحر افعاله را نهایت نیست و نهایت نزد حق نیاید اما کلماتی در این اقسام
که ذکر کرده شد مخفی است این بود سخن اهل تصوف و آنکه عالم

باب چهارم در معرفت افعال

اعتراف الله فی الدنیا که اول چیزی که خدای تعالی بپیدا آورد
و آن جوهر را عالم گویند و آن جوهر اول را خدای تعالی
چیزی در یک طرفه البصر بید آورده و یک مکتب از طرفه
الاکمل البصر او هو اقرب و آن جوهر اول را
مخلت ذکر کرده اند جوهر اول و عقل اول و روح اضواء
و روح محمد و مانند این گفته اند و نزدیکواری جوهر اول را بحر
کسی دیگر ندانند از جهت آنکه بغایت لطیف و ضریف است
است و بغایت تمام و مشتاق است و همیشه در اشتیاق

و تقدس و هر کس یک طرفه العین از آن حضرت غایب نشود و هیچ چیز و هیچ کس
نیز استقدا نیست که از خدای تعالی فیض قبول کند الا جوهر اقل را و هیچ چیز
و هیچ کس آن قرب ندارد که جوهر اول را در این درویش جوهر اول عالم خدات
و تمام موجودات عالم جوهر اول اند خدا با خطاب و کلام یا جوهر اول است
جوهر اول را خطاب و کلام با تمام موجودات است هر چند که صفت و بزرگواری
جوهر اول بگویم از هزار یکی کشته شود باین جوهر اول خطاب آمد که مفرد
عالم بنویس در یک طرفه العین نوشت با مفردات عالم یک طرفه العین موجود
گشت **إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ**
و مفردات عالم عقول و نفوس و افلاک و انجم و عناصر و طبایع اند جوهر اول
که مفردات عالم شوق نیست کار جوهر اول تمام شد ازین معنی خبر داد که **كُنْ**
الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَاتِبٌ آنکه باین مفردات خطاب کرد که مرکبات بنویس نوشتید
و می نویسید و مرکبات عالم معادن و نباتات و حیوانات اثبات است تمام موجودات
عالم و پیش ازین نوشتند **وَالْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُونَ** از عالم نوشت و عالم قوت
ذات خداست و قلم عبارت از جوهر اول است و جوهر اول قلم خلایق و **وَمَا**
يَسْطُرُونَ عبارت از مفردات اند و مفردات بنویسند کان خدای تعالی اند و دایم
در کلمات اند و کار ایشان اینست که همیشه مرکبات می نویسند و مرکبات کلمات اند
و کلمات عنایت ندارد و با این که عنایت ندارد مگر بنویسد **قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ**
مَدَادًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفَذَ الْبَحْرُ قَوْلَ رَبِّي لَأَمَّا الْكُلُومُ فَكَانَتْ بِحَدِّ
يَدَايَ أَوْ لَوْ أَنَّ لِلشَّيْءِ أَثَرًا فَلَا يَذَرُهُ إِلَّا إِفْئَاتُ الْأَعْيُنِ و نه نفس

ی شوند عقل فلک اول را عقل کل میخوانند و نفس فلک اول را نفس کل میخوانند
 و فلک اول را فلک الافلاک و عرش میگویند هر یک عقل که بعقل کل نزدیک تر است
 و شریف تر است و لطیف و داناتر است و هر فلک که بفلك الافلاک نزدیک تر است
 شریف تر و لطیف تر است ای درویش علما و ملائکه و کز و بی و روحانی خوانند
 و حکما و عقول و نفوس میگویند این اصطلاح است هر یک با اصطلاح سخن میگویند
 آنکه بعد از عقول و نفوس افلاک و انجم و غصاص و طبایع جهان کانه پیدا میشوند
 جمله در یک طریقه العین بود و نزدیک اهل حکمت عقل اول و نفوس و عقول و افلاک و انجم
 و غصاص و طبایع از وی علت حادث اند و از روی زمان قدیمند از جهت آنکه
 هرگز نبود که بنودند و تقدم اینها بر یکدیگر تقدم ذهنی است نه تقدم
 جنانی تقدم در اصل قیاس بر شعاع افتاب آنکه موالید سه کانه پیدا میشوند
 وی آیند موالید و نبات و حیوانات که میان علما و حکما است در بابا و امها
 اما در موالید سه کانه جمله را اتفاقست که حادث اند و جز در آخر ماله انسانی
 پیدا آمد و انسان جز بعقل رسیده تمام شد و بعد از عقل چیزی دیگر نبود
 معلوم شد که در اول عقل بوده است از جهت آنکه هر چیزی که در آخر پیدا
 آید در اول همان بود، باشد جز انسان بعقل رسیده دایره تمام شد ابتدا از
 عقل بود ختم بر عقل شود نزول در مفردات بود عروج در مرکبات است
 نزول در آبا و امهات بود و عروج در موالید است بر عقل اول هم آغاز
 باشد و هم انجام نسبت بآمدن آغان باشد و نسبت به بازگشتن انجام بود نسبت
 بآمدن مبدأ بود نسبت به بازگشتن معاد بود نسبت بآمدن لیل القدر بود

و نسبت به بازگشتن بویوم اکتیانه باشد در تزلزل هر چند که از مبدأ دور
 می شود خسیس تر میگردد و دور عن وج هر چند بمبدأ نزدیک تر می شود
 تر میگردد جوهر اول عالم کبری تزلزل کرد و جوهر اول عالم صغری عروج
 کرد نیز در غایت برف و نیز در غایت حساست جوهر اول عالم کبری دریای
 دوم است و جوهر اول عالم صغری هم دریای دوم است اگر گویند که
 اول ذات خدا بود و بازگشت هم نبات خدا بود هم نبات باشد و شک نیست
 که حیث است منه بیا و الیه یعود اما سخن حکمای فو فیله و حکما راه بان
 بنده اند در سخن اهل وحله و اهل تصوف گفته شود بدانک بعضی
 میگویند که مبدأ عقول عالم سفلی عقل عاشق است یعنی عقل ملک فی عقل
 فعال و واهب الحقون نام اوست اما بیشتر دانایان می بیند که عقل
 عالم علوی هر ده فاعلند و هر ده مبادی عقول و نفوس عالم سفلی اند
 و تفاوت میان این جهت است عقل که از عقل ملک فی عقل
 هرگز بر این نباشد با عقلی که از ملک شمس فایض شود ای درویش
 عقول و نفوس عالم علوی و تمامت کواکب ثنائیات و سیارات کارکن
 عالم سفلی اند و تفاوت میان احوال ادیمیان این جهت است
 ان جهت آنک تفاوت میان عقول و نفوس عالم علوی و تفاوت
 سیارات میان کواکب ثنائیات و سیارات هر یک فعلی خاص دارند
 و هر یک خاصیات بی شمار دارند و همگی بکنه اینها نرسید و نرسد
 از این جهت کواکب سیارات متجهان جزئی باقی اند و میگویند اما از

ثابت همجلسند است و نبات ای درویش تفاوت آدمیان
 و احوال آدمیان ازین جهت است که گفته شد و ازین جهت دیگر هم
 و نیز خاصیت ازمنه اربعه است و سعادت و شقاوت و نیری و بلاد
 و نعمت عالی و خاست و درویشی و توانگری و عزت و خواری
 و درازی غمی و کوتاهی عمر و مانند این جمله از عقول و نفوس عالم
 علوی اند و از کربالیه سیارات و نباتات و از خاصیت ازمنه اربعه
 اند که آن خانه و دشت افراز و آلت بغایت بر حکمت و دشت همجلس
 بانی رسد **وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ** اینها خزاین
 سمادی اند و هر چند که ازین خزاین خروج میکنند ازین خزاین کم
 نمی شود و هر عقل خزینه است و هر فلک خزینه است و هر کسب
 خزینه است و خزینه ارضی منو خزینه است و آب خزینه است
 و خاک خزینه است و آتش خزینه است و هر درخت خزینه است
 و هر چیز از خزینه است رسیده بدست تو داده است اندیشه کن
 که چند خزینه در آسمانست و چندین خزینه در زمین است و آن
مِنْ شَيْءٍ اَلْعِنْدِ خَزَائِنِهٖ وَ مَا تَقُوْلُهٗ اَلَّا نَقْدِرَ معلوم
 اگر خزاین کوی راست است و اگر سر خدای کوی راست است
وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ لیر بود شی حکما در افعال
 خدای تعالی **باب** در معرفت و لا یفوت
 جوهر نزل و عروج جوهر اول را دانستی و بنویس جوهر اول را

شنیدی گفتار بدایه رسول صلی الله علیه و سلم میفرماید که جوهر
 اول روح متینست که اول ما خلق الله روح او دیگر آمد است
 که اول ما خلق الله نوری جوهر اول روح محال باشد
 پس محمد صلی الله علیه و سلم پیش از آنکه باین عالم آید پیغمبر
 باشد و ازین معنی خبر داده که الت نبیا و آدم بین الماء و الطین
 گفتار که ازین عالم رفته است هم پیغمبر باشد و ازین معنی خبر داده که
 لانی بعدی ای درویش هر چند که بزرگوارانی صفت می
 صلی الله علیه و سلم کنیم از هزار یکی بگفته باشیم جوهر اول دو کار
 میکند یکی آنکه از خدای تعالی فیض قبول میکند دوم آنکه مخلوق می
 و اگر گویند که محمد مصطفی دو کار میکند از خدای تعالی میگیرد و مخلوق
 میسازد راست بود و ازین جهت آن جوهر اول روح محمد نامش شد
 هر دو یکی باشد جوهر مقدمات معلوم کردی گفتار بدایه از طرف جوهر
 اول را که از خدای تعالی فیض میگیرد نامش ولایت است و ازین جهت
 که مخلوق میسازد نامش بنوت است پس ولایت باطن بنوت آمد و بنی
 ظاهر ولایت آمد و هر دو صفت محمد است علیه الصلوة و السلام
 جوهر ولایت و بنوت را دانستی گفتار بدایه شیخ سعدی الدین حموی میفرماید
 که هر دو طرف جوهر اول را دو منظر می یابیم منظر این عالم که بنام
 بنوت است خاتم انبیاست و منظر آن طرف که نامش ولایت است صاحب
 و صاحبان اسمای بسیار دارد ای درویش صاحب زان علم بحال

و قدرت بکمال دارد و علم و قدر و با وی سماء کرده اند جوهری بر فراز آید تمام
 روی زمین را بپزد و روی زمین را از ظلمت و جوهر پاک گرداند و بعد از آن
 آراشته گرداند و مردم در وقت وی در راحت و آسایش باشند و شیخ
 سعد الدین رحمه الله در حق صاحب زمان گاهی ساخته است و شیخ
 بسیار گفته است و جی دارد که درین وقت که مادر و بیم بر فراز آید و
 آمدن اما این زمان بر آنست که وقت بر فراز آمدن وی معلوم نیست
 و باین سخن که شیخ گفته است که وقت بیرون آمدن ولایت بسیار کس
 تر گردان شده اند و شوقند که بخود گمان برند که صاحب زمان ما ایم و
 علامت که در حق وی گفته اند جمله در حق مظاهر خواهد گشت
 و نشد و درین حسرت میزدند و بسیار کس دیگر اند و درین حسرت میزدند
 ای درویش با وی چیزها سماء کرده اند که اگر صد یکی باویم بعضی کس
 باو نمکته و گویند که آدمی را اینها تواند بودن احوال وی پیش از آنست
 که بنوشتن را بخت آید جوهر دانستی که ولایت باطن نبوت است و دیگر
 که ولایت و نبوت هر دو صفت متحد اند التوفیق باینکه تا اکنون صفت نبوت
 ظاهر بود و وضع صورت میکرد و صورت را اسکارا میکرد و جوهر وضع
 صورت را تمام کرد التوفیق و ولایت است که اسکارا شود و حقایق
 کند صاحب زمان که گفته شد و ولایت جوهر صاحب زمان بر فراز آید
 ولایت ظاهر شود و حقایق اسکارا گردد و صورت پوشیده شود تا
 اکنون در مدتها بحث علوم ظاهر میکردند و حقایق مبنای بود تا اکنون

از جهت آنکه وقت بنوت بود و بنوت وضع صورت میکرد و چون
 وضع صورت تمام شد بنوت هم تمام شد النور وقت ظهور و لا یست
 جوهر ولایت ظاهر شود حقایق اشکارا گردد و صورت پنهان شود تا
 در مدد سمایحت ایمان میکردند اکنون در مدد سمایحت حقایق مکتبه
 حقیقت اسلام و حقیقت صلوة و حقیقت صوم و حقیقت حج
 اشکارا کند و حقیقت محبت و حقیقت دوزخ و حقیقت مراط
 و حقیقت ثواب و عتاب اشکارا کند و حقایق اشکارا شود قیامت
 باشد که صفت روز قیامت اینست یوم یبلی الشرایین جوهر قیامت
 آمد و حقایق و سرایر اشکارا شد نمای بر همه کس ظاهر گردد آنکه
 یسرون بکم یوم القيمة کما ترون الفی لیلۃ البدای
 در پیش چند دراز کشم هر چه که میگویم بشنیدید غم که تو غمهایی
 که چه میگویم و الله اعلم **باب ششم در بیان اخبار**
 اهل تقلید و اهل استدلال و اهل کشف بدایر اعز الله فی الدارين
 که ادیان در معرفت خدای تعالی بر تفاوت اند بعضی اهل تقلید اند
 و بعضی اهل استدلال و بعضی اهل کشف اند و ما نحن فی هر سه طایفه
 بشرح تقریر کنیم تا سالکان بدانند که هر یکی در کدام مرتبه
 اند اول در بیان اعتقاد اهل تقلید بدانند اهل تقلید بزرگان اقرار
 میکنند تصدیق میکنند هستی و یگانگی خدا را و میگویند که خدای
 تعالی یکتاست و قدیم است اول و آخر و احد و غایت نداند و

و شریک ندارد و قابل تغییر و تبدیلی و قابل فنا و عدم نیست احدیت
 اجر ندارد و قابل تجزیه و تقسیم نیست و در مکان و در زمان نیست
 و در جهت هم نیست موصوفست بصفات و منزّه است از صفات ناسزا
 و عالم و مرید و قادر و شمع و بصیر و مکمل است اما اعتقاد دلیلی
 طایفه بواسطه حسن سمع است یعنی نه طریق دلائل و برهان است
 و نه طریق کشف و عیان است بشنوده اند و قبول کرده اند ای درویش
 اگر چه این اعتقاد بواسطه حسن سمع است اما در حسابست و نیز طایفه
 از اهل اسلام اند و درین مرتبه برین سالک سعی و کوشش غالب باشد
 و رضا و تسلیم مغلوب ریاضات و مجاهدات سخت و طاعات و عبادات
 بسیار درین مرتبه است هر چندی که بظاهر تعلق دارد بسیار کنند
 و هر چند که بباطن تعلق دارد اندک کنند از جهت آنکه نیز طایفه درین مرتبه
 اگر چه اعتقاد هستی و یگانگی خدای تعالی دارند اما علم و ارادت و قدرت
 او را دلائل یا بتو کشف و عیان بر حلقه اسباب و مسببات محیط ندیده
 و حلقه اسباب را هم مسببات عاجز و معذور ندیده اند و مشاهده نکرده
 اند باین سبب اسباب سعی و کوشش پیش این طایفه معتبر است
 و همیشه چیزها را با اسباب و سعی و کوشش اضافت کنند و از سبب سعی
 و کوشش بپند از جهت آنکه نیز طایفه هنوز در حس اند و از حس درین
 توانند گذشت جز دانستی که اسباب و سعی و کوشش درین معتبر است
 التقرّب بانک غم معاش و اندوه رزق و حرص و غل درین مقام است

این طایفه درین مقام است

فصل

اینست بیان اعتقاد اهل تعلید که اهل اسلام اند و بیشتر اهل عالم برین اعتقاد
 باشند دیگر در بیان اعتقاد اهل استدلال بدانکه اهل استدلال بر بیان اقرار
 میکنند و بدیهه بقدری میکنند هستی و یگانگی خدا بر اتقالی و تقدس
 و بیشتر میدانند که لیز عالم را صانع هست و صانع لیز عالم یکیت و قدیم
 اول و آخر ندارد و وحد و عنایت ندارد و مثل و شریک ندارد و قابل تغییر
 و تبدل و قابل فنا و عدم نیست احد حقیقی است اجرا ندارد و قابل
 تجزیه و تقسیم و عین و بیار و بیش و بس ندارد نوریت نامحدود و نامتناهی
 و بحریت بی پایان و بی کر لیز موصوفت بصفتان ترا و منز است و صفا
 ناسزا حی و مرید و قادر و سمیع و بصیر و حکیم است اعتقاد لیز طایفه بواسطه
 عقلست یعنی بدلیل قطعی و برهان یقینی است و لیز طایفه از اهل ایمانند
 و دین مرتبه رضا و تسلیم غالب باشد و کوشش و سعی مغلوب بود و لیز
 جنت اندک لیز طایفه بنور عقلی و دلیل قطعی و برهان یقینی خدا را و یگانگی
 خدا را شناخته اند و علم و ارادت و قدرت و پر ابر کل موجودات محیط
 دیده اند و موجودات را بیکبار عاجز و مقهور پیافته اند و اسباب را
 محض مسببات و مقهور مشاهده کرده اند یعنی چنانکه تا اکثر مسببات را
 عاجز و مقهور دیده اند اکثر سبب را هم عاجز و مقهور دیدند یعنی
 مسبب الاسباب رسیدند و مسبب الاسباب را بر کل اشیا محیط دیدند
 و انا و همه چیز توانا پیش یافتند و راضی و تسلیم شدند و اعتماد ایشان
 بر هیچ چیز نماند نه بر سعی و کوشش و نه بر مال و جاه و نه بر طاعت

و عبادات اعتماد ایشان بر خلافت جل شانہ و ذوق ایشان بمشاهده
 خدا نیست خدا را دوست میدارند و مقربان خدا را دوست میدارند و
 طایفه از اهل توکل و ترک اند و از اهل آزادی و فراغت اند از خدای
 میخواهند لا خدا را جز سالک بخدای رسید و عالم و ارا در دست خدای تعالی
 بر کل اشیا محیط دید درین مقام است که حرص برمی خیزد و توکل بجای
 نری نشیند و سعی و کوشش برمی خیزد و رضا و تسلیم بجای نری نشیند
 و محبت اسباب برمی خیزد و خوف خدای تعالی بجای نری نشیند و در
 مقام است که ترک برمی خیزد و درین مقام است که طیب مغرور می شود
 بنجم باطل میگردد ای درویش اسباب از پیش سالک بر خاست چنانکه
 اگر نظرش بناگاه بر سبب افتد در وقت بیخ یا در وقت راحت آنرا مشتعل
 داند و زود از آن باز گردد و با استغفار مشغول شود اینست اعتقاد اهل
 استلال و اهل ایمان و اهل تقوی **فصل در بیان اعتقاد اهل ایمان**
کشف ای درویش سالک جز بمقام کشف رسید قیامت آمد
 و زمین را تپه بل کردند و آسمان را در بچیدند و خدای تعالی ظاهر شد
 بدانکه اهل کشف بزبان اقرار میکنند و بدله بقدری میگویند هستی
 و یگانگی خدا را و نیز تصدیق و اقرار ایشان بطریق کشف و عیانست
 ای درویش نیز طایفه اند که از جمله جماعه کاشته اند و ببلقای خدا
 رسیده اند و بعلم الیقین و عین الیقین دیده اند و دانسته اند که هستی خدا را
 و بس ازین جهت نیز طایفه با اهل وحدت میگویند که غنی خدای تعالی

نمی بینید و نمیدانید همه خدای می بینید و همه خدای میداند **فصل**
بدانکه درین مرتبه برین موجد هیچ چیز غالب نیست نه سعی و کوشش
و نه رضا و تسلیم از جهت آنکه یز موجد میگوید که همه چیز در اصل خود
نیکیست و هر چیز که هست می باید که باشد و اگر نباشی خود منوری
اما هر چیزی می باید که بجای خود و بقدر خود باشد تا اینکه بود که اگر
بجای خود است نه بقدر خود است تا مش بدی شود پس سعی و کوشش
بجای خود و بقدر خود باشد نیکیست و رضا و تسلیم بجای خود و بقدر خود
نیکیست و کس و کار بجای خود و بقدر خود نیکیست و کنت طیب بجای
خود و بقدر خود نیکیست هر چیزی که هست بجای خود نیکیست ای **دوست**
یز موجد میگوید که نیکی و بدی را طاعت و معصیت را شناختن
کار **عظیم**ست و هر کس نمی شناسد الا ذاتا یا بن و کامران ای **دوست**
جمله مذاهب بلکه جمله ادیان اتفاق کرده اند که دد و غ کش معصیتی
کیستی است و راست دیده اند و راست گفته اند اما وقت باشد که کسی را
بگوید و معصیتی عظیم کرد و باشد معلوم شد که نیکی و بدی را شناختن
کاری مستطت ای در ویش عمل به نیت نیکو می شود و به نیت بدی
و نیت شناختن کاری عظیم است **فصل** اهل وحدت و طایفه
یک طایفه میگویند که وجود یلی پیش نیست و لکن وجود خدایت تعالی
و بقدرش و بغیر وجود خدای وجودی دیگر نیست و امکان ندارد
که باشد و همین طایفه میگویند که اگر جهان بودی که همیشه

دوست با شما کسی در این طایفه بود یا نه

روز بودی و شب بنودی مردم روز را شناختندی اما چون غیری
 خدای وجود ندارد و هر چند دانایان گفتندی که لیز و ناست مردم
 فهم نکردندی اکثر چون شب هست مردم روز را می شناسند بجز
 که اگر غیری خدای بودی مردم خدا را با شناختندی اما چون غیری خدای
 تعالی وجود ندارد مردم خدا را نمی شناسند و بمنزله طایفه میگویند که
 وقتی ما میان در جمع شدیم و گفتند که چندین گامست که ما چکا
 آب می شویم و میگویم که حیات ما با آبست و ما هرگز آب را ندیده ایم
 بعضی از لزمه میان گفتند که می شویم که در فلان دریا ما می هست
 دانا و آب را دیده است و آب را می شناسد پیش لزمه ما می شویم تا آب
 را بجا نماند یا نشان آب را بجا دهد آنک دانایان ایشان بودند روی
 بسزا آوردند مدتها در سفر بودند در محنت تا بان دریا رسیدند و لیز
 ماهی را دیدند و خدمت آن ماهی کردند و گفتند که چندین گامست
 که ما حکایت آب می شویم و میگویم که حیات ما از آبست و ما هرگز
 آب را ندیده ایم اکثر بخدمت شما آمده ایم تا آب را بجا نماند لزمه ما می
 ای در طلب لزمه گسای می رده **شعر** با وصل برادره و ز جدایی مرده
 ای بر لب بحر نشسته در خاک شده ای بر سر کوه و کدایی مرده
 فرمود که فهم کردید گفتند نه بلکه فرمود که شما غیب آب را بجا نماند تا من
 آب را بجا نمانم گفتند فهم کردیم و آب را دیدیم لیز بود سخن یک طایفه
 از اهل وحدت **فصل** بدانک یک طایفه دیگر میگویند از اهل

حکایت از اهل وحدت که میگویند که ما هرگز آب را ندیده ایم

از جهت آنکه دانستن خود و دانستن مبدا و معاد خود موقوفست بر دانستن
 نیز سخنان و شناختن خدای تعالی و شناختن ظاهر و باطن خدای تعالی
 و شناختن تجلی خدای موقوفست بر دانستن این سخنان **فصل**
 بدان که دانایان خلاف کرده اند که امکان دارد که نیست هست شود
 و هست نیست علما و فقها بر آنند که ممکن است که نیست هست شود و هست
 نیست کردند از جهت آنکه عالم نیست بود خدای تعالی آنرا هست کردند
 و باز در آن وقت که خواهد عالم را نیست کردند و حکما و اهل حکمت بر آنند که
 ممکن نیست که نیست هست شود و هست نیست کردند نیست همیشه نیست
 باشد و هست همیشه هست بود اما ممکن هست که هست از مرتبه بمرتبه
 باز گردد و آن حالی بحالی شود و آن صورتی بصورتی دیگر گردد و مفردات
 مرکبات شوند و مرکبات با مفردات گردند و عوالم جزائیا به پیشند و پندارند
 که ممکن نیست هست میشود و هست نیست میگردد **فصل** بداند انسان عالم
 غفر اند و هر چه غیر انسانست جمله بیکار عالم عالم کبری اند و هر چه در عالم
 کبری است نمودار نیز در عالم صغری است تا هر که عالم صغری را چنانکه عالم
 صغریست بداند عالم کبری را چنانکه عالم کبری است بداند و شناختن خود کاری
 عظیم است وراط مستقیم معرفت خدای تعالیست و رسول صلی الله
 علیه و سلم همیشه نیز دعا کردی اهدنا الصراط المستقیم ای درویش
 تا خود را نشانی امکان ندارد که خدا را بشناسی خود را بشناسی که خدا را
 بشناختی راه بغایت کو تا است اما بغایت مشکل و دشوار است هشتاد

سال بایست تا این راه با پایان رسانیدم درین هشتاد سال هر چنانی
 و دانایی نشان میدادند می رفتم و مدت ها در خدمتشان می بودم و مراد
 همه تر بود که تا خود را بشناسم امیر المومنین علی علیه السلام هر وقت که
 رسول با علیه الصلوٰه و السلام تجلوت یافتی سوال کردی که یا رسول الله
 چه کار کنیم و بجه جینی مشغول باشیم تا عمر خود ضایع نکرده باشیم رسول
 صلی الله علیه و سلم فرمودی که خود را بشناس تا عمر خود ضایع نکرده با
 که چیز خود را شناختی خدا را تعالی شانه شناختی و بخدای رسیدی و عروج
 تمام کردی **فصل** بدانک عالم کبری جوهر اول داد تا هر چه در عالم کبری
 پیدا آمدند از لئز جوهر اول پیدا آمدند و عالم صغیر اسم جوهر اول داد تا هر چه
 در عالم صغیر پیدا آمدند از لئز جوهر اول پیدا آمدند جوهر اول عالم کبری روح
 اربعه است و جوهر اول عالم صغیر نطفه است و عالم کبری چهار دریا دارد
 و در چهار دریای عالم صغیر را تقریر کنیم نطفه تا ما دام در بشت مرده است
 دریای اول عالم صغیر است جوهر بر هم زن آمد دریای دوم عالم صغیر است
 و نطفه جوهر بر هم زن آمد هم دریای اول است اما تا در بشت مرده کنج بود بهما
 و جوهر بر هم زن آمد کنج پنهان اینجا است که خواهد شد و جوهر بر هم زن آمد تا مشحون
 اول عالم صغیر شد صفات انسانی اینجا میسر میشود و اسای اینجا ظاهر میگردد
 دریای اول که در بشت مرده بتلی کرد دریای دوم پیدا آمد و دریای
 دوم بتلی کرد دریای سیم و دریای چهارم پیدا آمد و لئز ملک و ملک
 انسانند جهان دریای عالم صغیر تمام شدند چنین دانم که تمام فهم نکرد

روشن تر ازین بگویم ای درویش کشف شده که نطفه تا در پشت مرد است
 دریای اول عالم صغریست و جزو برجم زن آمد دریای دوم عالم صغریست
 و نطفه ظاهری دارد و باطنی دارد از ظاهر نطفه ظاهر فرزند پیدا
 شد و از عالم ملکیت و از باطن نطفه باطن نطفه پیدا آمد و از عالم ملکوت
 نطفه ملک و ملکوت فرزند شد و جهان در دنیا تمام شد و از دریای اول
 که در پشت مرد بود که پنج بنیان بود آسگار شد و شناخته گشت این چنین که
 عالم صغری را دانستی عالم کبری را دانستی بحجرت داود بیغابو علیه السلام
 وَالسَّالَامُ مَنَاجَاتُ لَدُ وَكَلْتُ إِلَىٰ مَا إِذَا خَلَقْتُ الْخَلْقَ قَالَ
 كُنْتُ كَرَّامًا خَفِيًّا فَاجِبْتُ أَنْ أَعْرِفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لَا عَرَفَ لَزَجْ
 که فرمود که کت کت مخفی اذات خدایت و ذات خدای دریای اول
 است تعالی و تقدس دریای اول تجلی کرد دریای دوم ظاهر
 و دریای دوم روح اضافیست و روح اضافی جوهر عالم کبریست
 و رسول صلی الله علیه و سلم فرمود که اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى
 الْعَقْلَ صِفَاتِ خَدَائِ تَعَالَى الْإِنجَامِ تَمَيُّزِ شُود و اساسی اینجاست ظاهر
 و دریای دوم تجلی کرد دریای سیم و دریای چهارم پیدا آمدند و از عالم
 ملک و ملکوت آمد و جهان در دنیا تمام شدند یعنی روح اضافی که جوهر عالم
 کبریست ظاهری دارد و باطنی دارد از ظاهر روح اضافی اجسام و
 و انجم و غماص ظاهر شد تا عالم ملک پیدا آمدند و باطن روح اضافی حیات
 افلاک و انجم شد و غماص تا عالم ملک و ملکوت پیدا آمد تا جهان در دنیا تمام

شدند و افلاک و اجرام و عناصر و طبایع را آبا و اجداد گویند و نیز آبا و اجداد
 دایم در تجلی اند و از تجلی ایشان موالید سه گانه پیدا آمدند و می آیند
 و در آخر همه ایشان پیدا آمد و می آید و همه ایشان بکمال رسید و دانا شد که در
 اول که کتب پنهان بود و میخواست که شناخته شود شناخته شد **فصل**
 اول باب تا بدینجا که گفته شد سخنانی مشکلی است بدین شواهدی بفهم عزیزان
 مگر راست و خاطری نیز بیاید و محبت دانا باید تا فایده دهد اگر عزیزان
 این سخنان را چنانکه مراد است در یابند معنی این حدیث در یابند که
 اللَّهُ تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَةِ رُبِّهِ وَمَعْنَى لِرَبِّهِ دَانَ يَابِدُ كَه مَن
 عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ وَمَعْنَى لِرَبِّ آتِ رَأْسُ دَانَ يَابِدُ كَه ن وَالْقَلَمِ
 وَمَا يَسْطُرُونَ عِبَارَتِ از دریای اول است که کتب از آن خفیا فاجبت
 آن را عرف و قلم عبارت از دریای دوم است که اول ما خلق الله
 تَعَالَى الْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُونَ عِبَارَتِ از دریای سیم و چهارم است
 که مفردات ملک و ملکوت اند و دایم در گات اند و از گات ایشان موالید
 سه گانه پیدا آمدند و می آیند و موالید سه گانه کلمات اند و نیز کلمات نامها
 نیست و اگر چه غایت ندارد مگر در بیت قالوا كان البحر مِلْءًا لِكَلِمَاتِ
 رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا اهل حلت میگویند که آدمی جز بعقل رسید و عاقل
 شد عروج تمام کرد و دایم تمام شد از جهت آنکه اول عقل بود آخر جوهر
 رسید دایم تمام شد و اهل وحدت میگویند که آدمی جز بعقل رسید عاقل
 شد و بعقل در کار باشد تا بذات خدای تعالی رسد تا دایم تمام شود

دات
 ویت
 خیزند پیدا
 عالم ملکوت
 رایی اند
 چنین
 الف
 خیزند پیدا
 عالم ملکوت
 رایی اند
 چنین
 الف
 خیزند پیدا
 عالم ملکوت
 رایی اند
 چنین
 الف

از جهت آنکه اقله ذات خدای تعالی بود و بذات خدای تعالی رسید
 و این تمام شد منته بداء و الیه یعود و رسول صلی الله علیه و سلم
 فرمود از اینجا بود که من زانی فقه را الحق از جهت آنکه بذات خدای
 تعالی رسید بود و عروج تمام کرده بود اما بعد بشرح ظاهر و باطن
 ایشان **فصل** بدلترا عزک الله فی الدنیا این که نطفه جن در رحم مادر
 افتد مدتی نطفه است و مدتی علقه است و مدتی مضغه است و درین
 مضغه و عظام و عروق و اعصاب بیدامی آید و در اول چهارم که تو
 اقبالت آغاز حیات می شود و بتدریج حس و حرکت ازادی بیدامی آید
 تا چهار ماه بگذرد جن چهار ماه که شد جسم و روح فرزند پیدا آید و حاصل
 شد و خلقت اعضا و جوارح تمام گشت و خونی که در رحم مادر جمع شده
 خدای فرزند می شود و از آن ناف بتدریج بفرزند میرسد و جسم و روح
 فرزند بکمال میرسد تا هشت ماه بگذرد و در ماه نهم که نوبت مشربیت
 از رحم مادر باین عالم می آید جنین دانم که بیکو فهم بگردی و شر تر ازین
 بگویم **فصل** بدانکه جن نطفه در رحم می افتد مدتی میشود از جنین
 آب بالطبع متولد است آنکه بواسطه حرارتی که نطفه با خود دارد و بواسطه
 حرارتی که در رحم مادر است نضج می یابد و اجزای لطیف وی از اجزای
 غلیظه وی جدا میشود جن نضج تمام شد اجزای غلیظه از تمام نطفه روی
 بمرکز نطفه می ماند و اجزای لطیف از تمام نطفه روی محیط نطفه می
 و باین سبب نطفه چهار طبقه می شود و هر طبقه محیط ساخت خودی با

تدریجاً از آن
 در آن زمان
 در آن زمان

یعنی آخ غلیظت روی مرکز می غند و در میان نطفه قرار میگیرد و آخ
 لطیف روی محیطی آورد و در سطح اعلی نطفه مقری سازد و آخ در
 زیر سطح اعلاست و متصل به سطح اعلاست و در لطیفی کمتر از سطح اعلاست
 و آخ بالای مرکز و متصل به مرکز است در غلیظی کمتر از مرکز است باین سبب
 نطفه چهار طبقه می شود مرکز که در میان نطفه است سودا است
 و سودا سرد و خشک و طبیعت خاک دارد و لاجرم بجای خاک افتاد و
 طبقه که بالای مرکز است و متصل به مرکز است و محیط بر مرکز است آنرا بلغم
 میگویند و بلغم سرد و تر است طبیعت آب دارد لاجرم بجای آب افتاد و
 طبقه که بالای بلغم و متصل به بلغم و محیط بر بلغم است آنرا خور میگویند
 و خور گرم و تر است و طبیعت سوا دارد لاجرم بجای سوا افتاد و لایه طبقه
 که بالای خور است آنرا صفر میگویند و صفر گرم و خشک و طبیعت آتش
 دارد لاجرم بجای آتش افتاد و لایه چهار که نامش نطفه بود چهار عناصر
 و چهار طبایع شد و لایه در یک ماه بود **فصل** خور عناصر و طبایع تمام
 شدند انگاه از لایه عناصر و طبایع چهار گانه سوا لایه که بید آمدند اول
 بعد از دوم نبات سیم حیوان یعنی لایه عناصر و طبایع چهار گانه را قسام
 کرد و تمامت اعضای اندرونی و بیرونی بیدا آورد و لایه اعضا درین حال
 معادن اند و عضوی را مقداری معین از هر چهار می فرستد بعضی را از
 چهار باب و بعضی را متفاوت چنانکه حکمت اقتضا میکند و همه را با لایه
 بسته کرد تمامت اعضای اندرونی و بیرونی بیدا آمدند و بحاری حیوان

در طبقه دوم

و سوا گرم از لایه

استان
چهارم

و بجاری حس و حرکت پیدا آوردند تا معادن تمام شدند و نیز جمله در
دیگر **فصل** همه اعضا تمام شدند و معادن تمام گشت آنکه در هر عضوی
از این اعضای پیر و بی و اندرونی قوتها پیدا آمدند قوت جاذبه و قوتها ضمه
و قوت دافعه و قوت غذایه و قوت ناپیسته و قوت مصوره و قوت ماسکه و قوت
اعضا و قوتها پیدا آمدند آنکه قوتها طلب غذا آغاز کرد و از راهها
خونی که در رحم مادر جمع شده بود بخود کشید و نیز خون که در معده و قشره و در
ویکبار دیگر هضم و نفع یافت چکنی که در معده است از راه ماسا
بخود کشید و چمن در جگر درآمد و یکبار دیگر هضم و نفع یافت آنکه زبد
و خلاصه آن که کیلوس که در جگر است روح بنیاتی شد و آنچه باقی ماند بعضی
فصل و بعضی خون و بعضی بلغم و بعضی سودا گشت آنچه صفی بود ریه و نیز
آنچه بخود کشید و آنچه بلغم بود روح بنیاتی آنرا بر جمله بدن قسمت کرد از برای
جند حکمت و آنچه خون بود روح بنیاتی آنرا بر جمله اعضا و قشره و اعضا
شد و تمام غذا در بدن نیز روح بنیاتی است و موضع نیز روح بنیاتی جگر
و کبد در مبلوی حجب است چمن غذا بر جمله اعضا رسیده نشود و غا ظاهر شد حقیقت
بنات اینست و نیز جمله در یک ماه بود **فصل** اینجا چمن نشی و غا ظاهر شد بنات
تمام گشت و روح بنیاتی قوت گرفت و معده و جگر قوی گشت و بر هضم
غذا قادر شدند آنکه آنچه زبد و خلاصه این روح بنیاتی بود که در جگر است در
آنجا جذب کرد و چمن در دل درآمد یکبار دیگر هضم و نفع یافت همه حیات شد
و آنچه زبد و خلاصه آن که در دل است روح حیوانی شد و آنچه باقی ماند

روح حیوانی از اجزای تن فرستاده تا حیوانات اعضا شده و مقام حیات در بدن
 این روح حیوانی است و موضع این روح در دماغ است و در دماغ حیوانی
 یازده زنده و خلاصه این روح حیوانی بود که در دماغ است و دماغ از اجزای
 گرد و جوهر دماغ دریا مد و یکبار دیگر هضم و بصر یافت این زنده خلاصه
 آن بود که در دماغ است روح نفسانی شد و این باقی است روح نفسانی
 از آن از راه اعصاب مجله اعضا فرستاده تا حیوانات حرکت ازادی در جمله اعضا
 پیدا آمدند و حقیقت حیوانی اینست و نیز جمله در یک ماه دیگر بود غنا و طایع
 و معدن و نبات و حیوان در چهار ماه تمام شدند هر یکی در ماسی و بعد
 حیوانی چیزی دیگر نیست حیوانی در آخر است **فصل** در بیان حواس است
 از ده گانه پنج بی فر و پنج اندرون بدانی روح نفسانی که در دماغ است
 مدرك و محرک است و ادراک او بر دو قسم است متنی در ظاهر و متنی در باطن و بان
 پنج در ظاهر است پنج قسم است و پنج در باطن است هم پنج قسم است حواس ظاهر
 سمعت و بصر است و ذوق و شمع است و لمس است و حواس باطن حس مشترک
 است و خیال و وهم و حافظه و متصرف و خیال خزینه دار حس مشترک است
 و حافظه خزینه و سم است حس مشترک و خیال هر دو در مقدم دماغ اند و وهم
 و حافظه هر دو در مؤخر دماغ اند و متصرف در وسط دماغ است حس مشترک
 مدرك صور محسوسات است یعنی حس مشترک شاید را درمی یابد و هم غایب را
 درمی یابد هر چه حواس بی و بی یابند آن جمله را حس مشترک درمی یابد
 و آن جمله در حس مشترک جمع اند و حس مشترک را ازین جهت حس مشترک میگویند

یعنی سموات و مبصرات و مشروعات و مذوقات و ملموسات جمله در حق مشترک
 جمع اند یعنی ادراک این جمله می توانست کرد و ویم معنی دوستی را در دوستی
 و معنی دشمنی را در دشمنی یابد و مشروط است که در مذکات که مخزن
 اند در خیال تفرق میکنند ترکیب و تفصیل **فصل** در بیان قوت محرک
 هم برد و قسمت باعث امر و فاعله باعث است که جمیع صورتی مطلوب
 یا هر تنوب در خیالی پیدا آید داعیه و باعث قوت فاعله گردد تحریک و قوت فاعله
 است که محرک اعضاست و حرکت اعضا از وی است و نیز قوت فاعله مطیع
 فرمان بردار قوت باعث است و قوت باعث که داعی و باعث قوت فاعله است
 یکی از دو غرض از جهت جذب منفعت است و حصول لذات و درین مرتبه
 او قوت شتوایی میگویند یا از جهت دفع مفرت و غلبه است و درین مرتبه
 او قوت عصبی میخوانند **فصل** تا بدینجا که گفته شد آدمی با دیگر
 حیوانات مشترک است یعنی درین سه روح روح نباتی و روح
 حیوانی و روح انسانی از جهت آنکه جمله آدمیان و جمله حیوانات نیز سه
 روح دارند و آدمی روحی دیگر دارد که حیوان ندارد و آن روح انسانی است
 و روح انسانی روح اضافی گویند از جهت آنکه خدای تعالی روح انسانی را
 اضافت بخود کرده است **فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوحِيْ**
 و چند نوبت گفته شد که روح اضافی اسای بسیار دارد جوهر او عقل
 اول و قلم اول و روح اعظم و روح اضافی و روح محمدی **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ**
وَسَلَّمَ و مانند نیز گفته اند و ما درین کتاب روح اضافی خواسیم گفت

بدانک

ای دیویش تا آدمی از مرتبه بمایم و از مرتبه سباع و از مرتبه شیائ^{ظرف}
 و از مرتبه ملائکه در نکه بد بمرتبه انسان نرسد و چون بمرتبه انسان رسد
 تا استعداد حاصل کند باین روح اضافی نرسد و زند شود و استعداد
 است که این مراتب که گفته شد بگذرد و بمرتبه انسانی رسد انکه ایا فاعل
 ذمینه و اخلاق ناپسندیده تمام پاک شود و باوصاف حمیده و اخلاق پسندیده
 آراسته گردد انکه مستعد مقبول این روح شود و باین روح زند شود
 و اینها که باین روح رسیده اند بعضی در بیت سالکی و بعضی در سی
 سالکی و بعضی در جبل سالکی و بعضی در شصت سالکی رسیده اند
 را اعتباریت بر استعداد موقوفست هرگاه که استعداد حاصل گردد باین
 روح زند شد فاذا سَوِّیْتُ وَ تَحْتَ فِیهِ مِنْ رُوحِی شَیْخُ الْمَشَائِخِ
 شَیْخُ بَیْتِ الْاِزْعَارِ بَی قُدْسِ اللَّهِ رُوحُ الْغُرُزِ در فصوص در فقر اول
 که فقر آدم است میفرماید که شویید عبادت از استعداد است و فقر
 روح عبادت از قبول روح است باین روح زند شد موقوف است
 بشرط اول انکه بمرتبه انسانی دوم انکه استعداد حاصل کند هرگاه
 که این دو کار کرد بعد از مسلمان باین روح زند شد **فصل** دیویش
 اگر میخواهی که بدانی که تو در کدام مرتبه بشرح تقریر کرده ام در جایهای
 دیگر و اینجا هم تقریر میکنم بدانکه بخودی وی جسی و شهود میکنی
 و کاری دیگر نمیکنی و چیزی دیگر نمی طلبی از عیبای و اگر با وجود انکه
 میخوری وی جسی و شهود میکنی و کاری نمی کنی و چیزی دیگر نمی

طلبی و غضب می رانی و بامردم جنگ میکنی و از آن میرسانی از سبای
 و اگر با وجود آنک بخوری و می خشی و مگر و حیل می اندیشی و بامردم
 میکنی و حیات معاش میکنی و دروغ میکنی از شیاطینی و اگر نمی خوری
 نمی خشی و شہوت نمی رانی و از آن نمی رسانی بلکه راحت می رسانی
 و مگر و حیل نمیکنی و دروغ نمیکوی بلکه با هر کس در است کفار و رانی
 کرداری از ملائکه و اگر می خوری و می خشی و شہوت میکنی و از آن نمی رانی
 و در است کفار و در است کرداری و در طلب علم و معرفتی تا خود را بشناسی
 و خدای را بدانی از آدمیانی که نور وقت است که استعداد حاصل کنی
 و بوی روح اضافی زنده شوی و گفته شد که استعداد است که از افعال
 ذمیه و اخلاق ناپسندیده تمام پاک شوی و باوصاف حمید و اخلاق
 پسندیده آراسته گردی جوهر از افعال ذمیه و اخلاق ناپسندیده پاک شوی
 طهارت ساختی و جوهر باوصاف حمید و اخلاق پسندیده آراسته گشتی
 غماز ناری و جوهر غماز گردی بروح اضافی زنده شوی و باقی گشتی
 و لیز عزیزان بر همین نظر فرموده است که مخاف آدمی نیست الا در خلق و
 باخلاق الله و جوهر بروح اضافی زنده شوی باقی گشتی و زنده جاوید گشتی
 و از آنجا گفته اند که آدمی ابتدا دارد اما اثما ندارد و رسول صلی الله
 علیه و سلم فرمود که خلقهم للملائکه و جوهر بروح اضافی زنده شوی
 اگر در کار باشی و عمر خود ضایع نکنی زود باشد که بنور خاص هم برسی
 بپسندی الله لنور من نساء و جوهر بنور خاص رسیدی عروج تمام

کردی و هر کس باین نور خاص نتواند رسیدن الا پاک بازی جان بازی
 بخردی تمام اخلاقی و رسول **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** میفرماید که من باین
 نور خاص رسیدم و باین نور خاص زندام و نیز نور خاص نور ذات خدا
 تعالی و تقدس و انبیا است که من را فی فقد را الحق و دیگر میفرماید
 که هر که با من بقیه کرد یا خطایقت کند که باین نور رسیدن بود و عروج را
 تمام کرده بود عروج ایشانرا بشرح فقره اولم از نطفه آغاز کردم
 تا بنور خاص رسیدم نطفه که جوهر اول عالم صغری است اسفل السافلین
 است و نور ذات که نور خداوند است اعلی علیین است با سفل السافلین که از
 مقامات انساب نزول میکند **قَالَ اللهُ تَعَالَى لَقَدْ خَلَقْنَا**
الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ
إِثْلَ الذِّنِّ أَمْ نُوا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ
 ای درویشا جرعه حقیقت النجیم را الف عبارت از عادات است
 جیم عبارت از حیثیات را عبارت از رویت است یعنی که اعمال که عا
 آوردند و عمل صالح کردند ایشانرا عادات است یعنی ایشانرا بازگشت
 بدات خدای تعالی شک نیست که جز عروج کتد و نبات خدای تعالی
 نمند در عینیت باشند و در لقای خدای تعالی باشند گفته شد که انسا
 نیست که نزول میکند و عروج میکند ای درویش انسان که موجود
 و هر چه انسان بداند محتاج است و بغیر از هیچ دیگر وجود ندارد الا انسا
 بی این افلاک و انجم و عناصر و طبایع و نباتات و حیوانات توانستی

بودن وی اینها زندگانی توانستی کردن هیچ از اینها یکی نبودندی اما انسان
 بی اینها نتواند بودن وی اینها زندگانی نمی تواند کردن پس مقصود از این همه
 آدمی است و بودن نیز چیزهای دیگر از برای احتیاج آدمیت زهی
 عظمت و بزرگواری آدمی **فصل** از روح اضافی کلمه چند بنویسیم تا تو
 مقدار استعداد و داشتن خود را از روح اضافی چیزی بدانک روح
 اضافی یک روح است نیز یک روح محیط عالم است بلکه عالم از وی پیدا
 آمد جز روح اضافی جوهر عالم گوشت عالم کبی از وی پیدا آمد و باشد
 عالم صغری از نطفه پیدا آمد و روح اضافی حیات عالم و عالمیاست حقیقی
 دائم که تمام فهم مکرری روشن تر ازین بگویم بدانک روح اضافی یک روح
 است نیز یک روح ظاهری دارد و باطنی دارد ظاهر وی عالم اجسام شد
 یعنی افلاک و انجم و عناصر شد تا عالم ملک ظاهر گشت و باطن وی حیات
 عالم شد یعنی حیات افلاک و انجم و عناصر شد تا عالم ملکوت ظاهر گشت
 باطن روح اضافی که حیات عالم است متین عالم است و متصرف در عالم
 و تدبیر عالم وی میکند هر چه میخواهد میکند کارکنان بسیار دارد هر
 یکی را بکاری نصب کرده است تا همیشه بآن کار خود مشغول اند افلاک و سیارات
 و سیارات جمله کارکنان وی اند و مظاهر صفات و بیند و عناصر و طبایع و
 خدای تعالی اینجا میتمر میشود مقین شدند و اسای خدای تعالی اینجا ظاهر گشت
 یعنی از تجلی روح اضافی آبا و اتمیات پیدا آمدند وی **فصل** بدانک باطن
 روح اضافی که حیات عالم و عالمیاست محیط عالم است هر کجاند و فر خود را

صافی کنه و دل خود را از نفوس لیر عالم پاک میکرد اند باطن روح اضافی در
اندرون وی ظاهر میشود و اندرون و پیرایش میکرد اند و حیات وی میشود
و باطن روح اضافی از جای بی آید و بجای میشود روح اضافی دایم حاضر
و محیط عالم است چنانچه دل خود را متصل زدی و پاک کردی باطن روح
اضافی ظاهر شد و اندرون ترا روشن گردانید پس باطن روح اضافی از جای
بیان و بجای نرفت باطن روح اضافی حاضر بود اما در تو نگار گرفته بود چنان
نگار از دل پاک کردی دل تو نور اضافی متور شد و بروح اضافی زنده شد
ای درویش تا اکثر بروح حیوانی و بروح نفسانی زنده و دانا بودی اکثر
باطن روح اضافی زنده و دانا شدی و چیزها را چنانکه چینه است دیدی
و دانستی و میداد و معاد خود را دانستی و ارواح اینها و اولیا با تو گویا شدند
تا هر چه پیش ازین رفته است با تو حکایت کردند ای درویش آیا و اتمات و نبات
و حیوانات و آدمیان هر یکی بقدر استعداد خود از باطن روح اضافی بر خود دارند
فصل در بیان شرفی و عروج آدمیان چنانکه انسان تصدیق اینها کرد بمقام
ایمان رسید نام وی مومن شد و چون با وجود تصدیق اینها طاعت بسیار کرد شب
و روز را قنوت کرد و بیشتر عبادت کرد تا بمقام عبادت رسید و نام وی
عابد شد و چون با وجود عبادت روی از دنیا گردانید و دوستی دنیا از دل برطرف کرد
بمقام زهد رسید و نام وی زاهد شد و چون با وجود زهد خود را شناخت و حکایات
شناخت و بعد از شناخت خدای تمامت جواهر اشیا را و تمامت حکایات جواهر اشیا را
کمانی دانست و دیدیم معرفت رسید و نام وی عارف گشت و چون با وجود معرفت

اول حق تعالی بحجت و الهام خود گردانید بمقام ولایت رسید و نام وی ولی
 گشت و جوهر با وجود حجت و الهام او را حق تعالی شانه بوحی و معجزه خود
 مخصوص گردانید و به پیغام مخلق و رسالت با حق تعالی دعوت کند بمقام بر
 رسید و نام وی نبی شد و جوهر با وجود وحی و معجزه او را حق تعالی بکتاب خود
 مخصوص گردانید بمقام رسالت رسید و نام وی رسول گشت و جوهر با وجود
 کتاب حق تعالی او را قدرت داد تا شریعت اوله را منسوخ گردانید و شریعتی
 دیگر بنماد بمقام اولوا العزم رسید و نام وی اولوا العزم گشت و با خود
 شریعت اوله را منسوخ گردانید و شریعتی دیگر بنماد او را حق تعالی ختم نبوت
 گردانید بمقام ختم رسید و نام وی خاتم گشت نیز بود ترقی سالکان مومن
 یک مرتبه ترقی کرد و خاتم نه مرتبه ترقی کرد و جوهر اوله و آخر را دانستی
 باقی را بچیز تبدیل **فصل** در بیان سعادی درویش جوهر ترقی سالکان
 دانستی الکفر بدانکه حکما میگویند که ترقی سالکان بمیزنه مرتبه پیش نیست
 و نیز هر نه مرتبه اهل تقوی اند اما هر کدام که آخر تراست علم و تقوی وی
 بیشتر است چنانکه علم و تقوی هر یک خاتم نرسید و هر کدام مرتبه کم
 تراست مقام روح وی بعد از مفارقت قالب بان خواهد بارگشت و عا
 تن و شریعت تراست مقام روح مومن پس ساعت در آسمان اول است و مقام
 روح خاتم پس ساعت در عرش است باقی را بچیزی دان یعنی روح مومن
 بعد از مفارقت قالب با آسمان اقل باز گردد و روح عابد با آسمان دوم روح
 زاهد با آسمان سیم و روح عارف با آسمان چهارم و روح ولی با آسمان پنجم و روح

بی باستان ششم و روح رسول با سوار هفتم و روح ابوالغرم با سوار هشتم
 و روح نهم بی ش باز گردد نزدیک علمایزهره مرتبه عطا یابد و در
 راتملی معلوم است از مقام معلوم خود در شتاب است یعنی عارف
 بسی و کوشش بمقام وی تواند رسید و ولی بسی و کوشش بمقام بی
 شتاب رسید و باقی را بجز میدان و میدان یافت قالب روح هم مقام معلوم
 است از مقام معلوم خود در شتاب که شتاب چنانکه گفته شد و حکمای
 میگویند که ترقی سالکان بجز مرتبه پیش نیست اما لیزه مرتبه با بایت
 نامها میخوانند و میگویند که لیزه مرتبه علم و طهارت اند و هر کدام مرتبه
 که آخرت است علم و طهارت وی بیشتر است و بمقامی که روح وی بعد از دنیا
 قالب آن باز خواهد گشت عالی تر و شریفتر است یعنی حکما میگویند که باز گشت
 ارواح آدمیان بمقوله و نفوس عالم علوی خواهد بود تا هر کدام عقل که
 حاصل کرده بود از عقل روح و پرا بخود گشته و معنی شفاعت ایلست عقول
 و نفوس عالم علوی حله علم و طهارت دادند هر کدام عقل که بالاتر است
 و بمقتل فلک الافلاک علم و طهارت وی بیشتر است و هر که مناسبت با عقل
 فلک حاصل کرده باشد باز گشت وی بمقتل فلک می باشد و هر که مناسبت
 با عقل فلک الافلاک حاصل کرده باشد باز گشت وی بمقتل فلک الافلاک باشد
 باقی را بجز میدان از مرکبات فانی خلاص یابند و بر مرکب باقی سوار شوند
 و ابد الابدین بدین مرکب باقی جامد و هر که مناسبت با این عقول و نفوس عالم
 علوی حاصل نکرده باشد روح وی در زیر فلک می ماند و در زیر فلک

د و ر خ است حکما بگویند که لایزال مرتبه کسی اند که هیچکس را مرتبه معلوم نیست
 مقام هر یک جزای علم و طهارت و است هر که درین قالب علم و طهارت بیشتر
 حاصل میکند مرتبه وی بالاتر میشود و باز گشت روح وی معتدل بالاتر میگردد
 و اهل وحدت میگویند که ترقی سالکان را طی پیدایش از جهت آنکه اگر ادری
 مستعد را هزار سال عمر باشد و درین هزار سال تحصیل و تکرار و مجاهد و وادگار
 مشغول بود هر روز چیزی بداند که روز پیش ندانسته باشد و بیافیه باشد
 از جهت آنکه علم و حکمت که خلا بر است حد و عنایت ندارد و رسول صلی الله
 علیه و سلم ازین نظر فرمود که **مَنْ اسْتَوْفَى يَوْمًا فَهُوَ مَغْنُومٌ**
 ای درویش علم و حکما تقریر میکرد. اند معاد روح انسانی را که بعد از مناس
 قالب بجا باز خواهد گشت اهل وحدت میگویند که روح انسانی از جایی نیامده
 بود تا بجایی باز گردد روح انسانی روح اضافیت و روح اضافی یک روح
 است و دایم حاضر است و محیط عالم است و اگر صد هزار بیایند و بمرتبه رسند
 و استعداد حاصل کنند روح اضافی حیات همه شود و روح همه شود
 و اگر صد هزار کس بپیوند روح اضافی تجالی خود است و یک ذره از روح اضافی
 کم نشود و زیاده نکردد چنانکه آفتاب اگر صد هزار کس بیایند و خانه سازند
 و درون خانه ساز دهند آفتاب خانه جملة را روشن کند و شمع خانه همه بگردد
 و اگر صد هزار خانه خراب شود از آفتاب هیچ کم نشود و زیاده نکردد
 بحال خود باشد آفتاب پادشاه عالم ملک است و مظهر صفات روح اضافی
 و روح اضافی پادشاه ملک و ملکوتست و مظهر ذات خدایت ای درویش

آدمی جز بر روح اضافی زنده نشود و دل آدمی بر روح اضافی متورکت آدمی
بقتل رسیده و عاقل نشود و رسول الله علیه و سلم نیز باید که العقل نور
فی القلب یفرق بین الحق و الباطل آدمی تا بر روح اضافی زنده نشود
و بعقل نرسد و عاقل نشود و جز بعقل نرسد و عاقل نشد اکثر وقت که بعلم رسد
و عالم شود تا بعقل نرسد بعلم نتواند رسید این جهت آنکه عقل جوهر است و علم
صفت است و جز بعقل نرسد و عاقل نشد بعلم رسد و عالم شد اکثر وقت است
که بر سر کعب رسد و بنور خاص رسد و جز بر سر کعب رسد بکمال خود رسد و عروج با
تمام کرد ای درویش اگر سر در سر کعب بگذرد و خود را نگاه دارد و سخن نکند که
تا دان بانیای او بر چیزند هر روز پایش بکعبی فرو رود که کعبه یک روز در
کعبه امروز ماست از بجز باشد بیشتر آن باشد که سر در سر کعب بگذرد و نتواند که
خود را نگاه دارد الا ذاتی کم کوی تن زنی بی التفاتی بخود مشغولی فراغت
دوستی که آزادی و فراغت را بالای همه چیز بیند هر چند که اندر روزی
بگوید لیز سخن بگوید نکوید کوی پیش که تو زبان بسیار داری بنیان دیگر بگوید
فصل بیان طایفه اهل وحدت عروج آدمی را بطریق دیگر میکنند
تقریر میکند که خاک و آب و هوا و آتش و نبات و حیوانات و افلاک و انجم
جمله موجودات از نور محمد علیه الصلوٰه و السلام مملوند و عالم مالا مال
و نیز عین از سر لیز نظر فرموده اند
و رنه عالم بر آن نسیم صباست
جامست جهان غای جمر در مکر ای درویش حقیقت لیز سخن است

که تمام موجودات مرکب از نور و چیزاند از نور و از ظلمت دریای نور است
 و دریای ظلمت یعنی دریای ملک است و دریای ملکوت است و نیز دو
 در یکدیگر آمیخته اند بجزئی و روغن و درین دو دریای ملک و ملکوت
 افلاک و انجم و عناصر و طبایع و معادن و نباتات بیش از طایفه چیزی ندارند
 و از هیچ چیز آگاه نیستند و اختیارند ای درویش افلاک و انجم خاصیتها
 بسیار دارند و درین عالم اثرها دارند و هر یکی کاری میکند و درین
 عالم هیچ چیز کار نیست اما میگویند که دانش و اختیار ندارند از جهت آنکه
 نور با ظلمت آمیخته اند نور از ظلمت جدا می باید کرد تا صفات نور ظاهر شود
 که علم اولین و آخرین درین دریای نور است و نور نور را از ظلمت اندر
 حیوانات و اندر فرادیمان جدا می تواند کرد از جهت آنکه در اندر
 حیوانات و آدمیان کارگزارند و همیشه در کارند و کار ایشان اینست که
 نور را از ظلمت جدا می کنند اول غذا در دهان عمادند دهان کار خود را
 تمام میکند و عصبه میدهد و در معده در سه موضع کار میکند و در
 کار خود تمام میکند و آبخ زبد و خلاصه بکرم میدهد و بکار خود تمام میکند
 و آبخ زبد و خلاصه آبست بدلی می رسد بعد حیات میشود و در کار خود
 تمام میکند و آبخ زبد و خلاصه آبست بدماغ میدهد و جوهر بدماغ رسیده
 و بدماغ کار خود را تمام کرد عروج غذا تمام شد و نور از ظلمت جدا گشت
 و صفات نور ظاهر شد و حیول و آدمی با و پیار شوند و این کیست
 و حیوانات و آدمی درین آفرینند و انسان کار این را نیز اینست رسیده

۱۲۲
و اکسی لیز اکسیر است که انسان کامل میکند و هر چه میخورد جان لیز چیز را تمام
می سازد و زبد و خلاصه مطهرات و مشروبات را تمام میکند یعنی
نور را از ظلمت جان جدا میکند که نور خود را می شناسد و لیز شناختن نور
خود را جز در دل انسان کامل نیست ای درویش لیز نور را بکلی از ظلمت
جداستول کردن که نور بی ظلمت نتواند بود از جهت آنکه ظلمت از جهت قایم
نور است و نور از جهت قایم ظلمت است هر دو دریا در یکدیکر اند و با
یکدیگر می توانند بود اما نور را بر ظلمت غالب می باید کرد ایند تا تصفا
نور ظاهر شود ای درویش نور با ظلمت در اقل و بجنابست که روغن
باشیر لاجرم صفات نور ظاهر نیست می باید که نور با ظلمت بجناب شود
که مصباح در مشکوۃ تصفاست نور ظاهر شود چون نور بر آب می آید
و بدماغ می رسد جان می شود که مصباح در مشکوۃ و لیز مصباح روح
نشان است که دردماغ است و لیز روح نفسانی جمله حیوان و جمله آدمی
دارند اما از جمله ضعیف و ملذذ است می باید که آدمیان لیز روح را
قوی و صافی گردانند تا روغن روح انسانی شود و قوه و صفای لیز
مصباح بتک و عزلت است و در عزلت کم خوردن و کم خشن و کم گفتار است
تا بمرتب انسانی رسد چون بمرتبه انسانی رسید از افعال ذمیه اخلاق
نا پسندیده تمام پاک شود و باوصاف حمیده و اخلاق پسندیده تمام آرا
گردد تا روح نفسانی وی که دردماغ است شایسته لیز شود که روغن
روح انسانی گردد بکاد نیتها یقینی و لولم تمسسه نال لیز روح

که در دماغ است ای درویش قالب آدمی بمثابت مشکوق است روح
 بناتی که در جگر است بمثابت زجاج است و روح حیوانی که در دل
 بمثابت فیتله است و روح نفسانی که در دماغ است بمثابت عقیقه
 و روح انسانی بمثابت ناز است مصباح تمام شده کار سالکان است
 که از مصباح تمام کنند ابکمال خود بر سینه چو این مقدسات معلوم
 کردی انور بدانک روح نفسانی که در دماغ است بمثابت روغن
 میخاست که اندرون آدمی را روشن گرداند تا چیزها و است بداند و بیند
 اگر چه ناربوی نبیوسته بود چو روح انسانی که روح افغانی میگویند
 بروح نفسانی پیوست نور علی نور شد آنگاه میفرماید که یهدی الله
 لنور من نیشا مراد از لنور نور خاص است و نور خاص ذات خداست
 تعالی و تقدس و اگر کسی را از دولت دست دهد که نبات خدای رسد
 بکمال انسانی رسیده و داین تمام گردیده بدار و الیه یعود حق تعالی
 در جواب داود علیه السلام فرمود که کنت کفی المختصا و احببت
 ان اعرف انی شاکسته و کمال خود را بدید و صفات و اسمای افعال
 و حکمای خود را مشاهده کرد ذات خدای دریای اول است و روح
 اضافی دریای دوم است چهار دریاست و درین باب که می آید
 نیز چهار دریای شرح تقریر کنیم **باب هشتم**
 در بیان نیز چهار دریا که گفته شده دریای اول ذات خدایت تعالی
 و تقدس دریای دوم روح اضافیست که جوهر عالم کبریت دریای

سیم و در یای چهارم عالم ملک و ملکوت اند موجودات پیش ازین نیست
یز باب از اول تا یا خنجر اهل وحدت اگر چه بظاهر شرع و قرآن راست
نست اما الما مون معذ و فرمودند که نویسی بنویسم و یا در خود را حق
کردم که شمارا وقت تربیت که این باب را مطالعه کنید مطالعه کنید
تا وقت پسند قبوله کردند که بکنیم **فصل** یز اعز الله فی الدنیا که علما
وحکما و اهل وحدت و اهل تصوف را اتفاق است که یز چهار دور یا هشت
اما علما میگویند که دریای اول ذات خدای است تعالی و مقدس یز سه
دیگر را بیافزاید یعنی ازینست هشت گردانید و یز در وقت که خواهد
هست را نیست گرداند اما اهل وحدت میگویند که امکان ندارد که
هست شود و هست نیست شود نیست همیشه نیست و هست همیشه هست
اهل تصوف و اهل وحدت را میگویند که دریای اول ذات خلایست
کنج بنیان بود خواست که اشکارا شود و شناخته گردد تجلی کرد از باطن
اند دریای دوم ظاهر شد و دریای دوم تجلی کرد دریای سیم و دریای
چهارم ظاهر شد و یز جمله در یک طریقه العین بود بلکه که و ما امرنا الا
واحد کل بالبحر و هو اقرب و مقدرات عالم ملک و ملکوت دایم
در تجلی است و از تجلی ایشان مرکبات پیدای آیند اینست تمام موجودات
و یز همه از تجلی دریای اول ظاهر شد پس دریای اول که کنج بنیان باطن
خدای تعالی بود و از باطن تجلی کرد و بظاهر آمد یز همه ظاهر شدند پس
در وجود نیست الا باطن خدای و ظاهر خدای و یعنی از وجود خدای تعالی

وجودی دیگر نیست و امکان ندارد که باشد و نیز عین از سر میسر نظر فرموده است
 که هر چه نیست خود نیست و هر چه هست هستی خداست تعالی و تقدس
 حق شکاده نور و روشن تر از این بتوان گفتش این نیز نیست که عبد الله تعالی
 رضی الله عنهما فرمود که اگر من معنی لیزایت را که الله الهی خلق
 سبع سموات و من الارض مثلهن بیت قرآن المومنین
 لتعلموا ان الله علی کل شیء قیور خاندان هست بگویم مرا بگو نیست
 گفته و راست گفت انور من از خود چیزی نمیگویم نام را بگو نیست گفته
 میگویم که اهل وحدت چنین میگویند و اهل تقوی و انجان میگویند
 تو هر کدام که میخواهی قبول کن ای دیویش سخن لیز چنان قبول کن
 و تو خود را بشناس تا خدا را بشناسی و نیز سخنان که گفته شد جمله بر تو در
 کرد و بیقین بدانی که حق بدست کیت چنین دانم که نیکو فهم نگردی
 روشن تر از این بگویم **فصل** بدانک عوام اهل وحدت میگویند که
 راستست که لیز چهار پاهست اما لیز چهار دریا همیشه لیز چنین بوده اند که این
 ساعت اند و همیشه این چنین خواهد بود یعنی میگویند که لیز چهار دریا اول
 و آخر ندارد و بعضی بر بعضی مقدم نیستند نه تقدم زهی و نه تقدم خارجی
 و زمانی هیچ یک از یکدیگر پیدا نیامدند از جهت آنکه وجود یکی پیش
 جز وجود یکی باشد بعضی از این وجود مقدم بر بعضی و بعضی مؤخر
 بر بعضی نباشد جمله برابر باشد و اگر کسی گوید که لیز چهار دریا بعضی
 مقدم و مؤخر اند ظاهراً بیا آید یعنی اول ناقص بوده باشد نگاه کامل

شده باشد یا اول کامل باشد انگاه ناقص شدن بود هیچ از اینها شاید که بود
 از جهت آنکه نیز وجود همیشه بکمال بود و همیشه بکمال باشد نقصان را باین وجود
 راه نیست و اگر هر چهار دنیا برابر میگویم هیچ از اینها نمی باشد بلیست سخن
 عوام اهل وحدت **فصل** خواص اهل وحدت میگویند که راستست که چهار
 دنیا اول و آخر ندارد اما دریای اول مقدم است بر دریای دوم و در
 دوم مقدم است بر دریای سیم و چهارم مقدم است بر دریای پنجم و در پنجم
 جنات مقدم بر قرص آفتاب بر شعاع آفتاب و جنات مقدم بر وجود علت
 بر وجود معلول دریای دوم از دریای اول ظاهر شد و دریای
 سیم و چهارم از دریای دوم ظاهر شدند و نیز جمله یکی لحظه ملک که از آن
 العینی بود اگر تقدم خارجی و زمانی گویند ظاهرا پیدا شود اما در تقدم
 ذهنی خللی نباشد ای درویش دریای دوم روح اضافیت جز
 جوهر اول عالم کبریت همان دریای اول است اما دریای اول کبریت همان
 بود دریای دوم همان کبریت است اما اینجا است که ملک و ملکوت
 ظاهر شدند و محبت شناخته شدند و از باطن بظاهر آمدند و دریای
 سیم و چهارم که ملک و ملکوت اند همان دریای دوم اند اما دریای
 اول از باطن بظاهر آمد دریای دوم شد همان دریای اول است و دریای
 سیم و چهارم ظاهر دریای اول است جز یک وجود است نیز همه ظهور و بطور
 از یک وجود است این ظهور و بطور از دریای اول است یکا است ظهور
 و بطور هر چند ظاهر میگردد شناخته نمی شود نیز بود سخن اهل وحدت

در بیان چهار دریا

درین چهار دریا **فصل** علما و اهل تقوی میگویند که تقدیم لیز جهان
 دریا بر یکدیگر تقدیم خارجی و زمانی اند چنانکه تقدیم آدم علیه السلام
 بر مصطفی صلی الله علیه و سلم و اهل تقوی میگویند که اول
 و اول از الانست و لم یزل و لاینزال است بدایت عالم زمانه از انکه میکنند
 سالک تا از زمان و مکان پیوسته شود طریقی از این متصل بگرد و درین
 نظر ماضی و مستقبل بخیزد و سرعند ز بکر صباح و کلام
 از ثواب عتق پیوسته آید یا معشر الحق و الخیر ان استطعتم ان
 تفتدوا من اقطار السموات و الارض فانشد و الا تشکروا
 الا سلطان جمال بنماید و بدایت ظهور جوهر اول که روح اضافیست
 از انکه میکنند و بودن در بای اول که ذات خدایت کان الله
 و لم یکن معه شیء لم یزل و لاینزال میگویند لیز بود سخن علما و اهل
 تقوی در بیان لیز چهار دریا سخن اهل تقوی و علما ظاهرات و بعم
 عزیز لیز زود رسد و سخن عوام اهل وحدت هم ظاهرات بس سخن
 حکما و خواص اهل وحدت دشوار تر است و بنهم عزیز لیز دشوار رسد و بحسب
 دانا دست دهد آسان باشد **فصل** بدانکه خواص اهل وحدت میگویند
 که در بای اول ذات خدایت نویست نامحدود و نامشاهی و بحسب
 بی پایان و بی کر لیز و در بای دوم که روح اضافیست و جوهر اول که
 بحسبیت هم نویست نامحدود و نامشاهی و بحسبیت بی پایان و بی
 کر لیز محیط عالم جمیع از ذرات عالم بلیست که روح اضافی بذات بان

بحث ما و شما در اینست که ما میگویم که خدای فرمود که کنت کثر
 خفیفاً فاجبت ان اعرف خواست که این کج بنیان اشکارا کند تا شایسته
 شود و خواست که جمال خود را به بیند و صفات و اسامی و افعال و حلت خود
 را مشاهده کند و جمال را در مرآت تو لیز دیدن مرآت از خود سازد و هر چه
 مرآت بان محتاج است همه سازد او خود سازد و مرآت دو نوع باشد یکی
 آنک عکس جمال خود را در لیز به بیند و یکی دیگر آنک عین خود را در لیز به بیند
 المؤمن من مرآت المؤمن والله المؤمن چنین مرآت که عین خود را
 در لیز به بیند سازد و لیز مرآت آدم است فرشتا دیم آدم را به لیز
 جمال خویش بر محو اعنادیم سفر جمال ما به لیز زین کان بنیان
 اگر حشمت بود بیا نمادیم اگر حشمت نباشد انجمن دلیز
 که کوه پیش ناپیا نمادیم ای درویش لیز جمله که گفته شد
 در دریای اول موجود بودند و دریای اول را ازین جهت کنه بنیا
 میگویند و هیچ چیز از تو بیدار نیامد و نیاید همه بیدار اند مرآت است
 و هر چه مرآت بان محتاج است در دریای اول میخواست که لیز مرآت از
 قوه بطل آید و از باطن بظواهر آید تا جمال خود را ببیند ای درویش
 کمان بزی که بغیر وجود خدای تعالی وجودی دیگر هست وجودی
 بیش نیست و لیز وجود خداست و بغیر وجود خدای وجودی دیگر
 و امکان ندارد که باشد و اگر چه وجود کثرت مینماید اگر چه لیز وجود اسامی
 بسیار دارد اما جوهر حقیقت نکاپی یک وجود است و یک مستی

مشاوحول مستی جز یکی نیست
هر نقش که بر کتفه هستی پیدا
اگر چه لیز همه اسما غنادیم
که صورتی انگس است که لیز نقش
دریای کمن جو بر زنده موجی نو
موجش خوانند و در حقیقت دریا
سخن دراز شد و از مقصود دور افتادیم غرض مابیان مرآت بود
و کشف شد که مرآت ادم است و دیگر کشف شد که هر چه مرآت بریز
محتاج است هم ساز دارد و دیگر کشف شد که اگر ادمی بی این افلاک
و انجم و غماص و طبایع و معادن و نباتات و حیوانات توانستی بود
هیچ یک از اینها بنودند اما ادمی بی اینها نمی تواند بودن و بی اینها زندگی
نمی تواند کردن ای درویش اگر عظمت و بزرگواری ادمی را بدانی بر اینها
یک علامت است اگر لیز علامت در تو پیدا آید معلوم شود که ادمی را
ادبیت دانستی و کز علامت آنست که من بعد هر چیز که طلب کنی
باید که در خود طلب کنی و از خود بیرون طلب نکنی اگر ذات خدای تعالی
و صفات خدا و طبعی در خود طلب کن و اگر عقل اول و روح اضافی
می طلبی در خود طلب کن و اگر ملائکه می طلبی در خود طلب کن
و اگر ابلیس و شیطان می طلبی در خود طلب کن و اگر قیامت و حساب
و عراط می طلبی در خود طلب کن و اگر آب حیوة در خود طلب کن تا از
ظلمات باب حیوة رسی ای درویش چند دراز کشم لیز همه میگویم و بیشتر
میدانم که تو نمیدانی که چه میگویم
دوزخ تر نشستم و شبی بختودم
در جنت جام جم جهان بهبودم
ز استاد جو وصف جام جم نشنودم

در این کتاب که در این باب است
در این باب که در این کتاب است
در این کتاب که در این باب است

در این کتاب که در این باب است
در این باب که در این کتاب است
در این کتاب که در این باب است

ای درویش بعبادت دیگر بگویم باشد که چیزی فهم کنی بدانکه آدمی
 میوه درخت موجودات است و بیشتر سیدانم که زبان و خلاصه درخت
 میوه باشد و پیدا کردن درخت از برای میوه باشد و پدید آمدن درخت
 از برای میوه باشد و درخت جوهر میوه رسید بکمال خود بوسه جوهر میوه
 بر درخت بیکای امد عاقل داند که تخم نیز درخت نیز درخت بود و است
 و عاقل که در تخم درخت نیز جمله مراتب درخت بالقوه موجود بودند و از
 قوت بفعل آمدند و درخت سه مرتبه دارد مرتبه ذات و مرتبه
 وجه و مرتبه نفس تخم درخت ذات درخت درخت جوهر بکمال رسید
 کمال درخت وجه درخت و کمال درخت نیز باشد که هر چیزی که در تخم
 درخت بالقوه موجود بود نیز جمله بالفعل بر درخت موجود شود و مجموع
 هر دو مرتبه نفس درخت صفات درخت در مرتبه ذات است اسامی
 درخت در مرتبه وجه است و افعال درخت در مرتبه نفس است آن جهت
 آنکه صفت صلاحیت است و اسم علامت و فعل خاصیت است ای درویش
 توازن سخن ذات خدای و وجه خدای و نفس خدای تعالی و صفات خدا
 و افعال خدای و اسامی خدای معلوم کن معنی نیز ایت را فهم کن که
 فَاَيُّهَا الَّذِي لَوْ اَقْتَمَّ وَجْهَ اللَّهِ اَنَّ اللَّهَ وَاسِعَ عِلْمِهِ اَي درویش باین
 یک آیت می باید که جمله خلق عالم بمحمد مصطفی ایمان آوردند و از نیز
 ایمان نیاوردند که معنی نیز ایت را ندانستند بیدار باشد که در عالم چند کسی
 معنی نیز ایت را دریافته باشد **خاتمه کتاب** بدانکه در وقت کتاب

